

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

184
Zie 47, 184

I 5

267
D-
BIJDRAGEN

TOT DE

**Geschiedenis der
NEDERLANDEN.**

Aanvang nemende 25 Augustus, 1850.

bevattende :

**DE OORZAAK VAN DEN BELGISCHEN
OPSTAND, DESZELFS BEGIN, VOORT-
GANG, EINDE, EN GEVOLGEN
VOOR GEHEEL**

Nederland.

DOOR

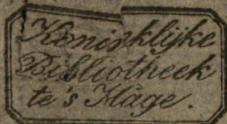
F. I. HALLO.

Ieder uitgave, groot 64 bladzijden, dewelke
geregeld om de veertien dagen zal afgeleverd
worden bij Intekening à 50 cts.
Buiten Intekening 60 —

AMSTERDAM,

bij **B. W. Hooftenijzer,**

1850.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0261 0910

BIJDRAGEN
TOT DE
Geschiedenis der
NEDERLANDEN.

De tijd ontsluit de oproerigheden der volkeren.

DE TIED ONTSLEIJT DE OPROERIGHEDEN DER VOLKEREN.

**GEDRUKT BIJ
J. J. NESSER JR.**

3077 B. 17

~~267 D. 4~~
~~290 B. 7~~

BIJDRAGEN

TOT DE

*G*eschiedenis

DER

NEDERLANDEN:

AANVANG NEMENDE 25 AUGUSTUS, 1830.

BEVATTENDE :

DE OORZAAK VAN DEN *BELGISCHEN* OP-
STAND, DESZELFS BEGIN, VOORTGANG,
EINDE EN GEVOLGEN VOOR
GEHEEL

NEDERLAND.

DOOR

F. I. HALLO.

Te *AMSTERDAM*,
bij *H. Moolenijzer*,
1830.

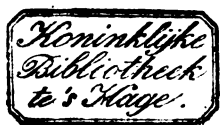

VOORBERIGT.

Voor beminnaren van de aangelegenheden des vaderlands zal het wel niet anders dan belangrijk zijn, in de eeuw der snelheden, die wij thans door verbazende spoedige afwisselingen van gewigtige gebeurtenissen beleven, ook het opzienwekkend oproer in Zuid-Nederland, na eene inwendige rust, onder de regering van Koning WILLEM, in de residentiestad Brussel uitgebarsten, naauwkeurig en van valsche berigten ontdaan, in zijn geheel te kunnen nagaan, op eene wijze die volledig is, en daarom volmaakt geschikt, om volkomen kennis te doen dragen, van oorzaak, begin voortgang, einde en gevolgen, van het

heillooze oproer, dat Belgen, ondanks de welvaart, door de vereeniging met Holland, zich hebben vermeten.

Dit doel te bereiken, is het wit des Schrijvers, die met het voornemen om getrouw te zijn aan de met officiële waarheden overeenstemmende berichten, dit werk aanvaardde.

BIJDRAGEN
TOT DE
GESCHIEDENIS
DER NEDERLANDEN;

AANVANG NEMENDE 25sten AUGUSTUS, 1830.

bevattende:

DE OORZAAK VAN DEN *BELGISCHE*N OPSTAND, DESZELF'S
BEGIN, VOORTGANG, EINDE EN GEVOLGEN VOOR GEHEEL

Nederland.

Nu is dan helaas het oogenblik genaderd hetwelk de onpartijdige beoordeelaar, der twee zoo in zeden als gewoonten verschillende bewoners maar onder dezelfde naam van *Nederland* vereenigde gewesten *Holland* en *België*, reeds in het afgelopen jaar konde voorzien. Petitijen die de onduubbelzinnigste blijken droegen van oproer en wrevel, waren toen reeds de kenmerken van onvergenoegdheid met het bestuur van eenen vorst, die allesints doelde om het onderlinge geluk van het volk te bevestigen; van eenen vorst die bij het aanvaarden van zijne regering reeds opregte blijken gaf van edele bedoelingen, om met het oog op God het hem dierbaar Nederlandsche volk te regeren; en dit gestand bleef tot op dezen dag.

Het Fransche Ultramontanisme en Jacobinisme voor het vereenigde *Nederland* zoo geheel

verderfelijk in *België* doorgedrongen, en volstrekt tegenstrijdig met de geest van den oprigten *Hollander* konde wel niet anders, eenmaal aangenomen zijnde, dan onverdraagzaamheid verwekken, van daar was alles wat *Hollandsch* genaamd kon worden aldaar in de diepste verachting. — Met kracht werkte voor eenige maanden en ten laatste het *Ultramontanisme*, en deed in het godsdienstige twisten ontstaan waar niemand in *Holland* aan had gedacht, en zoo dit vroeger mogt hebben bestaan, waren langzamerhand de sporen er van uitgewischt; hiervan konden roomsch en onroomsch, die met de meeste verdraagzaamheid, in *Holland* gelukkig leefden, getuigen, terwijl echter de veronderstelde bedoeling van het *Gouvernement*, om de Roomschegezinden te onderdrukken werd uitgestrooid, en in ligt geloovende harten ingeprent. Spoedig schoot dit denkbeeld wortel, en een toenemend wantrouwen jegens de regering, waren de rijke en gewenschte vruchten, die vooral in de laatste tijden door de zoogenaamde *Unisten* gevoed werden, en tot die hoogte gebracht, dat daaruit ook bij de Roomschen in *Holland* ligtelijk aanleiding tot eene miskenning van 's Lands ware belangen, en alzoo bij deze omstandigheden, eene zeer ongelukkige neiging tot tegenwerking zoude kunnen doen hebben ontstaan. De ondervinding heeft geleerd, dat de oproerkreet, in het Noordelijk gedeelte der *Nederlanden* doorgedrongen, door de muitzuch-

tige aanvoorders gesterkt, zoo ver was gekomen, dat men *alleen* in de provincie *Utrecht* acht honderd en vijftig onderteekenaars telde, die meerendeels noch kennis van zaken, noch doorzigt hadden, om het doel te bevatten, waarom zij, die anders rustige brave burgers waren, de oproerkreet onderteekenden. Zelf dreef men de onbeschaamdheid zoo ver, dat men zich niet ontzag lieden, wier bedrijf was vuilnis van de huizen te halen, en melk rond te dragen of te verkoopen, hunne medewerking door handteeking op het onwaardig schandschrift, in te roepen, om slechts door eene menigte van handteekeningen de algemeenheid van vraag te doen kennen, en alzoo, konde zulks, krachtvoller te maken. Wij laten hier de geteekende Petitie volgen, om dezelve met de later, aan den Koning ingezondene, te vergelijken. Derzelver inhoud was :

De instelling der ministeriële verantwoordelijkheid, door eene bijzondere wet.

Het waarborgen voor de instelling der Jury in lijfstraffelijke regtsplegingen.

Onbeperkte vrijheid van onderwijs.

Volkomene vrijheid der drukpers.

Gelijkmatige verdeeling van openbare ambten tusschen Noord- en Zuid-Nederland, enz. enz.

Wanneer zij de opheffing dezer opgenoemde grieven zagen bepaald, dan (eerst) zouden zij zich de opofferingen getroosten, die de instandhouding van Nassaus troon vorderde.

Gevolgelijk wanneer aan de gevraagde opheffingen en daarstellingen niet werd voldaan, zoude men zich *niet* getroosten de opofferingen, die de instandhouding van Nassaus troon vordert. Deze oproerkreet is voorzigtig en bedaard gesmoord, zelfs zoo, dat menigeen die geteekend had op dien heillozen schandlijst, zijne dwaling, door welgezinden voorgelicht, openlijk in de dagbladen erkenden, verscheidene de namen van hunne misleiders er bij noemende. Dan ofschoon de verderfelijke uitwerking van dit vergif in *Noord Nederland* werd krachteloos gemaakt, bleef het echter op de eige oorspronkelijke grond *België* woeden; gaf meer en meer voedsel tot den haat tegen *Hollanders*, en deed onder medewerking van het Jacobinismus, den opstand op den 25 Augustus uitbarsten. Het is echter evenzeer eene waarheid, dat ofschoon *Belgen* oorspronkelijk in zeden en gewoonten van *Hollanders* verschillende, en eene andere godsdienst belijdende, waaruit de verderfelijke veroordelen van onderdrukking voortvloeide, en daar door eigenlijk tot dat geene wat in de volstreckte zin van de woorden vereeniging en verbroedering betekend onbekwaam, zij zich bij dit alles bij de toenemende welvaart in *België*, ten koste van het weleer door de handel bloeiende *Holland*, aan de grootste ondankbaarheid jegens Koning WILLEM hebben schuldig gemaakt, en daarom het vaderlijk bestuur onwaardig; gevolgelijk eer dat van eenen Franschen overheerscher behoeven, wiens streng bestuur zij niet zelfsvoldoening geduld hebben.

Het doel der groote Europesche Mogendheden, na het ten onder brengen van de aartsdwingeland en overheerscher *NAPOLÉON BUONAPARTE*, met het zoogenaamd Europeisch evenwigt, is met de vereeniging van *België* en *Holland* niet bereikt geworden. *België* zoude dienen als een voormuur tegen *Frankrijk*, en het zijn juist de Belgen die zich meer en meer verfranschen, en de hereeniging met *Frankrijk* terug wenschen. Behalve dit draagt *Holland* de last van *België*, terwijl handel en welvaart, gevoegd bij opregte ware Hollandsche zeden, die weleer de Hollander als heldhaftig, groot en edel hebben doen kenmerken, door ontvoering en verbastering zich in *België* verliezen.

Ontevredenheid, die van tijd tot tijd in de gemeederen ontstond, was gevolgelyk oorzaak, dat het regeren voor Koning *WILLEM* al moeilijker werd. Onophoudelyk moesten er aanvragen, klagten en ingebragten grieven bestreden worden, die, toegestaan, noodwendig welvaart of zedelyk nadeel voor het andere gedeelte des Rijks na zich moesten slepen.

Op den 25sten Augustus 1830 was het dan ook, dat de Brusselaren, door een nader naauwkeurig opte geven oproer, waanden het ingebeelde juk, in armhartige naäping der van gruwelen overvloedige en voor weinige dagen voorgevallene Fransche omwenteling, af te werpen. De eerste berigten hiervan in de Rijkshoofdstad *Amsterdam* aangekomen, werden met de diepste verachting vernomen, zoo als dit aan de

aan zich zelveu gelijkblijvende bewoners der gemelde Rijkshoofdstad eigen is, namelijk goede gezindheid voor, en gehechtheid aan het Stamhuis van ORANJE, wiens Spruit, Koning WILLEM de Eersten, de belangen van het Vaderland behartigt, met eene vaderzorg, die Hollanders zal doen gehecht blijven, zoo als zij weleer gehecht waren. Onnodig zoude het zijn hiervan vele bewijzen aan te voeren; men herinnere zich slechts eene proclamatie, in den jare 1813 gedaan, geteekend J. M. KEMPER en FANNIUS SCHOLTEN, waaronder anderen voorkomt:

„ *Nederland* en ORANJE was vóór twee eeuwen de leus onzer groote voorvaderen, en bij nog grootere zwarigheden bragten zij het gebouw in stand, hetwelk zoo lang de bewondering in *Europa* geweest is.”

„ *Nederland* en ORANJE is op nieuw onze leus, en de vrucht zal bij eendragt en medewerking van allen dezelfde zijn.”

„ Medewerking van allen, zeggen wij, en de geestdrift, waarmede gisteren de proclamatie van het Algemeen Bestuur ontvangen is, waarborgt ons, dat wij daarop niet te vergeefs rekenden.”

„ De onzijdigheid tot op gisteren toe door uwe Provisionele Regering als beginsel harer handelingen aangenomen, en met die onwrikbare wijsheid gehandhaafd, welke zich van eene dergelijke Regering verwachten liet, was de vrucht van bedaard overleg en welgewikte redenering. Onze eerste pligt is het geweest, en wij hebben dien

met zelfsvoldoening vervuld, die *Regering te danken*, waaraan gij de rust uwer Stad en de veiligheid uwer personen en goederen verschuldigt zijt, enz."

„Gedaan te *Amsterdam*, 15 November, 1813."

Doch niet alleen in de Rijkshoofdstad maar ook te Rotterdam (*) werd de tijding even als in andere steden van Holland met de diepste verachting ontvangen. Zonder hier verder bij stil te staan volgen hier, de met belangstelling opgespoorde, en op waarheid gegronde berigten, van den aanslag die zich meer en meer in gruwelen ontwikkelde; hierbij zal echter zorgvuldig al die voorvallen die men te regt kleinigheden mag noemen, en die zoo onbeduidend voor gevolgtrekkingen als *legio* in getal zijn, worden voorbijgaan, welke slechts zoude dienen, om dit werk, waarmede het doel is belangrijk te zijn, met een aantal nuttelooze vellen druks te vermeerderen.

Lang had de oproervlam gesmeuld en barstte eindelijk in den avond van den 25sten Augustus 1830 uit. Dit werd echter voorafgegaan door onderscheidene uitgestrooide briefjes, welke in verschillende wijken gevonden waren, waarop volgens het verhaal van vele geloofwaardige geschreven stond:

(*) Waar men spoedig daarop besloot in navolging van de bewoners der Noord Nederlandsche Resedentie 's *Gravenhage* de Oranje Cocarde te dragen.

Le 23 Août, feu d'Artifice ()*

Le 24 Août, anniversaire du Roi.

Le 25 Août, revolution. (†)

Dien zelfden dag riep een man , op de Grasmarkt loopende , die men voor beschonken hield : „ *Vive la liberté! à bas le ministerie!* (leve de vrijheid! weg met het ministerie!) doch werd dadelijk door de stads-soldaten in verzekerde bewaaring gebragt.

Op den 24sten hadden in onderscheidene Kerken Godsdienstoefeningen plaats , om de zegen des Allerhoogsten voor den Koning af te smeeken.

In de St. Gendule Kerk werd , ten aanhoore van eene zeer groote zaamgekome menigte , een plegtig *Te Deum* gezongen.

Ook waren er in de Protestantsche Kerk op dien dag vele Roomschegezinden aandachtig aanwezig; bij de Leerrede van Do. VAN LAAR, uit *Antwerpen*, ten tekst hebbende: „ *Eert den Koning.*” (§)

Des avonds waren de Stadsgebouwen en de woonhuizen in de voornaamste wijken verlicht. Te 12 ure

(*) Dit vuurwerk was aangekondigd om op den 17den Augustus buiten de Namensche poort van Stads wege te zullen plaats hebben; ongunstig weder noodzaakte het uitstellen tot op den 23 Augustus.

(†) *Den 23sten Augustus, vuurwerk.*

Den 24sten Augustus, Konings verjaardag.

Den 25sten Augustus, opstand.

(§) 1 Pet. II : 17.

gaf *la Société la grande Harmonie* (*) den Burgemeester eene serenade. De dag liep dus zeer rustig ten einde.

Reeds den 19den Augustus had men aangekondigd dat men den 25sten in den Schouwburg, (*Grand Theatre au place de la Monnaie*), het zangspel, *La Muette de Portici* (het sprakeloze Meisje) zoude opvoeren. Vroeger had het bestuur der stad te kennen gegeven, dat het gaarne het bedrijf, waarin Masaniello in triomf wordt rondgevoerd, weggelaten wilde hebben, doch het volk verkoos liever de weglating van het bedrijf, waarin genoemde de welverdiende straf als mitgeling ontvangt, dien avond echter werd het geheel ten tooneele gevoerd terwijl de zaal van handgeklap weërgalmde.

Voor het uitgaan van den Schouwburg waren er reeds talrijke groepen volks voor dezelve vergadert, waaronder de woorden *Liberté* werden gehoord, doch naauwlijks was de Schouwburg uitgegaan, of de groepen voegden zich bijeen, en trokken naar de drukkerij van het dagblad *Le National*, waar men een aanvang maakte met het inwerpen der glazen en openbreken der goedgesloten deuren, hetgeen echter mislukte, waarop van alle kanten en uit hun midden de kreet *chez LIBRY! chez LIBRY!* (†) zich verhief. Dadelijk

(*) Het grootste Muziekgezelschap te Brussel.

(†) LIBRY BAGNANO, een der voornaamste Redacteurs van het dagblad *Le National*.

begaf zich nu ook den 'drom naar zijne woonplaats op de straat *la Madelaine*, terwijl kenmerken van rampzalige verwarring zich door woest en verward geschreeuw openbaarden, waarop men ook hier begon met steenen de glazen in te werpen, vervolgens, bij aangroeiing der volksmenigte, werden de deuren van het huis opengebroken, en daarna boeken, papieren, meubelen enz. uit de vensters op straat geworpen; alwaar dezelve nog verder aan stukken geslagen en vernield werden; onder deze hoop bespeurde men ook gemaskerde aanvoerders uit de fatsoenlijke stand.

Spoedig rukten de Jagers de straat *la Madelaine* op, maakten bij den *Kantersteen* front, marcheerden naar de *Place Royal* en voegden zich aldaar bij het overige gedeelte van hun korps, hetwelk omsingeld was door eene talrijke menigte volks, uitroepende: *Vive le Roi!* (leve de Koning!) Van den kant der Grasmart kwamen Grenadiers op, en maakten halt, op den hoek van de straat genaamd *la Putterie*, terwijl de plundersaars uitriepen: *Bravo! vive les Grenadiers!* (Bravo! leve de Grenadiers!) Ook de Marechaussés, onder het bevel van den Generaal ABERSON, rukten de straat *la Madalaine* op, en reden het huis LIBRY BAGNANO voorbij, terwijl de toomelooze massa, onder een verward geschreeuw, te kennen gaf, dat zij de militaire magt met rust zoude laten, indien deze haar ongemoeid liet.

Ten 12 ure verdeelden zich de oproerlingen. Een gedeelte ging de straat *la Madelaine* af naar de Grasmarkt; de meesten stads gaz-lantaarns werden vernield, desgelijks de uithangborden der gebrevetteerden, onder het geroep van: *à bas je Maintiendrai!*" (weg met ik zal handhaven. (*)) Onder anderen viel dit lot ook te beurt aan Madame STAMPLEAUX, boek-leverancier van Z. K. H. den Prins van Oranje, waar alvorens de glazen werden ingeworpen.

Op de straat genaamd *rue des Beurres* werd een wapenhandelaar geplundert.

Een andere troep wederom, rukte de *Place Royale* op, met een vaandel vervaardigt van de glasgordijnen van LIBRY BAGNANO, hield voor de hoofdwacht stil, en schreeuwde op de vraag van den wachthebbenden officier: „*Qu'est que vous desirez?*" (wat begeert gij?) hem toe: „*Liberté! justice!*" (vrijheid! regt!)

Anderen begaven zich naar de straat genaamd *rue de l'Empereur*, naar het Paleis van Justitie. Spoedig werden de glazen der zaal van het Hof van Assises ingeworpen, gepaard met de kreet van *à bas VAN MAANEN! vive DE POTTER!* (weg met VAN MAANEN! leve DE POTTER!) Daarop begaf zich de Kommandant der Stad WAUTHIER naar het Stadhuis, en deed de Marechaussés te paard opzitten, en de stad doorkruisen, hetwelk echter niet belette, dat in den morgen ten 4 uren, door

(*) Het onderschrift van het koninklijke wapen.

de in hoeveelheid toegenomene menigte oproerlingen en plundersaars, het huis van Zijne Excellentie, den Minister VAN MAANEN, na alvorens geplundert te zijn, in brand gestoken werd, onder het geschreeuw van *à bas le ministerie, à bas VAN MAANEN!* (weg met het ministerie! weg met VAN MAANEN!) waarop de stads-soldaten (*pompiers*) met brandspuiten ter blussching aansnelden, doch door de woedende hoop teruggedrongen en genoodzaakt werden naar het Stadhuis terug te keeren. Ook het bataljon jagers werd gedwongen naar de Markt terug te trekken, die van daar naar de *Sablon* opgevoerd werden. Deze jagers hadden op het volk gevuerd, om hetzelfde te verdrijven, maar werden door hen met een aantal steenen en gewerschoten verjaagd.

Op de groote *Sablon* had tusschen de jagers en de muitelingen eene kleine schermutseling plaats, waarbij de Kommandant WAUTHIER eene ligte kwetsuur ontving, en eenige Jagers gedood werden. De oproerigen werden echter door de aankomende Grenadiers, Marechaussés, enz. uit elkander gedreven.

Eenige dezer, naar de Groote Markt vlugtende, en den Kommandant WAUTHIER ontmoetende, hebben hem de epauletten van de schouderen gerukt, schreeuwende: „*Vous crierez vive la liberté!*” (gij zult roepen leve de vrijheid!)

De menigte, nu verspreid, kwam spoedig bij het Gouvernementshuis bijeen (*rue du chien*), waar

het dan ook weder de vorige laagheid door het inwerpen der glazen, vernielen der meubelen, boeken enz. ten toon spreidde, waarop men de stad doorkruistte, verward schreeuwende: *Leve NAPOLEON! leve de vrijheid! leve de KONING! leve DE POTTER! leve POLIGNAC! leve KAREL X!*

Nog vroeg in den morgen begaven zich eenige voorname inwoners naar de kazernen *des Anonciades*, om de wapens voor de nieuw opgerigte Schutterij (*Garde communale*) te halen, welke hun ook ter hand werden gesteld.

Voor dat het middaguur geslagen was, las men de volgende Proclamatie aan het Stadhuis en in de wijken der stad. Dit was den 26sten Augustus.

Burgemeesteren en Schepenen aan hunne medeburgeren.

Wanorde overstelpen onze schoone stad; wat ook derzelver beweegoorzaak is, men moet dezelve doen ophouden.

Ten einde dit oogmerk te bereiken, naar hetwelk de wenschen der geheele bevolking gewend zijn, hebben wij de volgende maatregelen vastgesteld:

Het krijgsvolk is uitgenoodigd geworden zich in deszelfs kazernen te begeven: de militairen hebben opgehouden met in eenen beklagenswaardigen strijd tusschen beide te komen.

Te rekenen, van heden is de belasting op het

gemaal afgeschapt; dezelve zal door geenen anderen impost van dien aard, onder welke benaming ook, vervangen worden.

Indien er nog eenige geregte vraag te doen is, worde zij ons voorgedragen. Wij zullen onze pogingen met die der goede ingezetenen vereenigen, om aan dezelve een volkomen gewenscht gevolg te geven.

Maar deze maatregelen zullen uitwerksel blijven indien niet de rust wordt hersteld, deze alleen kan gewenschte uitkomsten geven; beroering en bloedstorting, die geheele huisgezinnen in rouw dompelen, kunnen slechts noodlottige gevolgen te weeg brengen.

Medeburgers! hoort naar de stem uwer overheden: zij waken voor het algemeen behoud; maar uwe medewerking is hun onmisbaar; dat één iegelijk zijne haardstede verdedige, dat in iedere wijk provisionele wachters worden aange-steld; dat vrijwillige gevelverlichtingen gedurende den nacht, allerwege in de straten het duister verdrijven. Wat ons betreft, wij blijven in het middenpunt, en wij zullen dezen door den pligt geboden post niet verlaten, dan wanneer de algemeene gewenschte rust zal hersteld zijn.

Aan de burgers is bij voorraad de zorg over de zoo openbare als bijzondere eigendommen opgedragen; de overheden roepen daartoe hun eer-

gevoel en hunne Vaderlandsliefde in, en stellen daarop hun geheel vertrouwen.

Gedaan ter zitting in Collegie, op het Stadhuis, den 26sten Augustus, 1830.

(Get.) L. DELVAUX DE SAIVE.
CUILEN, *Secretaris*.

Het doorkruisen der stad door het gemeen bleef voortduren; de patrouilles Grenadiers en Marechaussés trokken de stad door, en begaven zich naar de kazernen. Spoedig daarop werden de koninklijke paleizen door hun bezet, om die voor de woede der oproerigen te beveiligen, welke zich met het voornemen om de kazerne *St. Elizabeth* te plunderen op weg begaven; doch, daar gekomen zijnde, door het schieten der soldaten uit de vensters terug gedreven werden.

Niet lang na 12 ure kwam de Burgerwacht (*Garde Bourgeoise*) met geweren, sabels en degen gewapend, de stad doortrekken, om de nog overige zamenscholingen te verdrijven. Tegen 3 ure woei de Brabandsche vlag reeds van het Stadhuis, en niet lang daarna trokken de patrouilles der Burgerwacht met dezelve in hun midden op. Op andere stonden de woorden: *Garde Bourgeoise, pour la sûreté publique* (Burgerwacht voor openbare veiligheid), met het nommer der wijk (*section*), waartoe zij behoorden. Den geheelen dag bleven zij op den been, en werden door voornamelijk ingezetenen, die eene Garde te paard opge-

rigt hadden, in het uiteendrijven en ontwapenen der muitelingen geholpen. Dit belette echter het aangroeijen van het gemeen niet; die het huis van den Directeur van Policie, de Heer DE KNYF, plunderde, en de meubelen verbrandde. Het huis van den Kommandant WAUTHIER onderging hetzelfde lot, benevens dat van den Heer SCHEURMANS, Procureur des Konings, met uitzondering dat de meubelen niet verbrand, maar vernield werden.

Ook op de zalen der Tentoonstelling, de koninklijke paleizen en andere gebouwen werden aanvallen op gedaan, maar door de vermeerderde burgerwacht afgeweerd.

Zoo eindigde dan den dag der schande, die blijken gaf, dat de dommemenigte, door kwaadwillige volksberoerders aangevuurd, zelfs tot miskenning konde ontfaan van den Vorst, wiens woord *Ik zal handhaven*, door hun veracht, bespot en gehoond werd; van den Vorst, waardoor zij hunnen welvaart zagen vermeerderen, en die zij het leven van tijd tot tijd moeilijker en moeilijker maakten. Zoo eindigde dan deze dag! Afgemat en met gruweldaden besmet, vielen zij in hunne woningen ter rust neder, om den volgenden morgen met nieuwen moed het rampzalige werk te hervatten! —

Reeds vroegtijdig op den 27sten liep het volk buiten de Vlaamsche poort, en vernielde daar de werktuigen der fabrieken van de Heeren BASSE, BOSDEVEX, en REY. Aan de fabriek van de Heer

PREVÉNIÈRE, alwaar dagelijks 1500 menschen arbeidden, werd een brandstichter ontdekt, die door de waakzaamheid der Burgers verhinderd, en daarop in verzekerde bewaring werd genomen.

Des morgens werden de volgende afkondigingen gedaan :

PROCLAMATIE.

Burgemeesteren en Schepenen der stad Brussel, bedenkende dat, om de orde te handhaven, welke door de in den dag van gisteren, plotseling in werking gebragte gewapende burgerwacht, zoo wel is vastgesteld geworden, het van aanbelang is dat alle welgezinde burgers aan deze behoedende instelling deel nemen, ten einde de krachten te vermenigvuldigen, en die der sedert gisteren in werking zijnde burgerwachters (*garde bourgeoises*) te verligten.

Noodigen alle burgeren van Brussel uit, zich te wapenen, en te vervoegen bij de nagenoemde kapiteinen hunner onderscheidene afdeelingen, zich te doen inschrijven op het stamboek der gewapende burgerwacht, en het distinctieve teeken aan te nemen, hetwelk deze burgerwacht zich gekozen heeft, dat is te zeggen: het nummer hunner afdeeling voor op hunnen hoed te dragen.

De heer EMANUEL D'HOOGVORST, opperbevelhebber der gewapende burgerwacht. Kapiteinen: 1e, Afdeeling, de H. Hn. van Gelder Parijs: 2e,

Basse; 3e, Everard Coffin; 4e, Blaes; 5e, Hage; mans; 6e, Ferdinand Meeus; 7e, Lateur; 8, Michiels.

Gedaan op het Stadhuis van Brussel,
27 Augustus, 1830.

L. DE WILLENS.

ter ordonnantie: P. CUYLEN. *Secretaris.*

Bij het bekend maken van deze rukten de plundersaars de aanstalten, die er in het Park gemaakt waren, bij gelegenheid van 's Konings Verjaardag, omver, sleepten de stukken tot op de plaats *Bassin-vert*, en staken dezelve in brand. Omstreeks 2 uren werden zij door de Burgerwacht uit het Park verjaagd. Verscheidene dooden waren de slagtoffers hunner misdaden. Ook Burgers werden gekwetst. Van laatstgenoemden waren er velen, die zich lieten inschrijven, doch uit gebrek aan genoegzame wapenen niet dadelijk geplaatst konden worden. Men telde reeds nagenoeg 8000 man ingeschrevenen. Ook deed de regering van Brussel in haren naam deze volgende Proclamatie bekend maken.

REGERING DER STAD BRUSSEL.

Volk van Brussel, aan u zijn de uitsporigheden niet te wijten, die sedert gister avond de beroering in deze stad hebben verspreid.

Zij kunnen niets anders dan het werk zijn van

lieden zonder naam, vreemd aan uwe schoone stad, en welligt zelfs vreemd aan Nederland, of althans zeker niet waardig tot Nederland te behooren. Wat u betreft, gij Brusselsche werklieden, die algemeen bekend staat als lieden van rustige en arbeidzame zeden, gijl. zijt te verstandig om niet te weten, dat gij, door openbare bouwgestichten te verbranden of af te breken, bij alle de welgestelde burgers, vooral bij de kooplieden en fabrikanten eene voor de nijverheid noodlottige ongerustheid zoudt doen geboren worden, die derhalve ook vóór uwe belangen even noodlottig zoude worden; dat gijl. ook daardoor de tallooze u arbeid en brood verschaffende vreemdelingen van uit uwe wallen zoudt verdrijven.

Eene uit onze medeburgers zamengestelde sterke gewapende wacht, welker opperhoofden billijke aanspraak op het openbaar vertrouwen maken, waakt voor uwe veiligheid. Verlaat u op hen; legt uwe wapenen af en keert naar uwe werkplaatsen terug; weest gerust in de bewustheid dat uwe overheid met zorgende liefde uw welzijn behartigt.

Brussel, 27 Augustus.

Burgemeester en Schepenen der stad Brussel, verwittigen hunnen beheerden, dat, op uitnoodiging der regering en der ingezetenen, de heer Baron Emmanuel d'Hoogvorst het opperbevel over

de gewapende burgerwacht heeft op zich genomen. Zijn hoofdkwartier is op het stadhuis gevestigd.

Brussel, 27 Augustus 1830.

L. DE WELLENS

ter ordonnantie : P. CUYLEN, *Secretaris*.

Bovenstaande werd gevolgd door deze aankondiging :

PROCLAMATIE.

Alle volks-zamenscholing (*attroupement*) op de straten en openbare pleinen is verboden.

Door volkszamenscholing wordt verstaan, iedere vereeniging van meer dan vijf personen.

Wanneer deze, aangemaand om zich te verwijderen zulks weigeren, zullen zij onmiddellijk door de openbare gewapende magt worden uit één gedreven.

Ieder individu die in den onderstand der armenverzorging deelt, en die tot eenigerlei attroupement zal behoord hebben, zal voortaan van den gezegden onderstand verstoken hlijven.

De ingezetenen worden uitgenoodigd om tot nader order de voorgevels hunner huizen te verlichten.

Insgelijks zal, tot nader order, de klok der retraite ten 10 ure luiden; ieder na dit uur op de

straten aangetroffen wordende persoon, zal in verzekerde bewaring worden genomen.

Gedaan op het Stadhuis van Brussel, den 27 Augustus, 1830.

(Get.)

L. DE WELLENS

ter ordonnantie : P. CUYLEN, *Secretaris*.

Deze dag liep bedaarder dan de vorige ten einde. Des nachts ten 12 ure kwam de Adjudant van Z. K. H. Prins FREDERIK aan, en werd dadelijk door de Burgerwacht naar het Stadhuis geleid.

Intusschen had men te Luik kennis van het oproer bekomen, waarom de Staatsraad Gouverneur dadelijk en onverwijld, om onlusten voor te komen, de volgende Proclamatie deed kenbaar maken:

GOUVERNEMENT DER PROVINCE LUIK.

P R O C L A M A T I E.

De Staatsraad Gouverneur der Provincie.

Aan de bewoners van Luik.

De gewigtige gebeurtenissen die te Brussel voorgevallen zijn, verplichten ons buitengewone maatregelen te nemen, ten einde de wettige autoriteit en de openbare rust te bewaren.

Wij hebben de vereeniging der gemeentelijke garde bevolen, welke onverwijld zich zal vereenigen, om gezamenlijk met de militaire magt de voornaamste posten te bezetten.

De regering van Luik gaat zich bezig houden, om eene Burgerwacht op te rigten, belast om voor het gezag der wettige autoriteit te waken, geza-

menlijk met de gemeentelijke garde en de militaire magt.

Eene commissie voor de publieke veiligheid, zamengesteld uit de achtbaarste ingezetenen dezer stad, wordt opgericht, om, gezamenlijk met de gevestigde autoriteit dusdanige middelen te beraamen, als noodig zullen geacht worden, om de algemeene rust bewaren.

Wij vermanen de burgers om de wetten en de gevestigde overheden te eerbiedigen, alle hebben er het grootste belang bij.

Luik, 27 Augustus 1830.

SANDBERG.

Commissie voor de publieke veiligheid, opgericht door Z. E. den Heer Staatsraad, Gouverneur der Provincie, zitting houdende op het Stadhuis, De Heeren D'Oultremont, President; Etienne de Sauvage; Vice-President; de Gerlache, lid der Staten-Generaal; de Behr, Hofraad; Nagelmakers, Bankier; Dehase-Comblin; Orban, Fabrikant; Lebeau, Advokaat; Burdo-Stas, Fabrikant; Tombeur, Med, Dokter; Bayet, Advokaat; Kauffman, Koopman; Dnè.Stads, Drukker.

De Staatsraad Gouverneur der Provincie

(Get.) SANDBERG.

Voor kopij konform *De Vice-President,*
E. de SAUVAGE.

Luik, 27 Augustus, 1830.

Op den 27sten Augustus had in *Brussel* des morgens eene groote verwarring plaats. Geruchten werden verspreid, dat verscheidene militaire troepen in aantogt op de Stad waren. Dadelijk raadpleegde men over het maken van *barricaden*. De Kommandant der Burgerwacht liet de volgende Dagorder uitvaardigen:

D A G O R D E R.

De Heeren Kommandanten der onderscheidene wijken (*Sections*) worden verzocht de naamrollen der Kompagniën, Officieren, Onderofficieren en Soldaten op te maken en daarvan een afschrift aan de Kommandant-en-Chef te zenden.

Ook worden zij verzocht er eene lijst bij te voegen der personen en hunner respective bedieningen, die, nog geen deel aan de Burgerwacht genomen hebben en zich gaarne daarin geplaatst zagen.

Tot het aflossen der op heden bestaande posten, en opdat men zich middelerwijl een genoegzaam getal wapenen zal kunnen aanschaffen, zal het noodig zijn twee lijsten op te maken. De eene inhoudende de namen der personen om af te lossen, de andere inhoudende de namen, der personen welke de wacht op nieuws betrekken, en aan wien de wapenen tot het voortzetten der dienst worden toevertrouwd, ten einde degene, die eigenaars der wapenen zijn, dezelve naderhand kunnen terug eischen.

De eerste lijst zal in handen van den Kommandant-en-Chef gesteld worden.

Door deze vereenigde middelen zal men gemakkelijk eene geregelde dienst daarstellen.

De Heeren Kommandanten der wijken worden verzocht, elken morgen ten acht ure eenen Onderofficier bij den Staf (*Etat-Major*) te zenden, met een rapport van het gebeurde in de afgelopen 24 uren.

Ten twaalf ure zullen zij de bevelen bij den Kommandant gaan ontvangen.

Des avonds ten zes ure zullen zij door eenen der Onderofficieren het wachtwoord doen halen.

De Heer Kommandant der wacht te paard wordt verzocht, voor zoo verre het hem aangaat, zich naar den inhoud van deze dagorder te gedragen.

Brussel, 28 Augustus 1830.

De Kommandant-en Chef.

(Was get.) BARON VAN DER LINDEN D'HOOGVORST.

Deze Dagorder werd spoedig door eene *Proclamatie* vervangen om de inwoners wegens het aanrukken der troepen gerust te stellen.

P R O C L A M A T I E.

Inwoners van Brussel,

Het gerucht had zich verspreid, dat militaire troepen op Brussel aanrukten. De kommandant der *gewapende Burgerwacht* haast zich u te berigten, dat door de militaire overheid orders gegeven zijn om denzelven te beletten binnen de stad

te komen, en om aan denzelfden te bevelen terug te blijven.

De veiligheid der stad Brussel blijft derhalve uitsluitend toevertrouwd aan de brave burgerwacht, die tot heden zoo wel haren pligt heeft vervuld.

Eene deputatie van Brusselsche notabelen vertrekt naar 's Gravenhage.

In afwachting van derzelver terugkomst, zal de in de hooge stad gestationneerde, militaire magt werkeloos blijven. De officieren, kommandanten der gewapende burgermagt hebben op de eer zich verbonden haar te zullen doen eerbiedigen.

Brussel, 28 Augustus 1830.

De kommandant der Burgerwacht,

BARON VAN DER LINDEN D' HOOGVORST.

Kort daarop zag ook deze het licht.

Wij generaal-majoor, graaf van Bijland, kommandant- en- chef der militaire magt in de provincie Zuid-Brabant, in overleg met de overige militaire autoriteiten dezer stad, geven te kennen aan de ingezetenen dezer residentie, dat wij met de voornaamste opperhoofden der gewapende burgermagt van Brussel overeengekomen zijn, dat de heden in deze stad verwacht gewordenen troepen, *niet zullen binnen komen*, zoo lang de ingezetene dezer residentie alle de in dezelve geves-

tigde burgerlijke overheden eerbiedigen, en de goede orde bewaren zullen; welke goede orde de voornaamste opperhoofden der gewapende burgermagt zich verbinden te doen handhaven in het belang van allen, en voor het welzijn van iederen burger.

Hoofdkwartier te Brussel 28 Augustus 1830.

De kommandant- en- chef voornoemd.

WILLEM GRAAF VAN BIJLANDT.

Denzelfde dag werd uit *Luik* de volgende *Proclamatie* gemeld.

DE COMMISSIE TOT DE ALGEMEENE VEILIGHEID.

Brengt ter kennis der ingezetenen, dat op hare aanvraag de militaire overheid, alle de wachtposten die in de stad door krijgsvolk werden bezet, heeft doen vervangen door wachtposten der gemeentelijke Garde;

Dat op aanvraag van den kommandant der gemeentelijke garde de generaal, kommandant der plaats, scherpe patronen en vuurstenen ter beschikking der garde heeft gesteld.

De commissie geeft tevens kennis, dat, regtdoende op eene petitie welke haar is geaddresserd, zij besloten heeft dat eene deputatie bestaande uit den heer Raikem, lid van de tweede kamer der staten-Generaal, De Leeuw, lid van de deputatie der provinciale staten, en De-

schamps advocaat, zich onverwijld bij Z. M. zal vervoegen om Hoogst dezelve de grieven voor te stellen, die in deze petitie zijn vervat en om de herstelling derzelve te verzoeken.

Luik, 27 Augustus 1830.

Voor een eensnijdend afschrift. BAYET,
*Advocaat. Secretaris der Commissie
 van Algemeene veiligheid.*

AAN DE COMMISSIE TOT ALGEMEENE VEILIGHEID.

Mijne Heeren,

De gewigtige omstandigheden onder welke wij ons thans bevinden, zijn het gevolg van het noodlottig stelsel hetwelk tot heden door het Gouvernement is opgevolgd geworden: het is onmogelijk te dezen zich te bedriegen.

Aan de tot de waakzorg over de algemeene veiligheid benoemde Commissie voegt het in dezen de hulpmiddelen aan te brengen.

Om dit doel te bereiken, mijne Heeren! hebben de ondergeteekenden, met de zucht tot het algemeen welzijn bezielde burgers, de eer u de navolgende maatregel voor te dragen:

Maar, wij bezweren het u, maak gebruik van de magt die u is toevertrouwd geworden, om aan het gouvernement onze reeds zoo herhaalde malen uitgedrukte, en schier even zoo vele malen miskende wenschen voor te leggen.

Doe hetzelfde wel begrijpen dat gij, gelast zijnde

in deze stad de rust te bewaren, gij u daartoe verbonden hebt, maar daarbij tevens hebt staat gemaakt dat het Gouvernement eindelijk aan onze billijke vorderingen regt zoude laten wedervaren.

Gij kent de vorderingen mijne Heeren, zie hier dezelve in weinige woorden:

Volslagene verandering van het tot dusverre gevolgde stelsel; opregte naarleving der grondwet.

Afzetting van het onvolksgunstig ministerie, welks slagen voornamelijk Zuid-Nederland getroffen hebben.

Deszelfs vervanging door Mannen, die eindelijk de belangen van alle de provinciën des rijks weten te doen zamenstellen; die de volle en algeheele verantwoordelijkheid hunner daden op zich nemen, zoodanig als die onder eene Regering bij vertegenwoordiging behoort te zijn; zijnde dit het eenige middel om het beginsel van de *onschendbaarheid des Konings* ongekrenkt te bewaren.

De instelling der ministeriële verantwoordelijkheid, door eene bijzondere wet.

Volkomene en opregte herroeping van het stelsel hetwelk speciaallijk in de bekende Boodschap van 11 December 1829 is gewettigd.

Het waarborgen van de instelling der *Jurij* in lijfstraffelijke regtspleging, en vooral in regtsgedingen ter zake der Drukpers, en in andere staatkundige pleidooijen, van welke waarborging wij onder een provisioneel Gouvernement zijn verstoken geworden.

De onbeperkte vrijheid van onderwijs, verzekerd door eene wet.

Volkomene vrijheid der drukpers, en herroeping der jongste wet op dit stuk, welke wet door haar eerste artikel aanleiding heeft gegeven tot eene wezenlijke heervvaart tegen deze onschatbare vrijheid, en tot, met den waren geest onzer grondwet lijnregt strijdige uitleggingen, dewijl zij strekken om de vijandige daden van het ministerie met den mantel der koninglijke onschendbaarheid te bedekken.

Het vestigen van den Hooge Raad, in eene der steden van het Zuiden, in eene voor alle, aan de in het Koningrijk geschiedende regtsbedeelingen onderworpenen personen bereikbare ligging.

Een ander stelsel van verkiezingen, bij welke de verkiezing meer regstreeks door het volk geschiedt.

Eene wet, krachtens, welke de vrijheid van taalgebruik in alle aangelegenheden van openbaar beheer en regtspleging wordt verzekerd.

Gelijkmatige verdeeling der openbare ambten tusschen het noorden en het zuiden.

Afschaffing van het millioen voor de nijverheid van hetwelk de ergerlijke bedeelingen niet weinig gestrekt hebben om de nijverheid te belemmeren, en het algemeen misnoegen der stillen in den lande op te wekken.

Eindelijk den koning dringend te verzoeken de kamers welker zitting eerst met October moest beginnen; onverwijld te willen doen bijeenroepen, ten einde zich bezig te houden met de herstelling der grieyen over welke wij ons beklagen.

Deze voorname waarborgen handhavende, zullen

wij, mijne Heeren, tot de vervulling komen van dien anderen gewigtigen wensch, de vermindering namelijk der belastingen, en de bezuiniging der tractamenten der openbare ambtenaren.

Op deze voorwaarden alleen, mijne Heeren, kunt gij hopen het doel uwer instelling te zullen bereiken, en de rust terug te voeren, welke het gemis der door ons gevraagde waarborgen, heeft verstoord.

Luik, Voor eensluidend afschrift:

27 Aug. 1830.

De Secretaris van de Commissie tot de Algemeene Veiligheid:

BAYET,
Advocaat.

DE COMMISSIE TOT DE ALGEMEENE VEILIGHEID, VOOR DE STAD LUIK.

Op het verzoek der gemeentelijke garde, der gewapende burgerwacht en van meerdere burgers;

De zware onordelijkheden willende vermijden, die onfeilbaar de openbare rust zouden verstooren;

BESLUIT:

Binnen de 24 uren na het afkondigen dezès zullen de gemeentelijke garde en de gewapende burgerwacht de Luiksche bannier, ROOD en GEEL aannemen; echter met eerbiediging der kleur, welke door het leger wordt gedragen.

Gedaan op het stadhuis den 28 Augustus.

De President.

Comte E. D'OULTREMONT.

De Brabandsche kokarde en driekleurige linten werden nu reeds algemeen in *Brussel* gedragen.

De posten, anders door militairen bezet, werden door de Burgerwacht vervangen. De militairen lagen om de koninklijke paleizen geë bivouacqueerd en rondom hen de burgers, die hun beletteden door te gaan; zelfs wanneer eenige manschappen levensmiddelen gingen halen, waren zij altijd door eenige burgers geëscorteerd.

De *Courrier des Pays-Bas*, een Brusselsch dagblad, dat sedert lang zoo oproerig als schandelijk zich had betoond, liet niet na bij het verhaal der gebeurtenissen van den vorigen dag ook deze aanmerking te maken:

„Omstreeks drie ure wapperde de oude Brabandsche vlag op het Stadhuis, en detachementen der Burgerwacht droegen haar door de straten. Zij is rood, oranjegeel en zwart. De drie kleuren zijn horizontaal aan den standaard gehecht, met het rood naar boven en het oranjegeel midden in. Deze vaan behoorde voorwaar de nationale kleur te worden. De oranjekleurige kokarde werd nergens meer gezien; deze is overigens slechts eene familiekleur, en niet die van een volk. Het driekleurige rood, wit en blaauw is Hollandsch en Fransch. Het rood, geel en zwart is tevens de Belgische en nationale kleur; het zwart zou voor ons, het geel voor de dynastie, het rood voor Holland zijn.”

Wij zullen den kwaadstooker bij de gebeurtenissen niet verder raadplegen. Onder de goede zag ook denzelfden dag deze het licht:

BRUSSEL, 28 Augustus.

(Uit de *Gazette des Pays-Bas*.)

De *Gazette des Pays-Bas* is den 26sten en 27sten dezer niet in het licht verschenen, *zij kon zulks niet*. Het zijn voorwaat noch verwoeste, en afgebrande huizen, noch de vernietiging der openbare orde, die ons, als burgers, zouden hebben kunnen doen afwijken van onze pligten jegens de Regering, welke onze grondwet heeft ingesteld.

Maar, wanneer alle banden van het maatschappelijk leven verbroken zijn; wanneer het regt van eigendom met voeten is getreden; wanneer de werktuigkundige toestellen, aan welke onze fabrieken haren voorspoed en onze arbeidende klasse hare bestaanmiddelen te danken hebben, verbrijzeld en verbrand worden, onder het oog onzer meest achtingwaardige en meest regtmatig vereerde fabrikeurs, waartoe zoude alsdan, indien en waarop het ons geoorloofd zij wij er het vermogen toe gehad hadden, gediend hebben van gebeurtenissen te spreken, omtrent welke wij ons met geene volkomene vrijheid zoude hebben kunnen verklaren? Het oogenblik zelfs, daarmede mogen wij ons vleijen, is niet meer verre waarop de heerschappij der wetten zal hersteld zijn, en,

naar onze overtuiging, en naar ons geweten te spreken.

Maar wij willen niet dralen met onze hulde te brengen aan de Brusselsche burgerij, aan dat korps stedelijke rustbewaarders, dat door deszelfs ijver en moed zoo schitterend heeft doen blijken, niet slechts dat het niet goedgekeurde, wat binnen onze muren is gebeurd, maar dat het zich daar tegen kanthe met deszelfs ongedeelden wil, met deszelfs algeheele veerkracht.

Nimmer aanschouwde men eene spoediger, eene bewonderingswaardiger in werking brenging, eene verstandiger dienstinstelling, eene meer lofwaaardige verkleefdheid.

Hulde bieden wij, wij herhalen het, aan de burgerij van Brussel; zij bevroedt, daaraan is geen twijfel, dat eindelijk de orde weder zal moeten gegrondvest worden, dat het oogenblik gekomen is, waarop men het beginsel moet doen zegevieren, hetwelk het leven en de eigendommen der ingezetenen behoedt, het oogenblik waarop men het schandelijk gedrocht der verwoesting moet vernielen.

Wat ons aangaat, welke vergelijking men ook hebben willen maken, wij kunnen onmogelijk ons zelve beschouwen als door eene omwenteling te zijn medegesleept; wij hebben ons te midden van eene wanordelijke volksbeweging geplaatst gevonden, die door brandstichting en verwoesting werd gekenmerkt. Terwijl dan ook nog ons ge-

heugen getroffen blijft met de ongerijmde kreten die zich hebben doen hooren, verzoeken en bezweren wij alle burgeren, alle welgezinde personen onderling, zonder weerhouding, aan de grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden, aan den troon welken zij heeft ingesteld, en aan het regerend geslacht zich te verbinden, van hetwelk, de aan België alleen door zijne weldaden bekende, Koning Willem I, het Doorluchtig opperhoofd is.

Des avonds te 6 ure had dienzelfden dag op het stadhuis eene vergadering plaats, onder voorzitting van den Baron DE SECUS, Lid der Staten-Generaal, bestaande uit onderscheidene Leden der Burgerwacht, Advocaten, Kooplieden, Fabrikanten, enz. waarin besloten werd, den Koning het volgende adres aan te bieden, door middel van de Heeren, Baron J. D'HOOGVORST, Graaf F. VAN MERODE WESTERLO, GENDEBIEN, F. DE SECUS, Lid der Staten uit Henegouwen, en PALMAERT (den vader), Koopman.

Het adres, door opgenoemde deputatie van Brussel aangebragt, was van de navolgende inhoud:

SIRE!

» De ondergeteekenden, uwe eerbiedige en getrouwe onderdanen, nemen de vrijheid, in de moeilijke omstandigheden, waarin zich de stad

Brussel en andere steden van het Koninkrijk bevinden, naar Uwe Majesteit vijf van hunne burgers af te vaardigen, namelijk, den baron *Joseph d'Hoogvorst*, graaf *Felix van Mérode*, de heeren *Gendebien*, *Fredrik de Sécus* en *Palmaert* (den vader,) die belast zijn, U te kennen te geven, dat de goede ingezetenen zich nooit meer, dan in den tegenwoordige crisis, de achting van Uwe Majesteit en de erkenning van het publiek hebben waardig gemaakt. Zij hebben, door hunne standvastigheid en door hunnen moed, in drie dagen, de dreigendste uitpattingen bedaard en zware wanorde doen ophouden. Maar, Sire! zij kunnen het niet ontveinzen aan Uwe Majesteit, dat de ontevredenheid diepe wortelen heeft geschooten. Overal gevoelt men de gevolgen van het heilloos stelsel, dat door ministers gevolgd is, die en onze wenschen en onze behoeften miskennen. Thands meester van de bewegingen, bezitten de goede burgers van Brussel geene de minste waarborgen, dat, bijaldien de gemoederen der Natie niet gerust gesteld worden, zij zelve niet de slagtoffers van hunne inspanningen worden. Zij smeken U dus, Sire! bij alle de edelmoedige gevoelens, welke het hart van Uwe Majesteit bezielen, hunne stem te hooren, en aldus paal en perk te stellen aan hunne regtvaardige klagten. Vol vertrouwen op de goedheid en regtvaardigheid van Uwe Majesteit, hebben zij met geene andere bedoeling hunne medeburgers tot U afgevaardigd,

dau om de aangename verzekering te verkrijgen, dat de onheilen, waarover men zich' beklaagt, zoodra zij bekend zijn, zullen weggenomen worden. De ondergeteekenden houden zich overtuigd, dat een der beste middelen, om tot dat gewenschte oogmerk te geraken, bestaan zou in spoedige bijeenroeping der Staten-Generaal.

Brussel, den 28sten Augustus 1830.

De onderteekenaren van dit stuk zijn:

De baron *Em. d'Hoogvorst*.

De baron *de Secus*.

A. J. Moyard, majoor der burgerwacht.

Fr. de Secus, lid der provinciale Staten van Henegouwen.

F. Michiels, kapitein der burgerwacht.

Graaf van Lalaing, gewapend burger.

F. Opdenbosch, fabrikant.

Ed. Stevens, advocaat.

Ed. Ducpétiaux, advocaat.

L. Jottrand, advocaat.

J. Plaisant, advocaat.

J. Palmaert, de zoon, majoor bij de burgerwacht.

J. van der Linden, notaris.

Ed. van der Linden, advocaat.

Van der Meeren, majoor der burgerwacht.

Roupe, oud-maire van Brussel.

Graaf Cornet de Grez, lid der Staten-Generaal.

Ph. Lesbroussart, hoogleeraar.

A. Bosch, advocaat.

Charliers Dodomont, adjudant bij de burgerwacht.

De baron *Ch. d'Hoogvorst*.

Vleminckx, geneesheer.

Graaf *Ch. Dondelot*, luitenant bij de burgerwacht.

J. B. Ghiesbrecht, luitenant bij de burgerwacht.

De baron *F. van Wykersloot*.

Graaf *Felix van Merode*, gewapend burger.

De baron *J. d'Hoogvorst*, oud-maire van Brussel en lid der provinciale Staten.

Jh. van Delft, rentenier.

Max. Delfosse, koopman.

De graaf *Bocarmé*, adjudant bij de burgerwacht.

Gendebien, advocaat.

Gustaaf Hagemans, kapitein der burgerwacht.

De baron *de Secus*, lid der Staten-Generaal.

Sylvain van de Weyer, advocaat en bibliothecaris.

J. van Wykersloot, kapitein der burgerwacht.

Fleury Duray, majoor bij de burgerwacht.

Huysman d'Annecroix, lid der Staten-Generaal, gewapend burger.

Van der Smissen, tweede commandant der gewapende burgerwacht.

F. Maskens, eigenaar.

Pletinckx, majoor bij de burgerwacht.

Pletinckx, luitenant-kolonel dito.

Hauman, advocaat.

Holton, commandant van de burgerwacht te paard.

Onder deze onderteekenaars waren 14 personen uit den adelstand, wier ultramontaansche gevoelens algemeen bekend waren; 3 leden van de Staten-Generaal, 9 advocaten, meest jonge lieden, van welke 4 schrijvers waren van het dagblad *le Courier des Pays-Bas*, één geneesheer, van wien meermalen hevige artikelen, in *le Belge* voorkwamen, één hoogleeraar, tevens bekend als een der schrijvers van den *Courrier*, slechts één koopman, één fabrikant en één rentenier.

De poorten der stad waren alle gesloten; vrij konde men naar buiten gaan; doch niet weder in de stad komen.

Zonder bijzondere verwarring liep de dag vrij rustig af; alleen des nachts hoorde men eenige geweerschoten. Den volgenden dag, zijnde Zondag den 29sten Augustus, hadden er in verscheidene R. K. kerken godsdienstoefeningen plaats, en vele menschen werden nog in de Burgerwacht aangenomen, tot het formeren van eene artillerie voor twee stukken geschut, die men op de plaats binnen het Stadhuis had nedergezet. Ook in de voorsteden van *Brussel*, vooral te *St. Josse*, werden Burgerwachten opgericht. Die dag leverde verder geene bijzonderheden op.

Den 30sten Augustus zag men overal papiertjes aangeplakt, waarop geschreven stond: *égalité, liberté, partout* (gelijkheid, vrijheid, overal). De volgende Proclamatien werden afgekondigd en aangeplakt:

AFKONDIGING.

Dappere Spitsbroeders!

Gij hebt door uwe standvastigheid de orde en rust in uwe stad hersteld; gij hebt u, om uw Vaderland verdienstelijk gemaakt. Maar terwijl gij onder de wapenen waart, ter verdediging uwer haardsteden, en der algemeene vrijheid, zoo was het onze pligt, den Koning de waarheid bekend te maken. Eene Deputatie, zamengesteld uit vijf Burgers, te weten: GRAAF FELIX DE MÉRODE, PALMAERT (Vader), FREDERIK DE SÉCUS, GENDEBIEN, BARON JOSEPH D'HOOGVORST, door uwe voornaamste opperhoofden benoemd, is naar 's *Gravenhage* vertrokken. Zij zal den Koning een adres aanbieden, hetwelk bekend, en aan uwe respective Kapiteinen zal worden uitgedeeld.

Medeburgers! gaat, in afwachting van hare terugkomst, voort, de veiligheid der stad te bewaken. Is het noodig, dat ik, na alles wat gij reeds gedaan hebt, u nog aanbevele, om op uwe posten, en onder de wapenen te blijven?

Van het Hoofdkwartier op het Stadhuis te *Brussel*, den 30 Augustus 1830.

De Kommandant-en-Chef der Burgerwacht,
(Get.) BARON VAN DER LINDEN D'HOOGVORST.

DAGORDER.

De Kommandant-en-Chef der Burgerwacht aan zijne Medeburgers.

Waarde Medeburgers!

Getroffen door de getrouwheid, orde en ijver, welke gij onvermoeid blijft betoonen van het begin onzer onlusten, gevoel ik levendig, dat ik verschuldigd ben u te betuigen, hoe gelukkig ik ben van aan uw hoofd groepen te zijn.

Het ophouden der wanorde, met zoo veel voorzigtigheid en vastheid, en na een bewonderenswaardig geduld van acht en veertig uren vastgesteld. De geheele in orde brenging der Burgerwacht, doen de vermoeijenissen en het waken, welke gij, gedurende verscheidene dagen uitstaan hebt, verminderen.

Volhardt in uw eervol gedrag, en bedenkt, mijne waarde Medeburgers! dat gij de heiligste aller pligten vervult, de handhaving der algemeene vrijheden en de bewaring uwer haardsteden.

Brussel, den 30 Augustus 1830.

De Kommandant-en-Chef.

(Get.) BARON VAN DER LINDEN D'HOOGVORST.

HET MINISTERIE VAN DEN WATERSTAAT,
NATIONALE NIJVERHEID EN KOLONIEN.

BERIGT VOOR WERKLIEDEN.

Alle personen, die zonder werk zijn, worden bij dezen berigt, dat zij zulks kunnen bekomen

aan het uitgraven van het Kanaal van *Charleroy* (*), bijzonder tusschen *Brussel* en *Hall*, waar zij op de voordeeligste wijze en de beste voorwaarden kunnen geplaatst worden. Te dien einde vervoege men zich te *Brussel* bij Mr. THOREL, bij de Ninovensche poort, te *Hall* bij VISEUR, te *Felay* bij DE CLERCQ te *Seneffe* aan het Kantoor van Aannemingen, te *Guy* bij LATOUR en te *Damperij* bij REBEYROLLE.

De Onder-Inspecteur.

(Get.) J. B. VIFQUIN.

Door de rust, die er op dien dag al meer en meer hersteld was, kwamen er geregeld levensmiddelen in, en was het ook geoorloofd door de kleine deuren bezijden de poorten in uit de stad te gaan. De diligences van *Luik* bragten geweren aan, welke op het Stadhuis, het algemeene hoofdkwartier, gebragt werden, om aldaar aan de burgers te worden uitgedeeld.

Des morgens was de Heer VAN CRUYKENBORG, Aide-de-camp van Z. K. H. den Prins VAN ORANJE, op het paleis aangekomen, zijnde de Prins kort te voren aan het peleis te *Laeken* afgestapt, met eene dépêche aan Baron VAN DER LINDEN D'HOOGVORST, waarop eene Commissie, zamengesteld uit de Heeren D'HOOGVORST, VAN DER SMISSEN, ROUPPE en SYL-

(*) Van *Brussel* naar *Charleroy* wordt een nieuwe vaart gemaakt, waaraan men in het jaar 1829 een begin maakte.

VAIN DE WEYER, HUTTON en Graaf VAN DEN BURCH, de Stad verliet, om zich naar *Laeken* op het paleis van den koning te begeven, ten einde den Prins te verzoeken binnen *Brussel* te komen.

Met ongeduld, om de uitslag harer zending te vernemen, wachtte men de terugkomst der genoemde Commissie af. Weinigen was het bekend dat de Prins zich reeds *Laeken* bevond, van daar, dat men, toen de commissie langer met de terugkomst toefde als men gedacht had, hier en daar hoorde uitroepen: *à Vilvoorden! à Vilvoorden! allons délivrer nos députés!* (Naar Vilvoorden! naar Vilvoorden! laat ons onze afgevaardigde verlossen).

Ten 5 ure kwamen de Afgevaardigden terug, en te 10 ure werd het volk de uitslag harer zending door de volgende Proclamatie bekend gemaakt, die van de Balcon voor het stadhuis afgelezen en den volgende morgen werd aangeplakt.

PROCLAMATIE.

De Kommandant-en-Chef der burgergarde, uitgenoodigd zijnde om zich naar het hoofdkwartier van HH. KK. HH. te begeven, heeft zich aldaar vervoegd, vergezeld door de heeren Baron van der Smissen, Ridder Holton, Graaf van der Burgh, Rouppe en Salvayn van de Weijer; en aldaar den wensch te kennen gegeven hebbende, de Prinsen *alleen* binnen onze muren te zien, heeft hij de

zekerheid verkregen, dat de troepen niet in de stad zullen komen alvorens op de volgende voorstellen zal zijn geantwoord. Intusschen hebben HH. KK. HH. aan hunnen intogt in Brussel voorwaarden verbonden, aan welke de Kommandanten-Chef en de overige hem vergezellende raadslieden niet gemeend hebben te kunnen toegeven, alvorens den wensch van het publiek geraadpleegd te hebben door middel eener bekendmaking, welke de Prinsen zelfven hebben gevraagd. Dienvolgens acht de Kommandant zich verplicht, ter voldoening van hetgeen hij zijnen medeburgeren verschuldigd is, het volgende, met de onderteekeningen der Prinsen bekleede stuk bekend te maken:

»Gij kunt aan Brussels burgerij melden dat de
 »Prinsen voor de poort dezer koninklijke residentie
 »staan, en bereid zijn allen die tot hun komen willen met opene armen te ontvangen. Zoodra banieren en leuzen die niet wettig zijn, zullen zijn ingetrokken en afgenomen, en zoodra de teekenen welke eene misleide menigte had doen afnemen, weder tot openlijkheid zullen kunnen hersteld worden, zijn de Prinsen bereid in de stad te komen, omstuwdd van die zelfde burgerij en gevolgd door de militaire magt die bestemd is haar te verligten in de moeilijke waakzorg-dienst, welke die burgerij tot op dit oogenblik heeft waargenomen.»

(Get.) WILLEM, *Prins van Oranje.*

FREDERIK, *Prins der Nederlanden.*

Er is besloten dat een zeker getal leden der burgerwacht naar de Prinsen zou afgevaardigd worden, ten einde wijzigingen te erlangen op de voorgaande conditiën en dat de sectiën daarna zouden verzocht worden zich op het hun aan te wijzen uur, bij deputatiën van vijftwintig man, naar het hoofdkwartier te begeven.

Brussel,
31 Augustus.

De Kommandant-en-Chef
der Burgerwacht.

Baron E. VAN DER LINDEN D'HOOGVORST.

Doch bevorons deze proclamatie afgekondigd werd, had men reeds de *Laeken* of *Willemspoort* versperd, eene menigte boomen van de *Boulevards* (wandelpaatsen op de wallen) werden omvergehouden, en deze met een steenkolenkar, uit de straat op gebrokene keijen, met stukken hout, ijzer, gewigten en al wat slechts te bekomen was, door mannen, vrouwen en jongens voor den uitgang neêrgeworpen.

De straten werden opgebroken en derzelver uiteinden verschanst.

De patrouilles der burgerwacht gingen in groo-
ter getal rond.

Eene tweede commissie ging nu *Brussel* uit, om de Prinsen te verzoeken zonder troepen binnen de stad te komen, spoedig kwam dezelve, doch met veel moeite, door de barricaden veroorzaakt, binnen. Zij bestond uit de Heeren Baron DE sé-

cus, Lid der *Staten-Generaal*, Majoor VAN DER SMISSEN, Prins DE LIGNE, MAX, DELFOSSE, MICHIËLS, kapitein der sectie; TEICHMANN, ingenieur.

Den volgenden dag, zijnde Woensdag den 1sten September, deed zij reeds vroeg in den morgen door de navolgende Proclamatien den uitslag harer zending bekend maken:

PROCLAMATIE.

Z. K. H. de Prins van Oranje zal heden met zijnen staf, doch zonder troepen, binnen de stad komen; hij begeert dat de burgerwacht hem te gemoet kome.

De gedeputeerden hebben zich ten waarborg gesteld voor zijnen persoon en voor de vrijheid om met de burgerwacht binnen de stad te komen, of terug te keeren, naar mate hij goedvindt.

DAGORDER.

De heeren chefs van sektiën worden geïnviteerd zich heden ten tien ure, met hunne sektiën *gewapend en in de volmaaktste tenue* op het plein van het stadhuis te bevinden, alwaar zij zich in twee gelederen in slagorde zullen hebben te scharen, om Z. K. H. den Prins van Oranje te gemoet te trekken.

Aan elke wachtpost zal eene zwakke bezetting worden achtergelaten.

De dienstdoende Majoor,

VAN DER MEERE.

De winkels waren nu wederom geopend. De rust herstelde zich meer en meer, en men wachtte den volgenden dag de komst van Z. K. H. den Prins VAN ORANJE af; waarom de burgerwacht, die der voorsteden er onder begrepen, des morgens ten tien ure onder de wapenen kwam, om volgens de afgekondigde Dagorder Z. K. H. in te halen, te 11 $\frac{1}{2}$ ure marcheerde zij de Laekenpoort uit tot aan de herberg *le Perche* (de Staak), alwaar zij eene dubbele linie vormde, welke tot ver in de Stad liep, nabij Kerk *le Finisterre*.

Te één ure kwam Z. K. H. den Prins VAN ORANJE gevolgd van vier Adjudanten, aanrijden, sprak tot eenige leden der burgerwacht, en trok, door hen begeleid, de poort binnen, wilde de straat naar Hoogstdezelfs paleis inslaan, doch werd daar in belet, en door de wacht naar de groote Markt opgeleid, terwijl de kreeten: *Vive le Prince, vive la liberté, à bas VAN MAANEN!* (leve de Prins, leve de vrijheid, weg met VAN MAANEN!) zich nu en dan sterk verhieven.

Aan de groote Markt gekomen zijnde, werd dit plein met wachten afgezet. Z. K. H. steeg even voor het Stadhuis van het paard, sprak met eenige leden der aldaar verzamelde Commissie van overheden, zette zich vervolgens weder te paard, en reed in vollen galop door de *rue des Violets*, sprong met paard en al over de aan het einde der straat gemaakte versperringen, en reed langs het

Paleis van Justitie verder den weg op naar Hoogst-deszelfs Paleis, weldra volgden ook de Adjudanten en de burgerwacht te paard, die te voet nam eenen anderen weg, langs de straat *la Madelaine* naar de *Place Royale*, van waar elke sectie weder naar hare wijk terugtrok.

Bij de *rue de l'Hopital*, welke Z. K. H. doorreed, stond een schildwacht, welke op den Prins aanlegde, doch tijdig genoeg door eenen officier daarin verhinderd werd. — In het paleis aangekomen, inspecteerde Z. K. H. de daar liggende militairen, en werd door hen, die acht dagen onder den blooten hemel hadden doorgebracht, met geestdrift ontvangen. — Rustig ging de dag voorbij: des avonds te 7 ure werd de navolgende Proclamatie afgekondigd en aangeplakt:

PROCLAMATIE

Van Z. K. H. den Prins van Oranje, in naam des Konings.

Ingezetenen van Brussel!

Met vertrouwen heb ik mij in u midden be-
geven.

Mijne veiligheid is volkomen, daar zij door uwe
loijauteit gewaarborgd is.

Het is aan uwe zorg dat men het herstel der
rust te danken heeft; het strekt mij tot genoeg
u dit in 's Konings naam te kunnen verklaren,
en er u voor te danken.

Sluit u aan mij om rust te bevestigen; alsdan zullen geene troepen de stad binnen komen, en zal ik, in overeenstemming met uwe overheden, de noodige maatregelen treffen, om kalmte en vertrouwen te doen terugkeeren.

Eene Commissie, zamengesteld uit den hertog van Ursel, als President, van der Fosse, Gouverneur dezer provincie, de Wellens, Burgemeester van Brussel, van der Linden d'Hoogvorst, kommandant der burgerwacht, de Generaal d'Aubremé, Kockaert Lid der regering, de hertog van Aremberg, (die op mijn verzoek tot deze taak wel heeft willen medewerken) en Stevens, Lid der regering, als Sekretaris is belast om die maatregelen aan mij voor te dragen.

Zij zal morgen den 2den September, ten 9 ure des ochtends, op mijn paleis vergaderen.

Brussel, 1 September.

WILLEM, *Prins van Oranje.*

Wij laten hier letterlijk het bericht van den 2den September, uit de *Gazette des Pays-Bas*, volgen:

BRUSSEL, 2 September.

Z. K. H. de Prins van Oranje heeft gisteren in deze, sedert acht dagen aan zoo veele gisting en beroering overgegevene stad zijn intrede gedaan.

De Prins heeft zich van de troepen, die hem te Vilvoorden omstuwden, afgescheiden; hij is

alleen in de stad gekomen, door ettelijke Officieren vergezeld, en vertrouwend op de regtschapenheid en het eergevoel der bevolking dezer stad.

Onze straten doorrijdende om zich naar zijn paleis te begeven, heeft de Prins verscheidene wachtposten der schutterij, en vele burgers welke hem bekend waren, toegesproken. Hij verblijdde zich, dat hij zich te midden der Belgen bevond, en betuigde zijne liefde voor hen; hij herinnerde hen dat hij bij Waterloo zijn bloed voor de Nationale vrijheid had gestort, en verklaarde dat hij gereed was om zulks andermaal te doen; hij zeide met eene levendige gemoedsaandoening dat de Koning, zijn vader, ook de vader des volks was.

Toen de Prins, voor het stadhuis aangekomen zijnde den hoed van het hoofd heffende, de kreet *leve de Koning!* deed hooren, is die waarlijk nationne kreet door het volk herhaald geworden, hetwelk ook verscheidene malen geroepen heeft: *leve de Prins!*

Na aan de troepen, die zich bij het park bevonden, bevel gegeven te hebben, zich te verwijderen, heeft de Prins zich in zijn paleis begeven, alwaar de schutterij zich gehaast heeft, posten uit te zetten.

De geschiedenis biedt weinig voorbeelden aan van een zoo edel, zoo grootmoedig gevoel, als datgene is, hetwelk den Prins bewogen heeft van de troepen, aan welker spits hij stond, zich af te scheiden, om alleen in het midden der bevol-

king der stad komen; er is in dit besluit iets zoo verhevens, zoo nationaals en iets der doorluchtige Oranje-teelt zoo zeer waardigs, dat toen men gisteren, van boven uit het midden eener onberekenbare groote schare volks, de vederbos van 's Prinszen hoed zag uitsteken, het onmogelijk was niet door een diep gevoel van bewondering en geestdrift getroffen te zijn.

Thans voegt het de bevolking van Brussel, voegt het vooral onze schutterij, aan dit vertrouwen, aan deze overgeving te beantwoorden. Ieder gevoelt wat, indien niet door den pligt, althans door hooge redenen van voegzaamheid van ons vorderen. Is het niet daadzakelijk blijkbaar, dat onze toestand veranderd is? En hoe zouden wij dan dralen kunnen, om, op eene schitterende wijze, die gevoelens te doen blijken, die ons verbinden, aan dat regerend geslacht, hetwelk voorzeker onze wenschen heeft verhoord, en welks belangen zoo innig aan die der natie zijn verknócht!

Brussel was nu weder in die gelukkige gesteldheid, dat de gemoederen tot bedaren kwamen; maar elders begon ook de tot nog toe onderdrukte, doch nu levendig opgewekte oproergeest uit te barsten, die, in nadere overeenstemming met de bewoners van de genoemde Stad, zich meer en meer ontwikkelde, en de groote ommekeer van zaken te weeg bracht, die het vervolg dezer geschiedenis naauwkeurig zal bevatten. Wij zullen ons echter,

betrekkelijk dit laatste, meer bijzonder bepalen tot de residentieplaats; dewijl het opzamelen der kleine gebeurtenissen, voorgevallen in de steden der overige Belgische provinciën dit werk al te wijdloopig, ja zelfs vervelend zoude maken. De stad *Leuven* was mede een van de eerste steden, waar de muitzuchtige tuimelgeest heerschte. Het dagblad (*le Catholique*) meldde onder anderen het volgende:

LEUVEN, 29 Augustus.

De opschudding hier ter stede blijft voortduren, en algemeen klaagt men dat niet hier, even als te Luik, op hetzelfde oogenblik eene stedelijke Commissie van openbare veiligheid is opgericht geworden. De burgerlijke wacht is op de been en verrigt met ijver de dienst in de stad; maar het is beklagelijk dat de ingezetenen geene officieren uit hun midden benoemd hebben. Sedert heden waait de Brabandsche driekleurige vaan van het stadhuis, zijnde dezelve op last der regering van dat gebouw uitgestoken. Het is de heer Remy Mastraeten, president der regtbank van koophandel, die dit blijde besluit boven van het balkon van het stadhuis aan het volk heeft verkondigd. Oogenblikkelijk daarna had iedereen de rood-, geel- en zwartkleurige kokarde aan de hoed. De standaard werd onder groot gejuich door de stad gedragen.

Te *Namen* hadden de burgers de wapenen opgevatt, om de rust te bewaren; ook de militaire overheid had het beheer der Stad op zich genomen. Een adres, bevattende hunne wenschen, werd naar den Koning gebragt.

In de steden *Brugge* en *Gent* had men maatregelen genomen, om de rust te bewaren. Gewapende burgers sloten zich aan de civiele en militaire autoriteiten.

Uit *Antwerpen* alwaar alles nog rustig was, werd gemeld, dat de deputatie van *Luik*, den 31sten Augustus aldaar terug was gekomen, en over het genoten ontvangst bij den Koning zeer tevreden was; dit laatste was in de Rijkshoofdstad ook bekend en werkte sterk op de gemoederen der ingezetenen, waarom door hun het volgende adres ter teekening in genoemde stad en andere steden van het Noordelijk gedeelte des rijks werd rondgezonden.

SIRE!

Met den eerbied, welken den rustigen burger betaamt, naderen wij tot den troon van Uwe Majesteit.

Onderscheidene steden in het zuiden van het Rijk zijn, onder de leiding van kwaadwilligen, aan het muiten geslagen, en hebben zich buiten de wet gesteld. Maar zij zijn nog verder gegaan; afgevaardigden dier muitelingen, even muitziek

als hunne lastgevers, zijn herwaarts gekomen, om Uwe Majesteit in Hoogstdezelfs eigen Paleis te hoonen.

Met diepe droefheid hebben wij gehoord, dat Uwe Majesteit, in Hoogstderzelfer onuitputtelijke goedheid, behaagd heeft de hoofden dier muitelingen tot een bijzonder gehoor toe te laten, doch wij troosten ons van den anderen kant met de hoop, dat hunne vertoogen door Uwe Majesteit met die verontwaardiging zullen zijn afgewezen, welke een zoo stout, en zeker, bij den trap van beschaving, waarop wij ons mogen beroemen, ongehoord bestaan verdient. Wij kunnen ons echter met de hope, hoe levendig ook in ons, niet vergenoegen, en gevoelen de behoefte om, bij de opregtste betuiging van trouw, de innige bede te voegen, dat het Uwe Majesteit mogt behagen, om, in geen opzigt, hoegenaamd, aan de oproerige eischen der muitelingen toe te geven. SIRE! nog is de Residentie, nog is het Noordelijke gedeelte des Rijks in rust; maar die rust kan zoo spoedig gestoord worden; en aan die rust hangt het lot eener trouwe natie, die dikwijls het bloed van Oranje met eigen bloed betaald heeft, en die ook thans weder goed en bloed voor den Koning en het Koninklijk geslacht veil heeft.

Daarom bidden en smeeken wij, die, zoo wij vertrouwen, hier den wensch van Noord-Nederland en ook van de welgezinden in het Zuiden, uitspreken, Uwe Majesteit nogmaals op het krach-

tigst en eerbiedigst, dat Hoogstdezelve de regten van de Kroon handhave, en daarmede den Koning en het Volk behoude. Wij smeken, SIRE! dat Uwe Majesteit ons eerbiedig adres in gunst aanneeme, en zich overtuigt houde van den eerbied en de trouw van ons, die zijn.

SIRE!

Van Uwe Majesteit de gehoorzame onderdanen.

Intusschen was reeds den 30sten Augustus te Breda eerst eene halve en daarna eene geheele batterij rijdende Artillerie van 's Hertogenbosch aangekomen. Twee eskadrons Lanciers van Zalt-Bommel trokken naar Antwerpen. 3 Bataillons der vijfde Afdeeling, te 's Hertogenbosch in bezetting, marcheerde naar Tilburg. Honderd zeventien karren transporteerden hen naar Antwerpen. De verlofgangers der Afdeelingen te Utrecht, 's Gravenhage en Haarlem, vereenigden zich te 's Hertogenbosch, om hunne wapenen te ontvangen. Al de verlofgangers der Nationale Militie waren opgeroepen, om zich bij hunne korpsen te vervoegen.

Om zoo veel mogelijk de leidraad des geschiedverhaals te volgen, hebben wij de lezer tot nog toe hoofdzakelijk bij Brussel bepaald, en wel tot op den dag, dat Z. K. H. den Prins van ORANJE binnen die Stad gekomen was. Thans echter wordt het noodzakelijk aan de eigene verrigtingen des Konings, waarvan wij tot nog toe niets vernamen, te denken.

Natuurlijk was het uitbarsten van de oproervlam. Z. M. ter kennisse gebragt, waarom Hoogstdezelfen al dadelijk, den 29sten Augustus, het navolgende Besluit nam:

BESLUIT.

» Gezien de laatste § van art. 97 (*) der grondwet;

» Hebben goedgevonden en verstaan de Staten-generaal buitengewoon bijeen te roepen te 's Gravenhage, tegen maandag den dertienden September aanstaande.

» En zal onze minister van binnenlandsche zaken zorg dragen voor de onverwijld mededeeling dezes aan de onderscheidene leden van de beide kamers der Staten-generaal, terwijl voorts afschriften van dit besluit zullen worden gezonden aan onzen minister van financiën en aan de algemeene rekenkamer, tot informatie en narigt."

Denzelfden dag waren reeds de beide Prinszen, 's Konings Zonen, met uitgebreide volmagt voorzien, en kwamen den 30sten Augustus te *Antwerpen* aan; alwaar Hoogstdezelfen aan de Burgerlijke Overheden en Officieren der Schutterij op het Koninklijk Paleis audientie gaven; en daarop het navolgende Besluit namen, hetwelk spoedig aangekondigd werd:

(*) Hetwelk aldus luid:

De Koning roept de buitengewone vergadering bijeen, zoodikwijls hij zulks noodig oordeelt.

*„Wij WILLEM, Prins van Oranje, en
FREDRIK Prins der Nederlanden, enz., enz.*

»Ten gevolge van Zr. Ms. bevelen, in deze stad aangekomen zijnde, ten einde de middelen te be-
ramen, om alles te bevorderen wat tot welzijn van
dat gedeelte des Rijks der Nederlanden kan strek-
ken, en overal de maatregelen te nemen door
welke men dit doel ten spoedigste kon bereiken.

Zoo hebben wij het voegzaam geacht al da-
delijk in naam van Z. M. deszelfs voldoening te
betuigen over de eensgezindheid en het goed ge-
volg, waarmede al de ingezetenen van Antwerpen
de orde en rust hebben weten te bewaren, tot
welker stoornis pogingen te werk gesteld waren
door eenige onverlaten of personen, die aan de
stad Antwerpen vreemd zijn.

Na deze eerste uitboezeming der gevoelens,
die ons bezielen, sedert wij ons te midden van
zoo vele burgerlijke en militaire beambten, van
zoo vele eigenaars, kooplieden, fabrikanten, werk-
bazen en huisvaders van alle standen bevinden,
die zich allen even zeer door hunne goede gezind-
heid onderscheiden, en even veel belang hebben
bij de handhaving der rust, die wij hier genie-
ten, — hebben wij onze aandacht meer bijzon-
der gevestigd op de middelen, die te baat moes-
ten genomen worden, om de vermoeijenissen en
het gemis aan nachtrust niet needeloos te ver-
lengen van de zoodanigen wier handelsbezighe-

den of heroeps-pligten het grootste gedeelte van den dag wegnemen, en die alzoo moeilijk de noodige rust kunnen nemen, om zich weder te herstellen.

Dien ten gevolge is het ons zeer aangenaam geweest, dat wij, gebruik makende van de magt, waarmede de Koning ons heeft bekleed, de maatregelen, die voor de veiligheid van eene vesting onvermijdelijk, en in zulke moeilijke omstandigheden als de tegenwoordige volstrekt noodzakelijk zijn, met de zoodanige hebben kunnen overeenbrengen, welke ons en het vertrouwen, dat wij in de ingezetenen van alle standen stellen, en het gedrag, tot nu toe door de burgerlijke overheden van de provincie Antwerpen gehouden, veroorlooven.

Dien ten gevolge hebben wij goedgevonden de navolgende bepalingen vast te stellen.

1. De maatregelen, welke door den luitenant-generaal, commanderende in het 4de groot militair commando, in overeenstemming met de burgerlijke en plaatselijke overheden der provincie en der stad Antwerpen moeten beraamd worden, zullen aan de beoordeeling eener bijzondere commissie worden onderworpen.

2. Tot leden dezer Commissie worden benoemd:

De heer luitenant-generaal baron *Chassé*, de heer gouverneur der provincie en de heer burgemeester van Antwerpen. De chef van den gemeenen staf van gezegd groot militair commando wordt tot secretaris der Commissie benoemd.

3. De onderwerpen, die door deze Commissie te behandelen zijn, zullen door den heer luitenant-generaal baron *Chassé*, commanderende het 4de groot-militair commando, worden voorgesteld, welke tevens, in gevallen, die buitengewoon spoed vereischen, op zijne verantwoordelijkheid, onvermijdelijke maatregelen zal kunnen doen uitvoeren.

4. Door het tegenwoordig besluit wordt geenerlei verandering gebragt in de beschikkingen, welke overeenkomstig de wetten en reglementen door de hooge militaire autoriteiten kunnen genomen worden.

5. Het tegenwoordige besluit zal door den heer gouverneur der provincie Antwerpen ter kennis van het algemeen en van de hiervoren genoemde Commissie gebragt worden."

Gedaan te Antwerpen, 30 Augustus 1830.

(Get.) WILLEM, *Prins van Oranje*.
FREDERIK, *Prins der Nederlanden*.

Des avonds begaven zich de beide Prinsen naar *Vilvoorden* en vonden aldaar 800 man van de 15de Afdeeling, met eene batterij van 8 stukken van een der bataillons Veld-Artillerie, welke terstond door Prins FREDERIK in oogenschouw werden genomen.

De Prins VAN ORANJE begaf zich naar *Laeken* op het Paleis, alwaar de afgezondene Commissie Z. K. H. verzocht te *Brussel* te komen, hetwelk

blijkens Proclamatie, pag. 51, ingewilligd werd, waarna Z. K. H. *Brussel* binnentrok.

Z. K. H. Prins FREDERIK bleef te *Vilvoorden*.

Om mede voor de veiligheid van *Antwerpen* te helpen waken, waren van *Vlissingen* Z. M. Fre-gatten *Sumatra* van 44, *Euridice* van 32, en Z. M. Brikken *de Panther* van 18 en *de Gier* van 8 stuk-ken, benevens 4 kanonneersloepen, de *Schelde* opgevaaren.

Den 3den September was door het Departement van Oorlog de noodige maatregelen genomen, om de nog opkomende verlofgangers der Nationale Militie, behoorlijk gekleed en gewapend, op de spoedigste wijze naar hunne Afdeelingen te zenden.

Te *Antwerpen* en te *Gend* was alles stil; ook te *Brugge* was de rust weder hersteld. *IJperen*, *Kortrijk*, *Ostende* en andere Vlaamsche plaatsen waren allen rustig.

Te *Amsterdam* waren eenige poldergasten, die zich oproerig betoond hadden, door de Schutterij gevat, en in handen der Politie gesteld. De bevolking dier Stad was geheel voor de goede zaak en voor haren Vorst ingenomen; met geestdrift teekende men aldaar adviesen, waarbij men zich aanbod voor Vorst en Vaderland te dienen.

De Schutterij te 's *Gravenhage* bood zich met dezelfde geestdrift aan; benevens de studenten aan de Hooge School te *Utrecht*, die verklaarden gereed te zijn het oproer te helpen bestrijden.

Te *Amsterdam* werd het navolgende gepubliceerd:

BEKENDMAKING.

Burgemeester en Wethouders der Stad Amsterdam brengen ter kennis hunner medeburgers, dat de Edel Achtbare Raad dezer stad, in hare vergadering van den eersten September 1830, eenpariglijk het Besluit heeft genomen, om in deze moeilijke en gewigtige tijden eene plegtige deputatie aan Z. M. onzen geliefden en geëerbiedigden Koning af te vaardigen, en aan Hoogstenden over te brengen, »*de gevoelens van opregte trouw en gehechtheid, zoo van het bestuur als van deze volkrijke gemeente aan de regering en persoon van Zijne Majesteit, aan Hoogstdenzelven verzoekende, maar tevens met gerustheid overlappende, het nemen van zoodanige maatregelen, als welke kunnen strekken, om de geschokte rust van ons dierbaar Vaderland te herstellen, Zijner Majesteits Regering meer en meer te bevestigen en de Grondwet te handhaven.*»

Dat deze deputatie, op gisteren ten gehoor bij Zijne Majesteit zijnde toegelaten, niet alleen door Zijne Majesteit op het allerminkaamst is ontvangen maar ook van Hoogstdenzelven de verzekering heeft bekomen:

»Dat Hoogstdezelve met gevoelens van aandoening deze blijken van liefde en gehechtheid van het hem dierbaar Amsterdam ontving; dat hij de Deputatie verzocht zijne opregte tevredenheid te

betuigen over den goeden geest, die deze gemeente nu ook weder in alle klassen en standen bezielt; en de bereidvaardigheid, waarmede zij de haar opgelegde pligten vervult, en dat Hij op het nadrukkelijkst moest betuigen, geen beter bewijs van die liefde en gehechtheid te kunnen ontvangen, dan in de voortduring van die rustige en kalme gezindheid, welke Hoogstdenzelven alléén in staat kan stellen, om zoodanige maatregelen te beramen en aan de op handen zijnde Vergadering der Staten-Generaal, 's Lands wettige Vertegenwoordigers, voor te dragen; als tot herstel der rust en handhaving der Grondwet zullen kunnen strekken, onder vermindering van alles wat slechts eenigzins tot stoornis van die rust, ook zelfs met de beste bedoelingen, aanleiding zoude kunnen geven."

BURGEMEESTER en WETHOUDEREN, het zich ten aangenamen pligt makende dit ter kennis hunner Medeburgers te brengen, vertrouwen met gerustheid, zoo als zulks de ondervinding der jongst verloopene dagen heeft bewezen, dat deze geheele Gemeente zich zal beijveren aan den wensch Onzes Geliefden Konings te beantwoorden, door zich bij voortduring te onthouden van alles, wat zelf slechts van ter zijde zoude kunnen strekken om dezen wensch tegen te werken, en zich bijzonderlijk te zullen wachten voor alle luidruchtigheid, buitengewone verzamelingen van Personen en wat van dien aard meer zij, en waarvan dikwerf zij, die hun voordeel in onrust zoeken, zoo

ligt, ten bederve der brave Ingezetenen en tot stoornis der rust, gebruik zoeken te maken.

Amsterdam. den 4den September 1830.

Burgemeester en Wethouderen der Stad
Amsterdam,

F. VAN DE POLL,
Ter Ordonnantie van denzelven,
W. J. BACKER.

Het corps officieren der schutterij te Dordrecht had ook een adres aan Z. M. den Koning ingezonden, waarbij het aan Hoogstdenzelfen deszelfs getrouwe diensten aanbod, daar en waar het Z. M. zoude gepast oordeelen, terwijl de onderofficieren, met denzelfden goeden geest beziel, reeds insgelijks voor het grootste gedeelte zich hadden verklaard, in dezen maatregel te willen deelen.

Te *Rotterdam* werd de navolgende publicatie gedaan:

WAARDIGE MEDEBURGERS!

Gij zijt het, die steeds en ook nu bij voortdurend aan onze verwachting ten volle en in alles hebt beantwoord.

Uw stil, uw voorbeeldig en navolgenswaardig gedrag heeft in deze dagen, op de uitstekendste wijs, getoond, dat gij de heilzame en wijze oogmerken van onzen geliefden Koning weet te erkennen, en door uw braaf en ordelijk gedrag, doet

zien, wat eene burgerij vermag, die zich met een stil vertrouwen, naast God, op de vaderlijke zorgen van den Koning harer keus verlaat. Het is dan ook met het hoogste regt, dat gij uwen eerbied, uwe liefde, uwe gehechtheid aan het Vorstelijk Huis van Oranje op deze, eene zoo edele wijze, aan den dag legt.

Het zoude overbodig zijn, om u tot den voortgang in deze aan te moedigen. Eene burgerij als die dezer stad, daaraan gewoon, behoeft dit niet. Zij verdient en heeft aanspraak op de hoogachting van den Koning, op ons vertrouwen; en die zal zij blijven verdienen, door ten duurzamen voorbeelde te strekken voor alle braven.

Aldus gearesteerd en van den raadhuize der stad Rotterdam gepubliceerd den 6 September 1830.

Burgermeester en Wethouders voornoemd,
M. C. BICHON VAN IJSSELMONDE, Vt.

In kennisse van mij,

L. VAN OYEN, Az.

Wij zullen ons weder te *Brussel* vervoegen, alwaar de door die stad afgezondene Commissie naar 's *Gravenhage* weder terug was gekomen, en den 2den September het volgende Rapport liet afkondigen en aanplakken, hetwelk ons openlijk werd medegedeeld:

RAPPORT (*).

Mijne Heeren!

Dadelijk na onze aankomst in 's *Gravenhage* hebben wij bij Z. M. gehoor verzocht. Naauwelijks was er een half uur verloopen, of wij ontvingen een gunstig antwoord.

Dingsdag op den middag zijn wij in een gehoor toegelaten. Z. M. heeft ons met welwillendheid ontvangen, en geene bedenking tegen den titel gemaakt, waaronder wij ons aan Hem voorstelden.

Nadat Z. M. onze schriftelijke lastgeving had aangehoord, heeft Z. M. betuigd, dat het Hem aangenaam (*charmé*) was, onze wenschen te zijn voorgekomen, door de bijeenroeping der Staten-Generaal op den 13den September aanstaande, als zijnde het wettige en zekere middel, om de wenschen van het geheele Koninkrijk te kennen en te voldoen, en een middel te doen beramen om al de klagen te bevreemden.

Vervolgens zijn wij overgegaan tot de voorstelling van eenige algemeene bedenkingen, waarmede wij belast waren geworden in onze Vergadering op den 28 Augustus, Z. M. mondelings bekend te maken, als: de Ministeriële verantwoordelijkheid en eene mede-onderteekening (*contre-seing*).

Z. M. heeft dienaangaande geantwoord, dat de Grondwet onze stellingen niet erkende; dat zij misschien juist en nuttig konden zijn, maar niet

(*) Dit Rapport, alsmede alle andere Stukken, werden meest in de Nederlandsche en Fransche talen te Brussel afgekondigd.

konden worden aangenomen dan door eene verandering der Grondwet, met gemeen overleg der Staten-Generaal, bijeenvergadert in dubbelen getalle, — Dat eene buitengewone Zitting den 13den September zoude worden geopend, dat men daar, hetzij op Zijne aanvraag, hetzij op de aanvraag der Tweede Kamer, een voorstel op dat punt konde doen, even als op alle andere punten door ons voorgesteld, die nuttig en voordeelig aan het Land zouden kunnen zijn. Op onze aanvraag, betrekkelijk het ontslag van eenige Ministers, en inzonderheid van Z. E. den Heer van MAANEN, heeft Z. M. niets te hunnen voordeele gezegd, noch eenen tegenovergestelden geest doen blijken opzettelijk de klagten, welke wij Hem, te hunnen laste, breedvoerig hebben opgesomd. Hij heeft ons doen opmerken, dat de Grondwet Hoogstdezelve de vrije keuze zijner Ministers verleende, en dat Hoogstdezelve overigens geenerhand besluit konde nemen, zoo lang Hij schijnbaar daartoe gedwongen werd; dat Hoogstdezelve de handhaving van zijn Koninklijk gezag te zeer ter harte nam, om den schijn te hebben van toe te geven, even als iemand, *wien men met het pistool op de borst iets afvraagt*. Vervolgens heeft Z. M. ons klaarblijkelijk doen inzien, zoowel als aan de *Luiksche Afgevaardigden*, dat Hoogstdezelve onze eischen in overweging konde nemen. (Deze vraag is thans opgedragen aan de Commissie, benoemd door Z. K. H. den Prins van Oranje, dus wij het

gelukkig vooruitzicht hebben, dat vóór het einde van dezen dag Z. K. H. een besluit zal genomen hebben, hetwelk onze wenschen zal vervullen).

Met betrekking tot den Hoogen Raad heeft Z. M. geantwoord, dat, na een rijp overleg, de plaats van deszelfs vestiging was gekozen geworden; dat, voor het overige, Hoogstdezelve zich met deze aangelegenheid zoude onledig houden en met aller belangen zoude raadplegen.

Op onze klagten betrekkelijk de ongelijke verdeling der Ambten, der groote instellingen en openbare Administratiën, scheen Z. M. geroerd, en zonder de waarheid dezer daadzaken toe te stemmen, heeft Hoogstdezelve geantwoord, dat het zeer moeilijk was de Administratie te verdeelen, en nog veel moeilijker elk genoeg te geven; dat voor het overige Hij zich met deze aangelegenheid zoude bezig houden, zoodra de goede orde hersteld was; dat het boven alles betaamde, dat de Prinsen, Zijne Zonen, aan het hoofd Zijner troepen binnen *Brussel* kwamen, en alzoo den schijnbaren staat van dwang, waaraan Hoogstdezelve niet konde toegeven, zonder een verderfelijk voorbeeld voor alle andere Steden van het Koninkrijk te stellen, te doen eindigen.

Na langdurige overwegingen over de zwaarigheden en zelfs over de waarschijnlijk onheilen van eene overeenkomst (*Convention*) en van een inkomen der troepen, met geweld gepaard, en de voordeelen eener overeenkomst en van eene Af-

kondiging dezer intrede; met behouding van de bezetting der Stads-posten door de-Burgerwacht, heeft Z. M. ons verzocht, ons dienaangaande bij den Minister van Binnenlandsche Zaken te vervoe-gen, en ons bij onze terugkomst in *Brussel* bij de Prinsen aan te dienen.

Eindelijk heeft Z. M. den wensch geuit, dat alles ten spoedigste tot de rust mogt wederkeeren, en heeft Hoogstdezelve ons herhaalde malen verklaard, hoe zeer Hij eenen afschrik van bloedvergieten had.

Na een onderhoud van twee uren hebben wij Z. M. verlaten en ons tot den Minister van Binnenlandsche Zaken vervoegd, die ons, uit hoofde Z. E. bij den Koning ontboden was, ten acht ure des avonds weder bescheidde.

Dezelfde voorstellen over de verschillende onderwerpen, door ons aan Z. M. voorgedragen, werden aldaar door ons weder gedaan, alles met eene vrijmoedigheid en gelatenheid (*abandon*), welke ons de grootste hoop doen koesteren.

De Heer DE LACOSTE toonde ons, dat hij een Belgisch hart bezit, hetwelk met de beste voorneemens vervuld is.

Op verzoek van verscheidene Leden van den Staf en Burgerwacht, gisteren avond vereenigd en overeenkomstig den door Z. M. geuiten wensch, hebben zich de Heeren JOSEPH D'HOOGVORST en GENDEBIEN tot den Prins van Oranje begeven. Zij hebben Z. K. H. den uitslag hunner zending naar 'sGra-

venhage medegedeeld, als ook den staat der zaken te *Brussel*, welke zij Z. K. H. afgeschilderd hebben, juist zoo als het is, zonder iets te verbergen. Z. K. H. heeft hun verzekerd, dat hij van de vereeniging der Commissie (welke dezen morgen heeft plaats gehad), den gunstigsten en geschiktsten uitslag verwachtte, om hare begeerte en haar onveranderlijk besluit, van aan den wensch van het Land te voldoen, te doen blijken. Hij heeft hun gelast, u te zeggen, dat Hij zich zelven, als bemiddelaar tusschen den Koning en de bewoners der Zuidelijke Provinciën stelde, en dat Hij onze eischen zoude ondersteunen, om den besten en volledigsten uitslag te verkrijgen.

Wij hebben dezen morgen stellig vernomen, dat de op het Paleis van Z. K. H. vereenigde Commissie, zich met ijver met het oogmerk harer zending bezig houdt, en dat u dezen dag nog zeer voldoende besluiten op uwe eischen zullen worden ter hand gesteld.

Brussel,

2 September 1830.

(Get.)

JOSEPH D'HOOGVORST.

A. GENDEBIEN.

Graaf F. DE MÉRODE.

Baron F. DE SÉCUS.

PALMAERT. (Vader).

De ontevredenheid was blijkbaar bij het volk, zoo zelfs dat na de lezing van dit Rapport de naauwelijks aangeplakte afdrukken afgescheurd en in massa op de groote markt verbrand werden. De nacht liep echter rustig af. Den volgenden dag werd onderstaande Proclamatie aangeplakt, en beter onthaald :

PROCLAMATIE.

Ingezetenen van Brussel!

Het rapport uwer gedeputeerde geeft ons de zekerheid dat uw verlangen en uwe wenschen bij den Koning bekend zijn; dezelve zijn aan den Prins van Oranje betuigt geworden, en gij hebt gegronde hoop dat zij door Z. M. u belooft gunstig zullen aangehoord worden. / In dezen staat der dingen, vol van vertrouwen op de koninklijke woorden en op den steun, dien Z. K. H. u belooft heeft, zult gij er den uitslag bedaardelijk van afwachten. De handhaving van rust en orde eischt intusschen dat de dienst, waarmede de goede burgerij zich wel heeft willen belasten, worden voortgezet.

Te dien einde is het wenschelijk voorkomen dat de burgerwacht geordend werd en eene houding van vastheid aanname. De kommandant, baron d'Hoogvorst, is, gezamenlijk met zijnen staf met de in orde bringing van dezen arbeid belast; hetgeen u tot waarborg zal verstrekken, dat er geene troepen binnen de stad zullen komen.

De Commissie, welke, belast is *niet om besluiten te doen*, maar om voor het land heilzame maatregelen aan te bieden, zal het zich tot eenen gewetelijken pligt maken, om op deze wijs aan Z. K. H. te blijven voorslaan al wat strekken kan om rust en vertrouwen te doen wederkeeren.

De President der Commissie

De Hertog van URSEL.

De Secretaris, P. J. STEVENS.

Gezien en goedgekeurd WILLEM Prins van Oranje.

Ook te *Luik* werd den 2den September bekend gemaakt, dat hare Commissie van 's *Gravenhage* was teruggekomen. In het Rapport van den uitslag harer zending komt onder anderen voor:

„ Dat dezelve, na eene bijeenkomst te hebben gehad met den minister van binnenlandsche zaken en den minister secretaris van staat, ook bij Z. M. den Koning was toegelaten, en hoogstdenzelven de twee voornaamste punten van hare last, te weten de zamenroeping der Staten-Generaal en het wegzenden van den minister *van Maanen*, heeft voorgesteld; — dat Z. M. daarop geantwoord had: „ dat hem genoeg deed, dat hij, door het bijeenroepen der Staten-Generaal reeds een der wenschen van de inwoners van *Luik* was voorgekomen”; — „ dat hij een constitutioneel Koning was; — krachtens zijnen eed en volgens zijne leus de grondwet dacht te handhaven, en niet verwachtte, dat men hem

te dien opzichte wetten stelde." Ten aanzien van het tweede punt zoude Z. M., na ernstig aanhouden der Commissie, eindelijk gezegd hebben: „Wel, nu, ik zal dan dit verzoek in overweging nemen.”

Heden is gezamenlijk door de stedelijke regering en de veiligheids-commissie eene Commissie benoemd, bestaande uit Heeren *Leclercq* (den zoon), baron *de Macors*, *Nagelmackers* en *Lebeau*, welke zich naar Z. K. H. den Prins van Oranje, te Brussel, zal begeven, ten einde hoogstdenzelfen bekend te maken met den stand der zaken hier ter stede.

Deze Commissie bragt het volgende Rapport weder:

„Vrijdag middag tot Z. K. H. toegelaten, hebben wij hem, met openhartigheid, bekend gemaakt met de zware gisting, welke op het oogenblik van ons vertrek te Luik heerschte.

„Wij hebben aan den Prins als de voorname oorzaak dier gisting, vooreerst, aangewezen de traagheid van het gouvernement in het nemen van eenen staatkundigen maatregel, geschikt om den weg aan te wijzen, welchen hetzelve wilde volgen; ten tweede, het binnenrukken van nieuwe troepen in de citadel, en de verspreiding van veelvuldige geruchten, omtrent den optogt van troepen naar onze stad.

„Z. K. H. heeft begonnen met zijne tevredenheid te betuigen over den geest van orde en wettigheid, welke niet heeft opgehouden te Luik te bestaan; dank zij den vereenigden ijver van de regering, van de Commissie, van de schutterij en de burgerwacht.

„Aangaande de door het gouvernement te nemen maatregelen, heeft de Prins geantwoord, dat hij zich zonder verwijl naar 's Gravenhage zoude begeven, om aan Z. M. voor te dragen de voorstellen, welke door de Commissie, die door Z. K. H. benoemd is, gedaan zijn.

„Wat betreft den aantogt van troepen naar Luik, heeft de Prins ons de verzekering gegeven, dat hij reeds een besluit had genomen, om elken aantogt van dien aard te doen staken; dat hij weldra omtrent deze aangelegenheid een onderhoud met Z. K. H. Prins *Frederik* zou hebben, ten einde, met overleg van zijnen doorluchtigen broeder, een bevel uit te vaardigen, hetwelk strekken zoude om alle twijfelingen omtrent dat punt uit den weg te ruimen, en dat daarvan eene officiële kennisgeving aan het stedelijk bestuur van Luik zoude gegeven worden.”

Na dit rapport en de verdere mededeelingen, door de deputatie gegeven, heeft de stedelijke regering van Luik de navolgende publicatie gedaan:

De Raad der stad aan de ingezetenen van Luik.

»Gij kent reeds, waarde Medeburgers! den aard

der voorstellen, welke door de stad Brussel, met gemeen overleg der door Z. K. H. benoemde Commissie en der burgerwacht van die hoofdstad, aan Z. M. gedaan zijn. Achtenswaardige afgevaardigden hebben niet, gedraald, zich met den wensch der Brusselaren te vereenigen. Alles voorspelt, dat deze wensch, door den erfgenamen van den kroon aan de voeten des troons toegebracht, een onderwerp van ernstige overweging van Z. M. zal uitmaken. Reeds begeven zich van alle gedeelten van België onze gelastigden naar Brussel, om te raadplegen over de middelen, om dit begonnen werk te voltooien.

»Wij zien den dageraad van eenen nieuwen dag voor het Vaderland aanbreken. Wij zullen daarbij voegen, dat de zekerste weg, om tot overeenbrenging van onze dierbaarste belangen te geraken, bestaat in het vervolgen van dien standvastigen en tevens wettigen weg, die door alle goede burgers tot hiertoe gehouden is.

»De woorden, door den Prins aan de deputatie toegevoegd, moeten voor U allen strekken tot eene krachtige aanmoediging, om niet van deze manier van handelen af te wijken. Hij heeft ons uitdrukkelijk gelast, aan de edelmoedige bevolking van Luik aan te kondigen, dat Hij er staat op maakt, dat zij in onze stad zal handhaven die orde, die zekerheid en die Belgische Vaderlandsliefde, waarvan zij het tooneel gedurende tien dagen oplevert, en waarvan de afmaling deszelfs

hart met de levendigste voldoening vervuld heeft. Hij vertrouwt aan de eer der burgerwachten, aan de overheden, aan alle Luikenaren de zorg, om voor de veiligheid van personen en eigendommen te waken."

Het is den lezer bewust, dat Z. K. H. den Prins VAN ORANJE met Prins FREDERIK, Hoogstdezelfs Broeder, op last van den KONING, naar België waren vertrokken, *om de rust te herstellen*; dat, om hieraan bevorderlijk te zijn, de troepen naar den kant der oproerige plaatsen waren opgerukt; dat de Prinsen al dadelijk, te *Antwerpen* gekomen zijnde, hun doel in naam des KONINGS te kennengaven, daarop naar *Vilvoorden* vertrokken, *Brussels* bevolking van hunne komst verwittigden, en *geweigerd werden de Stad* binnen te komen; waarna op aandrang van eene tweede Commissie Z. K. H. den Prins VAN ORANJE zich liet overhalen, om zonder troepen binnen de Stad te komen, zoekende daardoor weder het vertrouwen op den KONING te verlevendigen. Hij zelve was het, die onder de oproerlingen uitriep: *Leve de Koning!* kwam met levensgevaar op het Paleis en deed de bewuste Proclamatie afkondigen. Niets echter konde baten. Denzelfden dag verklaarde de Stedelijke Regering, bij monde van de Burgemeester WELLENS, aan Z. K. H. de Prins VAN ORANJE dat zij afscheiding verlangde tusschen de Zuidelijke en Noordelijke Gewesten, met behoud echter van

de dynastie van *Nassau*. De Held van *Waterloo*, dit vernomen hebbende, verliet de Stad, na alvorens de Commissie van *Luik* gehoord te hebben, kwam gelukkig, des namiddags van den 3den September, te *Vilvoorden* aan, en smaakte in de armen van zijnen Vorstelijken Broeder de vreugde van het gevaar ontkomen, en te midden van getrouwe onderdanen te zijn.

„GOD DANK!” weërgalmdde het te *Breda*, „de kroonprins is behouden hier!” Dit was den volgenden morgen ten 4 ure. „*Hier ben ik thuis!*” deze waren Zijne eerste woorden. Te half tien ure stapte Z. K. H. te 's *Gravenhage* aan zijn Paleis af. Zoodra Hij bij het inrijden door de bevolking werd opgemerkt, vloeiide eene groote menigte te zamen en juichtte hare gulhartige vreugde den hoogst welkomen Zoon van den beminden Vorst toe; bij het uitstappen reikte Z. K. H. onderscheidenen personen de hand, zoo welgekleeden als anderen, zeggende met groote aandoening: *Gij zijt brave Hagenaren!*

Weinige oogenblikken daarna, keerde Z. M. de Koning, die door den adjudant *Omphal*, dien morgen ten 8 ure aldaar gearriveerd, van de aanstaande komst des Kroonprins onderrigt was en zich daarop naar het hotel van den Prins van *Oranje* had begeven, naar zijn Paleis terug. Naauwelijks kreeg de verzamelde menigte, meest uit lieden tot den fatsoenlijken stand behoorende, den Koning in het oog, of eene kreet van: *Hoeeze!*

verhief zich van alle zijden, en alle, die aldaar tegenwoordig waren, wuifden, onder het dikwerf herhalen van dat geroep, met de hoeden in het rond. Men was algemeen aangedaan; ook de Koning was zichtbaar getroffen over dit blijk van gehechtheid en vertrouwen. De Kroonprins eenigen tijd daarna naar het paleis van Z. M. gaande, is door de aanwezende, grootendeels welgekleede menschen, niet minder toegejuicht, en in den letterlijken zin van het woord, door hen gedragen.

Nadat Z. K. H. den Prins van ORANJE uit *Brussel* was vertrokken, hebben de troepen, bestaande uit Grenadiers, Jagers, Nationale Militie, Dragonders en Maréchaussés de stad verlaten, ten getalle van 2000 man, terwijl de horenblazers *Wilhelmus* aanhieven.

Op herhaald en dringend aanzoek van den Minister van MAANEN, die het Vaderland gedurende een reeks van vijf en dertig jaren, in onderscheidene hooge betrekkingen, met zoo veel ijver en trouw gediend had, en wiens Hotel door de mui-
ters verbrand was, werd aan hem den 3den September, door Z. M. den KONING, een eervol ontslag als Minister van Justitie verleend, onder dankbetuiging voor zijne lange en getrouwe diensten, aan den Lande bewezen.

Het gerucht van den aanmarsch der troepen uit *Holland*, en van de volharding van den minister van MAANEN in waardigheid te houden, hadden in de stad *Leuven* reeds den 3den September de

verbittering ten top gevoerd. Omstreeks den avond begaf zich eene groote menigte der inwoners naar het groote plein voor het stadhuis, en begeerde wapenen. Men beweerde dat er in de kazerne voorhanden waren.

De plaatselijke Kommandant betuigde op zijn woord, dat er geene waren. De volksmenigte bleef echter bij haar geloof, begaf zich naar de kazerne, nam het schilderhuis om zich daarvan als eene soort van stormram te bedienen, liep de deuren open, en vond er een groot aantal geweren. Deze dwaling van den plaatselijken Kommandant veroorzaakte het hevigst misnoegen.

Men begeerde dat het garnisoen op staanden voet, de wapenen overgeven en de stad verlaten zoude. De plaatselijke kommandant gaf daarin toe, begaf zich naar de kazerne om aan de burgerwacht de geweren over te geven, en beloofde op het woord van eer dat het garnizoen zich niet daartegen verzetten zoude. Maar tot groote verontwaardiging van het Publiek, schoten de militairen met pelotons vuur op de aannaderende burgerwachters, waarbij vier derzelver gedood en vele andere gekwetst werden. Toen kende de woede van het volk geene palen meer: het wierp zich op de troepen, ontwapende ettelijke soldaten en andere ontkwamen door de tuinen; de overigen kapitulcerden, en in weinig tijds was er geen enkel soldaat meer in de stad. Daar in deze moeilijke omstandigheden de regering zich niet

vertoond had, werd er eene veiligheids-Commissie ingesteld, die voor de verdediging der stad en het behoud der orde moest waken.

Te *Gend* twijfelde men of de afscheiding der groote afdeelingen des rijks wel voor de Gendsche nijverheid bevorderlijk zoude zijn. Te *Antwerpen* hoopte men zeer, dat de staat van zaken een einde nam, dewijl de handel grootelijks belemmerd werd. In *Maastricht* maakte men toebereidselen om de verwacht wordende troepen te huisvesten.

Te 's *Gravenhage* werd op Zondag den 5den September een kabinetsraad gehouden, en onderstaande Proclamatie, dienzelfden avond bekend gemaakt, welke den volgenden dag per estafette naar *Brussel* overgebragt werd.

PROCLAMATIE.

WIJ WILLEM BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Aan alle, die deze zullen zien of hooren lezen, salut!

De Goddelijke Voorzienigheid, welke aan dit Koningrijk vijftien jaren van vrede met geheel Europa, inwendige orde en toenemenden voorspoed schonk, heeft onlangs twee gewesten met tallooze rampen bezocht, terwijl de rust van onderscheidene bijgelegene provinciën is gestoord, of bedreigd geworden.

Op het eerste berigt van die onheilen, hebben

Wij aanstonds eene buitengewone bijeenroeping der Staten-Generaal bevelen, die, naar luid der grondwet, het geheele Nederlandsche volk vertegenwoordigen, en zulks, ten einde, met gemeen overleg van hun Edel Mogenden, de maatregelen be-ramen, welke de toestand der natie en de tegenwoordige omstandigheden vorderen.

Te gelijker tijd zijn Onze beminde zonen, de Prins van Oranje en Prins *Frederik* der Nederlanden door ons belast geworden, zich naar die gewesten te begeven, zoo wel om met de middelen daartoe te hunner schikking gesteld, de personen en eigendommen te beschermen, als om zich te verzekeren van den waren staat van zaken, en Ons, tot bedaring der gemoederen, de meest geschikte maatregelen voor te dragen.

Deze zending, welke volbragt is met eene menschlievendheid en edelmoedigheid, die door de natie hoog gewaardeerd zal worden, heeft Ons bevestigd in de overtuiging, dat zelfs dáár, waar zich de meeste onrust vertoont, de gehechtheid aan Ons Stamhuis en aan de nationale onafhankelijkheid blijft verzekerd en wordt verkondigd; en hoe bedroevend ook voor Ons hart de omstandigheden zijn, die ter Onzer kennis zijn gekomen, Wij missen de hoop niet, dat het Ons, met den bijstand van den Almagtigen God, wiens hulp Wij, in deze ernstige en treurige gesteldheid van zaken, afsmeeken, en door de medewerking van alle welgezinde en goede burgers in de onder-

scheidene gedeelten van het Rijk, zal mogen gelukken de orde terug te brengen, en de werking der wettige magten, mitsgaders de kracht der wetten te herstellen.

Wij rekenen daartoe op het gemeen overleg der Staten-Generaal, Wij zullen hen uitnoodigen om te overwegen, of de onheilen, waaronder het vaderland zucht, te wijten zijn aan eenig gebrek in de nationale instellingen, en of er reden zouden zijn deze te wijzigen, en vooral ook, of de betrekkingen, door de traktaten en door de Grondwet, tusschen de twee groote afdeelingen van het Koninkrijk gevestigd, tot bevordering van het gemeenschappelijk belang, in vorm of in aard, zouden behooren te worden veranderd. Wij verlangen, dat die gewigtige vraagpunten met zorg en volkomene vrijheid overwogen worden; en geene opoffering zal voor Ons hart te zwaar zijn, om de wenschen te vervullen, en het geluk te verzekeren van een volk, welks welzijn het voorwerp is geweest van Onze teederste en bestendige zorgen.

Maar evenzeer als Wij gezind zijn, om, met mildheid en openhartigheid, door ruime en beslissende maatregelen, het heil des Vaderlands te helpen bevorderen, evenzeer is het Ons stellig besluit, de wettig verkregene regten van alle de gedeelten van het Koninkrijk, zonder onderscheid te handhaven, en tot die maatregelen niet anders over te gaan, dan langs den regelmatigigen weg,

overeenkomstig den eed, door Ons en aan ons afgelegd.

Nederlanders! Bewoners der verschillende streken van dit schoone land, dat meer dan eens door de Goddelijke gunst en de aaneensluiting der ingezetenen is ontruikt geworden aan de onheilen waarvan hetzelfde ten prooi was, verbeidt alsnu, met kalmte en vertrouwen, de oplossing der gewichtige vraagpunten, welke de omstandigheden hebben doen geboren worden; — ondersteunt de pogingen van het wettig gezag tot bewaring der inwendige orde, en van de kraecht der wetten, dáár waar dezelve niet zijn verstoord geworden, en tot herstel van orde en wet, dáár waar dezelve eenig letsel is toegebracht.

Leent sterkte aan de wet, opdat wederkeerig de wet uwe bezittingen, uwe nijverheid en uwe persoonlijke veiligheid bescherm.

Dat alle verschil van meeningen verdwijne voor de toenemende gevaren eener regeringloosheid, welke zich in verschillende plaatsen, onder de verschrikkelijkste gedaante vertoont, en die, zoo zij door de middelen, welke de grondwet ter beschikking der Regering stelt, en door den ijver der goede burgers niet wordt voorgekomen of afgeweerd, eenen onherstelbaren slag aan het welzijn der bijzondere ingezetenen en aan den nationalen voorspoed zal toebrengen. Dat alle goede burgers zich overal afscheiden van de onruststokers, en dat hunne edele pogingen tot herstel der algemeene

rust, dáár, waar zij nog ieder oogenblik bedreigd wordt, eindelijk paal en perk stellende aan zoo groote rampen, de sporen zelfs daarvan eenmaal geheel mogen uitwischen.

En zal deze alomme worden afgekondigd en aangeplakt, waar zulks te doen gebruikelijk is, en voorts in het *Staatsblad* worden geplaatst.

Gegeven te 's Gravenhage, den 5 September des jaars 1830, van Onze regering het *zeventiende*.

(Get.) WILLEM.

Van wege den Koning,

(Get.) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

Op denzelfden dag werd door eenen buitengewonen courier een adres aan den KONING gezonden, bevattende het berigt van den Raad der stad *Brussel*, dat de oorzaak der oproerigheden alleen te vinden was in de verbindtenis met *Noord-Nederland*, en zij derhalve eene scheiding tusschen de Noordelijke en Zuidelijke Proviuciën sterk verlangden, alzoo volkomen toetredende in den wensch der Belgen, die door Z. K. H. den Prins van ORANJE was overgebracht. Dit was onderteekeend door Burgemeester en Schepenen, met namen:

L. DE WELLENS,

ter ordonnantie van denzelven: P. CUILEN.

De Gouverneur van *Noord-Holland* liet de volgende Proclamatie, ook op den 5den September, bekend maken:

*De GOUVERNEUR van NOORD-HOLLAND
aan alle INGEZETENEN van dat GEWEST.*

NOORD- HOLLANDERS !

Gewigtig en bedroevend zijn de gebetertenissen die dezer dagen in onderscheidene Steden van het Zuidelijk gedeelte , van dit anders zoo gelukkig en gezegend Rijk hebben plaats gehad.

Gij alle hebt in de aandoening gedeeld , welke het gevoelig hart van onzen beminden en geëerbiedigden KONING bij zulke , in de Jaarboeken onzer geschiedenis schier onbekende omstandigheden heeft vervuld.

Onder deze gewaarwordingen , hebt Gij dag aan dag , en al meer en meer treffende bewijzen van liefde en gehechtheid aan Zijner Majesteits Persoon en Vaderlijk Bestuur gegeven. Met vertrouwen en gerustheid , hebt gij de daden uwer Overigheid gadeslagen , en Gij hebt U daarbij gedragen , zoo als dit aan goede en getrouwe Onderdanen betaamt.

Gaat voort dus te handelen ! Bevestigt orde en rust ! Waakt , mogt het onverhoopt eenmaal noodig zijn , met vereenigde krachten voor het belang van eigen Have en Goed ! Bevordert eendragt en eensgezindheid ! Vertrouwt op Hen , die in gezag boven U zijn gesteld , maar vertrouwt vooral op den Vorst uwer keuze . op den Vader des Vaderlands , die U lief heeft , die weet wat U goed ,

nuttig en noodig is, en die U met zooveel liefde wijsheid en weldadigheid regeert, zoo zal het maatschappelijk geluk der brave Noord-Hollanders duurzaam verzekerd blijven, en ik zal mij gelukkig rekenen aan het hoofd der Ingezetenen te staan, die ik om hunne regtschapenheid, om hunne standvastigheid in het goede, om hunne gehechtheid aan KONING en Vaderland, en om zoo veel andere deugden heb leeren hoogachten, en naar waarde heb leeren schatten.

VAN TUYLL.

Te *Verviers* hadden ook groote onlusten plaats gehad. De veiligheids - Kommissie noodigde door eene Proclamatie de inwoners uit, om de aangenomene Fransche kleuren af te leggen, en dezelve met de oude Frankenbergsche kleuren af te wisselen.

Te *Brussel* was den 5den alles rustig. Men zag met verlangen berigten uit 's *Gravenhage* te geoet. De versperringen werden echter niet uit den weg geruimd; ook werd de zoogenaamde stedelijke driekleurige vlag nog niet door de wettige vaan vervangen, ofschoon (hoe tegenstrijdig!) de gedeputeerden, die zich aldaar bevonden, reeds den 3den aan Z. K. H. den Prins van ORANJE verzekerd hadden, dat het Huis van ORANJE op de *gehechtheid en de trouw* (NB) *van allen konde rekenen*.

De 8ste Afdeeling Nationale Infanterie, die, ver-

eenigd met de 7de, eene brigade van 6,000 man uitmaakte, vertrok voor een deel der bezetting van *Maastricht* derwaarts.

In de Provinciën *Vriesland*, *Groningen* en *Drenthe* heerschte eene bijzondere geestdrift voor de zaak des KONINGS en der wet. In de steden *Leeuwarden* en *Groningen* voorzagen de Schuttenrijen, even als in de Rijks-hoofdstad, *Rotterdam*, 's *Gravenhage* en andere steden van *Noord-Nederland* in de dienst. Te *Leyden* boden zich almede de Kweekelingen der Hoogeschool vrijwillig aan, om Vaderland en KONING, als het noodig was, ten dienste te zijn.

Hoedanig het in *Luik* gesteld was, oordeele men uit de volgende afkondiging:

DE STAATSRaad, gouverneur der provincie *Luik*, aan allen en een iegelijk, die tegenwoordig eenig burgerlijk of militair gezag uitoefenen.

Mijne heeren,

Ik had, op aanzoek van de regering, en van eene menigte rustige burgers, den 1sten September aan Z. K. H. prins *Frederik der Nederlanden* geschreven, om denzelve, in het belang der publieke rust, te verzoeken, dat hij geene troepen tegen *Luik* zou doen aanrukken. Z. K. H. had de goedheid, mij, reeds den volgenden dag, te antwoorden, dat de afmarsch van de 13de afdeeling tegen *Luik* gestaakt zou worden. De luite-

nant der artillerie, welke dezen brief overbragt, werd des nachts door de menigte aangevallen; men vorderde, dat hij zijne dépêche zou overgeven; de toesnellende patronille kon niet beletten, dat dezelve geopend en gelezen werd, en, den volgenden dag, stond zij letterlijk in onze courant.

Mijne correspondentie, mijne heeren, heeft geen ander doel, dan de rust te handhaven en ongelukken te verhoeden; maar ik verlang, dat mijne brieven geëerbiedigd worden; ik vraag niet meer voor mij, dan hetgeen ik gaarne, het regt en daad, aan den geringsten burger gunne.

SANDBERG.

De Raad van State, welke op den 6den vergaderd was, werd door Z. K. H. den Prins van ORANJE gepresideert.

's KONINGS Proclamatie van den 5den had intusschen op de verwarde gemoederen te *Brussel* weinig goeden invloed gemaakt. Na het lezen derzelve, welke in een der dagbladen aldaar nietsbeteekenend en onduidelijk genoemd werd, begaf zich eene menigte naar het Stadhuis, en noodigde de Afgevaardigden uit, om een *démarche* bij Prins **FREDERIK** te *Vilvoorden* te doen, waaraan beantwoord werd. Te *Vilvoorden* gekomen zijnde, werd den Prins voorgesteld het noodzakelijke van de scheiding van *Holland* en *België*; met de bijvoeging, dat het Gouvernement, in de oogten van geheel *Europa*, aansprakelijk zoude zijn voor de staat van gisting en wanorde, waarin het kabinet

België plaatste. — Aan het verzoek van den Prins om dit schriftelijk in te leveren, werd voldaan, en bovenstaande naar 's *Gravenhage* gezonden.

Te *Antwerpen* en omstreken waren 18,000 troepen verzameld.

Prins FREDERIK begaf zich den 7^{den} uit het hoofdkwartier te *Vilvoorden* naar *Mechelen*; ook al de te *Vilvoorden* bivouaquerende troepen vertrokken naar *Meehlen*, *Duffel* en *Lier*.

Te *Brussel* had den 7^{den} eene wapenschouwing plaats, waarbij de Heeren DE BROUCKERE, DUMONT, LE HON en onderscheidene Leden der Staten-Generaal zijn tegenwoordig geweest.

Terwijl deze wapenschouwing plaats had, ontstond er vrij wat beweging in de stad, veroorzaakt door de tijding, dat de gewapende burgerwacht, welke het paleis van den Prins van *Oranje* te *Ter Vueren* bewaakte, door Koninklijke ruiters was omsingeld. Zoodra zulks bekend werd, was een aantal gewapende burgers, eenige zich in *Brussel* bevindende Luikenaren, en een hoop gemeen, met stokken gewapend, aan wier hoofd de baron D'HOOGVORST en de befaamde SYLVAIN DE WEYER zich bevonden, de stad uitgetrokken, om die ruitery te bestrijden. Het is evenwel tot geen gevecht gekomen, daar kort na derzelver uittoeg een courier kwam, die het bevel van Z. K. H. Prins FREDERIK aan de *Ter Vueren* zich bevindende troepen overbragt, die plaats te verlaten. De courier, die het bevel tot terugtrekken van de troe-

pen aanbragt, was gezonden ten gevolge van het verzoek, door twee afgevaardigden uit Brussel, de heeren JOSEPH, D'HOOGVORST en GENDEBIEN, aan Prins FREDERIK gedaan, om *Ter Vueren* en *Cortemberg* door de troepen te doen ontruimen.

De Majoor Kommandant der burgerwacht VAN DER MEEREN heeft het rapport gedaan, hetwelk eindigde met het zeggen van den Schrijver, dat hij het zeer grappig had gevonden met eene magt van 120 man vier uren lang, bij een afgrijsselijk weder, 600 man kavallerie geregelde troepen bezig te hebben gehouden.

De Kommandant-en-chef vaardigde wegens deze schitterende expeditie de volgende Dagorder uit:

D A G O R D E R.

Dappere Medeburgers,

De woorden ontbreken mij, om u mijne algeheele voldoening naar waarde te betuigen; de ijver onzer medemakkers, om ter hulpe onzer broeders te *Ter-veuren* te snellen en de uitmuntende houding der revue van gisteren heeft bewezen, dat ook Brussel soldaten weet te *improviseren*, zoodra de verdediging des vaderlands het vereischt.

De hevige aandoening van vele met onderscheiding vereerde leden der Staten-Generaal, welke bij dit feest tegenwoordig waren en de geestkracht, die zij niet opgehouden hebben, voor het behoud onzer vrijheid te betoonen, strekt u ten

waarborg, dat gij weldra den prijs uwer schoone zelfopoffering zult ontvangen.

Laten wij onze pogingen voortzetten; laat ons, mijne waarde medeburgers, die kalmte en waardigheid, die onzen schoonen toestand zoo wel voegt, bewaren. Ik vind mijzelf dagelijks fierder op de eer, die gij mij gedaan hebt, van mij aan uw hoofd te roepen; geene opoffering zal mij te zwaar vallen, om uwe keuze te regtvaardigen.

Brussel den 7^{den} September 1830,

De kommandant en chef der burgerwacht,

baron VAN DER LINDEN D'HOOGVORST.

De toestand van *Brussel* was echter zeer treurig. Meest alle vreemdelingen, die zich aldaar vóór de beroerten, ten getale van ruim 30,000, bevonden, hadden zich verwijderd, en dagelijks verlieten nog onderscheidene ingezetenen, onder welke zich leden der gewapende burgerwacht bevonden, die stad. De vrees voor persoonlijke mishandeling en plundering noopte velen, *Brussel* te ontruimen, dewijl het maar al te zeker was, dat het gemeen, bestuurd en aangedreven door eenige kwaadwillige volksleiders, in die nog voor eenige dagen zoo welvarende stad, de inwoners zou bedreigen en tot daden noodzaken, welke zij vrijwillig niet zouden plegen. Uit vreeze voor het gemeen had de toen aanwezige regering, afgeschaft de *landsbelasting* op het geslacht en den stedelijken impost op het

vee en het vleesch, tot de inning der overige stedelijke belastingen was den 6den door het stedelijk bestuur last 'gegeven, en de uitvoering daarvan aan de bescherming der burgerwacht aanbevolen. Niettegenstaande de afschaffing der belastingen steeg de prijs der levensmiddelen te Brussel dagelijks; het brood kostte toen het dubbele van den gewonen prijs, en het pond vleesch één gulden.

Te *Antwerpen* had de verschijning van oorlogschepen op de *Schelde* reeds nadeel aangebragt. De aanzienlijkste kooplieden en mede-ingezetenen hebben op den 8sten den Koning de volgende petitie gezonden:

*Aan Z. M. den Koning der Nederlanden,
Prins van Oranje-Nassau, enz. enz.*

Sire,

Niet zonder een smartelijk gevoel hebben wij de vraag vernomen, welke aan Uwe Maj. gedaan is, strekkende, om de afscheiding der belangen van de zuidelijke en noordelijke provinciën.

»De vrees, dat ons stilzwijgen als eene toetreding mogt beschouwd worden, legt ons den plicht op van Uwe Maj. eerbiediglijk voor te houden, dat wij in dat verlangen geenszins deelen. Eene ondervinding van vijftien jaren heeft ons allerbaarblijkeliĳst bewezen, dat men aan de vrije en wederzijdsche ruiling van waren ook de weder-

zijdsche welvaart verschuldigd is: de voorbeelden welke de scheepvaart van den handel op de koloniën dagelijks voor onze nijverheid open stellen, zijn onwedersprekelijke bewijzen, dat alle afscheiding noodlottig zijn zou, niet alleen voor onze provincie, maar ook voor de nijverheid en den handel van geheel België. Ten vollen van deze groote waarheid overtuigd, durven wij dezelve Uwe Maj. te kennen geven, met dien eerbied en met dat vertrouwen, hetwelk een Koning inboezemt, die het geluk van zijn volk wil, en nooit anders dan aan deszelfs wel begrepen geluk arbeiden zal."

Terwijl men te *Antwerpen* zich tegen de afscheiding verklaarde, hielden vele aanzienlijke kooplieden zich onledig met het teekenen van een adres, waarbij de Koning verzocht werd de afscheiding te bevorderen, echter om geheel andere redenen, dan die der opgegevene uit de Stad *Brussel*, alwaar wederom het volgende werd bekend gemaakt:

De ondergeteekende, leden der tweede kamer der Staten-Generaal te *Brussel* tegenwoordig, erkennen eenparig, dat het dringend noodzakelijk is, dat de afgevaardigden der Zuidelijke provinciën in deze stad in zoo volledige getale, als mogelijk, en zonder dralen, vereenigd zijn, om aldaar het antwoord van het gouvernement af te wachten, op het voorstel, waarvan Z. K. H. de Prins *van Oranje* zich als tolk naar 's Gravenhage heeft be-

geven, en om gereed te zijn, daarover terstond te raadplegen, zoo daartoe aanleiding bestaat.

• Zij verzoeken dienvolgens hunne medeleden, afgevaardigden, gelijk zij, van wege de Zuidelijke provincien, zich zonder uitstel naar Brussel te be-
geven, alwaar hunne gemeenschappelijke tegen-
woordigheid voor het overige niet anders dan
dienstig kan zijn, tot herstel van het algemeen
vertrouwen en tot handhaving der openbare orde.

Brussel, den 6den September, 1830.

(get.) *Le Hon.*

De Brouckere.

De Stassart.

De Secus.

Dumont.

De Bousies.

De la Vielleuse.

Pascat d'Onyn.

Van den Hove.

(get.) *Trenteseaux.*

De Celles.

Cornet de Grez.

*Huysman-d'An-
necroix.*

De Langhe.

Pycke

Barthélémy.

De stedelijke besturen van *Luik, Doornik, Den-
dermonde* en *Brugge* hebben in meer of min krach-
tige bewoordingen adressen aan den Koning ge-
rigt, en zich voor de scheiding van het Noorden
en Zuiden des Rijks verklaard.

Den 8sten was Prins FREDERIK te *Antwerpen*
aangekomen. De troepen, tot het leger behoren-
de, werden in geschikte kantonnementen geplaatst
en het Kasteel in goeden staat van tegenweer ge-
bragt. Twee Nederlandsche gewapende kanon-

neersloepen voeren de *Schelde* op, om bij *Dendermonde* en *Tamise* geposteerd te blijven.

Te 's *Gravenhage* werd den 9den het navolgende bekend gemaakt.

»De Koning, met verontwaardiging vernomen hebbende het voortduren van oproer en opstand tegen het wettig gezag in enkele plaatsen der provinciën Zuid-Brabant en Luik, heeft zich, in afwachting van den uitslag van het overleg met de op den 13den dezer maand bijeengeroepene Staten-Generaal, verplicht geacht tegen de verdere verspreiding van dien opstand, naar zoodanige oorden, alwaar rust en orde door den goeden geest der ingezetenen zijn behouden gebleven, en naar de nederlandsche vestingen, de meest krachtdadige maatregelen te bevelen, ten einde de brave bevolking en 's-Rijks bolwerken tegen de oproeringen te beschermen, en zijn met dat oogmerk aan de kommanderende officieren; zoo wel van het leger te velde aan de bezettingen, de stelligste voorschriften afgevaardigd, om geene verzorgingen noch maatregelen te verzuimen, welke strekken kunnen om de rust te behouden, en om, des noods, geweld door kracht van wapenen te keeren.

»Voorts zijn ook de gouverneurs der gewesten met voorschriften van politie voorzien geworden, onder anderen ten doel hebbende, om voor te komen, dat woelzieke personen, met misdadige bedoelingen bezielde, zaden van tweedragt en wan-

trouwen strooijen, en het geluk van stille en brave burgers te ondermijnen.

„Alle weldenkende ingezetenen, waar zij zich in het Rijk bevinden, die met trouw en geestdrift zich rondom wet en orde scharen, kunnen dan ook gerust zijn, dat hunne eigendommen beschermd en hunne regten en belangen niet aan geweld of boosheid zullen worden prijs gegeven. Het vertrouwen op het goede gedeelte des Nederlandsche volks, hetwelk overal verre weg het grootste getal uitmaakt, waarborgt deze verzekering.”

De Noord-Nederlanders verklaarden zich hierop zeer bemoedigd.

Den 10^{den} September werd in de *Nederlandsche Staats-Courant* het volgende artikel gevonden, hetwelk wij letterlijk zullen overnemen:

„In eenige dagbladen wordt beweerd, dat sommige leden der Staten-Generaal denkelijk zwarigheid zouden maken, om zich ter vergadering in 's Gravenhage te begeven, uit hoofde dat zij daar al ligt overlast zouden kunnen hebben van den kant van het gemeen, hetwelk zeer verbitterd zijn zoude tegen alle ingezetenen der zuidelijke gewesten.

„Dit is eene stellige onwaarheid. In den Haag, even als in geheel Holland en de omliggende gewesten, heerscht dezelfde rust en orde als te voren, en het is dus geheel en al ter kwader trouw,

indien werkelijk iemand berigt heeft, dat de Belgen hier aanwezig de minste onaangename bejegening zouden ondervinden.

„Het moge waar zijn, dat dezer dagen een persoon uit die provinciën door eenige lieden is uitgejouwd geworden, en dat anderen voor eene gelijke bejegening beducht zijn geweest; doch het is even algemeen bekend, dat de wijze waarop de dagbladen het oogmerk hunner komst vooraf vermeld hadden, daartoe eene bijzondere aanleiding had gegeven.

Niets is dan ook zekerder, dan dat niemand, uit wat oord ook komende, die zich in eenigerlei wettige betrekking in Holland bevindt, aldaar den minsten overlast zal hebben te lijden, en dat men bepaaldelijk in 's Gravenhage gewoon is, om alle, die in openbare betrekkingen staan, met die onderscheiding te behandelen, die hun in die hoedanigheid toekomt.”

Te *Brussel* was weder een hoop Luikenaars aangekomen, lieden die men gewoon is met den naam van graauw te noemen. Ook had men aldaar de wijken bijeen geroepen, om een Comité van zekerheid te benoemen, 't welk met en benevens het stedelijk bestuur zoude werkzaam zijn: 1°. om te zorgen voor het behoud der dynastie, 2° voor de verzekering van het beginsel van afscheiding, en 3° voor het nemen van de noodige maatregelen in 't belang van handel, nijverheid en openbare orde.

De meeste stemmen hebben, ter vorming van

dit comité van zekerheid, erlangd de heeren: GENDERIEN, ROUPPE, F. DE MERODE, J. D'HOOGVOKST, DE CHARTELER, F. DE SECUS, hertog VAN URSEL, prins VAN LIGNE, MEEUS, VAN DE WEIJER, LESBROUSSART, hertog VAN AREMBERG, SPINAEL, CLAES EN FORTAMPS.

— Reeds hadden verscheidene leden der tweede kamer de stad verlaten, ten einde zich naar 's *Gravenhage* te begeven.

De bladen der factie vertoonden zich hoogst verbolgen over de orde, die voortdurend in *Vlaanderen* heerschte, en beklagde zich dat men troepen naar *Asschen* zond, ten einde voor dit behoud verder te waken.

Onder de geringe klasse te *Brussel* heerschte het rampzaligst gebrek, dewijl niemand liet arbeiden, en alle hanteringén stil stonden.

Het te *Luik* verschijnende ultra-katholieke dagblad, van den 9den melde, dat het geenzins met de bedoelde proclamatie van den Koning teyreden was; het maakte echter geene andere bedenking tegen dezelve, dan dat de Koninklijke magt daarin niet genoeg op den voorgrond werd gesteld, en vermeende dat de Koning, met de medewerking der vreemde Mogendheden, veilig alleen, zonder de Staten-Generaal, over de verlangde afscheiding konde en moest beschikken; beschouwend het besluit, hetwelk de Koning ten aanzien der behandeling van het gewigtige vraagpunt genomen had, als gevaarlijk voor de rust van het Koninkrijk.

Na het laatste mondgesprek met Z. K. H. Prins FREDERIK, hadden de leden der tweede kamer begrepen, dat zij het denkbeeld, om zich aan de bijeenkomst der Staten-generaal te onttrekken, behoorden te laten varen, en alstoen is bij den staf en raad van de burgerwacht besloten, om de Commissie van zekerheid te vormen, van welke vroeger reeds is gewaagd; — de wijken zouden daartoe zestien kandidaten benoemen, uit welke de stedelijke regering acht leden moest verkiezen.

Het stedelijk bestuur heeft intusschen zwarigheid gevonden, om regtstreeks met het ontwerp van den staf en raad der burgerwacht in te stemmen, en heeft, na eene langdurige en soms vrij hevige beraadslaging, het ontwerp van wet, ter instelling van eene Commissie van zekerheid, goedgekeurd, onder voorwaarde, dat dezelve, niet het *beginfel*, (als waarvan de aanneming alleen den Koning en de Staten-Generaal, op eene wettige wijze vergaderd; toekomt), maar den *wensch* der bedoelde afscheiding zoude handhaven.

Onder deze voorwaarde heeft het stedelijk bestuur uit de zestien kandidaten benoemd als leden van de Commissie van zekerheid de heeren ROUPPE, oud-maire, hertog VAN URSEL, GENDEBIEN, advocaat, prins VAN LIGNE, F. DE SECUS, VAN DE WEYER, advocaat, graaf F. DE MERODE en MEEUS, bankier. Drie dezer heeren, (en wel, hetgeen eenig opzien baart, de meerderheid der aanzienlijkste in stand), namelijk de hertog VAN URSEL, de prins

VAN LIGNE en de heer DE SECUS (zoon van den heer DE SECUS, welke lid was van de tweede kamer), zijn op de uitnoodiging, om zitting te komen nemen, niet verschenen, daarop hebben de vijf andere leden, namelijk de heeren ROUPPE, GENDEBIËN, VAN DE WEYER, MEEUS en F. DE MERODE, het besluit genomen, om de hun opgedragene Commissie niet aan te nemen, op grond, gelijk zijlieden aan de regering en aan den Kommandant d'HOOGVORST hebben verklaard, dat het door de burgerwacht op hun verstrekt mandaat (waarin gesproken werd van het *beginfel* der afscheiding) door het besluit der regering was verkort.

Het is gebleken, dat de bank binnen die stad, ofschoon in het bezit van genoegzame fondsen, om al hare briefjes in te wisselen, zich liever niet van die fondsen wilde ontbloten, ten einde voort te kunnen gaan met het discompteren van geldswaarde, en alzoo den handel te krachtdadiger te kunnen ondersteunen. De verwisseling werd gestaakt, op grond, dat in die omstandigheden, een te groote toeloop van houders van bankpapier ongelegenheden zoude kunnen te weeg gebragt hebben. De Kommandant der burgerwacht, de heer d'HOOGVORST, had uit dien hoofde gemeend, de houders dier biljetten te moeten gerust stellen, met dezelve te verzekeren, dat de voornaamste kooplieden hadden besloten, om de bankbiljetten, als gereed geld, aan te nemen, en dat dezelve ook in betaling van belastingen, om

te even van welken aard, zouden kunnen gelden.

De toestand van *Brussel* werd intusschen met elken dag bezwaarlijker. Daar men eenmaal het graauw had losgelaten, dit bekende men aldaar zelve, was de stoutmoedigheid dergenen, die gaarne verwarring, zagen, ten einde zich ongestraft met een anders goed te verrijken, niet verminderd, en het ontbrak niet aan personen, die de werklieden aanhietten, van die gelegenheid gebruik makende, om zich te doen gelden. De burgerwacht moest steeds, met toenemende waakzaamheid, voorzien in de bescherming der eigendommen, en tevens zorgen, dat haar de wapenen niet door het gemeen werden afhandig gemaakt. Een en ander bezwaarde de dienst uitermate. De scherpe vermaning van den onderbevelhebber VAN DER SMISSEN, dat het aan niemand geoorloofd was, om zich op de wacht door anderen te doen vervangen, omdat men alsdan door lieden zoude worden bewaakt, aan welke men geene wapenen konde toevertrouwen, bewijst genoegzaam, hoe zeer die dienst het meest gegoede gedeelte der bevolking begon te verdrieten.

De stedelijke regering had, echter, ten opzichte van het beginsel in het vervolg toegegeven, en afgekondigd, dat zij, hoe wel, wat haar zelve aanging, zich houdende aan den *wensch* naar eene afscheiding, had medegewerkt tot het vormen van eene Commissie van zekerheid, voor de stad Brussel, belast, met het in stand houden van het *beginsel* eener

afscheiding tusschen het noorden en het zuiden ; welke Commissie zoude bestaan uit de 8 reeds benoemde leden.

De Commissie heeft zich daarop geconstitueerd, en 5 van hare leden, namelijk de heeren DE MÉRODE, GENDERLIEN, ROPPE, MEEUS en VAN DE WEIJER, hebben eene proclamatie uitgevaardigd aan de inwoners van Brussel, waarin zij dezelve vermaande, om de opening van de vergadering der Staten-generaal rustig af te wachten, en verbonden zich, om, zich verzekerende, van het gemeen overleg der andere steden, de noodige maatregelen te nemen tot het behoud der dynastie en der openbare rust, en de meeningen en pogingen der burgeren tot een vaderlandslievend punt te leiden, zoo dat dezelve door geenen vreemden invloed van dit wettig belang zouden kunnen worden afgewend.

Te *Gend* heerschte nog, ten gevolge van goede verstandhouding tusschen de troepen en de burgerwacht eene onafgebrokene rust.

Onder de verschillende of overeenstemmende gedachten van bijzondere personen in *België*, over de gevraagde scheiding, zullen wij bepaaldelijk die van *Gend* opnemen.

Niet zonder verwondering vernam onze, op de Brusselsche en Luiksche gebeurtenissen het oog gevestigd houdende stad, dat geheel België, onder eene legeslatief, administratief en financieel opzigt, zich van Holland wenschte af te scheiden. Indien dit de algemeene wensch is, hoe komt het

dan, dat men zoo lange gedraald heeft met dien wensch uit te drukken? Hoe zijn diezelfde lieden, die zoo even nog in een adres aan den koning verklaarden, dat het herstel der orde van niets anders afhing dan van het voorzien in eenige, (zoogenaamde) grieven, zoo eensklaps van taal veranderd? is het wufte veranderlijkheid? Wachten wij ons wél, de lotsbestemmingen van België aan soortgelijke lieden in handen te geven.

• Hoe het zij, — het opgeworpen voorstel omvat onmetelijk groote vraagstukken. Onder welke waarborgen biedt zich dit voorstel aan? is het in de stilte der kabinetten ontworpen en tot rijpheid doorgedacht? Hebben staatsmannen er de voor- en nadeelen van overwogen? Op welke grondslagen zal de scheiding vastgesteld worden? Is die scheiding, niet slechts nuttig, maar ook mogelijk? Het woord moet er wel bij ons uit, noch mijnheer d'Hoogvorst, noch mijnheeren Cornet de Grez, De Gelles, Huysman, de Brouckere, enz. enz. enz., noch zelfs mijnheer de burgemeester der stad Brussel met mijnheeren de schepenen die zich tot hem hebben komen voegen, staan bekend als staatkundige Palinuren. Waar is dan onder hen die heldere alles omvattende geest, die in luttel uren tijds, te midden eener volksberoernis welke het verstand verwart en het oordeel verdraait, een plan heeft gevormd en uitgewerkt, volgens hetwelk de geheele staatregeling des lands veranderen moet? En al ware er die verhevene geest

van waar dan, in 's hemels naam, hebben ettelijke bijzondere, meestal buiten den tol-omtrek hunner stad volslagen onbekenden personen hunnen lastbrief bekomen, om in naam van geheel België te durven spreken en onderhandelen?

» Wat ons betreft, die in eene stad schrijven, in welke men met kalmte en vrijheid de zaken redewisselend behandelen kan, wij zullen ons wachten daartoe een staatkundig vraagstuk ten ontwerp te nemen, welks wijde uitgestrektheid ons met schrik vervult; reeds hebben wij eenige der heillooze uitkomsten aangewezen, die onvermijdelijk uit de afscheuring, welke men zoo onbedachtelijk en overijlend als den wensch van *alle* Belgen aangeeft, volgen moeten; wij zullen er nog eenige aanwijzen.

„ Op het stuk der tolregten, en op dat der belastingen heeft zich, tusschen de provinciën van het Zuiden en van het Noorden des Rijks, vooral een groot verschil van gevoelens doen zien. Naar verschillende stelsels zouden dan natuurlijkerwijze de verschillende deelen des rijks moeten beheerd worden, en derhalve zoude er eene tollinie worden vastgesteld die zich van de Maas tot aan den regter-oever der Schelde, en van den linker-oever dezer laatste rivier tot aan de Noordzee zoude uitstrekken. Onoverkomelijke hinderpalen, legioenen van ambtenaren en een, den eerlijken Handelaar verdervenden sluikhandel, zouden de eerste uitwerkselen dezer afscheuring zijn.

„De meest volkomene vrijheid van handel was altijd de wensch der Hollanders. Holland, van zijnen kant, meester zijnde van den mond der Schelde, zoude, indien al niet die rivier sluiten, althans zeker geen in- of uitvaren van schepen toelaten kunnen; anders dan tegen tolregten, die de havens van Antwerpen en Gent zouden doen te gronde gaan.

„De sluizen van het kanaal ter Neuzen zouden onder Hollandsch beheer komen; onze schepen zouden de koloniën niet bezoeken kunnen, dan op den voet der aan vreemde mogendheden behoorende schepen; en de Hollanders, in stede van er door tolregten onze manufakturen te beschermen, zouden er bij voorkeur Engelsche goederen kunnen invoeren, welker matige prijs voordeelige winsten zoude aanbieden.

„Dus zouden Antwerpen en de Vlaamsche fabrieken vernietigd worden. En gelooft men, dat deze onheilen ook niet op andere gewesten zich zouden doen gevoelen? Gelooft men, bij voorbeeld, dat de verbazende steenkoolen-handel, door de consumtie der onderscheidene fabrieken onzer provincie te weeg gebragt, geenen invloed hebben op den voorspoed der provincie Henegouwen?

„Laat ons een ander voorbeeld aannemen. In vroeger tijd trok Holland deszelfs steenkoolen bij uitsluiting van Engeland. Sedert ettelijke jaren voorzien de provinciën Luik en Henegouwen grootendeels in de Hollandsche steenkoolen-behoefte.

Laat Holland, dat altijd bij voorkenr de artikelen van binnenlandsche consumtie belastte, en dat zoude kunnen goedvinden om deszelfs schepen tot het vervoer van Engelsche koolen te gebruiken, onze steenkoolen aan hooge, met verbod gelijk staande tolregten onderwerpen; en waarlijk, Luik en Henegouwen zullen verliezen ondergaan, voor welke, daar wij aan den anderen kant door de Fransche tolregten gedrukt worden, het onmogelijk zijn zoude eenige vergoeding te vinden.

» Honderde bedenkingen van dezelfden aard doen zich op voor ieders oog, en wij twijfelen er sterk aan, of diegenen, die met zoo vele ligtvaardigheid de afscheuring inroepen, in staat zijn eene voldoende oplossing te geven aan de tallooze moeilijke vraagstukken die, bij de bewerkstelling dier scheiding, zich zouden opeenstapelen. Wij gelooven dat de raddraaijers van het Brusselsche oproer, zonder de zaak van al hare zijden genoeg in beschouwing genomen te hebben, gaarne eene meening omhelsd hebben, die, zonder hen uit de dubbelzinnige en onvattelijke gesteltenis te redden, waarin zij, door met het zwaard in de vuist, eerst aan den Koning en vervolgens aan den Prins van Oranje, maatregelen van wetgeving gevraagd te hebben, die de grenzen hunner bevoegdheid overschrijden, zelve zich geplaatst hebben, althans aan den opstand een enkelslachtig en juist omschreven doelwit zoude geven. Ofschoon nu wel de Luikenaars zich in dezelfde gesteldheid geplaatst

hebben, echter met deze hun voordeelige onderscheiding, dat zij van alle aanranding tegen het regt van eigendom zijn zuiver gebleven; en of nu wel partijwoede vaak de verstandigste voornemens doet zwichten, zoude het ons ephter zeer bevreemden, indien Luik, alwaar meer verlichting en tevens meer staatkundige bekwaamheid bestaat dan in Braband, er ligtelijk toe besluiten konde, zich van de Noordelijke provincien af te scheiden, om onder eene bijzondere administratie te komen, welker zetel ongetwijfeld te Brussel zoude gevestigd zijn."

Aalst was door infanterie bezet. *Audenaarde* genoot, ondanks de pogingen van kwalijkgezinden, eene goede orde.

Te *Doornik* nam men bijzondere kleuren aan, en wel die van rood en wit.

De 7de Afdeeling Infanterie, met het Regiment Dragonders, No. 5, en eene batterij Artillerie vertrokken van *Maastricht* naar *Tongeren*.

Alvorens wij overgaan tot de belangrijke en gewigtige buitengewone opening der Staten-Generaal, en het vernemen harer werkzaamheden, in een tijdstip, waarvan de toekomst van *Nederland* afhangt, zal het niet ondienstig zijn, een overzicht te nemen van het gebeurde in *België*. Brengen wij ons nog eerst levendig voor den geest wat *België* eertijds was, en hoe er gehandeld werd terwijl het met de noordelijke deelen één land uitmaakte.

Het gedeelte van het aloud *Gallië*, hetwelk den naam van *België* heeft bekomen, werd in 1106 voor het eerst als een afzonderlijke staat beschouwd, onder de regering van GODEFRIDUS. Te veel om alles naauwkeurig door te gaan, merke men alleen aan, dat de volksopstanden en oproeren aldaar op sommige tijden zoo vreesselijk woedden, dat de Fransche koningen genoodzaakt waren er tusschen beide te komen. Zoo won PHILIPPUS DE SCHOONE, in 1304, op de Vlamingers of Brabanders den veldslag van *Mons-in-Puelle*. PHILIPS VAN VALOIS, in 1328, dien van *Cassel*, en KAREL IX, in 1382, dien van *Rosebeek*.

KAREL DE VERMETELE overleed in 1477 zonder mannelijke jaren erve, (oir) zoo dat het dus weder aan de Fransche kroon zoude hebben toegevallen, indien niet het huwelijk van KARELS dochter, MARIA VAN BOURGONDIE, met den Aartshertog MAXIMILIAAN, zoon van HENDRIK III., hetzelfde in het Huis van *Oostenrijk* had doen overgaan. KAREL V., uit deze tak ontsproten, vereenigde de *Nederlanden* met de Spaansche monarchie. Onder de regering van zijnen zoon PHILIPS II. barstten die staatsberoerten uit, die de Noordelijke *Nederlanden*, na den heldhaftigsten en hardnekkigsten, ja zelfs meer dan tachtigjarigen strijd tot eenen vrijen en onafhankelijken staat verhieven.

De zuidelijke gewesten, of het eigenlijke *Brabant*, thans *Belgie* genoemd, bleven onder het bestuur van *Oostenrijk*, eerst onder den Spaan-

schen en vervolgens onder den Germaanschen tak.

Braband en *Vlaanderen* werden meermalen door *LODEWYK XIV* veroverd. *LODEWYK XV* had dezelve geheel ten onder gebragt, doch gaf in 1748 bij het tractaat van *Aken* de gezegde provinciën aan *Oostenrijk* terug. Onder de regering van *MARIA THERESIDA* bleef *België* aan *Oostenrijk* onderworpen in 1789 stond het tegen haren zoon *JOSEPH II* op. Den broeder van dien vorst. — *LEOPOLD II* gelukte het door inwilligingen zijn gezag in die gewesten te herstellen, tot dat deze door de Fransche legers veroverd werden en van 1794 tot 1814 onder republiek en keizerschap een deel van *Frankrijk* uitmaakten.

Belgie was dus dan eens de speelbal of verschoppeling, dan eens het land waarop overwinningen behaald werden; dan weder de gift van een of anderen vorst; en eindelijk lag het in den klauw van den Franschen adelaar beweevloes.

In den heiligen en regtvaardigen oorlog tegen de overheersching van *Frankrijk* daagde de Keizer aller Russen de in *Europa* onderdrukte volken ten strijde. Hij daagde ook Hollanders en Belgen, de Hollanders hoorden en verhieven moedig het hoofd; streelend was het voor hen dat de groote Rus zich hunner herinnerde, en de inlijving in *Frankrijk* als geweldenarij beschouwde. Maar de Belgen zij zwegen, geene andere roepstem werd door hun gekend dan die van hunnen drijver *NAPOLEON*.

Eindelijk brak de dag aan; de fransche over-

heerscher werd verslagen; en de gelukkige Souverein Vorst werd Koning. *Holland geplaatst onder de Souverainiteti van het huis van Oarnje, zal eene vermeerdering van grondgebied erlangen.* Zoo spraken de Mogendheden bij de vrede te Parijs en België dat *lijdelijk het lot moest afwachten, uit wiens midden geen stem gehoord werd, maar dat als een weerloos goed ter beschikking der Mogendheden lag, werd beschouwd als het andere deel der Nederlanden.*

Opmerkelijk is het gedrag der Belgen vergeleken met hun vorig rapport op het eerste artikel van het te Londen in Junij 1814 gesloten Tractaat, hetwelk luid:

» *« Dat er (tusschen Holland en België) eene volkomene en innige vereeniging zoude zijn, zoodat de beide landen slechts één enkelen staat zoude uitmaken, welke bestuurd zouden worden volgens de reeds in Holland vastgestelde grondwet, die met wederzijdsche overeenstemming naar de omstandigheden gewijzigd zal worden.»*

Eene der allereerste verrigtingen van het hoofd van dien nieuwen staat, was de benoeming van eene bijzondere Commissie met de herziening der grondwet; dit geschiede. Het rapport dezer Commissie was:

» *In zulk een wel ingerigt samenstel van wetten en inrigtingen, erkenden de leden der Commissie uit de Zuidelijke provincien spoedig de GRONDEN HUNNER ALOUDE GESTELDHEID, de BEGINSLEN HUNNER*

ALOUDE VRIJHEID en ONAFHANKELIJKHEID; en het heeft weinig moeite gekost Sire! deze grondwet te weigigen en te schikken naar de behoeften van twee volkeren, die éénmaal TOT HUN ONGELUK EN DAT VAN GEHEEL EUROPA, gescheiden, niets meer ter harte hebben, dan zich nu, ter bevordering van eigen welvaart en aller volkeren waar belang, door eenen ONVERBREEKBAREN BAND te vereenigen."

Dit waren de eige woorden der Belgen en men juichtte de vereeniging toe. Spoedig echter liet de geestelijkheid zich onbeschaamd hooren. De Vicarissen van het bisdom *Gend* waren er de uitvinders van, en dien ten gevolge durfde men aan het Weener Congres voorhouden, dat de jesuiten behoorden hersteld te worden voor de opvoeding der jeugd: dat de tienden weder aan de geestelijke stand moest worden opgebracht; en geenen Protestantschen Vorst zijnen Godsdienst buiten den omtrek van zijn paleis en zijne lusthoven mogt uitoefenen. Men leze slechts: *Mémoires adressées le 8 Octobre 1814 aux Hauts Puissances, assemblées dans le Congrès de VIENNE, par MM. les Vicaires-Généraux du Diocèse de GAND.*

Ook werd uit de herziene Grondwet van 1815 het artikel weggelaten, waarbij vroeger bepaald was, dat de Souvereine Vorst de Hervormde Godsdienst moest belijden.

De ondervinding heeft geleerd, hoe nadeelig het geschenk *België* voor de welvaart der Noordelijke deelen des Rijks was. In 1816 toonde dit reeds

het belastingstelsel, ook de welvaart van de Rijkshoofdstad werd door die vereeniging tegengehouden, zoo niet opgeofferd; *Brussel* zag zich met weldaden overladen; doch niet alleen deze stad, maar ook andere steden, met een woord, alle Zuidelijke Provinciën werden beweldadigd. Alleen wat het lager onderwijs betreft, werden er sedert het jaar 1817 tot het jaar 1828, 1146 schoolhuizen en 668 woningen voor onderwijzers gebouwd; het getal kinderen, die alléén des winters de school bezochten, was sedert met 94,598 vermeerderd, en beliep in 't geheel 247,496, men telde aldaar 1977 gegradueerde onderwijzers, en 785 onderwijzeressen, benevens 1268 niet gegradueerde en 617 onderwijzeressen. Vast inkomen werd aan hen gegeven, de onmiddellijke bescherming van het hoog bestuur werd door hen ondervonden, en het oogmerk, om in alle klassen der maatschappij verlichting en daardoor ook zedelijke welvaart te bevorderen, werd krachtdadig ondersteund.

Evenwel was er gedurigen strijd, en den Koning werd het werkzame leven kommervol en lastig gemaakt. — Over twee landen te regeren, die verschillend in zeden, taal, godsdienstige begrippen en finantiële belangen zijn, was moeilijk. De ondankbare beweldadigde stegen gemelijk en vol wrevel tot eene hoogte, waar zij nimmer op geweest waren. In de Fransche tijd bedroeg de koop prijs van hunne schoonste huizen niet veel meer dan in 1830 de huurprijs opbragt.

Bij al de weldaden hoorde men echter de namen DE POTTER en THIELEMANS noemen. Als trotschaards, als vermetele, als ondankbare en laaghartige worde hunne namen bij het nageslacht herkend. De onverlaten wilden opstand verwekken: noemden den Koning, onder bedekten naam, in eene schandelijke briefwisseling, *de Voogd*, noemden hem zelfs meineedig! Wilden een bondgenootschap oprigten ter omverwerping der bestaande orde van zaken, zoo zelfs dat de Monarchie in de *Nederlanden*, zoo als die door de Grondwet was ingesteld, zoude worden vernietigd; waardoor eene magt zoude hebben ontstaan, buiten de Grondwet, die niet alleen Art. 11, maar ook het hier volgend Art. 84 (*) omver moest werpen. Het ontwerp van dit heilloos bondgenootschap werd den 3den Februarij 1830 in de dagbladen medegedeeld, waarop in onderscheidene steden van *Vlaanderen*

(*) Hetwelk aldus luid:

Art. 84. Bij het aanvaarden hunner waardigheid (*als Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal*) doen zij ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid de navolgende eed:

»Ik zweer (beloove) dat ik de Grondwet der Nederlanden »zal onderhouden en handhaven; dat ik bij geene gelegenheid en onder geen voorwendsel ook hoegenaamd daarvan, »zal afwijken of toestemmen dat daarvan afgeweken worde, »dat ik voorts de onafhankelijkheid van den Staat, de algemeene en bijzondere vrijheid der ingezetenen bewaren en »beschermen en het algemeen belang met al mijn vermogen »bevorderen zal, zonder mij daarvan door eenige provinciale »of andere bijzondere belangen te laten aftrekken.»

»Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!»

De volgende eed, in dit artikel voorkomende, is die van zuivering.

geld werd ontvangen , om hetzelfde te doen gelukken ; aan het Bureau van de *Catholique* werd *f* 2000 gebragt. De regering werd opmerkzaam , en deed de oproerige in verzekerde bewaring brengen, die voor het Hof van Assises beschuldigd en verhoord werden : waarop zij beide , benevens nog andere medepligtigen , tot verbanning werden veroordeeld , en na *Duitschland* en *Zwitserland* geweigerd te zijn , in *Frankrijk* schuilplaats vonden , alwaar zij , ofschoon niet bij den Generaal LA FAYETTE , noch bij den Minister DUPONT toegelaten zijnde , echter door de in de *Nederlanden* niet onbekende CAUCHOIS , LEMAIRE , GUIJET , BELLET EN FONTAN verwelkomd werden , terwijl toasten op de onafhankelijkheid der volkeren , die *rijp* waren voor de vrijheid , gedronken werden.

Onder de getuigen ter bestrijding van de in de acte van beschuldiging voorkomende bezwaren , werden genoemd de Minister VAN GOBBELSCHROY , DUCPETIAUX VLEMINX (dezelfde waarvan wij reeds bij den opstand vernamen), en DE STASSART. Men herinnere zich de daden van den laatsten , toen hij , als Fransche Prefect , in 's *Gravenhage* , door staatszucht gedreven en hartstogten geslingerd , niet minder ongelukkige maakte , dan zijn vloekwaardige ambtgenoot DE CELLES , te *Amsterdam* , door gruwelijke wreedheid , menschen opofferde. Men oordeele!

In het vervolg der Geschiedenis zullen wij genoemde staatsberoerders en volksmenners op het

rampzalig tooneel zien verschijnen , waarop zij hunne rollen speelden. Vervoegen wij ons nu bij de buitengewone opening der Staten-Generaal, op den 13den September.

BUITENGEWONE VERGADERING

DER

STATEN-GENERAAL,

Geopend den 13den September;

AANSPRAAK VAN DEN KONING.

Edel Mogende Heeren!

De buitengewone Vergadering van U Edel Mogenden, welke IK heden opene, is door den drang van droevige gebeurtenissen, gebiedend noodzakelijk geworden.

In vrede en vriendschap met alle volken van ons werelddeel, zag Nederland ook onlangs den oorlog in de overzeesche Bezittingen gelukkig geëindigd. Rustig bloeide hetzelfde door orde, handel en mijverheid. Ik hield mij bezig met de zorg om de lasten van het volk te verligten, en allengskens in het binnenlandsch bestuur de verbetering in te voeren, die de ondervinding had aangewezen; toen eensklaps te Brussel, en, naar dat voorbeeld, weldra ook in sommige andere plaatsen des Rijks, een oproer uitbarstte, gekenmerkt door tooneelen van brandstichting en plundering, waarvan de voorstelling aan deze Vergadering, voor

mijn hart, voor het Nationaal gevoel en voor de menschheid te bedroevend zijn zoude.

In afwachting der medewerking van U Edel Mogenden, welker zamenroeping mijne eerste gedachte is geweest, zijn onverwijld alle maatregelen genomen, die van mij afhingen, om den voortgang van het kwaad te stuiten, de welmeenende tegen de slechtgezinde te beschermen, en de ramp des burgeroorlogs van Nederland af te wenden.

Tot den aard en oorsprong van het gebeurde door te dringen, het doel en de gevolgen daarvan met U Edel Mogenden te doorgronden, is in het belang des Vaderlands, op dit oogenblik, minder noodig, dan wel de middelen te onderzoeken, door welke de rust en orde, het gezag en de wet, niet alleen tijdelijk hersteld, maar veel meer duurzaam zullen kunnen gevestigd worden.

Intusschen, Edel Mogende Heeren! is het, bij den strijd der meeningen, bij het woelen der hartstogten en het bestaan van verschillende drijfveeren en bedoelingen, eene hoogst moeilijke taak, mijne zucht voor het welzijn van alle mijne onderdanen, te vereenigen met de pligten, die ik aan alle verschuldigd ben en voor alle heb bezworen.

Daarom roepe ik uwe wijsheid, uwe bedaardheid en uwe standvastigheid in, ten einde, gesterkt door overeenstemming met de Vertegenwoordigers van het Volk, met gemeen overleg, te bepalen, wat in deze treurige omstandigheden, voor

het welzijn van Nederland behoort gedaan te worden.

Van vele zijden wordt gemeend, dat het heil van den Staat, door eene herziening der Grondwet, en zelfs door eene scheiding van gewesten, welke door Verbonden en Grondwet vereenigd zijn, zoude bevorderd worden.

Maar zulk een vraagpunt is alleen voor overweging vatbaar langs den weg, door die zelfde Grondwet, aan welke voorschriften Wij allen door plegtigen eed verbonden zijn, voorgeschreven.

Die gewigtige vraag zal het voorname onderwerp uwer beraadslagingen uitmaken.

Ik verlang daarover de denkwijze en beschouwing van uwe Vergadering te kennen, met die openheid en kalmte, welke het groot belang der zaak, zoo bijzonder vordert; terwijl ik van mijne zijde, boven alles wenshende het geluk der Nederlanders, wier belangen door de Goddelijke Voorzienigheid aan mijne zorgen zijn toevertrouwd, te bevorderen, volkomen bereid ben met uwe Vergadering mede te werken tot de maatregelen, die daartoe leiden kunnen.

Daarenboven strekt deze buitengewone bijeenkomst, om aan U Edel Mogenden kennis te geven, dat de belangen des Rijks, te midden van alles wat plaats heeft, het samenblijven der militie boven den tijd voor de gewone wapenoefeningen, bij de Grondwet bepaald, thans gebiedend verderen.

De voorziening in de geldelijke benodigdheden, daaruit, en uit vele andere noodlottige gevolgen van het oproer, voortvloeiende, kan voorloopig uit de geopende credieten plaats hebben, doch zal de nadere regeling derzelve, in de aanstaande gewone Vergadering, een onderwerp uwer overwegingen moeten uitmaken.

Edel Mogende Heeren! Ik rekene op uwe trouw en vaderlandsliefde.

Gedachtig aan den storm der omwentelingen, welke ook over mijn hoofd heeft gewoed, zal Ik den moed, de liefde en de trouw, welke het geweld afgeschud, het volks aanwezen gevestigd en den scepter in mijne hand gesteld hebben, evenmin vergeten, als de dapperheid, welke op het oorlogsveld den troon geschraagd en de onafhankelijkheid van het vaderland heeft verzekerd.

Volkomen bereid om aan billijke wenschen te gemoet te komen, zal Ik nooit aan partijgeest gehoor geven, noch met maatregelen instemmen, welke de belangen en welvaart der natie aan de driften of het geweld zouden opofferen.

Alle de belangen zoo mogelijk te vereenigen, is de wensch van mijn hart.

Nadat Z. M. met de aanspraak, de vergadering geopend had, verliet Hoogstdezelve, benevens Z. K. H. den Prins *van Oranje* en gevolg, de zaal, onder het onafgebroken geroep van: *leve de Koning! leve de Prins van Oranje!*

Daarna sloot de Prins DE GAVRE, voor de buitengewone vergadering benoemd tot voorzitter voor de eerste kamer, de vereenigde zitting. Hij verzocht (in de Fransche taal) de leden der tweede kamer vereenigd te willen blijven, ten einde eene mededeeling van wege de regering af te wachten.

TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

De heer CORVER HOOFD, die gedurende de vorige zitting het voorzitterschap had waargenomen, plaatste zich op den voorzitterstoel. Hij kondigde aan, dat, om den loop der zaken te bespoedigen, men zich met eenige voorloopige werkzaamheden zoude kunnen bezig houden, tot dat de verwachte mededeeling der regering zoude zijn ingekomen.

De heer BYLEVELD vatte het woord op, en zeide: „Door den heer, die de vergadering van de Staten-Generaal heeft gepresideerd, heb ik in eene taal, die ik hier niet verstaan wil, tot de leden der tweede kamer eenige woorden hooren zeggen, die voor de bijeenroeping van die kamer, zoo het schijnt, zullen moeten dienen; indien het eene boodschap van den Koning ware, zou die, volgens de Grondwet, moeten zijn, of schriftelijk of bij eene Commissie: noch van het een, noch van het ander blijkt; ik blijf dus niet in eene vergadering, die niet wettig is bijeengeroepen, noch om te hooren, noch om te helpen besluiten, en ga heen.”

De voorzitter deed daarop voorlezen twee Koninklijke besluiten, waarbij als leden der kamer werden ontslagen de heeren ROCKEMA en RENGERS, van de provincie Vriesland; hij benoemde eene Commissie, om de geloofsbrieven te onderzoeken van de heeren J. CATS, EPENSZON en S. VAN WELDEREN baron RENGERS, ter vervanging der bovengenoemde leden gekozen.

Derzelver geloofsbrieven werden in orde bevonden. De nieuwe leden namen zitting. Daarna deed de voorzitter de volgende Koninklijke boodschap voorlezen:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Naar aanleiding van hetgeen door Ons, bij de opening uwer tegenwoordige buitengewone bijeenkomst, aan uwe vergadering, en vroeger, bij Onze proclamatie van den 5 dezer, aan alle Nederlanders is te kennen gegeven, verlangen Wij, dat door U Edel Mogenden, onverwijld, in bepaalde en zorgvuldige overweging genomen worde:

1.) Of de ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangetoond, om de nationale instellingen te wijzigen.

2.) Of, in dat geval, de betrekkingen, door de traktaten en door de Grondwet, tusschen de twee groote afdeelingen van het Koninkrijk gevestigd, tot bevordering van het gemeenschappelijk belang, in vorm of aard, zouden behooren te worden veranderd.

Het zal Ons aangenaam zijn, over die gewigtige vraagpunten, zoo spoedig als de aard der zaak het toelaat, de vrije en openhartige mededeeling van het gevoelén der Vertegenwoordigers van het Nederlandsche volk te ontvangen, ten einde vervolgens, naar bevind, met Hun Edel Mogenden de maatregelen te kunnen beramen, die tot het verwezenlijken hunner meening zouden moeten genomen worden.

En hiermede, Edel Mogende Heeren! bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage,
13 September 1830.

WILLEM.

Zitting van Dingsdag, den 14 September.

De zitting ten half twaalf ure geopend zijnde, werden de notulen van het verhandelde in de vergadering van gisteren gelezen en goedgekeurd.

Eene Commissie van vier leden werd benoemd ter opneming van de stemmen voor drie kandidaten voor het voorzitterschap, uit welke, overeenkomstig artikel 85 der Grondwet, door Z. M. den Koning de voorzitter wordt gekozen. De stemopnemers waren de heeren DE BORCHGRAVE, VAN DAM, VAN ISSELT, DELLA FAILLE D'HUYSE en VAN SYTZAMA.

Er waren 104 leden tegenwoordig.

Men ging over ter benoeming van den *eersten* kandidaat.

De heer VAN TOULON, de volstrekte meerderheid der stemmen bekomen hebbende, werd als *eerste kandidaat* geproclameerd, de heer G. G. CLIFFORD als tweede, en de heer CORVER HOOFT als derde.

De voorzitter deelde aan de kamer een Koninklijk besluit mede, waarbij de heer VAN TOULON tot voorzitter der kamer, gedurende de buitengewone zitting derzelve, benoemd werd.

De heer CORVER HOOFT verliet den voorzitterstoel, welke door den heer VAN TOULON bezet werd, die zijnen post aanvaarde met eene korte aanspraak in de beide talen. De kamer besloot tot het drukken derzelve.

Men ging over tot het trekken der zeven afdelingen, waarin de kamer zich verdeelde.

Tot president en vice-presiden waren benoemd geworden:

Afdeling I: de heeren BYLEVELD EN DE MOOR.

» II. » » PYCKE EN VAN REENEN.

» III. » » SYPKENS EN DE JONGE.

» IV. » » VAN RANDWYCK EN SERRUYS.

» V. » » REYPHINS EN BEELAERTS.

» VI. » » LE HON EN G. G. CLIFFORD.

» VII. » » VANCROMBRUGHE EN DYCKMEES-
(TER.

De zitting werd opgeheven en geadjourneerd tot den volgende dag ten twee ure.

Zitting van Woensdag, den 15 September:

De Vergadering door den Voorzitter, den heer VAN TOULON, in geborduurd costuum gekleed, kwartier voor drie ure geopend zijnde, werden de notulen van de tweede Zitting van Dingsdag, en vervolgens ook die van de twee laatste Zittingen der gewone bijeenkomst van den 27sten Mei en den 2^{den} Junij, gelezen en gearresteerd.

De Voorzitter deed daarop in de beide talen lezing geven van twee Koninklijke Besluiten.

Het eene, gedagteekend den 3^{den} September, was van den volgenden inhoud:

WIJ WILLEM, enz.

Op het Rekest van den heer Mr. C. F. VAN MAANEN, onzen Minister van Justitie, behelzende een herhaald en dringend verzoek, om van zijne tegenwoordige bedieningen ontslagen te worden, bijgeval een dergelijk ontslag zou kunnen bijdragen, om de gemoederen tot bedaren te brengen en de rust en orde te herstellen of ten minste grootere onheilen te voorkomen dan die, waarin zich het Vaderland thans gedompeld ziet, aangezien hij het, in dat geval, als een heiligen pligt beschouwt, om voor het tegenwoordige, op de ernstigste wijze aan te dringen op zijne verwijdering van het departement van Justitie en van de behandeling der algemeene zaken bij ons.

Hebben goed gevonden en verstaan: aan den heer Mr. C. F. VAN MAANEN een eervol ontslag uit zijne betrekking van Minister van Justitie te verleenen, hem bedankende voor zijne langdurige diensten, als zoodanig, met getrouwheid en ijver aan ons en het Koninkrijk bewezen. Een afschrift dezer zal aan onzen beminden Zoon, den Prins van Oranje, aan de departementen van algemeene administratie en de collegiën, zoo wel als aan den heer VAN MAANEN, tot narigt en besturing gezonden worden.

's Gravenhage, (get.) WILLEM (*).
3 September, 1830.

Het tweede Koninklijk Besluit bevatte de benoeming van den Prins DE GAVRE tot Voorzitter der Eerste Kamer van deze buitengewone bijeenkomst.

Beide werden voor notificatie aangenomen.

De Voorzitter berigtte daarop der vergadering eenen brief ontvangen te hebben van den heer DE STOCKHEM, meldende dat dit medelid door ziekte voor het oogenblik van het bijwonen der zitting verhinderd was.

Daarop overgaande tot de benoeming van de Commissie tot het ontwerpen van een adres van antwoord op de Aanspraak van den Troon, wees

(*) Men ziet uit dit besluit, dat den heer VAN MAANEN wel zijn ontslag als Minister van Justitie is verleend, maar geenszins om ook van de behandeling der algemeene zaken te worden verwijderd.

hij daartoe aan, de heeren CORVER HOOFT, VAN CROMBRUGGHE, DONKER-CURTIUS, PYCKE EN SYPKENS, hen verzoekende hetzelfde zoo veel mogelijk te bespoedigen,

De Voorzitter stelde hierop voor, de 1.1. Maandag voorgelezen Koninklijke Boodschap, waarop als toen geene conclusie had kunnen vallen, aan de afdeelingen te verzenden, waartoe besloten werd.

Nu deed de heer DONKER CURTIUS in de Fransche taal het volgende voorstel, hetgeen door hem den vorigen dag op het bureau van den voorzitter was nedergelegd, en hetwelk strekte, *»om eene Commissie van tien leden te benoemen, genomen half uit de Zuidelijke, half uit de Noordelijke Afgevaardigden, om te overleggen en aan de Vergadering voor te dragen zoodanigen maatregelen, als in overeenstemming met de attributien der kamer zouden kunnen genomen worden, om de ingezetenen der plaatsen, waar de wettige orde was geschonden terug te brengen, en alzoo het wettig gezag en de kracht der grondwet te herstellen.»* Zie bladz. 151.

De heer D'OMALIUS-THIERRY sprak daarover eenige woorden, voornamelijk om te betogen dat in alle gevallen de Koninklijke Boodschap het eerst in overweging moest genomen worden. De Kamer besloot tot de verzending van het voorstel van den heer DONKER CURTIUS aan de afdeelingen.

Nog gaf de Voorzitter te kennen dat de heer VAN SYTZAMA insgelijks een voorstel ter tafel had

nedergelegd, dochdat, omdat dit eerst op dien dag was geschied, de ontwikkeling van dat voorstel, naar het reglement der Kamer, eerst in de volgende vergadering konde plaats hebben.

Hierop werd de vergadering zonder dagbepaling gescheiden.

Opdat het bij de herziening van de geschiedenis van onzen tijd in gedachten moge blijven, welke de medegedeelde gevoelens over het algemeen die der Hollanders waren, laten wij hier één (maar om langwijiigheid te vermijden ook *niet meer dan één*) vertoog volgen.

Weinig hadden wij, Noord-Nederlanders, gedacht, toen wij den doorluchtigen afstammeling uit het ons zoo waarde Huis van Oranje als Souvereinen Vorst over onze Gewesten verkozen, en deze de Souvereiniteit niet wilde aanvaarden dan op voorwaarde eener Constitutie, dat dit ons later zoo vele onheilen zou berokkenen. Niet dat de schuld daarvan gelegen zou zijn in de Constitutie op zich zelve; neen, de laatste gebeurtenissen in een naburig Rijk (Frankrijk) hebben ons kunnen overtuigen dat de Nederlandsche Grondwet geenszins tot de minst goede Constitutiën behoort. Ook niet uit vijandschap of vooringenomenheid tegen Constitutionele regeringen in het algemeen, neen, eertijds een volijverig voorstander van deze orde van zaken, en een openlijk tegenstander van alle vrienden der alleenheerschings, zijn wij alsnog overtuigd, dat deze wijze van regeren zeer goede vruchten

zou kunnen dragen. Maar niettemin is het eene waarheid, welke door niemand kan worden ontkend, dat de practicale toepassing in dezen geenzins beantwoordt aan de theoretische beschouwingen, welke men zich daarover *a priori* vormde. Wil deze orde van zaken niet tot gedurige oneenigheden aanleiding geven, dan moeten de Volkeren over het algemeen tot eene rijpheid gekomen zijn, welke vele als nog ontbeeren. Niet voor hen, die nog altijd zoekende zijn, maar slechts voor diegenen, bij welke gevestigde volksgeest en burgerzin bestaat, die vaste beginsels hebben van maatschappelijk regt en orde waar eenheid en eenstemmigheid gevonden wordt, is deze orde van zaken heilzaam en op den duur uitvoerbaar: bij anderen zal zij gedurig aanleiding geven tot verwarring, tot ontevredenheid met het bestaande, tot onderling mistrouwen en toenemende verwijdering tusschen de Regering en het Volk. — Andere gemengde of zamengestelde Staten hebben dit gevoeld en daartegen gewaakt; zij hebben wel gedaan, Troonen en Natien voor vele onheilen behoed. — Ook bij de vestiging van het Koninkrijk der Nederlanden had men dit kunnen voorzien; eene vereeniging van zulk mengelmoes van ongelijksortige bestanddeelen gaf veel stof tot nadenken en tot bedaard overleg. Maar die vereeniging moes geschieden: zij was in het welbegrepen belang van Europa; zij kon tevens in het belang zijn van *alle* de Nederlanders. Is het daarom niet te

betreuren, dat men niet te gelijk, ten minste tot meer geschikten tijd, eene andere wijze van regering gekozen heeft? Moest de in 1814 gegevene Constitutie blijven bestaan en naar de behoeften der beide gedeelten worden ingerigt, waarom geene Grondwet tot regelmaat voor het Koningrijk aangenomen, waarin het Monarchale beginsel met het Democratische beginsel veel minder ware opgenomen worden; opdat het Hoofd van den Staat behoorlijke magt gehad had, over *alle* te regeren? — Een Vorst, zoo als onze eerbienwaardige Koning, wiens gezag niet verlamd, wiens Souvereine magt — ware het nood — niet aan banden was gelegd geworden, zou eenheid en eenstemmigheid in den nieuwen Staat hebben kunnen brengen: een vertegenwoordigend stelsel, waar elk met zijne nieuwe begrippen en vooroordeelen optrad, moest deze eenheid en eenstemmigheid gedurig tegenwerken. — Had de Koning het kwaad met kracht in den beginne willen keeren, dan had hij buiten de Grondwet moeten treden; want in de Vertegenwoordiging zocht hij te vergeefs naar de noodige ondersteuning: de Vorst, echter, heeft dit niet kunnen, niet mogen doen; en thans zien wij de gevolgen, welke daaruit zijn ontstaan. Een klub, die sedert lang haren onzaligen invloed uitoefende op de verkiezingen, eene schandelijk misbruikte en bijna niet te beteugelen vrijheid van drukpers; een uit deszelfs verband gerukt petitie-regt, zijn de oorzaken, waardoor wij

ons op den rand van eenen gewapenden afgrond gebragt zien. — Men dringe door tot in de oorzaken. De Nederlandsche Grondwet bestaat, zij moet blijven bestaan; maar wanneer eene herziening mogt noodig geoordeeld worden, dan wijzigen men haar niet om ons verder te brengen naar die zoo hooggeprezene Volkssouvereiniteit, maar men bevestige het Koninklijke gezag, men plaatste den Troon aan het hoofd van den Staat, kortom men raadplege de ondervinding, en late zich niet andermaal door schoonschijnende, maar valsche theoriën van het regte spoor brengen.

Zestien jaren heeft dit Koninkrijk bestaan. Een groot deel deszelfs in ongestoorde rust en vrede. In het Noorden was, wel is waar, weinig voorspoed, maar toch ook geene zichtbare achteruitgang: in het Zuiden overal bloei en welvaren. Een Vorst, eerbiedwaardig reeds door zijne persoonlijke hoedanigheden, dubbel eerbiedwaardig door de moeiten zorgen, welke hij zich in de regering des Lands gaf, was aan het hoofd van den Staat: door den vreemdeling vereerd en hooggeschat, door het Nederlandsche volk als een vader bemind. Geheel Nederland getuigde, dat wij door eenen goeden, door eenen wijzen Koning werden geregereerd. Hetgeen voor onmogelijk gehouden was, werd in zoo korten tijd tot stand gebragt: ineenmelting van aller belang, verbroedering tusschen allen. Men vroeg niet meer: zijt gij Hollander? zijt gij Brabander? maar met warmte

reikte men elkander de hand toe als Nederlander, in vriendschap en in trouw; men gevoelde zich gelukkig, men stelde er eene eer in, burgers te zijn van denzelfden Staat, onderdanen van denzelfden Koning. — Deze gesteldheid van zaken was ondragelijk voor de vijanden van rust en orde: aan dien gelukstaat moest den bodem worden ingeslagen. — Om tot haar doel te geraken, werd de heerschende tijdgeest te baat genomen. Een, zogenoemd liberalismus werd op den voorgrond geplaatst; de niet genoeg doordenkende en niet onderzoekende menigte, door overdrevene denkbeelden van vrijheid en verlichting, om den tuin geleid; en toen het algemeen alzoo genoegzaam verblind, en de vaste, eeuwigdurende beginselen van Godsdienst, regt en orde door dwalingen en wanbegrippen verdrongen waren, toen toonde de factie, wier werk dit geweest was, hare eigenlijke bedoeling: die overdrevene begrippen werden nu in volle werking gebragt; daardoor de Troon ondermijnd, de Staat in zijne grondvesten aangetast, het volksgeluk verwoest.

Twee jaren heeft men moeten wroeten en woelen, om het nu ontmaskerde doel te bereiken. Datgene, wat noch de onstuimigste redevoeringen in 's Lands Vergaderzaal, noch de meest onbeschaamde artikels in dagbladen, noch de opruijing door petitioneren in massa heeft kunnen uitwerken, is door de ommekeer van zaken in een naburig Rijk tot stand gebragt: — de omwenteling is daar. — Het

eigenlijke doel was, één te zijn met het hervormde Frankrijk. Maar toen de tegenwoordige Regering daar, niet geneigd was om, én zichzelve nieuwe zorgen en lasten te scheppen, én tevens het ongenoegen der Europesche Mogendheden op zich te laden, moest er iets anders worden gevonden. Want om eene revolutie te beginnen, moest men toch een bepaald doel hebben; dit werd dan ook uit Frankrijks hoofdstad, door ettelijke Belgische Staatsmannen en den banneling DE POTTER aan gewezen: — nadat aldus de opstand reeds in volle werking en er verscheidene dagen geroofd, gemoord en geplunderd was, kwam plotseling het zoogenaamde doel van dit alles te berde; het was *de volstreckte afscheiding tusschen Noorden en Zuiden, maar onder dezelfde Dynastie.*

Ofschoon dit bepaaldelijk het oorspronkelijk doel van den opstand in het Zuiden niet geweest is, zoo wane men echter dit plan niet nieuw. Het was dat van den Belgischen adel en der hooge Geestelijkheid, reeds in 1815. Bij de vestigiging van het Koninkrijk der Nederlanden, werd ook deze vraag in publieke geschriften behandeld en overwogen; maar daar België, toen ter tijd, van de *naauwe* vereeniging met Holland niet anders dan voordeel trekken kon, werd dit vooreerst opgegeven. Dat het niet geheel ter zijde gesteld en vergeten is, bewijst de ondervinding. Er bestonden in dien tijd groote bezwaren voor het geheel onvermogen-de België; men wilde dus eerst wel gebruik ma-

ken van Hollands rijkdom, ten einde een aantal noodzakelijkheden en verbeteringen tot stand te brengen; men wilde ook, in het belang van zijnen handel, door toedoen van Holland, eerst relatiën aanknoopen, de meerdere voordeelen van ligging bepleiten, onderhandsche tractaten aangaan, enz. enz.; maar wanneer, zoo als nu, vele der toenmaals bestaande bezwaren waren geweken, dan, meende men, zou België Holland wel kunnen ontberen.

Men vergist zich. — Wanneer het de vraag was of *wij* beter het Zuiden, dan het Zuiden *ons* zou kunnen missen, dan gelooven wij dat het zeer ligt zou vallen te bewijzen, dat bij zulk eene volledige scheiding, onze Noordelijke Gewesten waarlijk geene schade kunnen hebben. Hetgeen België ons toevoeft, kunnen wij elders even goed en mogelijk beter bekomen; hetgeen België door ons zou verliezen, kan het noch elders, noch door zichzelf terug krijgen. Evenwel, geene scheiding zoo als men haar voorschrijft; want ook voor *ons* zijn de omstandigheden niet meer dezelfde; vooral geene scheiding met gemeenschappelijk behoud der Dynastie.

Wordt de scheiding noodzakelijk geoordeeld, moet de band, welke in 1814 gelegd werd, verbroken worden; hebben twiststokers en volksbedervers het door opruijing en verleiding zóó ver kunnen brengen, dat alle denkbeelden van eenheid voor het vervolg verdwenen, alle verbroedering onmogelijk geworden is: welnu, dan doe men ook

hier zijne stem hooren; dan ook sta men hier met ernst en waardigheid op zijn regt. — Het oude Holland had zijne vaste, onvervreemdbare regten, vóór dat het met Belgie werd vereenigd: de onverdeelde aanspraak op het aan Holland zoo dierbare en daaraan innig verbonden Huis van Nassau, bekleedt onder deze regten geene geringe plaats. Niet uit het Noorden is de kreet tot afscheiding opgegaan, hoewel waarlijk het Noorden nimmer reden gehad heeft, zich met de vereeniging te verblijden: niet het Noorden dan ook zal geneigd wezen, om wettig regt op te geven en bij die afscheiding te lijden. — Men heeft hoon en sehimp geduldig verdragen, boosaardige aantijgingen, laster en spotterij van twistzoekende dagbladschrijvers met een medelijdend stilzwijgen beantwoord. Van de waarachtige onwaarheid der beschuldiging overtuigd; meenende, zoo als het den opregten eigen is, dat ook zonder wederlegging elk deze overtuiging met ons deelde; is er mogelijk bij ons te veel en te lang gezwegen op dat voortdurend geschreeuw over ingebeelde en opgeraapte grieven, bovenal over suprematie en bevoorregting dezer Gewesten. Maar wil men steeds verder gaan; wil men ons in onze aloude regten en vrijheden aanranden, wil men ons de wet stellen, en beschikken over datgene wat aan elk Hollander het dierbaarste is; dan zullen wij op de juiste tijd weten te toonen, dat, hoe onverschillig en koud het tegenwoordig geslacht ook

schijnen moge, de schijn ook hier ten onzen nadeele bedrogen heeft en de scheldnaam van *verbasterd nageslacht*, even als zoo veel, groven laster is geweest.

Neen, nog bestaan de nazaten dier wereldberoemde Watergeuzen, die, hoewel zwak in getal en in middelen, door moed en volharding hunne vrijheid wisten te bewerken en te handhaven. Ook nog, als de nood het vorderde, zouden er, God zij gedankt! mannen gevonden worden, die, als edele telgen van Bato's manhaftig kroost, bereid waren de Nederlandsche vlag met hun bloed te doorweken, opdat geen vreemde smetten daarop kleven zouden. Dan mogt het wit dezer steeds geëerbiedigde vlag, het zinnebeeld van de zuiverheid onzer zaak; zelfs het blaauwe, als het zinnebeeld onzer gehechtheid en trouw, dezelfde kleur bekomen als dat, wat de moed onzer eerbiedwaardige Voorvaderen aanduidt: wij zouden in dit geval, hetwelk god verhoede! onzen kinderen een bloedvlag nalaten, maar die zij met eere konden dragen; geene onteerde Nederlandsche vlag, waarop de schande rustte! — Neen, hoe akelig, hoe diep bedroevend de laatste tijden ook mogen geweest zijn, wij hebben groote reden van dankstof: het oude Holland leeft nog, de edele geestdrift van Godsdienst, orde, regt en trouw, die uitgedoofd scheen, is, als het ware, door een elektrischen schok ontwaakt. Niet die van eenige weinigen, maar de stem van *allen* heeft zich tegen

ondankbaarheid en verraad verklaard; — verklaard op eene wijze, den eerlijken, opregten en moedigen Hollander waardig. Maar laat deze geestdrift niet verflaauwen; laat U niet in slaap wiegen, of door eigenbelang of verbittering medeslepen: wanneer het de eer geldt, moet elk ander gevoel zwijgen; met de eer des Vaderlands valt niet te onderhandelen. — Zoo er, tot bevordering van de rust of het geluk van eenen hartelijk beminden Koning, opofferingen noodzakelijk mogten wezen, men is daartoe bereid; zij kunnen niet te groot zijn; de zeven gewesten en Oranje waren in zoodanig geval altijd één: maar dat van de wettig verkregene regten van het oude Holland, die onze brave Voorvaderen met hun bloed kochten en verzagelden, geen voet worde afgeweken. Het loon onzer liefde en trouw moet niet zijn, dat rebellen ons de wet voorschrijven, of met de wapens in de hand ontnemen en laten zouden wat hen beliefde. Neen, alles of niets. — Nogmaals, wij verlangen de afscheiding niet, maar moet zij plaats hebben, dan hebbe zij VOLLEDIG plaats; dan trede elk tot den stand terug, waarop hij zich bij de vereeniging bevond: dan worde het Noorden weder Holland, het Zuiden weder Belgie, zonder meer. — Het behoud der dynastie alléén, is gaarne waarborg voor Europa; een wispelturig en oproerig Volk, dat zich heden ligtzinnig afscheurt, verandert morgen even ligtzinnig deszelfs dynastie: het behoud der dynastie is dus

niet genoegzaam voor de rust in Europa; het is meer dan voldoende, ons in de ontwikkeling van onze kracht en energie te stremmen, zoo niet die geheel te verhinderen. Dit zal geen Vorst van Oranje van ons vorderen; dit zou een Koning van ons te vergeefs verlangen. Het is mogelijk dat alle, die met angstige becommerring de beslissing van dit vraagstuk te gemoet zien, tegen eene hersenschim te velde trekken; maar de ondervinding heeft ons geleerd. Niet altijd zegeviert het regt. Aan onbeschaamde eischen en brutale vorderingen wordt, in den loop der wereldsche gebeurtenissen, slechts al te veel toegegeven; ook hier zou, om der vrede wil, mogelijk meer verlangd worden, dan de eer en waardigheid van Holland dulden kan. Was het voorstel tot de scheiding van onze zijde gekomen — waartoe, waarlijk meer gegronde redenen zouden bestaan hebben — dan hadden wij dit geluk met opofferingen moeten koopen: thans behoeven noch behooren wij volstrekt niets te schenken aan een Volk, dat, na maanden lang onzen landaard op de schandelijkste wijze te hebben gesmaad, belastert en vergruisd, eindelijk den overmoed zoo verre drijft om, onder leugens en voorwendsels, het trouwe, nijvere en algemeen geachte Holland van zich af te stooten. *Alles voor onzen Koning.* Heeft hij armen noodig, om den opstand met kracht tot in den hartader uit te roeijen, geheel het Noorden staat hem ten dienste; *rebellenvloed*

is geen broederbloed; de strijd tusschen trouw en ontrouw zal tot den laatsten man gevoerd worden; God zal regter wezen, en, twijfelen wij daaraan niet, onze zaak zal zegevieren. — *Niets ten behoeve van het Zuiden*. Zijn wij een zóó onverdraagzaam, verachtelijk Volk, dat men volstrekt geene verbindtenis met ons verlangt; is men tegen onzen beminden Koning opgestaan, heeft men 'den Kroonprins met gevaar van zijn leven in de oproerige stad gelokt, alléén om de ontkenning van den band te erlangen die ons onderling verbond: welnu, men scheure zich af; men keere in zijn eigen niet terug en plukke de schaden eener daad, waaraan wij geenen naam willen geven; maar men vleije zich niet, dat wij laag genoeg zullen zijn om die daad onverschillig aan te zien, veel minder door concessiën te beloonen. — Neen, *liever dood dan onteerd*.

Wij willen ook deze aanspraak laten volgen :

Noord-Nederlanders, waakt! Het is om meer bloei en welvaren: het is om de Nationale eer te doen. — »Nu of nooit, moet zich met eendragt »hartelijke, doch kalme belangstelling paren in »het heil van onzen dierbaren geboortegrond. »Waarlijk, hij die meende, dat de Noord-Neder- »lander te koud of onverschillig is, om in ware »vaderlandsliefde ontvonkt te worden, moet, »thans zoo immer zien hoe zeer hij zich bedrogen

» heeft. Nu of nooit, moet » uw Koning niet slechts, maar moeten ook buitenlanders weten, wie gij zijt, en wat gij, is het » nood, voor Vaderland, Vorst en Grondwet durft » opofferen.” Ja, Noord-Nederlanders! meer dan ooit is het tijd, te toonen wie gij zijt. Was het onverschilligheid, was het gebrek aan zaakkennis, dit voegt mij niet te beslissen; maar ontwijfelbaar zeker is het, dat men hier over het algemeen doorgaans te onverschillig en te lijdelijk is geweest bij hetgene rondom ons voorviel. Had men zich vroeger en krachtiger doen hooren, de factie zou nimmer zoo veel grond gewonnen hebben. Wij zijn reeds te veel daaryan het slagtoffer geweest. Maar dit is voorbij; laat ons ten minste nu zorg dragen, dat de vlam niet tot ons oversla of bij het blusschen van den brand ook onze eigendommen bedorven worden. — Men, redde wat te redden is. — Moet het Koningrijk der Nederlanden onder de stormen der hooggeprezene negentiende Eeuw bezwijken: het oude Holland kan, onder Gons toelating, alsnog uit deszelfs puinhoopen verrijzen. Maar dan zijn moed, volharding en Vaderlandsliefde noodzakelijk; bovenal behooren alsdan de deugden onzer eerbiedwaardige Voorvaderen weder meer in uitoefening gebragt te worden. Dat het daarna bij de Noord-Nederlandsche Natie niet moge ontbreken; dat zij haar vertrouwen op de Voorzienigheid door daden moge bewijzen. — God, DE KONING EN HET VADERLAND zij de leus van

alle welmeenenden: dat elk daaraan getrouw zij, bereid om, ware het nood, dit met zijn bloed te verzegelen. — Niet slechts blijve men gereed, het zwaard aan te gorden tegen muiters, maar de strijd moet krachtdadig gevoerd worden tegen valsche beginselen, tegen die verderfelijke leer, welke een tuimelgeest van verblinding over het menschedom heeft uitgéstort. Reeds schijnt dit kwaad bijna tot rijpheid gekomen; toont het, Noord-Nederlanders! dat verloochening van alle Godsdienst, Majesteitschenis, aanranding der Grondwet en verkrachting van orde en wet niet straffeloos onder u worden geduld. Hiertegen moet door alle, die het wel meenen, worden te veld getrokken: de Almagtige zal zóódanig pogen met Zijnen zegen bekroonen.

Vertegenwoordigers der Nederlandsche Natie! Meer dan ooit rust in deze hagchelijke oogenblikken eene zware taak op U. Buitengewoon ziet Gij u door den Koning bijeengeroepen, om, volgens 's Vorsten proclamatie, »met gemeen overleg des Konings de maatregelen te beramen, welke de toestand der Natie en de tegenwoordige omstandigheden vorderen.» Hoe prijzenswaardig en loffelijk gematigdheid ook wezen moge; hoe edel het ook zij, elke aanleiding tot verbittering en twist te vermijden, minder dan ooit moet de waarheid worden bemanteld: muiterij en opstand moeten bij hunnen regten naam worden genoemd; rebellie worde te keer gegaan en beteugeld, zoo als de wetten van God en der Maatschappij zulks

vorderen. Als onverzettelijke rebellen met zacht-
heid en toegeeflijkheid worden behandeld, dan
is het regt verlamd, de maatschappelijke orde
verbroken. — Niet alzoo. — List zal worden
gevoegd bij geweld: men zij alzoo op alles voor-
bereid.

Vertegenwoordigers! de Koning wil geene maat-
regelen nemen dan langs den regelmatigen weg.
Hij roept Uwe wijsheid, Uwe bedaardheid en
Uwe standvastigheid in en rekt op Uwe trouw
en Vaderlandsliefde (*); ook de Natie wil in eer-
biedig vertrouwen den uitslag uwer beraadslagin-
gen afwachten, ook zij rekt op Uwen moed,
op Uwe getrouwheid en uwe liefde tot het Va-
derland. — Gij zult worden uitgenoodigd te
overwegen, «of de onheilen, waaronder het
Vaderland zucht, te wijten zijn aan eenig gebrek
in de Nationale instellingen, en of er rede zou zijn
dezen te wijzigen, en vooral ook, of de betrek-
kingen, door de Grondwet tusschen de twee
grootte afdeelingen van het Koninkrijk gevestigd,
tot bevordering van het gemeenschappelijk belang,
in vorm of in aard zouden behooren te worden
veranderd (†).» De mogelijkheid eener scheiding
zal dus aan Uwe uitspraak worden onderworpen.
Het is des Konings verlangen, » dat dit gewigtig
vraagpunt met zorg en volkomene vrijheid worde
overwogen.»

(*) Aanspraak des Konings, van den 13den September.

(†) Zie de Koninklijke Proclamatie van den 5den September.

Afgevaardigden uit het Noorden! het is ook de wensch *Uwer* Natie, dat daarbij geene inbreuk gemaakt worde op onze aloude regten er vrijheden, en dat deze scheiding niet geschiede ten koste van de eer van onzen geboortegrond. — En wanneer nu deze scheiding voor onmogelijk mogt gehouden worden, dan zal ook ter *Uwer* beslissing worden gebragt, of eene herziening der Grondwet noodzakelijk is? Ook dan rekenen wij op *Uwe* beradenheid, op *Uw* meerder doorzigt en oordeel. Alle verandering is geene verbetering; en het is waarlijk geen geschikt oogenblik tot de omwerking eener Grondwet, welke de lof van een G. K. van Hogendorp en M. C. van Hall wegdroeg. Men zal in uw midden *U* alsdan een aantal nieuwigheeden opwerpen: *verandering is het stelsel van Verkiezingen*; dit mag noch kan nimmer worden toegestaan door hem, die de zedelijkheid van het Nederlandsche Volk op prijs stelt: — *verantwoordelijkheid der Ministers*; daarbij werpe men een blik op het naburige *Frankrijk*, en zie hoe deze verantwoordelijkheid daar den onschendbaren Koning beveiligd: — *de instelling der Jury*; men raadplege daarover eerst onzen landaard: — *onbeperkte Vrijheid der drukpers*; men herleze al wat de periodieke drukpers sedert twee jaren voortgebragt heeft. — Neen, »het is,» zoo als te regt door een zeer geacht Blad werd aangemerkt, »zoo lang oproer en onrust niet gedempt zijn, geen tijd, om van gewigtige veranderingen in den Staat te

spreken, het wettig gezag moet geëerbiedigd worden; de driften moeten zwijgen, eer men aan iet dergelijks kan denken." Oogenblikken zoo als thans vorderen *gelegenheidswetten*, die, zijn de oorzaken vervallen, dadelijk weder kunnen worden ingetrokken. — Afgevaardigden uit ons midden! Nederland heeft de oogen op uwe achtbare Vergadering gevestigd; het weet dat door U de aanwijzing der middelen geschieden moet, waar door de regering der wet, de orde en rust in dit Land niet alleen tijdelijk hersteld, maar veelmeer duurzaam kunnen gevestigd worden." Dat Gods geest U in de keuze dezer middelen geleiden moge! Eerbied voor de Grondwet en voor 's Konings geschonden gezag, worde in de eerste plaats hersteld; aan den Koning de beteugeling van den opstand en het straffen der muiters overgelaten. —

MIJN LOT IS DAAR BOVEN BESLIST! IK HEB DE GRONDWET BEZWOREN, EN ZAL DIE HANDHAVEN. Met deze weinige, maar veel bevattende woorden, deed Gij, o eerhiedwaardige Vorst! Uw vertrouwen op den hoogen God en Uw vast onwrikbaar voornemen in den Staatsraad kennen. Pijnlijk moet Uw edel hart gebloed hebben, toen in eene plaats, die alleen door Uwe weldaden zoo veel bloei en welvaren genoot, het eerst de vaan des opstands werd uitgestoken. Ondank was ook hier Uw loon. Maar bij al die smarte, moet het U toch tot een streelend genoegen verstrekt hebben, ook weder nu zoo vele ondubbelzinnige en ongekun-

stelde bewijzen van de liefde en gehechtheid Uwer trouwe Noord-Nederlanders te ontvangen. Ja Sire! innig en met ons Volksbestaan als ingeweven, is de liefde en trouw voor Uw doorluchtig Stamhuis en voor Uwen Koninklijken persoon. Holland en Oranje zijn één en ondeelbaar; en hij, die onze Vorsten hoont of beschimt, heeft met geheel de Natie te doen. Wij zijn gereed, om voor Uwe regten en die van Uw Huis te strijden, waar en wanneer Gij zulks zult verlangen: — »de Nederlanders, die Vaderland, Grondwet en Oranje als één beschouwen, hebben hunnen laatsten druppel bloed voor het behoud van dat Stamhuis veil, met hetwelk zij én het een en het andere ontwijfelbaar voor altijd zouden verliezen (*).» Neen, Sire! daarvoor zullen wij, onder Gods genadige medehulp, waken. Andermaal moge de storm der omwenteling boven Uw eerwaardig hoofd woeden; wij zullen, bij de handhaving onzer vrije Volksregten, tevens de regten van Uwen Troon weten te verdedigen. Overtuigd, dat geen Vorst van Oranje de schande of schade van Noord-Nederland zal verlangen; vastelijk vertrouwend, dat de meerderheid onzer Vertegenwoordigers de zaak van regt en orde zal handhaven, zullen wij met kalmte en vertrouwen de oplossing der gewichtige vraagpunten afwachten, welke de omstandigheden hebben doen geboren worden. Wij zullen sterkte leenen aan de wet, en de pogingen

(*) *Nederlandsch Verbond*, van den 30sten Augustus, No. 7.

van het wettig gezag ondersteunen tot bewaring der inwendige orde en van de kracht der wetten, daar waar dezelve niet zijn verstoord geworden, en tot herstel van orde en wet, daar waar aan dezelve eenig letsel is toegebracht (*).” — Dit zweren wij!

Met alle gerustheid heb ik de bovengenoemde gevoelens, die, zoo niet in alle bijzonderheden overeenkomende, ten minste over het algemeen dezelfde welwillendheid en hartelijkheid bezielde, ter nagedachtenis van het merkwaardige tijdvak van *Nederland* hier in gevoegd.

De gehechtheid aan het Huis van Oranje deed zich nu volkomen in het ware licht zien; niet alleen bestond zulks in woorden, maar ook in daden. In ALLE Noord-Nederlandsche provinciën heerschte rust en ijver voor de goede zaak. De geestdrift met welke ook de Prins *van Oranje*, bij gelegenheid van het openen der Staten-Generaal, door lieden van allerlei rang te 's *Gravenhage* werd begroet, gaat bijna alle denkbeelden te boven. Den volgenden dag werd het huwelijk van 's Konings Dochter, Mevrouw de Prinses **MARIANNE DER NEDERLANDEN** met **Z. K. H. Prins ALBERT VAN PRUISSEN**, te 's *Gravenhage* voltrokken, en hoewel de plegtigheden van het Hooge Huwelijk zich binnen de muren van het Paleis bepaalden, en door de omstandigheden, waarin het

(*) Woorden uit de Koninklijke Proclamatie van den 5den September.

Rijk zich bevond, door geene openbare feesten luister werden bijgezet, zag men echter aldaar de huizen met vlaggen en bloemkransen versierd; en weergalmden de pleinen en straten door het vreugdegejuich der ingezetene tot laat in den nacht; waardoor evenwel de openbare rust en veiligheid door geenerlei buitensporigheden gestoord werden.

Bij het te boek stellen van groote gebeurtenissen is het zekere eene der voornaamste pligten des schrijvers, onpartijdigheid in acht te nemen. Dit vooral thans gevoelende, is dit dan ook alleen het doel; geene partij, welke ook, voor te staan, is naar waarheid handelen; maar waarheid verzwijgen, zoude tevens partijdig zijn: het volgende niet over te slaan, is de Vorst der Nederlanden waardig. Een dagblad van 's *Gravenhage* gaf het volgende op:

» Een der schoonste oogenblikken in het leven van onzen geliefden Koning, was gewisselijk de vroege godsdienstoefening van heden morgen [den 12den] en ofschoon aller oogen in dezen belangrijken tijd op 's Vorsten staatkundige houding geslagen zijn, zullen er onder mijne regtgezinde landgenooten weinigen zijn, die niet met welgevallen.... wat zeg ik? neen! met warm gevoel zullen vernemen, hoe het achtbaar hoofd van den Staat zijne drukkende zorgen der regering in een plegtig uur kan vaarwel zeggen, om zijn christelijk en vaderlijk gevoel den vrijen loop te laten. Nadat eene trefsende leerrede Vorst en volk had gesterkt in het vertrouwen op de hoede des Almagtigen; nadat,

in een roerend gebed, onze beminde prinses den Bestuurder van haar toekomstig lot was aanbevolen, stonden onzegeëerbiedigde Koning en Hoogstdezelfs koninklijke aanverwanten op, om met de gemeente, die door het gehoorde en het gebedene diep getroffen was, te zingen het laatste vers van Ps. 121. Elke lezer gevoele iets, van hetgeen de zingende schaar bezielde, als de weenende vorstin aanzag, die bij goede Nederlanders zoo hoog staat aange- teekend; maar elke onderdaan had getuige moeten zijn, hoe bij de twee laatste regels, de koninklijke vader de hand van zijne geliefde **MARIANNE** greep, zijne tranen achter den hoed verbergende, en al- zoo de vastgeklemd hand schuddende, haar zin- gende toebad: dat de Heere, waar ze ook heen mogte spoeden, haar eeuwiglijk behoeden zoude. Zoo, Nederlanders! stond uw Koning, verheven boven de aarde met hare lasten, alleen aan God en zijn kind denkende. Zijn troon moge schitte- ren, die deze tranen opnam. Zijn verstand moge door de uitkomst der zaken worden toegejuicht, zijn hart rijze er in waarde nog boven! God spare het!"

Alvorens over te gaan tot de gebeurtenissen, in dien tijd in *Zuid-Nederland* voorgevallen, zullen wij de hier ingevulde Redevoering laten volgen:

REDEVOERING van den Heer Mr. w. b.
 DONKER CURTIUS, *uitgesproken in de Zitting*
van de Staten-Generaal, op Woensdag den
15den September 1830.

EDEL MOGENDE HEEREN!

In de gewigtige omstandigheden, waarin het vaderland zich bevindt, stel ik alle kleine bedenkingen ter zijde, en zal mij thans in het Fransch uitdrukken, opdat ik verstaan worde door hen, die gewoon zijn, zich in die taal uit te drukken, en door wien ik thans ook vooral verlang verstaan te worden. Mijne ambtgenooten in het Noorden zullen mij hoop ik verschoonen, om den wille van mijne bedoeling.

Vreest niet, Mijne Heeren! dat ik u zal lastig vallen met lange redenen of hoogklinkende woorden, die mij minder dan immer welgekozen zouden toeschijnen.

Daarenboven zijn er gevallen, waarin de smart, de rouw, de verachting en de verontwaardiging zoo hoog klimmen, dat het onmogelijk is, die gewaarwordingen onder woorden te brengen.

Ter zake dan: Ik verzet mij niet tegen het voorstel van onzen Voorzitter, om de Koninklijke boodschap, waarvan de reden is, naar het onderzoek der sectiën te verzenden; maar het schijnt mij toe, dat de drang der omstandigheden zoodanig is, dat enkel renvooi niet volstaat.

En indedaad, waartoe strekt die boodschap? Om de meening der Kamer te verstaan over de vraag: of men veranderingen begeert in onze grondwet, en om, ingeval van toestemmend antwoord, bekend te worden met het beginsel dier veranderingen, hetzij eene afscheiding der twee deelen des Rijks, onder denzelfden sceppter, hetzij de voortduring der innige vereeniging, onder het beheer eene gewijzigde grondwet.

Wat is het doel, hetgeen de Regering zich kan voorstellen bij het vragen dezer meening?

Ongetwijfeld, om, ingeval van beslissing, in den een of anderen zin, in staat te geraken, om eene wet voor te stellen, overeenkomende met het doel van art. 229 der grondwet.

Immers het is, zoo door 's Konings redevoering van den Troon, als door de onderhavige boodschap, boven bedenking geworden, dat een der beweegredenen onzer tegenwoordige buitengewone zamenroeping, geweest is, om onze wenschen en verlangens, in dit opzigt, te kennen, en om dan het initiatif te geven, in den een of anderen zin; alles met het verder doel, om den rampzaligen staat van opstand en regeringloosheid, welke eenige gewesten des Rijks vernielt, te doen ophouden, en indien het mogelijk is, meer teyredenheid, meer rust en meer vastheid te verkrijgen, in de toekomst.

Men vraagt onze medewerking ter bereiking van dit dubbel doel. De spoedigst werkende midde-

len om er toe te geraken, zijn zeker verkieslijk

De enkele verzending van deze boodschap naar de sectien, is die tot dat einde voldoende? Ik meen van neen, en om het voorstel van een ander daarbij te voegen middel te regtvaardigen, dient mijne navolgende korte beschouwing.

Voorzeker kan het nuttig en belangrijk zijn, te onderzoeken, of *voor de toekomst* de Staat kan blijven bestnurd worden overeenkomstig onze grondwet. Maar, indien dat onderzoek moet gedaan worden, en voorzeker moet het zulks, volgens onze eed, en zonder ons *alle meinedig* te doen worden, dan wordt volstrekt vereischt, dat wij alle, gelijk de Koning zelf, ons strengelijk houden aan de grondwettige vormen, voor dat onderzoek voorgeschreven, en welker handhaving wij bezworen hebben.

Die vormen nu bestaan (ik geloof dat het nuttig is ze te herinneren): 1°. volgens artikel 229 der grondwet in de verpligting, om vooraf met gemeen overleg *eene wet* vast te stellen, welke de noodzakelijkheid van eenige verandering vestigt, en die duidelijk *aanduidt en uitdrukt*, de verandering of bijvoeging, die bedoeld wordt; 2°. volgens art. 230, in de verzending dier wet, naar de provinciale Staten, daartoe opgeroepen, opdat deze bij het gewoon getal leden dezer Kamer een gelijk getal buitengewone voegen. Eindelijk, in de zamenroeping dier dubbele Kamer, en in hare overweging naar de voorgeschrevene vormen, bij

ons in gebruik, en alzoo in een rijp en welberaden onderzoek, hetgeen een tijdsverloop vordert, waarvan de voortdrijving moeilijk voeraf te bepalen is, hoezeer men eene tijdsruimte van *drie* maanden voor de nakoming van alle die vormen eischende, zeker niet overdrijven zal, zelfs niet, wanneer wij, die met den Koning het initiatif moeten geven, alle de noodzakelijkheid der wet erkenden, en het eens waren omtrent de te bepalen aanduidingen en veranderingen.

Ik zal niet onderzoeken, hoe ver wij van die eenstemmigheid verwijderd zijn. Wij weten alle, hoe sedert lang om veranderingen is geroepen, die men, onder den inroep der grondwet, *herstel van grieven* noemde; hoe verschillend toen de manier van zien was, nopens het bestaan van die voorgewende grieven; hoe verschillend nopens de noodzakelijkheid van derzelve herstel.

In eens barst een opstand uit, zonder dat eenige materieele daad van dwingelandij op het volk gedrukt heeft, uit het midden eener stad, meer bloeiende dan elke andere. Ik zal als nog niet onderzoeken, hoe die opstand is aangespoord, aangebragt, geleid, ondersteund of goedgekeurd, noch door wie zij is beraamd, noch welke deszelfs eerste ware bedoeling was: maar ook in eens, gaat uit het midden van dien opstand eene meer bepaalde kreet uit, dan die nopens het herstel van grieven: de kreet, om eene algeheele omverwerping van den grondslag van ons staatkundig bestaan, het-

welk wij zelve niet geschapen hebben; de kreet eindelijk, om afscheiding van Regering tusschen Noord- en Zuid, bij behoud van het regerend koninklijk huis.

Ik zal evenmin voor alsnog onderzoeken, in welken ongrondwettigen vorm die kreet zich heeft doen hooren, ook van sommige die gezworen hebben de grondwet te zullen handhaven, noch hoe zij zich bevoegd en gemagtigd geoordeeld hebben, om zich als het voorgewend orgaan der volkskreet voor te doen. — Ik zal niet aanduiden de onbegrijpelijke ligtvaardigheid, waarvan zij het kenmerk draagt, noch de moeilijkheden die zich moeten opdoen, bij haar onderzoek, hetzij in verhouding tot de finantiële aangelegenheden van het vereenigd Rijk, hetzij in verhouding tot de verdediging van het grondgebied, hetzij in opzigt tot de onderscheidene bronnen van bestaan der onderscheidene partijen. Maar altijd zal het waar zijn, dat wij alle, zoo vele als wij hier zijn, die onderscheidene voorwerpen voor den geest brengende, zullen moeten overtuigd zijn, dat zich hier eene complicatie opdoet, zoo moeilijk om op te lossen, dat die oplossing niet zal kunnen geschieden, dan na rijp en diep beraad, en nadat de aanneeming of verwerping, en ingeval van verwerping, de wijzigingen in de grondwet te maken, zijn onderworpen aan vormen en onderhandelingen, die altijd een meer of minder lang tijdsverloop zullen vormen, en dat het niet is, door eene en-

kele koninklijke verklaring, die men stoutelijk geëischt heeft, doch die indedaad een waarachtig *coup d'état* zou zijn, dat men tot hare oplossing kan geraken.

Nogthans schijnt de Regering geneigd te zijn, om ons op den weg dier vormen te brengen, en ik weiger niet om mede te werken tot dit doel, met zoo veel spoed, als die vormen toelaten.

Maar, in dit alles zie ik niets, dan de *toekomst*, en op zijn hoogste, (hetgeen God behage!) een middel van behoud en van rust in de *toekomst*; maar eene toekomst, die wij niet kunnen scheppen door eenen tooverslag, en als door bezwering; en nogtans, indien wij ons daarbij bepalen, dan wordt intusschen een deel des Rijks ten prooi gelaten aan regeringloosheid, plundering, roof, brandstichting, openbare geweldenarij, verarming en algeheelen ondergang, indien de wettige orde er niet onverwijld wordt hersteld, en wij mogen op ons toepassen: »*deliberante princeps, perit patria*» — terwijl wij raadplegen, gaat het land te gronde.

In dezen staat van zaken, die de minst helderziende kan doorgronden, vraag ik, of het *voornamelijk* te doen moet zijn, om rustig en bedaard onzen toekomstigen staatkundigen staat te vestigen? Of het toekomstige ons meer moet verontrusten, dan het tegenwoordige? En of wij aan onzen pligt zullen voldoen, die eischt, dat wij de Regering met al die zedelijke en wetgevende kracht omringen, die van ons kan ons kan mitgaan, indien wij ons

bepalen bij de oplossing der vraagpunten, vervat in de koninklijke boodschap, en daarover beraadslagen in de wijselijk voorgeschrevene langzame grondwettige vormen.

Neen! Mijne Heeren! en ik moet nog gelooven, dat elk die hier verschijnt, zoo het niet is met het openlijke doel, om mouterij en regeringloosheid te verdedigen, in zijn eigenbelang moet haken naar het herstel der wettige orde in de streken, waar verwoesting en regeringloosheid haar gebied oefenen en den scepter zwaaijen.

Hoe tot dit doel te geraken, hetgeen het *eerste* en *voornaamste* voorwerp der zorg van elk moet zijn, die belang stelt in het welzijn van den Staat? ziedaar de dringende vraag!

Het is mogelijk, dat de opening der grondwettige beraadslaging voor de toekomst, en de uitgedrukte bedoelingen des Konings, om toe te stemmen, dat, wat grondwettig zal besloten worden, (en ziedaar alles wat hem zedelijk mogelijk is), het is mogelijk, dat die opening eenigen oogenblikkelijken ingang zal oefenen op den geest; maar zij, die de zaken van nabij hebben aanschouwd, zij zelfs, die zich schuldig mogten gemaakt hebben aan de aansporing der onlusten, om welk doel dan ook te bereiken; zij eindelijk, die mogten hebben medegewerkt om den stroom los te laten, zouden zij nu nog de zedelijke kracht hebben, om hem in zijne vaart te stuiten? Ik vrees, neen! en zoo zal dan nu reeds werkdadig vervuld worden mijne

voorspelling, ten voorledene jare gedaan, en toen door vele bespot »dat, wanneer men eenmaal de »massa's in staatkundige aangelegenheden te hulp »roept, men ze zonder moeite kan in beweging »brengen, maar dat het schier altijd onmogelijk is, »dezelve op een bepaald punt te stuiten.»

En indien dat zoo is, en de volksmenners en opstokers van den tweeden rang voortgaan, met den stroom te voeden, en de dammen te breken, ten einde in het verbolgen water te beter te vissen, welke zal dan niet de ontzettende uitslag worden, vooral bij het naderen van eenen winter, die ons, na eenen onvoordeeligen oogst, niet dan ellende op ellende voorspekt! Dan voorwaar zijn de bewoners dier ongelukkige streken blootgesteld aan ontelbare en onuitsprekelijke verschrikkingen.

Welk moet dan het eenig krachtig middel zijn, om dien stroom te stuiten, eer hij alles verwoest, en alle, welligt de aanstekers het eerst, in den afgrond wegsleept.

Ziedaar, dunkt mij, de *voornamen en eerste* vraag, die ons moet bezig houden.

Ik zie geen uitweg, dan de wettig aangevoerde kracht der wapenen: maar ik beslisse de vraag niet ligtvaardig — nogtans eischt zij beslissing; en om er toe geraken, stel ik voor, altijd appuijende het verzenden der Koninklijke boodschap aan de sectiën, om eene Commissie van *tien* leden te benoemen, genomen half uit de Zuidelijke, half uit de Noordelijke afgevaardigden om, te

overleggen en aan de vergadering voor te dragen, zoodanige maatregelen als in overeenstemming met de attributen der kamer, kunnen genomen worden, om de ingezetenen der plaatsen, waar de wettige orde is geschonden, tot dezelve terug te brengen, en alzoo het grondwettig gezag, en de kracht der grondwet, die ook wij gezworen hebben te *handhaven*, te herstellen.

Ik zie ook de mogelijkheid van nuttige wetgevende bepalingen in dit opzigt in, dat niemand die medewerking kan weigeren, indien hij niet openlijk wil verklaren, de voortduring der regeringloosheid te kiezen boven de wettige orde, en dat wij door dit middel de Regering des Konings zullen omringen van eene zedelijke kracht, welke den eerbied moet inboezemen, zonder welke alle regering onmogelijk wordt.

Ik weet niet, Edel Mogende Heeren! in hoe verre, om mijn voorstel formeel te doen achten: stiptelijk zou gevorderd worden deszelfs nederlegging op het bureau. In alle geval is zulks door mij gedaan, en ik verzoek deszelfs renvooi naar de section.

Bij het uitspreken van deze redevoering waren 72 leden tegenwoordig.

Men merke op, dat DE STASSART, DE CELLES en DE BROUCKERE, medeteekenaars der Brusselsche declaratie, zie bladz. 97 en 98, ook afwezig waren.

Den 16den waren de Leden der Tweede Kamer in sectiën vereenigd geweest, ten einde de Koninklijke boodschap van den 13den te overwegen; ook den 17den was er, doch niet in het openbaar, vergadering geweest.

Slaan wij de gebeurtenissen in het Zuiden gade.

Te *Luik* had den 12den September eene wapenschouwing plaats. Den volgenden dag werd de bezetting van het citadel door een bataillon uit *Maastricht* versterkt. De Kommandant der Burgerwacht deed afkondigen, dat het niemand geoorloofd was, die niet tot de dadelijk dienstdoende manschappen behoorde, des avonds na 9 ure gewapend op de straat te komen.

De Gouverneur der provincie maakte bekend, dat men op zijnen naam benoemingen van hoofden der Burgerwacht aankondigde, die nimmer door hem onderteeekend waren.

De Inwoners van *Namén* zuiverden zich van den ten onregte op hen geworpenen blaam, dat zij andere kleuren, dan die des Konings droegen en omtrent het deserteren van een transport soldaten der Nationale Militie te *Arlon*. De Gouverneur dier Provincie deed per rondgaande brief de Burgemeesters opmerkzaam maken op de noodzakelijkheid om hunnen ijver tot handhaving der goede orde te verdubbelen.

Te *Antwerpen*, alwaar Z. K. H. Prins **FREDERIK** den 15den September, was aangekomen, na alvorens het Feest van het Hooge Huwelijk te heb-

ben bijgewoond, werpte men de vraag op, of indien het volstrekt tot eene afscheiding moet komen, genoemde stad niet onder de Noordelijke provinciën zoude kunnen gerekend werden.

Den 14^{den} September besloot de staf en raad der burgerwacht te *Brussel*, om aan de huizen der nog overige ingezetene gelden te doen ophalen, ten einde in de dienst van genoemde wacht te voorzien; de afkondiging was geteekend: J. D'HOOGVORST.

Te *Luik* was het den 14^{den} zeer onrustig; den 15^{den} kondigde de Kommandant van de burgerwacht aan, dat, indien men zich niet tot rust voegde, hij die maatregelen van geweld, waarover hij beschikken konden, zoude gebruiken.

Te *Brussel* had den 15^{den} eene vergadering plaats, bestaande uit 32 afgevaardigden van de verschillende wijken der burgerwacht en uit de Commissie voor de openbare veiligheid; om te beraadslagen over een adres hetwelk aan de Zuidelijke afgevaardigden der tweede kamer van de Staten-Generaal zoude gezonden worden. De beraadslagingen waren aldaar zeer verward, ook werd de vergadering gestoord, door eene woeste hoop die schreeuwende voor het Stadhuis bijengelopen, in de beraadslagingen wilde deel nemen. Het bedoelde adres kwam evenwel laat in den avond tot stand, waarop dadelijk eene Commissie vertrok naar 's Gravenhage, om hetzelfde aan de afgevaardigden over te brengen.

De zoogenaamde vertegenwoordigers van het Brusselsche volk, verklaarden daarin hunne ontevredenheid over 's Konings aanspraak, waarin, zoo zij meende, de groote verdiensten, welke de ingezetenen van Brussel verworven hadden, door plundering en brandstichting voor te komen en voor de handhaving der orde te waken, grovelijk miskend werden. Zij gaven eene lijst van al wat er te *Brussel* gebeurd was tot op het oogenblik dat de leden der tweede Kamer, die te *Brussel* de bekende verklaring onderteeekend hadden, naar 's Grävnhage vertrokken waren, en gingen aldus voort:

»Te midden der dreigende gevaren, die zoowel aan *Brussel* als aan het geheele land boven het hoofd hangen, mogen wij de waarheid niet voor u verbergen. 's Konings proclamatie, uwe afwezigheid, de aanspraak, door Z. M. bij de opening der buitengewone zitting gedaan, voorspellen ons eene sombere toekomst.

»Terwijl gij *kunt goedvinden*, om den langzamen wettigen weg te volgen, worden wij van alle kanten door krijgsvolk omringd, en vraagt men u zelfs de toestemming om de krijgsbenden tegen de gewoonte bijeen te houden.

»Zijn wij dan ongeneigd om in eene minnelijke schikking te treden? Zijn wij dan miltzieke onderdanen, die men meedogenloos onder het juk moet doen bukken? *Gij Mijne Heeren, kent onze REGTVAARDIGE en GRONDWETTIGE bedoelingen*; wij

willen niets meer dan gelijke regten met *Holland*. Terwijl gij u aan alle de vormen onderwerpt, die de grondwet voor de beslissing der tegenwoordige groote vraag voorschrijft, gaan onze handel en nijverheid, door de pijnlijke onzekerheid waarin wij zijn, te gronde.

»Zult gij, terwijl uwe tegenwoordigheid den troon beveiligt, dulden dat uwe medeburgers, die even als gij hunne regten weten te waardeeren, en *door u zelven aangemoedigd zijn*, om ze te verdedigen, aan even ontijdige als nuttelooze geweldige maatregelen worden blootgesteld? Gij hebt voorzeker niet toegestemd om den tragen gang van eene grondwettige beslissing te volgen, om ons daardoor aan ons lot over te laten en in het verderf te storten; laat dan ten minste rust en orde voor het land, dat gij vertegenwoordigt, de belooning van deze uwe *toegeeflijkheid* zijn.

»Daartoe moet gij onverwijld bewerken dat er van Regeringswege een beslissende en geruststellende maatregel genomen worde, die de kalmte en het vertrouwen herstelle, zonder welke handel noch nijverheid kunnen bloeijen: en dat de krijghebbers, die ons omringen, naar hunne bezettingen terug keeren.

»Dit zijn de wenschen, die wij begeeren, dat aan den voet des troons gebragt worden. Indien gij deze waarborgen, welke in de tegenwoordige *hagchelijke omstandigheden* onvermijdelijk noodzakelijk zijn, niet kunt verkrijgen, dan verwachten

wij, dat gij niet langer door uwe tegenwoordigheid in den Haag uw zegel zult hechten aan de vijandige inzigten en handelingen, die ons vaderland geheel ten val zou brengen.”

Behalve dit adres, werd er nog een tweede stuk van soortgelijken inhoud opgemaakt, door een aantal Brusselaars, die zich zoo het bleek, in de op het stadhuis gehoudene vergadering niet genoegzaam vertegenwoordigd achtten, en ook op hunne beurt aan de afgevaardigden hunne *regtvaardige* en *grondwettige* begeerten wilden aanbevelen.

In verscheidene Zuidelijke dagbladen gaf men zich veel moeite om de menigte te doen gelooven, dat haar oproerig bestaan bij de meerderheid der Franschen eene groote goedkeuring vondt, en dat zij welligt van dien kant op ondersteuning mogten rekenen; indien het bleek dat zij te zwak was om hare ontwerpen, of liever de ontwerpen van degenen, die haar als werktuig gebruikten, uit te voeren.

De bladen der factie van *Luik* en *Brussel* deden hun best te verzekeren dat eenige Fransche regementen van begeerte brandden om tot hulp der Belgiërs aan te rukken; de Parijsche dagbladen echter logenstrafte dit;

„Wij kunnen verzekeren, zeide de *Messenger*, dat dit gerucht geheel en al onwaar, en in *België* verzonnen en uitgestrooid is, om den opstand aan te moedigen. De bewegingen, welke in sommige

onzer regementen tegen de officieren hebben plaats gehad, zijn ten eenemale onderdrukt; en voor het overige is bij onze Regering nog geen enkel oogenblik de gedachte opgekomen, om zich in de zaak der Nederlanden te mengen.”

Te *Aalst* bevonden zich eenige compagniën der 17de afdeeling en een geheel regiment husaren No. 6.

Te *Dendermonde*, alwaar de Burgerwacht buiten werking was gesteld, was nog een compagnie artillerie, 40 mariniers en twee kannonneerbooten aangekomen.

Twee flank-compagniën der 17de afdeeling met een detachement van het regiment husaren No. 8, bevond zich te *Audenaarde*.

Te *Bostogne* (Hertogdom *Luxemburg*) had een man met name BRINCOURT uit *Arlon* eenige jonge lieden aangeworven, met belofte van een gulden soldij per dag; ten einde zich naar *Brussel* te begeven. Met een driekleurig vaandel trokken zij naar *Marche*, alwaar zij gevangen genomen werden en eenige daarvan met derzelver aanvoerder naar *Namen* vervoerd werden; verder was het te *Luxemburg* rustig.

Wij zijn gekomen tot den 18den September; op dien dag had er weder vergadering plaats te 's *Gravenhage*, welke te 12 ure geopend werd, zijnde dit de

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

101 waren er tegenwoordig.

De aantekeningen van het verhandelde in de zitting van 15 September werden gelezen en goedgekeurd.

Vervolgens werd er voorlezing gedaan 1°. van eenen brief van den Heer COGELS houdende kennisgeving, dat hij zich op reis bevond, doch zoo spoedig mogelijk zoude terugkeeren, om aan de werkzaamheden der vergadering deel te nemen, 2°. van eenen brief van den heer DE STASSART houdende dat ontrustende berigten wegens de gezondheid zijner echtgenoot hem genoodzaakt hadden om huiswaarts te keeren.

Omtrent andere tot den opstand in *België* geen betrekking hebbende ingekomene verzoekschriften, welke werden voorgelezen, stelde de Voorzitter de Heer TOULON voor eene Commissie te benoemen, waarop de benoeming door hem geschiedde, waaraan de ingekomene verzoekschriften zouden worden verzonden. De heer ZEELAERTS was echter van gevoelen dat de stukken tot de volgende gewone vergadering in October moest blijven: maar dat in de buitengewone bijeenkomst, slechts over die onderwerpen moest gehandeld worden, die het heil der staat gebiedend vorderde, en dat derhalve de verzoekschriften alléén die de afscheiding der beide deelen des Rijks betroffen naar benoemde Commissie behoorde verzonden te worden.

Van alle kanten werd dit voorstel ondersteund, De heer VAN SYTZAMA nam het woord.

EDEL MOGENDE HEEREN!

In de dwaalstroom van tot geen resultaat kun-
nende leiden consultatiën en bemoeijingen, waar-
in wij ons bevinden, zij het mij vergund UEd.
Mog. een voorstel te doen, strekkende om ons op
dat standpunt te plaatsen, van waar wij, volgen
mijn gevoelen, onze taak zullen moeten aanvan-
gen, en hetwelk ons de leiddraad zal in handen
geven, waarnaar wij in het vervolg zullen kun-
nen handelen.

Uit de Koninklijke boodschap is U Edel Mo-
genden gebleken, dat er in een deel des Rijks
oproer bestaat, gekenmerkt door brandstichting
en plundering, en alzoo rust en orde zijn verbro-
ken;

Dat het gezag en de wet niet meer worden
geëerbiedigd,

Dat U Edel Mogenden tot demping van dit
oproer de middelen zult moeten helpen daarstel-
len, welke toereikend zijn om rust en orde, het
gezag en de wet niet alleen te herstellen, maar
zoo mogelijk meer duurzaam te vestigen.

Dat het voorname onderwerp onzer beraadsla-
gingen zal zijn de vraag, of het heil des vader-
lands kan worden bevorderd door eene wijzi-
ging der grondwet en zelfs door eene scheiding
der gewesten, welke door verbonden en door die
grondwet vereenigd zijn.

Dan, Edel Mogende Heeren, zullen wij zooda-

nige belangrijke middelen kunnen onderzoeken en helpen daarstellen, die berekend zijn om aan het doel te beantwoorden; zullen wij met grond kunnen antwoorden op de belangrijke vraagpunten, die het voorname onderwerp onzer beraadslagingen zullen uitmaken; dan schijnt het mij hoogst noodzakelijk, dat wij vooraf met naauwkeurigheid den omvang kennen van het kwaad, tot wering waarvan de door ons mede daar te stellen dempingsmiddelen zullen berekend zijn.

Dat wij vooraf weten, welke aanleiding de grondwet, dat met zoo veel wijsheid daargestelde rigtsnoer van alle onze handelingen, vermoedelijk kan hebben gegeven tot den bestaanden opstand, dat dezelve daarom zoude behooren te worden veranderd.

Het is waar, wij weten waarschijnlijk eenige bijzonderheden van het voorgevallene; maar hoe weten wij dit? Helaas niet anders dan door dagbladen, die sedert twee jaren niet opgehouden hebben oproer te prediken, onrust en tweedragt te stoken; die, gedreven, zoo zij voorgaven, door de verregaandste zucht voor eene vrije drukpers, aanleiding hebben gegeven tot het vernielen en vernietigen der werkplaatsen van anders denkende schrijvers, en alzoo de middelen doen wegnemen, die ons, althans bij vergelijking, den waren staat van zaken hebben doen kennen. Dan genoeg; zeker is het, dat er oproer bestaat, dat ons het gewigtig vraagpunt over grondwet en scheiding is

voorgesteld geworden; en dat wij alzoo de door mij hierboven aangehaalde kennis van zaken behooren te bezitten, vóór wij over de gewigtigst staatsbelangen onze meening kunnen uiten.

Deze kennis kunnen wij echter met geene zekerheid verkrijgen, dan door eene officiële mededeeling van het Gouvernement zelf. En het is om dit een en ander, dat ik de vrijheid neme, U Edel-Mogenden voor te stellen:

»Dat deze Kamer den Koning eerbiedig zal verzoeken, dat het Zijne Majesteit moge behagen, de Ministers te gelasten. ieder voor zoo veel hem kan aangaan, aan Hoogstdenzelfen een officiël en omstandig rapport in te dienen.

»Van de vermoedelijke redenen, welke tot dit oproer hebben aanleiding gegeven;

»Van al het voorafgegane aan de beroeringen en oproer, van het begin, den voortgang en de gevolgen, met openlegging zoo wel van personen als zaken, ten dezen aan het Gouvernement bekend, tot op het doen van het rapport; met bijvoeging, welke middelen ter voorkoming men heeft aangewend, indien het waar is, gelijk de algemeene bekendheid zegt, dat men dagen te voren van het mogelijk ontstaan eens oproers onderrigt was; en eindelijk wat tot stuiting alrede is aangewend geworden;

»Dat Zijne Majesteit al verder moge goedvinden, dit rapport aan deze Kamer te doen overleggen.”

Alzoo toegerust, Edel-Mogende Heeren, maar

ook dan alleen, zullen wij ons in staat bevinden, om te helpen daarstellen die middelen, welke geschikt kunnen zijn om rust en orde te herstellen, om het gezag en de wet te doen eerbiedigen, en om naar waarde te antwoorden op de aan ons voorgestelde vragen.

Ik gevoele wel, dat er zullen gevonden worden, dewelke een zoodanig officiëel rapport niet zoo geheel oorbaar vinden; maar wanneer het de welvaart van een geheel Rijk, van den besten der Koningen geldt, dan mag men geene bijzondere personen ontzien.

Ik wensch echter geenszins door mijn voorstel te vertragen het daarstellen van krachtdadige middelen ter beteugeling van muitelingen en rebellen, maar ik wensch met die kennis van zaken, en met die voorzigtige beradenheid te handelen, welke het belang der zaak de liefde voor het vaderland, en de gehechtheid aan Oranje mij kunnen inboezemen.

Ik ga zelfs verder, en verklaar openlijk, dat ik diep betreur, dat de krachtdadige herstelling van orde en wet zoo lang zijn uitgesteld, geworden; en meene, dat dit nu reeds, en hoe langer hoe meer, den goeden geest zal verzwakken, en den ondergang van vele belangrijke en welgezinde ingezetenen naar zich zal slepen, die meer aanspraak schijnen te kunnen maken op de vaderlijke bescherming des Gouvernements, dan een hoop rebellen, die, om hunne gehechtheid aan de dy-

nastie te bewijzen, de Koninklijke aanspraak aan de Staten-Generaal in hunne muitende stad hebben verbrand, zich zelven bniten de wet hebben gesteld, en het maatschappelijk verbond met voeten hebben getreden.

Er zijn omstandigheden waarin weinig gesproken, nog minder onderhandeld, maar veel gedaan moet worden, en deze omstandigheden bestaan thans, is het dan niet om brandstichters en roovers te straffen, dan althans om weldenkenden te beschermen, en van de herhieuwing van zoodanige voor het geheele Rijk ruïneuse tooneelen deugnieten af te schrikken.

Dat dan de dag van uitvoering van onherroepelijke, maar daarom niet minder welberadene en energieke maatregelen tot stuiting van den opstand spoedig aanbreke, opdat, na dat de rust en orde zullen zijn hersteld, na dat onderwerping aan wet en wettig gezag weder zal hebben plaats gegrepen, nadat de hoon der Nederlandsche, vlag aangedaan, zal zijn uitgewischt, wij met gepasten spoed, met kalmte, maar vooral met vrijheid, zonder eenig mandaat als dat bij grondwet voorgeschreven, over, 's lands dierbaarste belangen zullen kunnen raadplegen; hetgeen mij onmogelijk schijnt, zoo lang een oproerig gedeelte der bevolking gereed staat, om aan den eenen kant onhebbelijke eischen met de bajonet te ondersteunen, en aan de anderen kant, het zwak gemoed schrik aan te jagen, opdat men, beyreesd voor

goed en bloed, niet naar de inspraak van zijn geweten zoude durven handelen.

Ik heb het voorstel op het bureau nedergelegd, en verzoeken de verzending naar de sectien; hetzelve, met vertrouwen op de goede bedoeling, aan de vaderlandsliefde dezer vergadering aanbevelende.

De Heer VAN DAM VAN ISSELT vroeg dadelijk het woord.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Er zijn meer dan drie weken verlopen, sedert het oogenblik dat de eerste kreten des oproers zich in *Brussel* hebben doen hooren, en wij weten niets zekers niets bestemds, dan dat er oproer is.

Menigvuldige, onderscheidene, tegenstrijdige berigten zijn tot ons gekomen, overgenomen uit de dagbladen der muiters, en in onze Noord-Nederlandsche dagbladen beurtelings tegengesproken of bevestigd, naar luid van bijzondere berigten.

De natie verwachtte met ongeduld, dat de Koning zijn deerlijk geschonden gezag zoude handhaven, en groot was de vreugde der weldenkenden, toen een gedeelte van het leger, met den besten geest beziel, in aller ijf vervoerd werd naar het tooneel des oproers.

Maar even groot als de vreugde der weldenkenden, toen men de troepen tot eene onbegrijpelijke werkeloosheid zag veroordeeld, terwijl men dus aanleiding gaf, dat eene nietsbeduidende volksbeweging aangroeide tot orroer, en eindelijk in opstand verkeerde.

Bij dit alles waren de dagbladen van het Gouvernement tot de volstrekte nietigheid veroordeeld: en de spanning en ongerustheid vermeerderde niet weinig door dit gedwongen stilzwijgen.

Men scheen met regt te mogen verwachten, dat de Minister van Nijverheid en Koloniën zijn raadselachtig en dubbelzinnig gedrag zoude verklaren.

Men mogt veronderstellen, dat de Minister van Binnenlandsche zaken zich zoude zuiveren van den lof, hem door de afgevaardigden eener oproerige stad toegezwaaaid, dat hij hun getoond had een Belgisch hart te bezitten.

Dit gezegde nu is onwaar of het is waar. Is het onwaar, dan had zijn karakter van hem geëischt, dat hij het tegensprak. Is het waar, dan heeft hij vergeten, dat hij de raadsman was van zijnen Koning en Minister van Binnenlandsche Zaken van het Koninkrijk der Nederlanden, waarvan ook de noordelijke provinciën (hetgeen men in de tegenwoordige oogenblikken te veel over het hoofd schijnt te zien) een deel uitmaken; en dat Z. Exc. dus, alvorens *zoodanige* Belgische gevoelens te uiten zijnen post had behooren neder te leggen.

Er bestaat in den eigenlijken zin geene ministeriële verantwoordelijkheid, maar het doet mij leed, dat Hunne Exc. niet in deze vergadering tegenwoordig zijn, om hun te zeggen, dat, zoo lang zij zich niet hebben geregtvaardigd, zij bij de natie verantwoordelijk zijn; en dat de welgezinde vrienden van vaderland en Koning hun dat ver-

trouwen niet kunnen schenken, waarmede zij zoo gaarne, in deze hagchelijke oogenblikken, de raads lieden van den troon zouden wenschen te kunnen omringen.

Z. M. heeft goedgevonden ons bijeen te roepen, om over den toestand des lands te raadplegen; die toestand is ons onbekend. Rondheid, kalmte, bedaardheid, maar kracht, ernst en volharding, is de plicht van het Gouvernement en van de Staten-Generaal. Men moet de wond peilen om dezelve te genezen. *Veritatem sequi atque colere, tueri justitiam, nil extimiscere*, zij ons aller spreuk.

Ik ondersteun dus met geheel mijn hart het voorstel van mijnen hooggeachtten vriend VAN SIJTZAMA, zoo duidelijk en welsprekend ontwikkeld. Zoo lang wij die inlichtingen niet hebben, voel ik mij buiten staat en ongenegen, om over zaken te raadplegen, die ik niet ken.

De Voorzitter: Het is mijn plicht, om aan de Heeren leden, over het een of ander onderwerp het woord willen voeren, de gelegenheid daartoe te verschaffen; maar ik kan toch niet nalaten op te merken, dat het mij regelmatig en gepaster voorkomt, om de beraadslagingen over eenig door een lid ingediend voorstel niet te beginnen, voor dat dit voorstel niet in de afdeelingen onderzocht is geworden.

De Heer GEELHARD DELLAFAILLE: Wij dwalen meer en meer af van het doel, waartoe wij thans

bijéengeroepen zijn. In de laatste zitting heeft een lid het voorstel gedaan, om eene Commissie van tien leden te benoemen, ten einde over zekere bepaalde maatregelen te raadplegen; thans doet een ander lid het voorstel, om de mededeeling van stukken en inlichtingen te vragen. Op zich zelve keur ik deze denkbeelden zeer goed; maar ik vrees slechts, dat op die wijze de Kamer in eene vergadering zal ontaarden, waarin ieder lid eene beraadslaging over zijne bijzondere wijze van zien zal doen ontstaan. Volgens de grondwet bezit ieder lid dezer Kamer het regt om een voorstel te doen; maar ik voor mij houde het er tevens voor, dat deze voorstellen zoo veel mogelijk in eenen bepaalden vorm, en wel in dien van wet, vervat moeten zijn.

De heer VAN ALPHEN: Het antwoord der Kamer op de Koninklijke aanspraak is in de tegenwoordige oogenblikken van het hoogste belang, daar hetzelfde de denkwijze dezer Vergadering over verschillende belangrijke punten, al dadelijk aan het licht moet brengen. Ik stel dus voor, om daarover niet in comité-generaal, maar in eene openbare zitting te beraadslagen. Er bestaat, toch, zoo ver ik weet, geene bepaling, die dit onmogelijk maakt.

Aan dit laatste voorstel werd geen verder gevolg gegeven; maar de Kamer besloot, om dat van den heer VAN SYTZAMA te doen drukken en ronddeelen; waarna de openbare zitting in eene met geslotene deuren veranderd werd.

Intusschen was Baron DE STASSART den 16den te Brussel aangekomen en vaardigde de volgende Proclamatie uit.

*De Baron DE STASSART, Afgevaardigde
der provincie Namen, aan zijne mede-
burgers.*

GELIEFDE MEDEBURGERS!

Daar de Afgevaardigden, die te Brussel vereenigd waren, het besluit genomen hebben, om zich naar den Haag te begeven, zoo heb ik geen oogenblik geaarzeld, insgelijks derwaarts te vertrekken; hoe ik ook persoonlijk over dien stap mogt denken, ik vleide mij, of liever ik trachtte mij te vleijen, dat de Regering, den wezenlijken staat van zaken beseffende, den eenigen voegzamen maatregel nemen, en ons zulk een ontwerp van wet zoude aanbieden, als de Belgen vurig wenschen, en gelijk het door eene voorzigtige staatkunde voorgeschreven wierd. IJdele hoop! Men bepaalt zich tot onbestemde en verwarde vragen en voorstellen, waarvan men zich geen voldoende uitslag kan beloven. In dien staat van zaken zag ik niet in, waartoe mijne tegenwoordigheid in de zitting der Staten-Generaal zoude kunnen dienen, en heb ik gemeend naar Brussel te moeten terug keeren, alwaar ik mijne echtgenoot zeer ongesteld had achtergelaten.

»Ik zal mij beijveren om op mijnen post terug te keeren, zoodra er een duidelijk, stellig en bepaald ontwerp van wet tot afscheiding van de twee deelen des Rijks zal voorgesteld worden.» *Tot zoolang zie ik niet, dat er voor Afgevaardigden, die den naam van Belgen waarlijk verdienen, iets te doen valt.*

»Ik acht mij verplicht, waarde medeburgers, u de redenen te doen kennen, die mij, op den 15den dezer, uit 'sHage hebben doen vertrekken, nadat ik de opening der Kamers en de eerste zittingen had bijgewoond.

»Ik neem deze gelegenheid te baat, om bij vernieuwing de verzekering van mijne gehechtheid aan u te geven.»

De Baron DE STASSART.

Te *Luik* had de vermaning van de bevelhebber der Burgerwacht (zie bladz. 161) niet veel invloed gemaakt: althans op de 15de waren er weder voor het stadhuis en elders oproerige volkshoopen onder woest geschreeuw bijeengekomen, wapens eischende; de Burgerwacht dreef hun echter met geweld uit elkander, waarbij eenige doodgeschoten en gekwetst werden. Den 16den werd daarop eene nieuwe uitnoodiging aan de burgers gedaan, om zich bij de Burgerwacht te doen inschrijven.

Op dien zelfden dag werd te *Brussel* het nagede bekend gemaakt.

»De Commissie voor de veiligheid, welke belast is om het beginsel der afscheiding tusschen de »Noordelijke en Zuidelijke provinciën te handhaven, noodigt alle burgers, die nopens deze gewichtige vraag, nuttige en vaderlandslievende inzigten hebben, uit, om aan haar mede te deelen »hunne vertoogen, waarin onze staatkundige en »handelsbelangen onpartijdig onderzocht worden.»

VAN DE WEIJER, GENDEBIEN, ROUPPE,
DE MERODE, MEEUS.

Brussel,
den 16den Sept., 1830.

Te *Leuven* hadden eenige ingezetenen in navolging van het te *Brussel* gebeurde, een adres aan de Zuidelijke Afgevaardigden der Tweede Kamer gezonden, om hen te verzoeken, dat zij op eene spoedige beslissing ten aanzien der afscheiding en op de dadelijke aftogt der krijgsmagt in het Zuiden zouden aandringen of anders terug keeren.

In de tuin van het paleis te *Tervueren*, welke door de Brusselsche Burgerwacht bewaakt werd, had men het tuinhuis in den brand gestoken. Te *Brussel* was niet veel belangrijks voorgevallen. De Gouverneur van de provincie *Luik* had den 16den een brief aan den Bisschop van *Luik* gezonden.

MIJNHEER!

In de moeilijke en hagchelijke omstandigheden

waarin de provincie *Luik* zich tegenwoordig bevindt, kan en mag men geen middel verwaarloozen, om de orde te bewaren; het komt mij zeer nuttig, en zelfs dringend noodzakelijk voor, dat de Pastoors en Vikarissen der gemeenten door hunne vermaningen, hetzij van den kansel, hetzij aan de huizen, en op elke wijze, die hun ijver en hunne liefde tot orde hun aan de hand geven, tot de handhaving der rust medewerken.

Welke maatregelen daartoe genomen moeten worden, laat ik geheel over aan uwe wijsheid en aan uwen ijver voor het algemeen welzijn; maar het is van hoog belang, dat er niets verzuimd, maar alles zoo spoedig mogelijk, en zelfs nog heden in het werk gesteld worde.

De Staatsraad Gouverneur der provincie Luik,

SANDBERG.

Daarop is ten 5 ure des avonds de volgende brief van wege den Vikaris-Generaal, aan de Pastoors en Vikarissen toegezonden:

Luik 16 September.

Op verlangen van den Gouverneur verzoek ik de Heeren Pastoors, Desservanten en Vikarissen der stad *Luik* ten dringendste, om tot de handhaving der orde te willen medewerken door hunne vermaningen, hetzij van den kansel, hetzij aan de huizen, en door alle verdere middelen, die hun ijver voor de godsdienst, en hunne liefde tot orde,

hun aan de hand geven; ik vertrouw genoeg op hunne wijsheid, om de maatregelen, die zonder verwijl en zelfs nog heden moeten genomen worden, geheel aan hen over te laten.

(geteekend) TILQUIN,

Voor den afwezigen Vikaris-Generaal.

Op dien zelfden dag had de Gouverneur van *Zuid-Holland*, VAN DER DUIN, de Gemeenten ten platten lande aangeschreven, om in afwachting der nieuwe organisatie van de rustende Schutterijen, de toen bestaande rustende Schutterijen te gebruiken, ter handhaving van rust en orde en ter beveiliging van bezittingen, of wel om in de op handen zijnde winter, of spoediger, over te gaan tot de regeling der buitengewone dienst der nachtwachten tevens tot opgemeld doel.

De gedeputeerde Staten van *Zuid-Brabant* hadden insgelijks den 16den een besluit genomen, waarbij de plaatselijke besturen der gemeenten ten platten lande werden uitgenoodigd, terstond nachtwachten te vormen, om voor veiligheid, orde, enz. te waken.

De navolgende aanschrijving werd door den Gouverneur van *Luik* den 18den gedaan:

„Men spreekt op nieuw van kleine benden plunderslaars die zich op verschillende punten der provincie zouden trachten te vormen; de vrees daarvoor komt mij vrij ongegrond voor, nadat de plunderslaars zulke nadrukkelijke lessen hebben ge-

kregen. Uwen ijver behoeft ik voorzeker niet aan te vuren, maar ik ben echter verplicht u te herinneren, dat, volgens de wet van 10 Vendemaire van het IV^{de} jaar, de gemeenten verantwoordelijk zijn voor de schade, door oproer of plundering in dezelve veroorzaakt."

SANDBERG.

Door de stedelijke Regering van *Luik (Raadplegend Comité)* werd den 18^{den} bekend gemaakt: 1° dat de maatregelen, om den aanvoer van granen in die stad te beveiligen, bij voortdurend aan het doel beantwoordden, en 2° dat men zoude voortgaan met dagelijks 4,000 briefjes voor brood uit te deelen.

Te *Namen* werd door de generaal VAN GEEN den 17^{den} gedaan de navolgende

AFKONDIGING.

Ingezeten van Namen,

"Ik had mij geveleid, dat ik de rustige burgers dezer stad van den maatregel zoude hebben kunnen verschoonen, waartoe ik reeds lang gemachtigd was, maar welks uitvoering ik gaarne zoo lang mogelijk wilde uitstellen, om u niet in menigerlei opzigt te belemmeren. Ik bedoel namelijk het in staat van beleg stellen dezer stad. De bevelen, die ik zoo op het oogenblik van het Ministerie van Oorlog ontvang, veroorlooven mij niet langer te dralen, en dienvolgens verklaar ik bij dezen, dat de

stad en het kasteel van Namen in staat beleg zijn gesteld.

»Ik zal de maatregelen, die in zulke gevallen voorgeschreven zijn, zooveel mogelijk wijzigen: maar van heden af belast ik mij bij uitsluiting met de burgerlijke politie en met de vervolgingen, welke tegen de rustverstoorders en aanstokers tot wanorde moet plaats hebben.

»Ingezetenen van *Namen*! aan eene handvol woelgeesten, en vooral aan eenige schrijvers, die niet dan oproer prediken en door hunne geschriften des Konings krijgsvolk trachten te verleiden, moet gij deze gestrengde maatregelen wijten, die ik u nogmaals betuig zooveel mogelijk te zullen verzachten.

»Indien ik de medewerking, waarop ik meende te mogen staat maken, gevonden had, om de schuldigen te vervolgen en te bereiken, dan zoude het departement van Oorlog, hetwelk te regt over de pogingen der kwaadwilligen om de trouw van het krijgsvolk te doen wankelen, ontevreden is, mij niet tot het nemen van den maatregel, dien ik u thans bekend maak, gelast hebben; maar ik heb te vergeefs zachte middelen beproefd; thans is het te laat.

»Ik verwittig u dus, al degenen die hetzij de rust verstoren, hetzij oproer prediken, met alle de gestrengheid zullen vervolgd worden, die ik, ingevolge de op mij verstrekte magt kan bezigen.

»Ingezetenen van *Namen*, vraagt u zelve af,

of gij sedert drie weken in mijn gedrag en in de houding mijner manschappen iets vijandigs bespeurd hebt, en of ik niet, ook jegens de bedoelde schotschrijvers, een onuitputtelijk geduld betoond heb. Thans is het tijd om anders te handelen; de beleediging is te groot; en daar moet orde op gesteld worden.

» Wat den omvang mijner magt betreft, dezelve is bepaald bij het alnog in werking zijnde keizerlijk besluit van 24 December 1811, titel 3, hoofdstuk 4, § 101 en volgende.»

*De Luitenant-Generaal, komanderende
het 6de groot militair komando.*

VAN GEEN.

Uit *Groningen* werd gemeld, dat ook de Studenten van die Hooge School in het betoonen hunner vaderlandsliefde niet waren achtergebleven, maar dadelijk, na het bekend zijn van het oproer te *Brussel* en andere steden der Zuidelijke provinciën, zich hadden aangeboden aan de stads regering, om het Vaderland ten dienste te staan.

Door de algemeene vrijwillige aanbiedingen voor de goede zaak in de Noordelijke gewesten, werd van staatswege bekend gemaakt:

De omstandigheden, waarin het vaderland zich bevindt, geven aanleiding, dat niet alleen vele personen, waaronder een groot aantal, die tot de meest aanzienlijke standen der maatschappij behooren, of die zich reeds door vroegere, aan het va-

derland bewezene, diensten hebben gekenmerkt, maar ook vele schutterijen, zich tot Zijne Majesteit wendden, om hunne diensten aan te bieden, dáár waar Hoogstdezelve die noodig mogt oordeelen.

Met het grootste welgevallen heeft Zijne Majesteit die bewijzen van vaderlandsliefde, van trouw en verknochtheid aan Hoogstdeszelfs persoon en regering ontvangen.

De Koning heeft deswege aan de adressanten zijne bijzondere tevredenheid doen betuigen, onder bijvoeging, dat, wanneer de nood zulks immer mogt komen te vorderen, Zijne Majesteit van de aangeboden diensten met volkomen vertrouwen gebruik zoude maken.

Niettegenstaande de herhaalde waarschuwing van de Commandant der Citadel, had zich den 19den te *Luik* een hoop volks in de nabijheid dier sterkte vertoond, en de voorgeschrevene grenzen overschreden.

In den avond van denzelfden dag hadden eenige gewapende lieden, omtrent 100 in getal, zich van daar naar de kleine sterkte la Chartreuse (aan de overzijde der rivier) begeven; en eene poging aangewend, om dezelve te overrompelen. Zij waren echter in dit opzet niet geslaagd, en onverrichter zake huiswaarts gekeerd. Des morgens had men evenwel eene nieuwe poging aangewend. Eene overgrootte menigte had zich, benevens de compagnie zoogenaamde artilleristen van de burger-

wacht, voorzien van de noodige ladders, andermaal naar de sterkte op weg begeven, en, na de manschappen, die zich op dezelve bevonden, vergeefs te hebben nitgenoodigd, om zich over te geven; de muren beklommen, en het Luiksche vaandel op dezelve geplant. Het twintigtal manschappen, hetwelk de sterkte bewaakte, heeft geen weerstand geboden, en is aan den staf der burgerwacht overgeleverd.

Het dagblad der partij beklaagde zich steeds ten hoogste over de krachtdadige maatregelen, waartoe de generaal VAN GEEN te *Namen* was moeten overgaan, en ontzag zich niet, om de troepen bij voortdurend op de boosaardigste wijze afval en meeneed voor te prediken.

Te *Brussel* den 20sten September hadden, na de terugkomst van de zoogenaamde commissarissen uit 's *Gravenhage*, de heethoofdigste der onruststokers zich openlijk tegen de Commissie van zekerheid, welke, door den heer F. DE MÉRODE werd gepresideerd, beginnen te verklaren, en had zich gewend tot de club, of centrale vereeniging, als het middenpunt, van hetwelk al de daden van gezag behoorden uit te gaan. De leden van deze club hadden dan ook reeds in den avond van den 18den een begin gemaakt met hunne beraadslagingen over de algemeene belangen, en hadden bij die gelegenheid goed gevonden, om den heer baron DE STASSART, lid van de tweede kamer der Staten-Generaal, het honorair lidmaatschap aan te bieden.

Uit de woordenwisselingen, welke dien avond zijn gehouden, bleek duidelijk, dat de raddraaiers, vreezende, dat de Commissie van zekerheid aan het verlangen van de overgrootte meerderheid der gezeten burgers, om een einde aan de verwarring te maken, zoude toegeven, dezelve uit de club de wet hebben willen voorschrijven; — ten welken einde de genoemde vereeniging zich dan ook permanent verklaarde.

Inmiddels was het gemeen steeds aangehitst geworden, en hadden eenige lieden besloten, om aan twee kanten eenen gewapenden uitval te wagen; — eenen naar de zijde van *Vilvoorden*, om, zoo het heette, te zien, hoe de zaken aldaar geschapen stonden; en eenen anderen naar *Tervueren* om aldaar eene afdeeling ruitery te overvallen, die zich, gelijk men wilde weten, daar ter plaatse had vertoond. De expeditie van *Vilvoorden* keerde terug zonder iets te hebben uitgerigt. De lieden, welke zich naar *Tervueren* hadden begaven, hadden gemeend, zich aldaar te moeten meester maken van een viertal paarden van de maréchaussée, welke zich nog in dien omtrek bevond, en hebben dezelve herwaarts gebragt.

Deze bewegingen hadden plaats gehad zonder voorkennis of toestemming van den commandant der burgerwacht, en denkelijk ten gevolge van de aanhitsingen, van degenen, die de Commissie van zekerheid hadden willen vooruitloopen. Deze heeft haar gezag willen in stand houden, en op

naam van den onder-bevelhebber (VAN DER SMISSEN) eene proclamatie doen uitvaardigen, waarin zij de bedoelde uitvallen afkeurde, als strijdig zoowel met de krijgstucht als met het regt der volken, uit hoofde van het verbreken van aangegane verbindtenissen, — en als de bevolking der hoofdstad blootstellende aan een aanval van de zijde der troepen, tot welken zij in geen en deele eenige aanleiding had willen geven. — Bij deze proclamatie werd tevens gelast, dat de paarden naar *Tervueren* zouden worden terug gezonden; — en verklaard, dat aan prins *FREDERIK* zoude worden geschreven, om den uitval te desavouëren; en verschooning daarvoor te vragen; — alsmede, dat voortaan eene militaire Commissie zoude worden ingesteld, ten einde degenen, welke zich aan dergelijke daden van ongehoorzaamheid mogten schuldig maken, naar krigsgebruik te tuchtigen.

De leden der Commissie ondervonden echter, dat het ligter valt het graauw in beweging te brengen, dan hetzelfde te beteugelen. Het gemeen liep te hoop; — de proclamatie van de Commissie werd verbrand, en wapenen werden geëischt. De bevelhebber van de zoogenaamde vrijwilligers had eenige der driftigsten met een deel der geweren van zijne manschap gewapend. Op deze wijze uitgerust doorkruisten die lieden de stad, en gaven aanleiding dat een aantal hunner makkers op de plaats St. Michiel bijeen gekomen, gezamenlijk naar het stadhuis trokken, en

aldaar mede wapenen vorderde. Te middernacht was, op de groote markt, uit den hoop op de burgerwacht geschoten; deze had dit vuur oogenblikkelijk beantwoord, en daarbij het graauw uit een doen stuiven.

De onruststokers hadden daarop de menigte al meer en meer opgezet. Verscheidene herbergen en kroegen werden opengebroken en van sterken drank beroofd, met dat gevolg, dat een zeer talrijke hoop oproerig gemeen volk, waaronder Luiksche vrijwilligers, en andere aan *Brussel* vreemde slechthoofden, met geweld in het stadhuis was gebroken; hetzelfde heeft vermeesterd, en zich met de geweren, welke nog daarin voorhanden waren, wapende.

Geheel de stad bevondt zich in de grootste verwarring. De raddraaijers zaten intusschen niet stil, maar deden in de zoogenaamde club een besluit nemen, waarbij de Commissie van zekerheid werd ontbonden, en een *provisioneel Gouvernement* werd aangesteld.

Op het Stadhuis werd een aantal oranjekokardes gevonden; hetwelk dadelijk op de straat geworpen en in het slijk werd vertrapt.

De Heer VAN DER SMISSEN vroeg ontslag uit de betrekking van tweede bevelhebber der burgerwacht.

Te midden van de nieuwe beroeringen, welke te *Brussel* ontstaan waren, en waarin het gepeupel over de burgers de bovenhand behouden had, was

aldaar denzelfden dag een geschrift verspreid, houdende aankondiging van eene voorloopige regening zamengesteld uit de volgende personen:

GRAAF FELIX DE MERODE, GENDEBIEN, Baron DE STASSART, Graaf D'OULTREMONT, RAIKEM, lid van de tweede kamer, DE POTTER EN VAN DE WEYER.

Ten gevolge van dezen loop van zaken te *Brussel*, was het getal der rustige lieden, die van daar vlugten, hetwelk reeds zeer aanzienlijk was, nog aanmerkelijk aangegroeid, daar niemand, die niet volstrekt daartoe genoodzaakt was, in eene stad wilde blijven, waar het schuim der maatschappij de wet stelde.

De Commissie, welke na de gehouden doch verwarde vergadering, bladz. 161, naar 's *Gravenhage* was vertrokken, en aldaar den 17den aankwam (zijnde dit de advocaat NICOLAY en de geneesheer VLEMINX) was, zonder haar doel bereikt te hebben, den 18den weder uit die residentie vertrokken.

Na rijp beraad werd aan het leger van den Staat last gegeven, om op *Brussel* aan te rukken.

De eerste Kamer der Staten-Generaal vergaderde op den 22sten September te 's *Gravenhage*: meest alle leden waren opgekomen.

Bergen (provincie *Henegouwen*) was ook in den avond van den 19den het tooneel van muiterij en oproer.

Het gemeen, versterkt door een aanzienlijk getal kolen- en mijnwerkers, was op de gewapende

burgerij aangevallen, hadden deze ontwapend en de stedelijke Regering uit elkander gedreven. De inwoners der voorstad *Nimy*, hadden daarop de poort van dien naam van buiten, en de opstandelingen in de stad, die poort van binnen geattaqueerd. De bezetting van dien versterkten post, onder bevel van den Luitenant d'ALCANTARA, van de 3de afdeeling infanterie, had zich echter tegen dien aanval dapper verweerd, en ofschoon genoemde officier, zwaar gekwetst werd, heeft hij echter zijnen post niet eerder willen verlaten, voor dat hij versterking had gekregen, en door een ander officier heeft kunnen worden vervangen. De generaal-majoor DUVIVIER, provinciale Kommandant van *Henegouwen*, vergezeld van den kolonel DUVIVIER, plaatselijke Kommandant der vesting, trok daarop het gemeen, hetwelk het arsenaal bedreigde, met een sterk detachement en twee stukken geschut, te gemoet. Na alle middelen van overreding beproefd na zich daardoor te midden eener woedende bende, aan lijfsgevaar te hebben blootgesteld, had de generaal DUVIVIER van zijne magt, ter regtertijd, gebruik gemaakt, en muitelingen met geweld uit een gedreven, die eenige dooden en gekweten achterlieten.

De Gouverneur der residentie *Brussel*, de generaal CONSTANT VILLARS, bevond zich te 's *Gravenhage*.

Zoodra het provisioneel Gouvernement te *Brussel* aangekondigd was, gelukte het de Gouverneur

van *Zuid-Brabant*, de Heer VAN DER FOSSE, die zich dadelijk op reis begaf, te ontkomen, door 3 uren te voet te gaan naar *Dendermonde*.

Prins FREDERIK, te *Antwerpen* zijnde, vaardigde de volgende Proclamatie uit :

PROCLAMATIE.

WIJ FREDERIK, PRINS DER NEDERLANDEN ;

Aan de Ingezeten en van Brussel.

INGEZETENEN!

De Koning, onze doorluchtige Vader, houdt zich met gemeen overleg van de Vertegenwoordigers der Natie, en op de eenige wijze, welke met hunnen eed vereenbaar is, bezig, met de zorgvuldige overweging der wenschen, welke zich in uw midden hebben doen hooren.

Intusschen wordt de rust onophoudelijk binnen uwe muren gestoord; en terwijl gij, tot beveiliging der openbare en bijzondere eigendommen met eenen ijver en eene volharding waakt, die den grootsten lof verdienen, hitst een kleine hoop muitelingen, die zich onder ulieden schuil houden, het graauw tot plundering, het volk tot opstand, het leger tot oneer aan; de Koninklijke bedoelingen worden verguisd en miskend; de openbare magten krachteloos gemaakt en de vrijheid onderdrukt.

Overeenkomstig de bevelen des Konings komen wij voor dien staat van zaken, welke uwe stad

vernielt, en voor dezelve hoe langer zoo meer de mogelijkheid verwijderd, om het verblijf te zijn van den Monarch en van den Erfgenaam des Troons, het eenige ware en afdoende hulpmiddel aanbrengen, het herstel namelijk van orde en wet.

De nationale krijgsbenden zullen binnen uwe muren komen in den naam der wetten en op het aanzoek der meest welgezinde burgers, ten einde hen alle te verligten in eene moeilijke dienst, en hun bijstand en bescherming te verleen.

Die officieren en soldaten, onder de vaandels der eere en van het vaderland vereenigd, zijn uwe medeburgers, uwe vrienden, uwe broeders; zij brengen u geene wederwraak, maar orde en rust aan. Eene edelmoedige vergetelheid zal de misslagen en onregelmatige stappen bedekken, welke de omstandigheden hebben doen geboren worden.

De hoofdaanleggers van bedrijven, welke te misdadig zijn, om het ontgaan van de gestrengheid der wetten te kunnen verwachten; de vreemdelingen, die van de gastvrijheid gebruik maken, wanorde in uw midden zijn komen aanstoken, zullen alleen en te regt achterhaald worden; hunne zaak heeft met de uwe niets gemeen.

Dien ten gevolge en krachtens de volmagten, waarmede wij bekleed zijn, hebben wij goedgevonden te bevelen, zoo als wij bevelen bij deze:

Art. 1. De nationale troepen zullen binnen *Brussel* terugkeeren.

Art. 2. Alle beletselen tegen derzelver in- en doortogt zullen door de zorg van het Plaatselijk Bestuur, van de stedelijke wacht, van de Veiligheids-Commissie en van alle goede ingezetenen worden uit den weg geruimd.

Art. 3. De posten, door de stedelijke wacht bezet wordende, zullen achtereenvolgens aan de nationale troepen worden overgegeven.

Wij behouden ons voor, om de wijze, waarop die wacht dienst zal doen, nader te bepalen.

Art. 4. De gewapende personen, die niet tot de stad behooren, zullen ongewapend naar hunne haardsteden terugkeeren.

Ieder gewapende troep, tot andere gemeenten behorende, welke zich naar *Brussel* mogt begeven, zal uitgenoodigd worden, om terug te trekken en des noods door de openbare magt uit een gedreven worden.

Art. 5. De door een gedeelte der stedelijke wacht als onderscheidings-teeken aangenomene kleuren zullen worden afgelegd. Wij behouden ons voor, om de vereenigings-teekenen te bepalen, welke zij bevoegd zal zijn te dragen.

Art. 6. Het Plaatselijk Bestuur, de Veiligheids-Commissie, de Raad en de Hoofden der stedelijke wacht zullen, ieder voor zoo veel hen betreft,

zorg dragen voor de uitvoering der bovengemelde verordeningen en voor het behoud der orde, tot dat de troepen hunnen intogt zullen hebben volbragt.

Van het oogenblik der bekendmaking dezès worden de leden dier lichamen in persoon verantwoordelijk verklaard voor allen tegenstand, welken de openbare magt mogt ontmoeten, mitsgaders voor het onwettig gebruik van *'slands of stads gelden, wapen en krigsbehoeften*.

Art. 7. De bezetting zal, zoo spoedig mogelijk, gekaserneerd of gelegerd worden, ten einde tot geen bezwaar voor de ingezetenen te strekken. Zij zal de strengste krijgsmacht in acht nemen.

Art. 8. Allen wederstand zal door kracht van wapenen worden gekeerd. De personen, zich aan dien wederstand schuldig makende, welke in handen der openbare magt vallen, zullen aan den bevoegden regter worden overgeleverd, om lijfstraffelijk vervolgd te worden.

Gegeven in Ons hoofdkwartier te *Antwerpen*, den 21 September 1830.

FREDERIK,

Prins der Nederlanden.

De gemeenschap tusschen *Brussel* en *Antwerpen* was dadelijk gestremd.

Den 22sten bevond zich Prins FREDERIK, te *Mechelen*, en vertrok van daar naar *Vilvoorden*. Een

battaillon van de 17de afdeeling, en een eskadron husaren die te *Aalst* in bezitting lagen, trokken ten zuiden van *Brussel* op.

Te *Aalst* werden de forten door militaire bezet.

De navolgende tijding werd door middel van dniven den 22sten uit *Brussel* te *Antwerpen* gebragt, alwaar men het gedrag der Brusselaren zeer verfoeide.

» Wij bevinden ons hier in eene schrikkelijken
» toestand; men zegt, dat hier krijgsvolk zal binnen
» rukken, en werpt in alle straten verschaansingen
» op. Gisteren heeft er buiten de Schaarbeeksche
» poort een gevecht plaats gehad, waarin aan beide
» zijde eenige manschappen zijn gesnenveld, den ge-
» heele nacht heeft de stormklok geluid; indien het
» krijgsvolk niet ten spoedigste binnen komt, voorziet
» men groote ongelukken.»

De graaf d'OULTREMONT en de heer RAIKEN, welke beide als leden van het voorloopig bestuur te *Brussel* benoemd waren, hebben zich tegen die benoeming verzet, waarop eerstgenoemde den 22sten naar *Plombières* in *Frankrijk* op reis ging.

Te *Luik* nam de regeringloosheid hoe langer hoe meer toe; de marechausée die zich aldaar in de kazerne bevonden. werden door de Burgerwacht overvallen en ontwapend.

Te *Antwerpen* waren, behalve 9 opstandelingen, die op den 21sten bij het voorposten-gevecht te *Evere* krijgsgevangen waren gemaakt, en onder welke zich 3 gekwetsten bevonden, ook nog

gevankelijk binnen gebragt. de bekende DUCPETIAUX en zekere EVERARD.

Volgens rapporten van den Luitenant-Generaal HOWEN, Oppor-Kommandant van *Bergen* in *Henegouwen*, van den 22sten September, had hij den 21sten, des avonds ten 10 ure, — toen het gemeen, dat onder de gezeten inwoners dier stad schrik en angst verspreidde, het plein voor het stadhuis, de straten en de bierhuizen verlaten had, — door twee bataillons infanterie, met twee stukken geschut, van het stadhuis bezit doen nemen.

Te gelijker tijd was de Brabandsche vlag, die tot nog toe van het stadhuis woei, ingehaald.

Des middags ten 12 ure van den 22sten, had de Luitenant-Generaal HOWEN zich, vergezeld van de hoofd-officieren van het garnizoen, naar het stadhuis begeven, en was aldaar door de Regering ontvangen. Die Regering, thans in de militaire magt steun en bescherming vindende, had hare ambtspligten hervat.

Een hoop jonge lieden, die toen aan den Generaal werd voorgesteld, als door hunne medeburgers gekozen om eene gewapende schutterij uit te maken, bestemd om orde en rust te bewaren, was door den Generaal zeer koel ontvangen, zoodanig, dat zij konden begrijpen, dat zij niet meer straffeloos nieuwe wanorde zouden stichten.

Voorts was te *Bergen* alles rustig, en de Generaal voedde alle hoop, dat de krachtige maatre-

gehen, die hij, met algemeen overleg der stedelijke Regering en van den Raad van defensie, had genomen, de veiligheid en het vertrouwen zouden herstellen.

Blijkens latere rapporten van den Generaal *HOWEN*, van den 23sten uit *Bergen*, woei daar toen geene andere vlag meer dan de Nederlandsche. Alle posten der vesting waren uitsluitend door militairen bezet, en niemand anders droeg daar wapenen. De stedelijke Regering was wederom hersteld, en oefende gerustelijk haar gezag uit. Alle andere autoriteiten, die door de muitelingen verdreven, of in de uitoefening hunner werkzaamheden belemmerd waren, hadden dezelve hervat, en 's Konings gezag, hetwelk sedert drie weken aldaar miskend was, werd wederom volkomen hersteld.

In den avond van den 22sten September waren eenige honderden gewapende lieden uit de stad *Eunk* getrokken, en hadden eenen voorpost van de afdeeling van den Luitenant-generaal *CORT-HEYLIGERS*, die zich in het dorp *Orey* bevond, overvallen. Daar deze verraderlijke aanval te midden van den nacht plaats greep, had er onder de weinige krijgslieden, die den voorpost uitmaakten, eenige verwarring geheerscht, en waren enkelen hunner gevangen genomen, terwijl de overigen naar den kant van *St. Truyen* weken. Reeds den volgenden dag had de Luitenant-Generaal *CORT-HEYLIGERS* aan den Graaf *DE BERLAIMONT*, bevelheb-

ber der Luiksche Burgerwacht, over dit voorval
eenen brief geschreven van den volgende inhoud:

In het hoofdkwartier te *Tonger*, den
23sten September 1830.

MIJN HEER DE GRAAF!

Na in verscheiden brieven hoog opgegeven te hebben van de gevoelens van orde en rust, welke u en de ingezetenen van *Luik* bezielen, oefent gij het verschrikkelijk bedrijf van aanblazer van den burgerkrijg uit; elke dag wordt gekenmerkt door nieuwe gewelddadigheden, door de berooving van de eigendommen van den Staat en van de bijzondere personen.

Overal gedragen zich de troepen onder mijn bevel met voorzigtigheid, zij geven bewijs van hunne vreedzame gevoelens en van voorkomenheid jegens de goede ingezetenen; niemand wordt gemoeid, en nergens is de rust een oogenblik gestoord geworden. De stelligste orders bevelen van nimmer te vergeten, dat wij ons te midden onzer broeders en medeburgers bevinden.

Die gevoelens zijn u, Mijnheer de Graaf, bekend; gij weet, dat mijne orders en mijn gedrag geenszins vijandig zijn; maar in plaats van als goed burger, het geluk en welzijn van zijn vaderland beminne, werkzaam te zijn om ons mede te deelen en tegen te gaan alle ten onzen opzigte gekoesterd wordende onregtmatige vermoedens, doet

gij eenen nachtelijken uitval , komt gij , als dappere ridders , bij honderden op het onverwachts eenige argebooze soldaten overvallen , die u , gedurende den dag in boeren kiel en in hun midden ontvangen hadden ; gij komt onder bedekking van den nacht soldaten vermoorden , die , een oogenblik te voren , toonden u als broeders te willen beschouwen ; ik laat aan u over om zelf aan dit bedrijf den naam te geven , dien het verdient.

Ik sommeer u , Mijnheer , om u nopens dat bedrijf te verklaren . . . ; om mij dadelijk de soldaten terug te zenden , en mij te doen weten : of ik de stad *Lutk* moet beschouwen als eene vijandelijke stad , die zich blootstelt aan alle gevolgen , welke zulk eenen staat van zaken moet na zich slepen.

De Luitenant-Generaal , kommanderende de 1ste divisie der armée.

(gel.) CORT-HEYLIGERS.

Alvorens wij overgaan tot het intrekken van de troepen te *Brussel* zullen wij de verrigtingen van de Staten-Generaal , die op den 23sten September vergaderd en waarbij 101 leden tegenwoordig waren , nagaan.

De Heer TOTLOW was voorzitter.

De aantekeningen van het verhandelde in de openbare zitting van den 18den , alsmede in die met geslotene deuren van den 18 , 20 en 21sten September werden gelezen en goedgekeurd.

Werd gelezen eene boodschap van de Eerste

Kamer, inhoudende, dat zij zich vereenigd had met het ontwerp van adres in antwoord op de aanspraak des Konings, bij de opening der toenmalige buitengewone zitting.

Het adres was van den volgenden inhoud:

SIRE!

Tot eene buitengewone vergadering door Uwe Majesteit opgeroepen, hebben de leden der Staten-Generaal zich beijverd om zich derwaarts te begeven. Zij worden gedrongen om het diep gevoel hunner deelneming over de droevige gebeurtenissen, welke tot die zamenroeping aanleiding gaven, aan Uwe Majesteit uit te drukken.

Het oproer, te *Brussel* en elders uitgebarsten, te midden van vrede en bloeiende welvaart, de tooneelen van brandstichting en plundering, die hetzelfde gekenmerkt en vergezeld hebben, moeten bij alle ware Nederlanders een niet minder diep gevoel van smart en verontwaardiging verwekken.

Van deze gevoelens doordrongen, en zonder thans den oorsprong en het doel van het gebeurde te willen opsporen, overtuigd van Uwer Majesteits vurig verlangen om de belangen van alle Zijne onderdanen te vereenigen en hun geluk te verzekeren, zullen de Staten-Generaal met bedaardheid en standvastigheid mede werken tot de maatregelen, die Uwe Majesteit hun zal gelieven voor te dragen, en die tot heil des vaderlands gevorderd worden.

Indien zij, na een rijp beraad, vermeenen mogten, dat door eene herziening der grondwet, of zelfs door scheiding van gewesten, welke door verbonden en grondwet vereenigd zijn, het heil van den Staat kan worden bevorderd, zoo zullen zij geenszins weigeren om zoodanige bepalingen langs den grondwettigen weg, welks bewandeling voor hen als voor Uwe Majesteit alleen, zedelijk mogelijk is, te helpen daarstellen, en zij zullen niet aarzelen de uitdrukking hunner denkwijze en beschouwing deswege, met rondborstigheid aan Uwe Majesteit kenbaar te maken.

Eerbiedig ontvangen zij van Uwe Majesteit de kennisgeving, dat de belangen des Rijks het samenblijven der nationale militie vorderen; doch uitn daarbij den wensch, dat die maatregel, welken te bepalen onder de voorregten der kroon behoort, weldra overbodig zal kunnen worden geacht door de volkómen herstelling der rust.

Met een bejredigend geyool berusten zij in de verzekering van Uwe Majesteit, dat de voorziening in de geldelijke benoodigdheden, uit de noodlottige omstandigheden voortvloeiende, voorloopig uit de geopende credieten kan plaats hebben, en de nadere regeling derzelve tot de aanstaande gewone vergadering kan worden uitgesteld.

En terwijl zij eindelijk aan Uwe Majesteit op nieuw de plegtige hulde brengen hunner trouw en gehechtheid en der gevoelens van zuivere vaderlandsliefde, welke hen bezielen, zoo zullen ook

zij, gedachtig aan den storm der omwentelingen, welke Europa en de Nederlanden meermalen heeft geteisterd, en waarvan zij getuigen waren, nimmer vergeten, hoe, na afgeschud geweld van vreemde overheersching, Nederlands volksbestaan en onafhankelijkheid onder den scepter van Uwe Majesteit is gebragt, en door de dapperheid op het oorlogsveld is bevestigd geworden, en hoe de belangen der Nederlanden en der dynastie van Oranje, ten naauwste aan elkander zijn verbonden.

Ja, Sire! zij durven het in naam des Nederlandschen volks plegtig verklaren, dat geene offeringen aan dat volk te zwaar zullen zijn, wanneer zij strekken kunnen, om Uwen troon en dynastie te schragen, om orde en rust te herstellen, de wetten te doen handhaven, een eigen grondwettig bestaan te beschermen en alle moedwillige aanvallen op detzelve krachtadig te beteugelen.

Volvaardig bereid om tot deze bedoelingen met standvastigen moed mede te werken, huldigen zij de plegtige verklaring door Uwe Majesteit afgelegd, van Hoogstdezelfs bereidvaardigheid, om alle billijke wenschen te gemoet te komen, zonder immer aan partijgeest toe te geven, noch in te stemmen met maatregelen, welke de belangen der natie aan de driften of het geweld zouden offeren; en ook zij hebben een diep besef, Sire! van hnnne dure verplichting, om meer dan immer te waken tegen de overdrijving der driften, en tegen de kracht dier gewelddadige aanrandingen

des gezags, welke geene anderé uitkomsten beloven, dan de ondermijning der ware vrijheid, die alleen onder de kracht der wetten bescherming vindt.

Het volk, hetgeen wij geroepen zijn te vertegenwoordigen, tegen dusdanige gevolgen te behoeden, in dien zin voor het behoud der ware vrijheid te waken, en met die bedoelingen te trachten aller belangen te vereenigen, ziedaar, in overeenstemming met den hartelijken wensch van Uwe Majesteit, het doel, waarnaar de Staten-Generaal der Nederlanden streven moeten.

De Commissie uit deze Kamer, die een gedeelte uitgemaakt heeft van de bezending der Staten-Generaal, welke het antwoord aan Zijne Majesteit heeft overgebracht, deed, bij monde van den Heer CORVER HOOFD, het volgend verslag:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Uwe Commissie, benoemd om aan den Koning het adres aan te bieden in antwoord aan Hoogstdezelfs aanspraak bij de opening dezer buitengewone zitting, heeft de eer te rapporteren:

Dat zij zich vereenigd heeft met de Commissie tot dat zelfde einde door de Eerste Kamer benoemd, zich vervolgens in statie naar het paleis des Konings heeft begeven, en met de gebruikelijke plegtigheid is ontvangen geworden;

- Dat de Voorzitter der Eerste Kamer het adres aan Z. M. heeft voorgelezen, en dat Hoogstdezelve daarop in substantie heeft geantwoord:

» Dat zij met genoegen de gevoelens heeft vernomen, welke de Staten-Generaal daarbij hebben opengelegd; dat deze overeenkomstig waren met hetgeen Zij van zulk eene vergadering verwachtte; dat Zij zich veel goeds beloofde van de volkomene overeenstemming, welke tusschen de Volks-vertegenwoordiging en den Koning heerschte; dat de verzekering, welke Zij daarvan op deze oogenblikken ontving, de goede uitwerking zoude hebben van het algemeen vertrouwen te bevestigen, de welgezinden op te beuren, en de kwaadwilligen af te schrikken; eindelijk dat Zij zich vleide, met onze medewerking weldra overal rust en te zullen hersteld zien, en op deze wijze 's lands welvaart te mogen in stand houden, welke onlangs in gevaar gebragt is geworden.»

De Voorzitter bedankte de Commissie namens de vergadering voor het volbrengen der aan haar opgedragen taak.

Werd gelezen een Koninklijk besluit van 17 September ll., waarbij de BARON VAN PALLAND VAN KEPPEL, Directeur-generaal van de Hervormde Eeredienst, enz., tevens *ad interim* werd belast met de directie van het departement van Justitie.

De Commissie van verzoekschriften deed bij monde van de Heeren SANDELIN, HUYTTERS KERREMANS

GERLMAND DELAFAILLE, verslag op verschillende verzoekschriften voor en tegen de scheiding van de beide deelen des Rijks. Waarop besloten werd de stukken ter griffie neder te leggen.

De Voorzitter gaf kennis, dat Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche zaken zijn verlangen te kennen had gegeven, tot het houden eener conferentie met de centrale afdeeling over de aanmerkingen, door de afdeelingen gemaakt wegens de beide vraagstukken, vervat in de Koninklijke boodschap van 13 September. De tijd dezer zamenkomst werd op den volgenden dag, des voormiddags ten elf ure, bepaald.

Daarna werd de vergadering gescheiden.

De navolgende redevoeringen zijn gehouden in het kommitte-generaal bij gelegenheid der beraadslagingen over het antwoord der Staten-Generaal op 's Konings aanspraak.

Advij's van den Heer Mr. A. SANDELIN, (vertaald medegedeeld).

EDEL MOGENDE HEEREN!

Indien het woord Vaderland immer geen ijdele klank behoort te zijn, en indien de gevoelens van zelfzucht, eigenliefde en hartstogt immer voor die van belangstelling in het algemeen welzijn, en van vurige begeerte naar den terugkeer van orde en rust behooren plaats te maken, dan is het voorwaar in de tegenwoordige bedenkelijke om-

standigheden, nu een edelmoedig volk zijne dierbaarste en heiligste belangen in de waagschaal ziet gesteld. Thans is het tijd, dat alle welgezinden en vooral de vertegenwoordigers des volks de geheele uitgestrektheid hunner pligten beseffen, zich van allen plaatselijken geest ontdoen, de algemeene belangen, welker bevordering aan hunne vaderlandsliefde is toevertrouwd alleen in het oog houden, en zoo doende allen gelijken ijver koesteren, om van hunnen geboortegrond de vreeselijke rampen af te wenden, waardoor deze bedreigd wordt.

Het is dus in den naam des vaderlands, Edel Mogende Heeren! dat ik U bezweer, thans een nieuw bewijs te geven van de grootmoedige gevoelens, die U bezielen, door aan het heil van allen, uwe bijzondere neigingen en inzichten ten eenenmale op te offeren.

Het voorgestelde antwoord op 's Konings aanspraak is met de bedaardheid en kalmte onderzocht geworden, waardoor, naar mijn inzien, bestendig diegenen beziel behooren te zijn, wier pligt het is hunne medeburgers tegen allen aanval op hunne onafhankelijkheid en welvaart te beschermen. Het stuk is met wijsheid opgesteld, en schijnt mij toe, aan het doel, dat men daarmede heeft, volkomen te beantwoorden.

Intusschen heb ik in de 6de afdeeling, waarvan ik de eer heb lid te zijn, eene verandering in het adres voorgesteld, die de goedkeuring van vier

mijner ambtgenooten heeft weggedragen. Ik wil thans de gronden voor dit mijn voorstel ontwikkelen.

In de 2de zinsnede van de Koninklijke aanspraak, verklaart Zijne Majesteit, dat dezelve, in afwachting der medewerking van U Edel Mogenden, welker zamenroeping hoogstdezelfs eerste gedachte is geweest, onverwijld alle maatregelen genomen heeft, die van Zijne Majesteit afhingen, om den voortgang van het kwaad te stuiten, de welmeenenden tegen de slechtgezinden te beschermen, en de ramp des burgeroorlogs van Nederland af te wenden. In de volgende zinsneden geeft Zijne Majesteit te kennen, dat dezelve U Edel Mogenden bij een heeft geroepen, ten einde, gesterkt door overeenstemming met de vertegenwoordigers van het volk, met gemeen overleg te bepalen welke maatregelen voor het heil des Vaderlands genomen behooren te worden.

Dit gedeelte der Koninklijke aanspraak heeft in mij de overtuiging doen geboren worden, dat de daarmede overeenstemmende zinsneden van het antwoord niet genoegzaam waren, en dat daarin eene gaping bestond, die behoorde aangevuld te worden. In de vier bedoelde zinsneden van de Koninklijke aanspraak worden toch twee verschillende punten behandeld, namelijk: de genomene maatregelen om het kwaad te stuiten, en die, welke in overeenstemming met U Edel Mogenden voor het heil des Vaderlands genomen moeten

worden. Het antwoord, het is waar, neemt deze beide punten op, maar er bestaat een tusschen-tijd tusschen het oogenblik, waarop maatregelen genomen zijn, om het kwaad te stuiten, en dat, waarop, in overeenstemming met U Edel Mogenden, maatregelen genomen kunnen worden, om de orde te herstellen.

Stuiten staat niet gelijk met uitroeijen en vernietigen, maar beteekent veeleer het oprigten van eenen dijk of dam. Intusschen is het voor de onafhankelijkheid uwer beraadslagingen van het hoogste belang, dat orde en rust zoo spoedig mogelijk hersteld worden) in welk geval het nemen van maatregelen om nieuwe rampen voor te komen gemakkelijker zal worden gemaakt, en die maatregelen ook van eenen meer afdoenden aard kunnen zijn.

Deze bedenking heeft in mij den wensch doen ontstaan, dat aan het einde der zinsnede van het antwoord het volgende mogt worden ingelascht:

»De Staten-Generaal hebben met erkentelijkheid »ontwaard, dat Uwe Majesteit gepaste maatregelen »genomen heeft, om het kwaad te stuiten; zij vleien zich dat dezelve, in hare wijsheid, nieuwe »middelen tot de spoedige herstelling van orde en »rust zal weten te vinden.»

Men heeft in deze weinige woorden eenen wensch tot het gebruik maken der gewapende magt meenen te vinden; maar, Edel Mogende Heeren! op welken grond berust dit gevoelen? Op geenen

grond hoegenaamd. Men kan zich immers in dit opzicht volkomen op de gevoelens van den besten der koningen verlaten, wiens gedrag tot op dezen dag toe genoegzaam bewezen heeft, dat hij, alvorens geweldige middelen, alvorens de gewapende magt te gebruiken, zoo lang zachte middelen en die, welke door eene vaderlijke bezorgdheid worden ingegeven, beproeven wil; hij heeft zijne stem aan eene afgedwaalde bevolking doen hooren die door trouwelooze onruststokers bedrogen was geworden; hij vereenigt u om zijnen troon, ten einde in uwe wijsheid, in uwē bedaardheid, in uwe standvastigheid nieuwe sterkte te vinden; waarom zoude dezelfde regel van gedrag niet voortdurend gevolgd worden, zoo lang alle hoop voor den terugkeer tot de rust en de orde niet is uitgebluscht? het gebruik maken der gewapende magt kan onvermijdelijk worden; maar deze magt moet, bij binnenlandsche onlusten, om grootere rampen voor te komen, tot het laatste oogenblik toe alleen tot bescherming gebezigd, en niet aanvallenderwijze gebruikt worden, dan wanneer de halstarrigheid, de wanorde, of in een woord den opstand, van dien aard zijn geworden, dat alle andere tusschenkomst zonder uitwerksel blijft.

Zie daar, Edel Mogende Heeren! mijne eigenlijke denkwijze; in dien geest is de voorgestelde bijvoeging opgesteld; oordeelt en beslist thans over de gepasheid daarvan.

Afgevaardigden uit het Noorden! De vertegen-

woordigers van het Zuiden hebben niet gearzeld, om zich naar deze vergaderplaats henen te spoeden, ten einde met u tot het herstel der openbare rust mede te werken, zonder te letten op de gevaren en ongelukken, waaraan zij zich daardoor in deze oogenblikken van gisting en onrust konden blootstellen. Hoewel van smart vervuld, zullen zij zich niet door hartstogt laten vervoeren, wel overtuigd, dat tot herstelling der rust even veel gematigdheid, als nadruk noodig is; dat het antwoord op 's Konings aanspraak, hetwelk in deze oogenblikken zoo veel beslist, in dien geest moet zijn opgesteld, dat hetzelfde niet tot de wanhoop kan aanzetten, die steeds het uiterste waagt, en dat de bewoordingen daarvan als tot waarborg moeten strekken, dat de onschuldige niet met den schuldige verward, of de dwaling met de misdaad gelijk gesteld zal worden. Ik beroep mij dus op uw hart; op uwe edelmoedigheid; gij zult voorzeker, op een oogenblik, dat geen gevaar u persoonlijk bedreigt, op een oogenblik, dat de uitslag dezer beraadslaging voor u geene noodlottige gevolgen kan hebben, — op een oogenblik, nu van uwe wijsheid en gematigdheid ons gemeenschappelijk lot kan afhangen, — geene redetwist uitlokken, die de rampen, waardoor wij overstelpt worden, zoude kunnen vergrooten; gij zult die bedaardheid en waardigheid ten toon spreiden, die ook in de moeilijkste oogenblikken den kenmerkenden trek uwer voorvaderen uitmaakt, en de u anders kenschet-

sende edelmoedigheid niet zoo verre vergeten, van een geroep om wraak te doen hooren, dat tot het noodeloos plengen van bloed aanleiding zoude kunnen geven; gij zult den moed bezitten, om uwe gemoedsbewegingen in bedwang te houden, die toch gedeeld worden door alle Belgen, welke aan hunne eeden getrouw en van heilige vaderlandsliefde doordrongen zijn. Uit gehechtheid aan een Koning, wiens hart zoo wreedaardig verscheurd is geworden, in het volle gevoel der volkomene rust, welke gij genieten moogt, zult gij van allen plaatselijken geest, van allen hartstogt, van alle verbittering zelfs, afstand doen. U als Vertegenwoordigers van geheel het Koninkrijk gedragen, en alzoo in de tegenwoordige omstandigheden als echte vaders des vaderlands handelen, dat is te zeggen, in dien geest van verzoening en voorzigtigheid, waaruit dikwijls zulke heilzame gevolgen voortvloeijen, en die ook de gevaarlijkste wonden kan heelen.

Op die wijze zult gij waardiglijk aan uwe roeping beantwoorden; de lofspraak van uw geweten zal uw met woeker voor de opofferingen betalen, die gij aan de eendragt en rust gedaan hebt; aan geheel de wereld en vooral aan uwe zuidelijke broeders zult gij toonen, hoe waardig gij geweest zijt, om de belangen te beschermen en te regelen van dat volk, welks lot in uwe handen gesteld is, dat de oogen op u gevestigd heeft, en dat den lof uwer deugden en de schatting zijner erkente-

lijkheid tot op onze naneven zal overbrengen.

Houdt U tevens overtuigd, Edel Mogende Heeren! dat voor ons geene poging te moeilijk zal zijn, om tot de vervulling van den algemeen wensch naar de herstelling der openbare rust, overal, waar die gestoord mogt zijn, mede te werken.

Het aan U Edel Mogenden voorgesteld antwoord komt mij voor, juist geschikt te zijn, om aan de inzigten van allen te beantwoorden, en zelfs de hartstogten tot bedaren te brengen. Mogt ik gelukkig genoeg zijn van te ondervinden, dat gij deze overtuiging met mij deelt! Mogt gij aan het voorgestelde stuk uwe stem geven, op dat onze doorluchtige Vorst, sterk door onze eensgezindheid en medewerking, daarin eene vermeerdering van zedelijke kracht moge vinden, door welke men somtijds de grootste hinderpalen, en zelfs de zoodanige, die onoverkomelijk schenen, te boven komt.

Advijz van den Heer Mr. C. G. BIJLÉVELD.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Toen ik er gisteren op heb aangedrongen, dat niet dadelijk na het uitbrengen van het rapport der Commissie tot het zamenstellen van een antwoord op de aanspraak door den Koning aan de Staten-Generaal gedaan, in de centrale afdeeling ja! medegedeeld, maar aldaar buiten alle overwe-

ging gebleven, tot de behandeling van het veranderd ontwerp zoude worden overgegaan, was zulks niet om voor *mij* gelegenheid te verkrijgen, om met den inhoud van het stuk mij nog meer bekend te maken, ook niet om, — over hetzelfde willende spreken, — eenig uitgebreid advijs te kunnen zamenstellen.

Wat mij betrof, ik kende het stuk genoeg, om er voor mij omtrent te besluiten (als Voorzitter van de 1ste afdeeling had ik het afschrift er van in handen, en had het ook in de centrale afdeelingen reeds hooren lezen), ik had dus voor mij het verwijl niet noodig, maar ik drong op het uitstel aan, op dat elk lid van de vergadering gelegenheid zoude hebben, om meer dan op eene bloote voorlezing aan te moeten gaan en zijn besluit op te maken, over een zoo belangrijk stuk.

Ik was ook niet voornemens heden iets meer te zeggen, nadat ik het op het papier zoude hebben gesteld, dan ik gisteren zoude gezegd hebben, om het daarna op het papier te brengen. Ook in dat opzigt bleef voor mij het uitstel geheel onverschillig. Na dit nu vooraf gezegd te hebben, trede ik dadelijk ter zaak.

Ik kan mijne toestemming aan het ontwerp van antwoord, zoo als het nu ligt, even weinig geven, als ik dat er aan zoude gegeven hebben, voor dat de veranderingen, die er nu in gevonden worden, er in gemaakt waren.

Ik oordeel dat hetzelfde, in de omstandigheden

waarin wij verkeerén, te flauw is; — dat eene meer duidelijke ronde taal, de taal behoort te zijn van hen, die het Nederlandsche volk vertegenwoordigen.

De Koning zegt ons van den troon: »te Brussel »is eenklaps en, naar dat voorbeeld, weldra in »sommige andere plaatsen des Rijks een oproer »uitgebarsten, gekénmerkt door tooneelen van »brandstichting en plundering, waarvan de voor- »stelling aan de vergadering voor zijn hart, voor »het nationaal gevoel en voor de menscheid, te »bedroevend zijn zoude.»

Het antwoord op zulk eene mededeeling kan, *mag* naar mijn oordeel, geen ander zijn, dan dit:

»Sire! Zulk een oproer behoort *krachtdadig* en *onverwijld* in zijnen voortgang te worden gestuit. Wij, wij vertegenwoordigers der geheele natie verlangen dus, dat *onverwijld en voor alles*, alle middelen, van welken aard ook, worden in het werk gesteld, om dat oproer te dempen, de hoofden er van op te sporen en de schuldigen te straffen.

»Behoeft Uwe Majesteit daartoe meerdere middelen als over welke Uwe Majesteit thans reeds beschikken *kan*? Wij zijn gereed, om op de voorstellen daartoe aan ons te doen te beraadslagen.

»Op onze medewerking tot dat doel mag Uwe Majesteit rekenen, geene geldelijke of andere offeringen zijn daartoe te zwaar.

»Het oproer *moet onverwijld en krachtdadig* in zijnen voortgang worden gestuit.»

Zulke taal tref ik echter in het antwoord niet duidelijk genoeg aan. Intusschen is zij de taal, die de Nederlanders zouden spreken, wanneer zij daár voor ons stonden: »beschik over onze personen en ons geld, opdat niet het oproer zich verder uitbreide, en alzoo alles wat ons dierbaar is de prooi worde van de mnitelingen!» Zij behoort dus ook de onze te zijn.

Is zij zoodanig niet onze taal, die wij tot den Koning gaan voeren, dan zal zij onbevredigend zijn voor de stillen in den lande.

Maar zal zij dat kunnen zijn, dan behoort ook elk lid dezer Vergadering van zich den blaam te kunnen afwerpen waaronder de dagbladen hem gebracht hebben, door sommige leden openlijk aan te kondigen als niet vreemd aan daden, die met het oproer in het naauwst verband staan.

Ook behoort elk lid de verzekering te kunnen geven van niet door vrees voor goed en leven weêrhouden te worden, van te spreken naar de inspraak van zijn hart.

Ik zeg dit, om daarbij kortelijk te kunnen doen gevoelen, dat het reeds van den aanvang onzer bijeenkomst mijn voornemen was aan alle de leden der vergadering gelegenheid te geven, zich op dat standpunt te plaatsen, waarop wij staan moeten, gezuiverd namelijk van zulke verdenking en erkend als een vrij man, die zonder schroom voor zijne gevoelens uit kan komen.

Ik weigerde dus deel te nemen aan eene vergadering, bij overhaasting en zonder behoorlijke bijeenroeping, te zaam gebleven, waarvan het gevolg moest worden, dat men éénmaal gedelibereerd hebbende met leden, die niet vooraf ophelderingen zouden hebben gegeven, omtrent hetgeen men van hen in dagbladen lezen kan, men den den volgenden dag daarop niet zoude kunnen terug komen: ik zeide, bij die gelegenheid, *hier* geen Fransch te willen verstaan; en aan wien zal het vreemd klinken daarmede bedoeld te zijn geworden, niet aan zoogenaamde *urgences* de hand te willen leenen, die in Frankrijk zoo veel malen tot de heilloosste gevolgen aanleiding gaven.

Ik zeg dus nogmaals en als bij herhaling: is de taal van het te geven antwoord flauw, men zal dat antwoord niet kunnen aannemen als de taal eener vergadering, te zaamgesteld uit onbevleete en vrijsprekende vertegenwoordigers van het Nederlandsche volk.

Ik zeg dit te meer en acht er mij bevoegd toe, wanneer ik den inhoud der processen-verbaal van de afdeelingen nagaande, daaruit heb ontwaard, hoe sommige leden gemeend hebben dat over de tooneelen van brandstichting en plundering niet de verontwaardiging van de vergadering zouden behooren te worden vermeld; dat eene betuiging van smart deswege voldoende zoude zijn.

Hoe velen ook, als uit eenen mond, zich verklaard hebben tegen de zinsnede, zoo als die in het eer-

ste ontwerp voorkomt, aanvangende met de woorden: »en ook zij hebben een diep besef Sire!» en doorlopende tot aan de woorden: »en lijnregt strijdt met de welvaart en de belangen der natie.»

Ik kan dus aan het ontworpen antwoord mijne toestemming niet geven, vermits hetzelfde bij de natie dien zedelijken indruk niet kan maken, welke het behoort te maken.

Of zoude ik van mijn gevoelens moeten terugkomen, omdat een antwoord in mijnen geest gesteld, zoude kunnen worden aangewezen als eene regtstreeksche of zijdelingsche beschuldiging tegen de hooge Regering, alsof niet datgene gedaan ware, hetgeen gedaan behoorde te zijn.

Verre zij het van mij, zulk eene bedoeling: maar, waarop onze geëerbiedigde Koning rekenen kan van de zijde der vertegenwoordigers, moet in *ondubbeltzinnige* woorden worden uitgedrukt. Het moet het te meer, wanneer men herdenkt aan de, in de openbare zitting door een onzer geachte medeleden aan twee van 's Konings Ministers DE LA COSTE EN GOBELSCHROY gerigte toespraak; zijne woorden maak ik ook de mijne, en denk, als lid dezer vergadering, na zulk eene openbare toespraak, die geen oogenblik had behooren onbeantwoord te blijven, te duidelijker te moeten spreken, opdat niet wijfelende taal omtrent de gevoelens dezer vergadering twijfelen doe, en hierbij komt nog, dat wij uit het getal van 's Konings Ministers zich hebben zien verwijderen, de man, wien als trouwe dienaar van

zijnen Koning, noch hoogen adel, noch geestelijkheid, noch wuft gemeen konden doen, wankelen in zijnen vasten tred tot welzijn van Koning en vaderland.

Bij de behandeling van het onderhavig ontwerp meen ik te hebben hooren invoeren als aandrang, om bij het te geven antwoord geene andere als de voorgelegde taal te moeten uiten, opdat toch de onschuldigen niet met de schuldigen vermengd, in het lot zouden deelen der rampen, die alleen de schuldigen behoort te treffen.

Ik beklag met elk regt geaard Nederlander het lot van zoo velen — ongelukkigen — als zich in die plaatsen bevinden, alwaar de muitelingen thans het gezag in handen hebben en gewapenderhand het wettig gezag buiten werking houden.

Maar als lid der Vergadering, die het *geheele* Nederlandsche volk vertegenwoordigt, mag ik mij door het besef van het lot dier ongelukkigen niet laten terughouden van mijne medewerking te leenen aan de krachtadigste middelen, waar die noodig zijn om den opstand te dempen, en door het stuiten van denzelfde in zijnen voortgang, het vaderland niet langer aan de miltzucht der rebellen geheel ten prooi laten.

Ik zie troon en vaderland als op het spel gezet!

Na dat alle middelen, zoo als wij dit weten, zijn uitgeput, om door overreding orde en rust te herstellen in die stad, van waar de oproerkreet is uitgegaan; — nadat 's Konings zoon, de

erfgenaam van den troon, zich niet heeft ontzien om, uitgelokt door huichelende betuigingen van eerbied en gehechtheid aan het Koninklijk stamhuis en zijn persoon, waarvan doel en strekking, zoo wij mogen hopen, nader aan het licht zullen worden gesteld, zich in het midden van die oproerige stad te begeven, en aldaar verguizingen en beledigingen heeft moeten verduwen, over welke elk regtgeaard Nederlander wraak moet roepen! — na dat alles, zeg ik — heeft het uur geslagen, waarop de vergadering van de Vertegenwoordigers des geheelen Nederlandschen volks taal behoort te spreken, welke voor een ieder verstaanbaar is.

Ik zal tegen de aanneming van het ontwerp stemmen, om redenen kortelijk door mij opgegeven.

Advijds van den Heer Mr. W. B. DONKER CURTIUS.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Indien het hier alleen te doen ware om mijne persoonlijke gevoelens op de aanspraak van den troon, nopens de gebeurtenissen die ons omringen, uit te brengen, of zelfs eeniglijk die van de bewoners van het Noorden des Rijks, dan zoude ik voorzeker niet alleen in de meening deelen van hen, die het ontwerp van antwoord te slaauw achten, maar ik zou schier geene uitdrukkingen kunnen vinden in overeenstemming met die gevoelens. De smart, de verachting, de verontwaar-

diging, de afschuw, die mijne geheele ziel vervullen, wanneer ik dien onwaardigen en afschuwelijken opstand gadesla, welke, [zonder oorzaak of beweegreden begonnen; de schrik verspreid onder eene geheele natie, terwijl zij in de diepste rust en veiligheid leefde, zoude dan uitdrukkingen uit den boezem doen opkomen, oneindig krachtiger nog dan die, welke door sommige sprekers zijn aangeduid.

Maar dit is niet het standpunt waarop wij ons bevinden, wanneer het te doen is, om een antwoord op 's Konings rede van den troon te stemmen, hetgeen de waardige maar altijd kalme uitdrukking der gevoelens van de Staten-Generaal, dat is, der twee Kamers van dat ligchaam, zamengesteld half uit Zuidelijken, half uit Noorderlijken, behoort te zijn, en geenszins dat van eene afdeeling derzelve.

Dan moet ik trachten eene zoo veel mogelijk eenparige instemming te verkrijgen, en, indien ik die verkrijgen kan, door matiging der uitdrukkingen, mits de vereischte zaken er in gevonden worden, dan offer ik den vorm aan den grondslag op, meenende dat vooral hier de laatste door de eerste niet wordt te niet gedaan, en dat het dan beter is, zich schier eenparig te vereenigen in het wezen der zaak, dan die overeenstemming op te offeren alleen aan de begeerten der sterkere vormen en alsdan in dit geval aan den Koning niet anders aan te bieden dan een antwoord,

hoogst krachtig in uitdrukkingen; ja, maar welke alleen zouden zijn 'die der gevoelens van levendige en diepe verontwaardiging en 'der wenschen van het Noorden van het rijk, welke hem daarenboven niet onbekend kunnen zijn.

Neen! Mijne Heeren! opdat dit antwoord invloed oefene en zedelijke kracht en steun geve, verlang ik, en het kan voldoende zijn, dat het wezen der zaak, waarop het aankomt, er in zij uitgedrukt met zoo veel eenparigheid als verkrijgbaar is; maar het schijnt mij toe, dat ook de allersterkste uitdrukkingen van den eenen kant, en de wederspraak derzelve aan den anderen, geenszins doel treffen.

En nu; dat wezen der zake vind ik in het ontwerp; men vergunne mij het te bewijzen.

Immers ik zie er in, dat wij met den Koning deelen in de levendige en diepe smart, welke de bekende gebeurtenissen bij ons verwekken. Ik vind er de beroerten in bestempeld met den naam van oproer, en dat oproer met de tooneelen van plundering en brandstichting, die hetzelfde hebben vergezeld, veroordeeld door dat zelfde gevoel van diepe smart en van onze verontwaardiging. Ik zie er in den stilligen wensch, dat dit oproer gedempt worde, door maatregelen, geschikt om alles tot de wettige orde terug te brengen. Ik vind er in de uitdrukking onzer geneigdheid, om mede te werken tot de maatregelen, die de Regering ons mogt willen voordragen in hare wijsheid en

in het belang des Vaderlands. Ik zie er in de uitdrukking dierzelfde geneigdheid tot bevestiging van de wettige orde in de toekomst, overeenkomstig 's Konings verlangen en naar de grondwettige vormen, voor Hem als voor ons, alleen zedelijk mogelijk. Ik vind er de toestemming in tot het zamenhouden der militie, alleen gepaard met den natuurlijken wensch, dat die maatregel, door het herstel der orde, niet lang zal behoeven te duren. Ik vind er de hulde aan den Koning door ons toegebracht, onze wenschen tot schraging van zijnen troon, ons aanbod van opofferingen, namens het geheele volk gedaan, tot bevestiging van dien troon, tot herstel der rust, tot handhaving der wetten, tot bescherming van een eigen grondwettig bestaan en tot krachtdadige beteugeling van alle moedwillige aanvallen op hetzelfde. Eindelijk wordt de vereischte hulde gedaan aan 's Konings uitdrukkelijke verklaring, van nimmer aan partijgeest te zullen toegeven, of aan maatregelen strijdig met de belangen van een deel des lands; en ten slotte veroordeelen ook wij die overdrijving der driften, welke de ware vrijheid den hartader afsteekt, en wij betuigen openlijk onze bedoelingen; om de natie daartegen te behoeden, in dien zin voor het behoud der ware vrijheid te willen waken en te trachten alzoo aller belangen te vereenigen.

Wat is nu verkieslijk? Ik vraag het, niet aan aan de drift, maar aan de wijsheid, aldus den

grond en het wezen der zaken schier eenparig maar in eenen misschien te gematigden toon uit te drukken, of wel die zelfde zaken voor te brengen in meer vurige en scherpe bewoordingen, maar dan ook alleen van de zijde van het Noorden, en zonder eenigzins acht te slaan op de omstandigheden van zoovele Zuidelijke ambtgenooten, wier gezin en bezittingen zich in het midden des oproers bevinden.

Zie daar de vraag, die ik in den eerstgenoemden zin beantwoord en zulks te meer, omdat, hoezeer wij geroepen zijn om de regering te schragen en met dezelve mede te werken in deze gewichtige omstandigheden, en hoezeer ik personeel mogt gelooven dat men reeds lang geweld had moeten gebruiken en er alnog toe moet komen, ik nogtans geenszins van oordeel ben, dat de Staten-Generaal verplicht zouden zijn, dit uiterst middel uitdrukkelijk aan te duiden of in te roepen bij hun antwoord op 's Konings aanspraak, maar dat, wanneer zij na meer officiële kennis van zaken, de overtuiging erlangden, dat er geen ander middel van heil bestaat, hun alsdan de wettige en zelfs het initiatief daartoe, niet is afgesneden.

Hunne verklaarde genegenheid alzoo, om tot alles mede te werken, moet voor het oogenblik voldoende zijn, om de morele kracht der regering te schragen.

Op deze gronden stem ik voor het antwoord.

Advij's van Jhr. G. BEELAERTS VAN BLOKLAND.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Ik begin de beoordeeling van het ontworpen adres in antwoord op de aanspraak van den troon, met de herinnering aan den plegtigen eed, door de Staten-Generaal bij de openlijke inhuldiging des Konings in naam van het geheele Nederlandsche volk afgelegd (art. 51 der grondwet). In diën eed, onder den blooten Hemel op de *Place Royale* te Brussel, ten aanhoore van een ieder, maar vooral onder opzien tot den Almagtigen God afgelegd, zijn alle volgende leden der Staten-Generaal, als Vertegenwoordigers des Nederlandschen volks, begrepen, die bij de aanvaarding hunner betrekking zweren, (art. 84) »dat zij de grondwet »zullen handhaven met al hun vermogen, en daar- »van niet zullen afwijken, of toestemmen dat daar- »van afgeweken worde.»

Aan deze plegtige verbindtenis gedachtig, meen ik niet te kunnen toestemmen, dat in de buitengewone omstandigheden, in welke wij ons bevinden, en welke tot deze buitengewone zitting hebben aanleiding gegeven, het adres der Staten-Generaal eene bloote, in meer of min fraaije wending van taal en spreekwijze bestaande weërklank zij van de aanspraak van den troon. Neen, de Koning heeft regt om van de Staten-Generaal eene ronde verklaring van hunne gevoelens te ontvangen,

en de Natie zekerlijk verwacht met hetzelfde regt, dat hare Vertegenwoordigers zich zonder dubbeltzinnigheid verklaren, en de opregtheid wel parende met voorzigtigheid, de eene dier deugden evenwel niet opofferen aan eene overdrijving van de andere. Maar al konden wij, gelijk in den gewonen loop van zaken dikwijle het geval was, met eene bloote weérklank op de aanspraak volstaan, dan geloof ik, dat het ontwerp van adres ook zelfs aan die gewoonte niet beantwoordt. De Koning kondigt aan de Staten-Generaal het einde aan van den opstand in onze overzeesche bezittingen: in het adres zoek ik te vergeefs naar eenig antwoord op die mededeeling, omtrent eene zoo aangelegene gebeurtenis, omtrent den gelukkigen uitslag welke de opoffering van zoo veel bloeds en van zoo vele schatten eindelijk heeft gehad. Ik wensch, dat deze nalatigheid eener in het bijzonder uitgedrukte melding haren oorsprong niet moge verschuldigd zijn aan de tegenstelling, dat wij eenen gewapenden opstand in eene bezitting op eenige duizende uren afstands, door kracht van wapenen, door welbesteedde geldmiddelen, en door eene standvastige volharding hebben weten te bedwingen, terwijl wij eenen opstand in een gedeelte onzes lands, onder onze oogen, niet zouden kunnen dempen!

Maar indien het adres zelfs niet aan de gewoonte voldoet van geen punt van eenig belang onbeantwoord te laten, zoo vind ik aan den an-

deren kant in hetzelfde eene onvoorzichtige vermelding van' de *scheiding der gewesten, welke door tractaten en grondwet zijn vereenigd.*

Wij behoeven het ons geenszins te verbergen, dat de vereeniging der Nederlandsche gewesten, na groote staatkundige gebeurtenissen en oorlogskansen, de uitkomst is geweest van traktaten tusschen de groote mogendheden, en niet het gevolg van de raadpleging, zelfs niet van de wenschen der verbonden volken zelve. Die vereeniging kan derhalve niet gescheiden worden, zonder toestemming van de hooge contracterende partijen, en de Staten-Generaal behooren het niet te wagen tot eene scheiding van gewesten te besluiten, waarop buitenlandsche magten hun *veto* zouden kunnen uitspreken.

Om deze redenen en om alle raadpleging vrij te houden, en geene verbeteringen uit te sluiten, voor welke, hetzij onze grondwet, hetzij andere onzer wetten mogten vatbaar zijn, geloof ik, dat men in de zinsnede daartoe betrekkelijk in meer algemeene bewoordingen behoort te spreken; daarom had ik in de afdeeling, tot welke ik de eer heb te behooren, de volgende redactie van dit gedeelte voorgesteld (met welke zich ook andere leden hebben vereenigd): »het gewigtig »vraagstuk van eene herziening der grondwet, »ook ten opzichte van het tegenwoordig staatkundig bestaan van het Koninkrijk der Nederlanden, »zullen zij, langs den grondwettigen weg, welks

»bewandeling zoo voor hen als voor Uwe Maje-
 »steit alleen zedelijk mogelijk is, onderzoeken, en
 »zij zullen niet aarzelen de uitdrukking hunner
 »denkwijze en beschouwing deswege met openheid
 »en kalmte aan Uwe Majesteit kenbaar te maken,
 »terwijl zij met gevoel van dankbare erkentenis
 »de verzekering hebben ontvangen van Uwer Ma-
 »jesteits bereidwilligheid ter medewerking tot alle
 »maatregelen die het volksgeluk kunnen bevorde-
 »ren, eene gezindheid trouwens, waarvan de ge-
 »heele natie steeds de blijkbaarste ondervinding
 »heeft, en die voor allen, hoe zij ook gezind
 »zijn, ten waarborg behoort te strekken voor die
 »verbeteringen in ons grondwettig bestaan, welke
 »in aller belang noodig mogten worden geacht.”

Maar, Edel Mogende Heeren! gij zult met mij
 gevoelen, dat aan geene verbeteringen, voor wel-
 ke anderzins onze instellingen, hetzij binnen den
 kring der grondwet, hetzij door eene herziening
 en verandering in dezelve, kunne vatbaar zijn, de
 hand kan worden geslagen, zoo lang een ieder
 onzer zich niet bevindt in een volkomen staat van
 vrijheid om met beraden overleg te oordeelen; met
 andere woorden zoo lang de gewapende opstand
 in eenig gedeelte des Koninkrijks duurt. En zou-
 den wij dan onzen wensch niet uitdrukken, dat
 die opstand hoe eer hoe beter worde tegengegaan
 en gedempt? En dit weegt te meer bij mij, wan-
 neer ik het begin en den tegenwoordigen staat van
 den opstand naga: sedert een paar jaren werd het

er op toegelegd om misnoegen en wantrouwen aan te kweeken tegen verscheiden daden der Regering; wij werden overstelpt met verzoekschriften over verscheiden onderwerpen van bestuur; deze Kamer meende, die verzoeken aan den Koning te moeten overbrengen door middel van een adres; de Eerste Kamer vereenigde zich met dat gevoelen niet, en de zaak had alzoo eenen grondwettigen afloop; het volgende jaar kwamen de verzoekschriften op nieuw te voorschijn; zij werden bij besluit dezer Kamer ter griffie nedergelegd, en geen lid dezer Kamer heeft er tot hiertoe eenig voorstel uit gedaan; één onderwerp alleen is bij U Edel Mogenden opzettelijk behandeld, dat namelijk van de regtspleging door gezworenen, en hetzelfde is door eene groote meerderheid ontkennend beantwoord, en wel op eene wijze, dat er aan geene overheersching van gevoelens van de eene groote afdeeling des Rijks over de andere te denken is, daar zich zoo onder de meerderheid als onder de minderheid een groot aantal van de leden uit het noorden en uit het zuiden hebben bevonden; de bezwaren die men omtrent het onderwijs en het gebruik der Fransche taal had doen gelden, zijn bij Koninklijke besluiten afgedaan op eene wijze die geen stof tot klagten overliet. Wij genoten vrede van buiten en welvaart van binnen, maar ziet, eensklaps ontstaat in het steeds in voorspoed en rijkdom toenemende, en door een ieder met wellust beschouwde *Brussel*, een oproer, begun-

nen met de plundering bij een boekhandelaar, een vreemdeling, welken men, als ongunstig bekend, wel begreep weinig belangstelling te zullen inboezemen; maar het oproer, aldus met goed gevolg beproefd, moest weldra hooger klimmen; en werd weldra zeer behendig in een openlijken gewapenden opstand verwisseld, een opstand welke zich dadelijk kenmerkte door het verbreken der Koninklijke wapenschilden; door het aantasten van het gezag des Konings en der wetten, door het aanhitsen van denzelfden opstand in andere plaatsen, zoodat de hooge Regering verplicht is geraakt, toevlugt te nemen tot de kracht der wapenen, indien niet om de vlam des oproers dadelijk in het bloed, der schuldigen te smoren, dan ten minste om andere streken des lands voor dergelijke tooneelen te behoeden.

• Dien staat van zaken mogen wij door stilzwijgen niet verlengen; wij behooren ons te verklaren en de regering te sterken: hierom heb ik met eenige andere leden in de afdeeling voorgesteld op de zoo even aangehaalde zinsnede te laten volgen deze of dergelijke verklaring: »Maar de Staten-Generaal zijn tevens van oordeel, dat eene onvoorwaardelijke onderwerping der in opstand zijnde plaatsen aan alles behoort vooraf te gaan; zij nemen de vrijheid hunnen hartelijken wensch uit te drukken dat geene middelen, binnen het bereik der regering staande, zullen worden gespaard, opdat de wetten haar gezag en de uit-

oefening van het regt haren onbelemmerden loop »hernemen, en alzoo de bedoelde verbeteringen »mogen worden overwogen in een volkomen staat »van vrijheid en onbezorgdheid door allen die »daartoe geroepen zijn.”

Het spreekt van zelve, dat ik deze redactie, welke ik op het papier heb gebragt, zoo als zij mij voor den geest kwam, niet als de best mogelijke beschouw; ik zal gaarne eene andere aannemen, mits maar de zaak worde uitgedrukt; indien de Kamer, b. v. zich wil vereenigen met die, welke door den vorigen spreker (den Heer VAN SYTZAMA) is voorgedragen, ben ik er volkomen mede te vreden. U Edel Mog. zullen hebben opgemerkt, dat ik in algemeene bewoordingen spreek van *middelen binnen het bereik der regering staande*, zonder die middelen aan te wijzen of daaromtrent in bijzonderheden te treden: bij de gebrekkige kennis welke wij hebben van die middelen, en van den staat der zaken, is eene bijzondere aanwijzing voor mij niet mogelijk, maar ik acht ze ook onnoodig: de regering staat op het standpunt, om kwaad en middel te kennen, van haar wacht ik meer bepaalde voordragten af, voor zoo ver zij mijne medewerking behoeft; al wat ik nu verlang, is eene duidelijke verklaring, dat de Staten-Generaal de onvoorwaardelijke onderwerping der opstandelingen als een eerst en noodzakelijk vereischte beschouwen, ten einde een ieder van ons met bedaard overleg, met onpar-

tijdigheid, met onbevreesdheid voor de veiligheid van eigen persoon en bezittingen, en dus in een staat van volkomen zedelijke vrijheid, moge helpen raadplegen en besluiten over de gewigtige belangen des vaderlands.

Indien eene dergelijke verklaring, ter ondersteuning van de waardigheid der Kroon, ter verzekering van het gezag der wetten, en ter handhaving onzer eigene vrije beraadslagingen, in het adres niet wordt opgenomen, zie ik mij genoodzaakt, mijne toestemming aan hetzelfde te weigeren.

Wenden wij ons naar de ruim beweldadigde, maar ondankbare inwoners der stad *Brussel*, en zien wij wat het gevolg was van het intrekken der Koninklijke troepen, welke behandeling zij ondervonden, en wat het loon was voor het ter hulp snellen van de nog overgeblevene goede ingezetenen.

Reeds den 21sten was alle veiligheid verdwenen, en bestond er geen zweem meer van eenige geregelde magt, die nog den vorigen dag aanwezig was geweest. De bevelhebbers der Burgerwacht, de zoogenaamde staf, de raad der Burgerwacht, het raadselachtig kommitté voor de openbare veiligheid, alles was door het graauw weggejaagd en ontbonden. Zoo waren de laatste sporen der wet tigheid vervangen door de afschuwelijkste regeringeloosheid.

»Benden vreemdelingen, die te *Brussel* waren,

werden door de belhamels van den opstand tegen de burgerij opgehitst; stelden zich aan het hoofd van het graauw, liepen storm op de wachthuizen en ontwapenden de burgerwacht. Vervolgens werd de poort van het Stadhuis opengeloopen, en maakte het gepeupel zich meester van de wapenen der Burgerwacht, die aldaar bewaard werden.

Van dat oogenblik af zijn alom de deuren en de vensters gesloten gebleven. Het gewapende graauw trok onophoudelijk onder een woest geschreeuw door de stad, met eene vaan voorop, waarop de namen van de leden der voorloopige Regering stonden. Angst en schrik maakten zich meester van alle goede ingezetenen, en duizenden derzelve vlugten uit de stad.

Den 22sten nam de verwarring nog meer toe. Het graauw was volstrekt meester, en de angst voor de gevolgen van dezen staat van zaken steeg ten top. De woningen van rustige ingezetenen werden door razende lieden opengeloopen, die voorwendden wapenen te zoeken, maar die zich van de huizen meester maakten. Den geheelen nacht klepte de stormklok; de verschansingen, die volgens de dagbladen der partij door alle klassen vrijwillig zouden opgeworpen zijn, werden gemaakt door goede burgers, die met het pistool en den blooten degen op de borst, tot dit werk gedwongen werden.....”

Brussel was nu door nationale troepen bezet, die den 23sten, na eene hevige kannonnade, de

Schaerbeekse poort stormenderhánd binnenrukten; verraderlijk werd bijna uit alle ramen geschoten, barricades waren reeds vroeger gemaakt; maar bij al dien tegenstand bleven de dappere strijders voor de goede zaak echter vooreerst meester; ook het inrukken binnen *Brussel* werd voorafgegaan door een allerscherpst gevecht, hetwelk van 's morgens 7 tot 11 uren duurde. Prins FREDERIK trok teyens op dien dag binnen.

Den 24sten werd het Park, de drie Paleizen en de nabijgelegene pleinen en straten bezet; de uitgangen der Poorten kwamen in de magt der troepen, doch in de binnenstad werd den geheelen dag gevochten.

De nacht liep vrij rustig af, en den volgenden dag begon het vuur in het Park later dan te voren.

Ten 10 ure kwamen drie personen in het hoofdkwartier met de verklaring dat alle gezag ontbonden was, dat er geen hoofden meer bestonden, en dat de Heer d'hoogvorst een vrijgeleide vroeg, om over de middelen tot herstel der rust te komen raadplegen; waarom hij tevens verzocht, dat het vuur ten 11 ure aan beide kanten zoude gestaakt worden. Dit werd toegestaan. De Heer d'hoogvorst kwam, maar zijne voorstellen konden niet aangenomen worden, althans de kannonnade op de benedenstad werd weder voortgezet.

Naar de kant van *Leuven* en *Mechelen* lagen troepen in reserve en uit *Antwerpen* werd grof geschut toegezonden. De troepen streden met verbit-

tering en handhaafden zich in de verkregene stelling, doch werden op den 26sten door een overgroote hoop opstandelingen aangevallen, welke alvorens brand in 's Konings paleis hadden gesticht. Dit had reeds vroeger in het paleis der Staten-Generaal plaats gehad.

Dien ten gevolge werd men verplicht het paleis te ontruimen; de verdediging tot de Hertogstraat werd in eene voor de troepen hoogstgevaarlijke wijze beperkt, waarom men oordeelde de stad te ontruimen, en vooreerst aan haar lot te moeten overlaten. De afmarsch had des nachts in de beste orde plaats.

Prins FREDERIK bevond zich welvarende en begaf zich naar *Diegchem*, alwaar de troepen post vatten, die op 8000 man werden begroot.

6 à 700 man der Koninklijke troepen werden gekwetst of sneuvelden hierbij. Volgens de beste opgave van Staatswege waren er van de eersten 278, welke te *Antwerpen* verzorgd werden.

Den 28^{en} was het bekend dat de hieronder staande personen ligt en zwaar gekwetst waren (*):

Generale staf; — Toezigt over de Grenadiers en Jagers.

Baron *J. F. de Constant de Rebceque*, Luitenant-Generaal, gekwetst.

A. Schuurman, Generaal-Majoor, gekwest.

(*) Voor sommigen is het van belang deze namen hier aan te treffen, daarom ging ik tot plaatsing over.

Generale staf.

N. F. E. de Gumoëns, Luitenant-Kolonel, ge-
vangen.

J. C. de Normandie 's Jacob, 1ste Luitenant,
13de afdeeling, en aspirant bij den staf, gekwetst

Afdeeling grenaders.

J. W. Schmitz, Kapitein, gekwetst.

L. N. Perot, Kapitein, ———

F. Hardy, Kapitein, ———

A. L. Akersloot van Houten, Kapitein, ———

R. Sandberg, Kapitein, ———

J. W. de Schepper, 1ste Luitenant, ———

A. J. van Slingelandt, 1ste Luitenant, ———

A. Daelman, 1^e Luitenant, ———

2de Bataljon Jagers.

A. A. Capiaumont, 1^e Luitenant gekwetst

F. L. Damman, 1^e Luitenant, ———

5de Afdeeling Infanterie.

J. Schenofsky, Luitenant-Kolonel, gevangen.

9de Afdeeling.

J. J. A. Ardesch, Luitenant-Kolonel, gekwest.

M. Bergers, Kapitein, ———

H. J. Testas, Kapitein, ———

A. Berkhoff, 1^e Luitenant, gesneuveld.

10de Afdeeling.

P. Morre, Kapitein, gekwetst;

J. P. L. W. Tissot van Patot, Kapitein, ———

W. de Ravallet, 1^e Luitenant, ———

17de *Afdeeling.*

K. H. Wimmer, Kapitein, gekwetst.

Regement Dragonders, n° 4.

C. F. E. de Thirry, Majoor, gekwetst ;

P. Kenens, Ritmeester der 2de klasse, —

Regement Huzaren, n° 6.

F. van Borssele, Majoor, gevangen.

Regement Huzaren, n° 8.

H. J. W. A. van Uchelen, Ritmeester der 1e klasse, en adjudant van den Luitenant-Generaal *Trip*, gevangen.

Regement Lanciers.

L. J. Gantois, Majoor, gekwetst.

F. Doffignies, 1e Luitenant, gevangen.

Korps-rijdende Artillerie.

C. F. Kramer de Bichin, Majoor, gesneuveld.

J. C. van Ryneveldt, 1e Luitenant, gekwetst.

C. G. A. van Gorkum, 2de Luitenant, gevangen.

Men vergelijke hierbij de volgende, later ingekomene, supplémentaire nominativen staat.

Afdeeling Grenadiers.

N. L. Perot, Kapitein, overleden aan de gevolgen zijner bekomen wonden.

A. H. P. K. van Sachtelen, 1ste Luitenant, gekwetst.

G. J. L. Brade, 2de Luitenant, idem.

L. G. le Brun, 2de Luitenant, idem.

1ste *Afdeeling Infanterie*.

H. J. Antoine, Kapitein, gekwetst.

5de *Afdeeling Infanterie*.

C. V. G. Dittlinger, Majoor, idem.

L. Kuilenbrouwer, Kapitein, idem.

9de *Afdeeling Infanterie*.

A. Bredie, 1ste Luitenant, idem.

J. F. A. Krythe, 1ste Luitenant, idem.

A. W. Anten, 1ste Luitenant, idem.

10de *Afdeeling Infanterie*.

S. M. Dolleman, 1ste Luitenant-Adjutant, idem.

W. de Ravalet, 1ste Luitenant, idem.

K. J. B. de Monix, 1ste Luitenant, vermist.

11de *Afdeeling Infanterie*.

K. H. Wimmer, Kapitein, overleden aan de gevolgen van zijne bekomene wonden.

Afdeeling Kurassiers n°. 3.

D. C. de Bruin, 1ste Luitenant, gevangen.

Regement Lanciers.

N. A. Ablay, 2de Luitenant, gekwetst.

Overigens zijn van de hier navermelde korpsen, het navolgende aantal onder-officieren, korporaals en manschappen gesneuveld, gekwetst of gevangen, als:

Gesneuveld.

Van de afdeeling Grenadiers,	33.
Van het 2de bataillon Jagers,	10.
Van de 5de afdeel. Infanterie,	3.
Van de 9de afdeel. Infanterie,	17.
Van de 10de afdeel. Infanterie,	31.
Van het Instructie-bataillon,	7.
Van het reg. dragonders, n ^o . 4,	1.
Van het regiment Lanciers,	1.
Te zamen	<u>103.</u>

Gekwetst.

Van de afdeeling Grenadiers,	199.
Van het 2de bataillon Jagers.	53.
Van de 5de afdeel. Infanterie,	24.
Van de 9de afdeel. Infanterie,	86.
Van de 10de afdeel. Infanterie,	164.
Van het Instsuctie-bataillon,	15.
Van de rijdende Artillerie,	35.
Van de Artillerie te voet,	2.
Van de afd. Kurassiers n ^o . 3,	1.
Van het reg. Dragonders. n ^o . 4,	3.
Van het regiment Lanciers,	14.

596.

Te *Antwerpen* was ook een 90 tal krijgsgevangenen, onder sterke bedekking aangebragt. Op de Beurs bragten zij den nacht door en werden onder bewaring van Generaal CHASSÉ gesteld.

Luik was oproerig. Den 24sten had men de

stormklok geklept op het gerucht, dat men een aanval van de zijde van *Maastricht* te wachten had. Ook besloot men, bij gebrek aan vuurwapenen, elk, die een geweer verlangde, van een piek te voorzien.

In *Mons* was het in die dagen alles rustig.

Te *Delft* werd een Militair Hospitaal gevestigd.

Gend was ondanks de pogingen van kwalijkgezinden.

Maar te *Brugge* stak men de vaan des oproers op, zoo dat de militairen genoodzaakt werden vuur te geven, waardoor evenwel, gevoegd bij het patrouilleren der troepen, de wanorde meer en meer toenam. Om de bloedige tooneelen, welke een sterken tegenstand der troepen noodwendig ten gevolge moest hebben voor te komen, verlieten deze den volgenden dag, 28 September, de stad. Het driekleurig vaandel werd dadelijk van den toren uitgestoken, en de Burgerwacht, dezelfde kleuren dragende, bezette de stadspoorten. Eenige personen, die wegens plundering gevangen zaten, werden in vrijheid gesteld.

De Gouverneur van *West-vlaanderen* welke zich te *Brugge* bevond, verliet de stad, na alvorens een lid der gedeputeerde staten benoemd te hebben, om gedurende zijne afwezigheid de zaken waar te nemen.

Te *Antwerpen* werd door Generaal CHASSE eene

proclamatie uitgevaardigd op den 27sten September, waarin voorkwam:

»Dat het verbreide gerucht, strekkende, om te doen gelooven, dat op last van Z. K. H. prins FREDRIK de stad *Brussel* in brand zoude zijn gestoken, schandelijken laster is.

»Dat insgelijks lasterlijk wordt verbreid, dat men de troepen twee uren plundering zoude hebben beloofd; — dat daarentegen is aangekondigd, dat elke plunderaar, tot het leger behorende, dadelijk zouden worden dood geschoten.

»Dat, zoo de stad niet reeds geheel en al in de asch is gelegd, zulks alleen moet worden toegeschreven aan 's prinsen edel karakter en mensche-lievendheid.»

Terstond na het ontvangen berigt, dat de Nationale troepen zich uit hunne positiën in de bovenstad van *Brussel* hadden terug getrokken, werd er op last van den Koning een kabinetsraad gehouden, waarbij al de Ministers tegenwoordig waren.

De banneling DE POTTER, te *Brussel* zijnde, vaardigde den 29sten eene Proclamatie uit, waarin hij verklaarde steeds verkleefd te zijn aan het vaderland, de vrijheid en de gelijkheid voor allen.

De Regering der stad *Brugge* voegde zich een raadplegend Committé toe, hetwelk bestond uit de Heeren DE MEULENAERE, DE SERVET, JULLIEN DE PELICHY VAN HEURNE, RODENBACH en SERWEYTENS,

welke besloot tot het oprigten van eene bezoldigde wacht van 300 man.

Te *Gend* wendde muiters op nieuw pogingen aan, om de goede orde en rust te verstoren. De burgerlijke ruitery kwam echter spoedig tusschen beiden, en verdreef alzoo de reeds aanmerkelijk aangegroeide menigte die bewijzen van ongeret geldheid gaven. Het kasteel werd in staat van tegenweer gesteld.

Het hoofdkwartier van Prins FREDERIK werd van *Diegchem* naar *Waelhem*, tusschen *Antwerpen* en *Mechelen* verplaatst.

Even vóór dat de banneling DE POTTER zich in *Brussel* vertoonde, en aldaar in zegespraal werd binnengeleid, onderteekenden 3 leden van het provisioneel Gouvernement een stuk, waarin hij verzocht werd terug te keeren. Nadat deze tot de uitoefening van het hoog gezag is geroepen, verkondigde het bewind, dat het geene stukken erkende, dan die door al die Leden geteekend waren: waarna alle Leden verklaarden, dat DE POTTER, ROGIER EN VAN DE WEYER het Centraal Comité, belast met de algemeene belangen, zoude uitmaken. Dadelijk nu deed het erkende Comité een aantal benoemingen, waaronder DON JUAN VAN HALEN, adjudant van den Spaanschen Generaal MINA Kommandant der krijgsmagt van Zuid-Brabant werd, en LESCAILLE der stad *Brussel*.

Deze regering, welke aan DON JUAN VAN HALEN het opperbevel dier gewapende lieden had opge-

dragen, schoon echter zelve eeniger mate door die krijgsman geregeerd te worden, zoo als bleek uit eene brief van 30 September, waarin hij, dezelve verzoekt aan Prins FREDERIK te schrijven, dat, indien de gevangene DUPONTAUX en EVERARD op dien dag niet tegen twee anderen officieren uitgewisseld waren, alle gevangene zouden worden doodgeschoten; bovendien bedreige deze overste de regering, ingeval zij niet teregt aan zijn verlangen voldeed, hij krachtdadige middelen zoude nemen om zijn doel te bereiken.

Reeds den 30ten bestond te *Brussel* geene voorlopige regering meer, blijkens de volgende proclamatie, die op dien dag werd afgekondigd:

PROCLAMATIE.

Dapperè Medeburgers!

»Gij hebt den vijand daar buiten verjaagd! Thans moeten wij waken tegen eenen vijand, die zich in ons midden bevindt, en die, voor de verdere vestiging van het gebouw onzer vrijheden, niet minder gevaarlijk is. Zonder eenen volstrekten eerbied voor openbare en bijzondere personen en bezittingen, zullen wij het edele doel, dat de vrienden des Vaderlands voor oogen hebben, nooit bereiken.

»Oorlog den vijand! Vrede den burgeren! Wij zijn allen broeders, hebben alle even groot belang

bij de handhaving der inwendige orde, gelijk wij allen belang hebben bij de uitroeijing der plunderaars en brandstichters, die ons bedreigen.

„Wij noodigen de burgers uit, om zich onderling te beschermen. Aller personen, aller bezittingen werden aan de hoede van allen aanbevolen.

„De schoone zaak, die het volk heeft doen zeevieren, is te zuiver, dan dat wij haar aan het gevaar zouden blootstellen, om door buitensporigheden bezoedeld te worden. Laat ons plundering en brandstichting overlaten aan de vijanden van België; de gelederen der Hollanders — zie daar het eenige doelwit voor het zwaard en het vuur der Belgen.”

Brussel, 30 September 1830.

Het centraal kommitte. -

DE POTTER, CH. ROGIER, S. VAN DE WELDER.

Met gesloten deuren was de tweede kamer der Staten-Generaal den 27sten 28sten en 29sten te 'sGravenhage vergaderd geweest.

De medegedeelde redevoeringen zullen dus alhier volgen.

Advij van den Heer Mr. C. G. BIJLEVELD.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Geroepen om met mijne medeleden van deze Kamer mijne stem uit te brengen op 's Konings boodschap van den 13^{den} dezer, houdende: »op-

»gave van twee vraagpunten, welke Zijne Majesteit »eene onverwijld, bepaalde en zorgvuldige over- »weging van Hun Edel Mogenden onderwerpt;» en omtrent welke Z. M. »verlangt de vrije en »openhartige mededeeling van het gevoelen van »de vertegenwoordigers van het Nederlandsche »volk;» neem ik geen deel aan de debatten, om mijne wijze van zien omtrent die, ja — in waarheid te regt als gewigtige vraagpunten, aangekondigde vraagstukken, te doen kennen.

In de afdeeling, tot welke ik behoor, en in de centrale afdeeling, ook tegenover 's Konings Minister van Binnenlandsche zaken, heb ik genoeg gezegd aan het boven alle bedenking te stellen, dat ik het tegenwoordig oogenblik en de omstandigheden, waarin wij verkeerden; ongeschikt reken, om die vraagpunten te behandelen.

Dat de Vergadering, zoo als wij die hier gezamenlijk uitmaken, thans niet is te zamengesteld om met de overweging van zulke twee ingewikkelde vraagpunten zich bezig te houden; en eindelijk dat een bevestigend, even weinig als een ontkennend antwoord, goede gevolgen hebben kan.

Waar vandaan dan ook ik met hart en ziel verlangd had, zoo als ik nog laatstelijk in de centrale afdeeling, op gister gehouden, den vurigsten wensch daartoe heb aan den dag gelegd, dat het Zijne Majesteit mogte behagen, zich te vergenoegen met de kennis van de uiteenlopende gevoelens der leden, vervat in de processen-verbaal van het

verhandelde in de afdeelingen aan 's Konings Ministers ter hand gesteld; edoch met geen ander gevolg dan dat 's Konings Minister ons heeft doen kennen het verlangen van den Koning, om een legaal antwoord omtrent de beide vraagpunten; — evenwel met dien verstande, en dit moet wel in het oog worden gehouden (het is ook om dit wel te doen weten, dat ik hiervan ook bij deze discussie melding make), dat het Zijner Majesteits doel niet is aan de vergadering eenigzins voor te schrijven van hoedanigen aard dat antwoord zoude moeten wezen, maar dat slechts een antwoord wordt verlangd, hoedanig dat zoude mogen zijn.

Ik neem dus geen deel aan deze debatten om met mijne wijze van zien mijne medeleden bekend te maken; maar slechts om met korte woorden eenige ontwikkeling te geven aan de gronden waarmede ik mijne stem denk te zullen kunnen wettigen.

Ik zeg kortelijk, omdat ik van mijne zijde zoo min mogelijk eenig verder beletsel wil in den weg leggen, dat zoo velen van onze medeleden die met mij leden zijn van de vergadering van het Amortisatie-syndikaat, hetwelk tegen heden te Amsterdam is bijeengeroepen, nog deel gaan nemen aan die bijeenroeping om ten minste op morgen of overmorgen te kunnen helpen besluiten, omtrent punten die zeker van een groot belang kunnen zijn, belangrijker misschien dan wel oppervlakkig zoude kunnen gedacht worden.

Men wachte zich voor alles waaruit de kwaadwilligheid stof kan ziften, om wantrouwen in te boezemen. *Ne quid darius.*

Hiermede trede ik nu dadelijk ter zake en beweere dat het tegenwoordig oogenblik en de omstandigheden waarin wij verkeeren, ongeschikt zijn om vraagstukken van zoo veel gewigt als die zijn, welke aan ons worden voorgelegd, te behandelen.

Het oproer rigt, in sommige deelen van het Rijk, de gruwelijkste tooneelen van brandstichting en roof aan: een burger-oorlog van den ergsten aard, staat op het punt van los te barsten, zoo dezelve niet gezegd kan worden reeds te bestaan: 'sKonings troepen houden zich bezig om door geweld van wapenen muitelingen tot orde en onderwerping te brengen: het bloed van zoo vele braven wordt vergoten dáár, waar ongelukkigen noch in persoon, noch in bezittingen veilig zijn tegen het moorddadig geweld van de heffe des volks, aangevoerd door vreemde deelgenooten van het vloekgespan, hetwelk alle deelen van Europa met eenen geheele ommekeer van orde dreigt, en met zich voeren vreemde huurlingen, die niet anders dan misdaad kennen.

Op zulk een oogenblik, onder zulke omstandigheden, worden wij geroepen om »op onze onderfinding afgaande,» welke *geene* is, zonder eenige inlichting omtrent hetgeen men weten moet, zal men eenig oordeel kunnen vellen, — op zulk een

oogenblik, en wat zoude ik nog al meer er van kunnen zeggen, om er de ongeschiktheid van aan te toonen; maar ik zwijg liever dan iets te zeggen, hetwelk de hartsiegten nog meer aan het zieden zoude kunnen brengen, — op zulk een oogenblik intusschen worden wij geroepen om, *met kelmte*, vraagpunten te behandelen, die betwijfeld worden of zij wel tot ons behooren, en over welke men niet dagen of weken, maar maanden moet nadenken om er, bevredigd met zijn eigen geweten, op te durven antwoorden.

Groote God! wie zijn de raadslieden, bij welke eerst het denkbeeld is opgekomen en het hebben durven mededeelen aan Neerlands dierbaar Opperhoofd, onzen Koning, wiens ziel geschokt wordt door het zien van zoo veel euvelheden als plaats vinden, wiens vaderhart bloedt over het moeten in het werk stellen van middelen van geweld, waarvan zijn stamhuis een afkeer heeft, op wiens gelaat te zien zijn de groeven van pijnigend verdriet welke de snoodste ondankbaarheid, met eene helische vreugd op het gelaat, er in geploegd heeft.

Maar ik ga verder, en wel tot mijnen tweede grond, en zeg: onze vergadering, zoo als die thans is zamengesteld, is ongeschikt om op de voorgestelde vraagpunten eenig stellig antwoord te kunnen geven.

Voor alles verlaat ik mij tot hetgeen ik bij gelegenheid van de deliberatiën over het adres, in antwoord op s' Konings aanspraak van den

troon, op dat punt heb gezegd; en wat zoude ik daar nog al niet bij kunnen voegen? Zijn er geene leden in ons midden, die, blijkens de door hen gedane proclamatie, niet verondersteld kunnen worden met eene genoegzame vrije stem op de voorgestelde vragen te kunnen antwoorden?

Zijn er geene leden in ons midden, die als afgevaardigden van de opstandelingen (ik wil, ik mag de bedoelingen van die leden niet beoordeelen, zij kunnen zuiver zijn geweest, — zoo lang de daartoe bevoegde magt geene andere uitspraak heeft gedaan, moeten die buiten onze oordeelvelling blijven), zich hebben laten gebruiken tot eene daad, die veelligt hun een ander lot had kunnen doen te beurt vallen, dan dat van eene toelating tot den troon van onzen Koning.

Maar ik schuif het gordijn voor het gebeurde en vraag: zijn er niet in ons midden leden, die moeten beven op het aandenken aan hun goed en hunne bezittingen, gelegen in die in opstand zijnde streken van het dierbaar, maar helaas ongelukkig, rampzalig vaderland; die er hunne dierbaarste panden hebben, vrouw, kinderen bloed- en aanverwanten; die hunne zonen en bloedverwanten op het slagveld hebben; zonen, bloed- en aanverwanten; die misschien reeds zieltoogend hier of daar ter neder liggen, veelligt op dezen oogenblik reeds ontzield?

Is het van zulke leden te verwachten dat zij in

staat zijn over de twee vraagpunten welberaden oordeel te kunnen vellen?

Maar zijn wij allen, zoo veel wij zijn, niet te zeer door hartstogten van allerlei aard buiten alle bedaarde stemming gebragt, om met een *ja* of *neen* op elk der vraagpunten in het afgetrokken, of in verband met elkander beschouwd, te kunnen antwoorden?

Vraagt het u af, mijne mede-leden! vraagt het u af, voor God en geweten, en bedenkt dan hoe het met ulieden gesteld zij.

Wat mij betrefte. Ik leg mijne hand op de borst, en zeg voor mij *neen*; Ik ben niet in die stemming, welke mij bij zulk een onderzoek behoeft.

En wat zal nu het gevolg van een stellig antwoord? Zegt men *neen*! Dan heeft eene meerderheid, eene meerderheid bestaande uit de zoodanigen; die men als de onderdrukkers van de Belgen altijd heeft uitgekreten, het besluit in de wereld gebragt; dan zijn de Belgischen afgevaardigden overstemd geworden; dan veelligt tijgt men hun aan, zich niet waardig hunner roeping te hebben gedragen; dan vinden de opstandelingen nieuwe stof om hunne aanhangers op te heffen; dan wordt veelligt alles wat aan onze medeleden dierbaar is, aan de grootste onheilen blootgesteld.

Maar is de Koning er dan daarmede af?

Zal Zijne Majesteit daarin stof kunnen vinden

om, naar beviad, met Hun Edel Mogenden de maatregelen te kunnen beramen, die tot het wazentlichen haaner meening zouden moeten genomen worden? Naar mijn inzien, zeker neen!

De Koning, en de Koning alleen, kan de ondervinding hebben; Zijne Majesteit, die het geheel overziet, kan de ondervinding hebben, welke vereischt wordt, om met kennis van zaken, eenig voorstel betrekkelijk het vraagstuk te doen.

De Koning, en de Koning alleen maakt traktaaten met de vreemde Mogendheden, en kan de gezindheid van dezelve kennen; dus Zijne Majesteit niet wij, kunnen oordeelen over de vraag, hoe eene afscheiding der twee groote deelen des Rijks, bij dezelve zal worden opgenomen en kunnen worden verwezenlijkt. Wij slaan naar alles als een blinde naar het ei.

Dit, dit kan in U Edel Mogenden een *neen* wettigen, maar dit *neen* kan nooit den Koning dekken, wanneer hij dat *neen* tot rigtsnoer van zijn doen of laten wil leggen.

Maar zeggen wij nu *ja*! Wat dan? Dan brengen wij den Koning op het gevaarlijk standpunt van onverwijd voorstellen te moeten doen, om die meening der vertegenwoordigers des volks te moeten doen, en wel zulke voorstellen, die aan de hoofden der factie welgevallig zijn.

Doet Hij dat niet, dan geeft Hij nieuw voedsel, om nog meer de Majesteit Zijner kroon aan te randen; — misschien wel om daarin aanleiding te

vinden om gewapenderhand den geheelen Staat om ver te werpen, ten minste daartoe den kans te wagen.

Ik oordeel dus dat geen stellig maar ontwijkend antwoord behoort gegeven te worden; waartoe ik besluit; er alleen bijvoegende: dat, zoo men stellig antwoorden wil, ik *neen* zeg op beide vragen.

Advijz van den Heer Mr. J. GOVREER HOOFD.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Daar kunnen zulke moeilijke tijdsomstandigheden bestaan, dat men om onveranderlijk bij zijne denkwijze te volharden, en zijne grondbeginselen getrouw te blijven, soms genoodzaakt is zijn gedrag naar die omstandigheden te wijzigen, en een tegenovergesteld voetspoor in te slaan, dan hetgeen men tot dus verre gevolgd heeft. Zoodanig zijn de tijden die wij beleven, en zoodanig zijn de omstandigheden waarin ik in het bijzonder mij bevinde. Zoo mijne voormalige denkwijze niet schijnt te strooken met de stem, welke ik voornemens ben bij deze gelegenheid uit te brengen, komt het mij belangrijk voor, dat mijn gedrag in deze door niemand worde misduid, en daarom alleen verzoek ik eenige oogenblikken mij uwe aandacht te willen verleen.

Laat ons vooreerst dan eene blik op het voorgedane werpen. Wat was aanvankelijk het bestendig onderwerp onzer bezwaren tegen het bestuur

in hoeverre zijn wij van datzelve afgeweken? Was de stipste nakoming onzer grondwet, niet het onophoudelijk thema aller onzer redevoeringen en het eenig doel waarnaar wij streefden? Hoe zijn wij dan trapsgewijze daartoe gekomen, dat wij over het onderwerp raadplegen, dat ons thans bezig houdt, en dat wij vraagpunten onderzoeken, welke nooit strekken kunnen om de grondwet, die wij bezworen hebben, in stand te houden, of regelmatig te wijzigen, maar die zelfs niet met *ja* beantwoord kunnen worden, zonder dezelve geheel te vernietigen? Was eertijds de minste overhelling van het bestuur naar willekeur genoegzaam om onzen ijver te ontsteken, en waren wij alsdan steeds gereed hetzelfde binnen de grenzen der grondwet terug te voeren, — hoe ver is men nu niet aan de andere zijde der grenzen overschreden; En hoe groot is niet in allen gevalle de afstand tusschen eene rondborstige maar eerbiedige tegenkantsing, ja zelfs tusschen een vertoog van vermeende of wezenlijke grieven, aan het onpartijdig oordeel der Regering aangeboden; hoe groot zeg ik is niet de afstand tusschen dit en de haat tegen elk wettig gezag, die ontaard is in oproer, opstand, ja, burgeroorlog.

Toen ik, nu bijna zes jaren geleden, zitting in deze Vergadering verkreeg, was ik doordrongen van de pligten die op mij berustten, en koesterde ik de oprigte wensch van nuttig aan mijn Vaderland te kunnen wezen, door het bestuur voor te

staan in alles wat hetzelve ten algemeenen nutte zoude voorstellen, maar tevens het onvermoeid gade te slaan in alle deszelfs handelingen en nitgaven. Nooit heeft eenige wrevel mij verleid het voetspoor te verlaten, dat ik mij voorgesteld had te betreden, en indien ik deszelfs voorstellen meer bestreden dan verdedigd heb, ligt de schuld daar van niet aan mijnen goeden wil, maar aan mijne overtuiging.

Een denkbeeld voornamelijk heeft mij overmeesterd, en alle anderen in mijn gemoed verdrongen; aan dat denkbeeld heb ik mij des te vaster gehouden, omdat ik zag, dat het, zoo wel in deze vergadering als daar buiten, uit het oog verloren wierd, — namelijk, de éénheid van ons aller vaderland, in den zin, welke wij aan den ons afgevorderden eed moesten hechten. »Het geheele volk van Nederland te vertegenwoordigen zonder aan de bijzondere belangen te hechten van deze of gene provincie, waarvan wij ons eenigermate als zaakgelastigden zouden kunnen beschouwen, omdat wij uit dezelve verkozen waren;” dit beginsel heb ik volgehouden, zoo trouw als eenig lid dezer vergadering; zonder mij te bekreunen of ik mij daardoor aan het gevaar blootstelde aan mijne committenten, ja aan de geheele afdeeling des Rijks, tot welke ik behoor, te mishagen. Ik heb getracht mij de belangen van het tegenovergesteld deel zoo veel mogelijk eigen te maken, en daar, waar ik dezelve tegenstrijdig met die van het an-

der gedeelte gevonden heb, heb ik mijne stem gegeven aan die maatregelen, welke mij voor het geheele Rijk het nuttigst toeschenen, zonder mij te laten verleiden door nationaal vooroordeel of genegenheid voor de plaats mijner geboorte. — In dien zin heb ik altijd de éénheid van ons vaderland beschouwd; meer dan eens heb ik blijken gegeven dat ik het in dien zin verstond.

Indien deze mijne onpartijdigheid in later tijden uwe goedkeuring weggedragen heeft, Edel Mogende Heeren! indien ik bij eene volgende gelegenheid daardoor een nitstekend bewijs ontvangen heb van het vertrouwen, dat de vergadering in mij stelde, het was er verre van af, dat ik mij dit doel had voorgesteld, of zelfs daarna haakte. De wijze waarop ik mij van mijne taak heb gekweten, heeft, hoop ik, een ieder kunnen overtuigen, dat ik even weinig de gunst der Regering, als de toejuiching van het gemeen heb nagejaagd; en dat de eenigste rigtsnoer van mijn gedrag geweest is: nakoming van de grondwet, en onpartijdigheid tusschen het Noorden en het Zuiden.

Hier roep ik het getuigenis veler Zuidelijke leden in, welke de pogingen kennen, die ik onophoudelijk heb aangewend, om de banden, welke ons moesten vereenigen, naauwer toe te halen. Zij zullen mij regt laten wedervaren, want zij zijn met mijne persoonlijke gevoelens bekend, en welke ook de zijde zij, voor dewelke ik mij in deze tijdsomstandigheid verklare, zullen zij mijne keuze

nooit aan blinden haat of vooroordeel toeschrijven.

Men zal zich misschien nog kunnen herinneren, hoe veel zaden van tweedragt ik tuschen de twee groote afdelingen des Rijks heb opgesomd, bij gelegenheid der noodlottige discussiën over de verzoekschriften, rakende de grieven, te Brussel, toen een mijner geacht medeleden en ik eene vreesdame afleiding trachtte te bezorgen aan die ziekte-stoffen van het staats-ligchaam, die sedert weder naar binnen geslagen, thans zulk eenen droevigen invloed op deszelfs welstand hebben uitgeoefend. Wel aan, Edel Mogende Heeren! deze zaden van tweedragt, waarvan ik toen reeds beweerde dat het zoo bezwaarlijk ware derzelver ontwikkeling te voorkomen en in een gewenscht evenwigt te bewaren, deze zijn thans, aangevuurd door de woede der driften, en ontwikkeld door den drang der gebeurtenissen, tot zulk eene hoogte opgeschoten, dat, niettegenstaande de veerkracht van het Gouvernement en de vaderlandsliefde der ingezetenen, ik geen middel mij als mogelijk kan voorstellen, om dezelve tot zoo verre weder aan het bedaren te brengen, dat het regelmatig bestaan van het staatsgebouw in wezen zoude kunnen worden gehouden. Een kreet van scheiding is te midden van deze gebeurtenissen opegaan; en heeft haren weerklink in aller harten gevonden, en naar mijn oordeel blijft dit het eenig mogelijk middel het vraagstuk op te lossen, dat ons is voorgesteld; hoe moeilijk dan ook deze oplossing in de be-

werking moge bevonden worden, en welke billijke vrees daaruit moge ontstaan, voor de algemeene en bijzondere belangen zij, dat descheiding dan plaats hebbe! Maar dat zij volledig, dat zij vrijwillig geschiede, en met billijkheid ten uitvoer worde gebragt; opdat wij van afgunstige en elkander hatende broeders in gedienslige naburen mogen herschappen worden, altijd gereed elkander in nood bij te staan; alsdan zal een ieder, na het gemeenschappelijk vaderland afgezworen te hebben, weder vrij zijn de belangen van zijn eigen vaderland voor te staan; zijne eigene zeden, zijne eigene taal en gewoonten kunnen behouden, en niet gedurig in de verpligting staan, zijne bijzondere gevoelens aan het algemeen welzijn op te offeren. — Het moet dan geen opzien bij u baren, Edel Mogende Heeren! indien ik, na zulk een ijverig voorstander geweest te zijn van eene innige vereeniging, ik nu een der eersten ben om eene volstreckte scheuring in te roepen; dewijl ik door deze, en door deze alleen, weder geheel vrij worde, om mijne liefde op mijn oude vaderland weder geheel over te brengen, dat voortaan alleen die verpligting van mij zal kunnen vorderen, welke ik te voren aan de twee deelen des Rijks schuldig was.

Thans is mijne keuze gedaau, ik worde weder geheel Hollander, en zonder mijne grondbeginzelen te veranderen, kan ik de belangen van België geheel laten varen. Op die wijze zie ik het voorstel in, en dat is de uitlegging welke ik aan mijn

gezegde wilde geven, dat ik bij den aanvang dezer redevoering gebezigd heb, dat als men aan zijne grondbeginselen wilde getrouw blijven, men zijn gedrag soms naar de omstandigheden moest wijzigen.

Hiermede zoude ik kunnen volstaan, indien het mij slechts te doen ware de beweegredenen te doen kennen, welke mijn besluit regtvaardigen. Maar behalve dat wij de voorwaarden der deeling bepalen, indien wij tot eene scheiding besluiten, moet ik mij ook nog verklaren, over de wijze, hoe ik achte dat dezelve bewerkstelligd kan worden.

Maar alvorens mij over deze twee belangrijke punten in te laten, zij het mij vergund, Edel Mogende Heeren! een oogenblik stil te staan, om den loop gade te slaan, welken wij in de behandeling der discussie hebben te volgen, welke geopend is over de twee vragen, ons door de Regering voorgelegd.

Bij de eerste wordt ons gevraagd, of de ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangetoond om de nationale instellingen te wijzigen. Dit is geene afgetrokken of bespiegelende kwestie. Het is eene daadzaak, waarover men verlangt dat wij ons verklaren, en waarop een ieder met *ja* of *neen*, volgens zijne overtuiging, zal hebben te antwoorden. Maar in de veronderstelling dat deze kwestie ontkennend beantwoord wordt, volgt daaruit dat de tweede vraag alsdan van zelve ver-

valt? Ik meen van neen; integendeel komt het mij voor, dat het mogelijk kan zijn, en dat in-dedaad het geval thans bestaat, dat eene herziening van de grondwet een ontoereikend middel tegen het bestaande kwaad zoude opleveren, terwijl eene verandering in de betrekking welke uit hoofde van de grondwet in de traktaten tusschen de twee groote afdeelingen bestaan (en zoo wordt de afscheiding in de tweede vraag omschreven), terwijl, zeg ik eene zoodanige verandering, welke ik eene geheele vernietiging der grondwet noeme, een heilzaam middel, ja ons eenig reddingsmiddel zoude kunnen zijn.

Uit dien hoofde, indien men over de twee vragen, elk afzonderlijk, stemt; zal ik op de eerste *tegen* stemmen, zonder mij daardoor verbonden te achten om ook de tweede af te stemmen, welke naar mijn oordeel altijd in omvraag zal moeten worden gebragt, op welke wijze de eerste ook beslist moge zijn geworden.

In deze veronderstelling zal ik dan voortgaan met mijne gedachten te ontwikkelen, over de mogelijkheid eener scheiding, die de belangen der beide deelen zoude kunnen overeenbrengen.

Billijkheid, de naauwgezetste billijkheid moet hierbij op den voorgrond staan, en in dat opzigt geloof ik, dat men niets billijker en eenvoudiger kan voorstellen dan den *status quo* voor de vereeniging. — Laat ons van elkander gaan als twee echtgenooten uit den eerbaren stand in

de maatschappij, welke eene echtscheiding verlangen, omdat de ondervinding geleerd heeft; dat er onoverkomelijke tegenstrijdigheden in hunne inborst bestaan, welke geen huislijken omgang op den duur mogelijk maken, maar die niets liever zullen zien, dan zich over hunne onderlinge belangen te verstaan, en alle regtsgeding willen vermijden. Laten wij ons vooral wachten voor alle burengeruchten, en geene vreemden in huislijke twist inhalen.

Stellen wij ons veeleer eene vriendschappelijke schikking voor; en dat een ieder terug neme, wat hij in het huishouden heeft ingebracht; de baten en schaden deelende, welke sedert de zamenwoning zijn opgekomen, en zich in der minne verstaande, over zulke onderwerpen, welke aan den een boven den anderen meer bijzonder van zijne gading toeschijnen. Op deze basis zoude bij voorbeeld de austro-belgische schuld met de helft der vermeerdering der staats-schuld sedert de vereeniging, ten laste van België komen, het overige aan ons, en indien ruilingen van grondgebied, of bevoordeeling nopens den vrijen handel op onze koloniën wenschelijk voorkwamen, zoude dit het onderwerp van bijzondere onderhandelingen kunnen worden, even als over andere belangen van wederzijde, te talrijk om alhier op te noemen.

Dit alles zoude, gelijk men ziet, gevonden kunnen worden, maar om eene orde van zaken tot stand te kunnen brengen, die duurzaam en vast

zal zijn, moeten er zoo weinig mogelijk punten van aanraking tusschen de twee nieuwe volkeren blijven bestaan. De eerste en eenigste voorwaarde, onder welk ik mij voor eene afscheiding verklaar, de *conditio sine qua non*, is, dat die afscheiding *geheel* zij, *volkomen*.

Twee nieuwe Staten moeten het Koningrijk der Nederlanden vervangen, en schoon wij niet kunnen verhinderen, dat beide zich onder den schep-ter derzelfde Dynastie scharen, moet die gemeenschappelijke band geenen anderen invloed op het bestaan der beide volken hebben, dan dat hunne krachten naar bniten, daardoor en door eene naauwe defensieve alliantie verdubbeld worden. Maar laat hen voor het overige niets met elkander gemeen hebben, en indien de vereeniging der militaire magt onder het opperbevel van hetzelfde hoofd, eenige schikking daaromtrent noodzakelijk maakte, vermeen ik, dat men voorloopig zoude kunnen vaststellen, dat de armee in de beide Rijken uit militie zamengesteld zijnde, het aandeel in manschappen en geld voor haar onderhoud door elk land, naar aanleiding zijner bevolking gedragen zoude worden, ten minste in gewoonlijke tijden.

Maar, Edel Mogende Heeren! zulk een volledige afscheiding kan geene wijziging in de grondwet genaamd worden, welke op eene geheele ineensmelting berust, het is de geheele omverwerping van dezelve, en kan nooit door grond-

wettige maatregelen bewerkstelligd worden. Zij zal nooit van regtswege plaats hebben, maar kan alleen door de daad ingevoerd worden.

Het kan dus niet meer daarbij te pas komen, die maatregelen in te roepen, welke de grondwet aan de hand geeft, wanneer de ondervinding mogt geleerd hebben, dat wijzigingen in dezelve noodig waren. — Neen, de scheiding vernietigt de grondwet, en elk volk vindt zich daarom verplaatst op het standpunt, waarop het zich in 1815 vóór de vereeniging bevond. — Wij, Hollanders! vervallen onder het beheer der grondwet, die ons toen regeerde, en kunnen dezelve wijzigingen, volgens de regelen daarbij opgegeven. Gij, Belgen! indien gij het stamhuis van Oranje getrouw blijft, kan u nog eene gelukkige toekomst toelagchen. Gij zult eene grondwet daarstellen, die onder deszelfs beheer aan uwe behoeften beantwoordt. Onder de bescherming van dat Huis kunnen bij u kunsten en wetenschappen en nijverheid blijven bloeijen, terwijl gij in ons steeds trouwe bondgenooten zult vinden, gereed om met u tot de gemeenschappelijke verdediging zamen te werken. Maar daarentegen, indien burgertwist en oproer de liefde-ketenen doen verbreken, welke u aan dat doorluchtig Huis verbinden, alsdan zal het aan den Koning staan over u te beschikken, dan u terug te geven aan hen, die u aan zijne vaderlijke zorg hebben toebetrouwd.

Deze gedachte, welke *mij* toebehoort, omdat

dezelve bij mij ontstaan was, eer dat ik dezelve in een geschrift had gelezen, waar zij beter uitgedrukt is, dan ik het had kunnen doen, zal ik hier overnemen, en haar aan uwe overdenking aanbevelende, deze redevoering besluiten. Zie hier dezelve:

» Indien WILLEM I. vijftien jaren van vaderlijke zorg aan het welzijn van België besteed, door de zwartste ondankbaarheid ziet vergelden, zoo kan hij nog, het denkbeeld van zijne eigene regten door de gewapende magt te handhaven, opgevend, de volgende verklaring met eere van den troon hooren: Belgen! ik wil het bloed zelfs van schuldige onderdanen niet doen stroomen; gij hebt opgehouden mij te gehoorzamen; ik houde op u te regeren; gij zijt niet langer mijne onderdanen. Maar Europa heeft mij België toevertrouwd; in die hoedanigheid heb ik eenen pligt te vervullen. In naam van Europa zal ik uw land gewapenderhand bezetten, tot dat Europa over uw lot zal hebben beslist. Ik wil voor mijne eigene belangen geen bloed storten, maar weedengene, die zich tegen deze veiligheidsmaatregel verzet! Dat de Souvereinen van Europa over België het vonnis vellen!”

Advij's van den Heer M. P. D. VAN SYTZAMA.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Geroepen, eene stem te uiten over de vragen, die ons ter beantwoording zijn voorgesteld, zoo

wensch ik die mijner ambtgenooten geluk, die in de gelegenheid schijnen te zijn geweest, om zich eene kennis van oorzaken en daden te verschaffen, noodig om zich daarop te kunnen verklaren.

Ik ben zoo gelukkig niet geweest, en waslit dus af dat de Regering, het zij op mijn voorstel, het zij *eigenmagtig*, opening doe van hetgeen noodig is te weten, om met kennis van zaken twee belangrijke vraagpunten te beantwoorden.

Wanneer ik niet weet, waarom of hoe het denkbeeld eener afscheiding door eenige oproermakers is vooruitgesteld, kan ik mij niet uitlaten over de noodzakelijkheid van dezelve, wanneer bij voorbeeld, dit eens door landverraders was voorgesteld, met oogmerk, om België te prepareren op deszelfs overgang tot Frankrijk — hoe zou ik dan *ja* kunnen zeggen op die vraag — al was zij mij overigens aannemelijk toegeschenen?

Wanneer ik niet weet waarom, hoe, en door wie tegen het wettig gezag is oproer gemaakt, hoe kan ik mij dan uitlaten over de noodzakelijkheid van veranderingen in de grondwet; bij voorbeeld, wanneer die gevraagd, vooruitgezet en verlangd werd, door democraten, en als een eerste stap tot omverwerping van onze monarchale regeringsvorm — hoe zal ik dan ook hierop *ja* kunnen zeggen, al scheen deze vraag mij overigens nog zoo aannemelijk.

Zoo lang het Gouvernement mij, dus geene zoodanige officiële mededeeling gelieft te doen, die

mij op het standpunt kunnen plaatsen, van waar ik deze allerbelangrijkste vragen zal kunnen overzien; — zoo lang storm en onweêr op dat standpunt mij omringen, en ik niet die kalmte ondervinde, als welke ik meen te behoeven, om misschien over het politiek bestaan van mijn vaderland, over de vrijheid van deszelfs ingezetenen uitspraak te doen; — zoo lang ik niet weet, of andere Europesche Mogendheden, met voorbijgang van andere traktaten zullen kunnen en willen homologeren, hetgeen wij in de tegenwoordige orde van zaken zouden veranderd hebben; — tot zoo lang, Edel Mogende Heeren! laat ik en het Koninkrijk der Nederlanden en deszelfs grondwettelijke instellingen in hun geheel, en zal zoo wel tegen de eene als de andere vraag stemmen.

Advijz van den Heer Mr. J. CATS, EPZ.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Niet dan sedert weinige dagen de eer hebbende lid dezer vergadering te zijn, zoude ik zeker in gewone omstandigheden en bij eene niet buitengemeen gewigtige voordragt mijn gevoelén door eenvoudig voor of tegen te kennen geven, thans echter, bij eene beraadslaging over de gewigtigste punten van ons nationaal bestaan, gevoel ik mij gedrongen, om ook mijne beweegredenen kenbaar te maken.

Hartelijk had ik gewenscht, dat de omstandig-

heden hadden veroorloofd, dat de vragen, waarover thans de rede is, ons niet waren voorgesteld, reeds nu, terwijl de rust nog geenszins is hersteld, terwijl er nog vele hartstogten gaande, ja misschien niet alle meeningen geheel vrij kunnen zijn; liever had ik dezelve ook beantwoord na eene meer volledige kennis van den aard en den oorsprong van het gebeurde, waarbij ik dan beter had kunnen beoordeelen of, en zoo ja, welke, misschien nog bestaande bezwaren *althans medegewerkt* hadden, om de taal van onruststokers bij een zoo groot gedeelte onzer misleide landgenooten zoo gereeden ingang te doen vinden; bij welke kennis ik dan met meer grond mijn oordeel had kunnen bepalen, of zoodanige bezwaren hunnen oorsprong hebben uit onze grondwet, dan wel in den niet door deze juist zoo voorgeschreven gang van zaken; alsmede daarover, of in de daad verschil van belangen, zeden en gewoonten zoo groot, ja de ongelukkiglijk opgerokkende afkeer tusschen Zuid en Noord zoo hoog geklommen zoude zijn, dat zelfs op een eenigzins verwijderd tijdstip aan geene geheele verbroedering zoude te denken, en dus geheele afscheiding van instellingen volstrekt onvermijdelijk zoude wezen; en gevoel ik hierbij dan te meer het nut en het gewigt, al is het ook nog voor onze volgende deliberatiën, van het mede tot het bekomen van zoodanige informatiën strekkend voorstel van mijnen geachten vriend en medelid, den Heer van SYTZAMA.

Doch heb ik gerekend, dat deze wenschen en bedenkingen, mij in den gegebenen stand van zaken, niet mogten weêrhouden, om ook reeds nu en bij mindere, dan gewenschte kennis, mijne meening althans provisioneel te vestigen.

Wat nu aangaat de eerste vraag: »of?» namelijk »de ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangetoond om de nationale instellingen te wijzigen?» is mijne meening geworden, dat ik die vraag met *neen* zal moeten beantwoorden:

omdat, ik onder de bij de vraag genoemde nationale instellingen meen bedoeld te zijn, alleen de *fundamentele, de grondwettige* nationale instellingen, en ik mij de vraag verder zoodanig gedaan voorstelle, niet of er in die instellingen gebreken zijn, dan wel of die gebreken, zoo zij bestaan, van zoodanigen gewigtigen aard zijn, dat dezelve noodzakelijk wijziging vorderen;

omdat ik van oordeel ben, dat zoo het altijd gevaarlijk, en buiten den uitersten nood onraadzaam is, het fundamenteel verdrag van den Staat aan te tasten, zulks in bijzondere mate het gey moet zijn in onzen tegenwoordigen toestand, waarbij wij ons niet behoeven te ontveinzen, dat punten in discussie zouden komen, welke door Zuidelijken ernstiglijk verlangd, door het Noorden nimmer *kunnen* toegegeven worden;

omdat ik meene dat velen in der daad tegen den wensch van onzen geëerbiedigden Koning, ook mijn oordeels in ons staatswezen bestaande gebreken, en

wel inzonderheid zoodanige, welke niet theoretisch dikwijls van meer belang schijnen, dan zij wel praktisch bevonden worden te zijn, maar zoodanige, welke tot den zenuw van den Staat behooren, kunnen verbeterd worden met behoud en onder het regime onzer tegenwoordige grondwet.

En eindelijk, omdat ik voor alsnog mede *neen* acht te moeten antwoorden op de tweede vraag, en ik dus ook deswege geene wijziging der grondwet noodzakelijk behoef te houden.

Deze tweede vraag, »of,» namelijk »de betrekkingen, door de traktaten en door de grondwet, »tusschen de twee groote afdeelingen van het Rijk »gevestigd, tot bevordering van het gemeenschappelijk belang, in vorm of aard zouden behooren »te worden veranderd?» is mijns bedunkens wijd gesteld; terwijl ik dezelve echter heb opgevat en mij voorgesteld, als of daarbij alleen bedoeld wordt die zoogenaamde politieke of gedeeltelijke afscheiding, waarvan wij sedert eenige dagen voor het eerst, doch ook zoo veel hebben hooren spreken, meen ik ook die vraag voor alsnog althans ontkennend te moeten beantwoorden; al ware het ook alléén, om de bron, waaruit dat denkbeeld het eerst, ik herzeg het eerst, deszelfs oorsprong schijnt genomen, en om de tijden en omstandigheden, waarin hetzelfde meer ingang schijnt gevonden te hebben, en in welke wij nog verkeerren: want juist die bron, die tijden, en omstandigheden doen mij twijfelen, of dat zelfde denk

beeld wel in kalmer en beter tijd, wanneer het geweld gefnuikt, orde, rust en veiligheid hersteld, en vele aan onderscheidene zijden opgewekte gemoedsbewegingen bedaard zullen zijn, nog zal wezen de wensch niet alleen, maar de stellige begeerte van de meerderheid der Nederlanders.

En zoo lang ik dien twijfel voede, wil ik niet door een overigens, bij deze deliberatie tastbaar onbepaald, en tot geenerlei stellige uitkomst brennend *ja* medewerken tot, maar zal ik door *neen* mij verklaren tegen verdere behandeling en overweging van schikkingen, in welker vaststelling ik onoverkomelijke zwarigheden meen te zien; in welker uitwerking, zoo dezelve tegen mijne verwachting konde daargesteld worden, ik de beginselen rekene gelegd eener duurzame, steeds wijder wordende, welligt allengs tot veel verdere, tot geheele separatie, leidende klove, ook tusschen nog door vele gelijke belangen verbondene, inderdaad Nederlandsche gewesten.

Boven zoodanige dan, na langdurige twisten, botsingen en schokken, uit velerlei zeer verschillende oorzaken te wachten geheele separatie, zoude ik dezelve dan, moest het zijn, liever nu reeds dadelijk geheel zien tot stand gebragt, en dan wel of tusschen onze tegenwoordige Noordelijke en Zuidelijke, of wel tusschen alle de eigenlijke Nederlandsche en Waalsche provinciën; doch tot deze, niet alleen het Nederlandsche volk, maar ook de belangen der doorluchtige dynastie, welke ons

regeert, ja van geheel Europa rakende kwestie, meen ik de gedane tweede vraag niet te mogen uitstrekken.

Advij's van Jonkheer G. BEELAERTS VAN BLOKLAND.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Volgens U Edel Mogendens beslissing van gisteren, zal de Kamer een cathégorisch antwoord op de voorgestelde vragen geven: maar dit kan echter niet verhinderen, dat elk individueel lid dezer Kamer vrij blijft in zijn gevoelen, en dus, of zijn bevestigend antwoord geven kan, behoudens allerlei wijzigingen, of zijn ontkennend antwoord geven kan in dien zin, welke eigenlijk geene ware en beslissende oplossing der voorgestelde vragen aanbiedt; hieruit volgt dan, dat het zoogenaamde cathégorisch antwoord iets minder dan cathégorisch zijn zal, en dat de Hooge Regering aan het bij Zijner Majesteits boodschap van den 13den dezer geuit verlangen, om te ontvangen: »de vrije en openhartige mededeeling van het »gevoelen der vertegenwoordigers van het Nederlandsche volk,» geenszins voldaan zal zien, en groot gevaar zal loopen van aan het *ja* of het *neen* der Staten-Generaal eenen zin te hechten, lijnrecht strijdig tegen de meening van hun, welke die lettergreep zullen hebben uitgesproken.

Maar indien ik dan ook op mijne beurt die vragen tot een onderwerp mijner beantwoording zal maken, zoo ben ik wel verplicht dezelve te beant-

woorden, zoo als zij mij zijn voorgesteld, dat is, niet onafhankelijk van elkander, maar de tweede ondergeschikt aan de eerste; want het is toch slechts ingeval van een bevestigend antwoord op de eerste vraag, dat de tweede ons is voorgesteld: ik kan derhalve niet begrijpen, hoe ik, wanneer mijn antwoord op de eerste vraag ontkennend mogt zijn, een bevestigend antwoord op de tweede zoude kunnen geven! Deze tegenstrijdigheid zoude mij te duidelijker voorkomen, wanneer ik de vragen vergelijk met art. 1 der grondwet, hetwelk de omschrijving en de bestanddeelen van het Koninkrijk der Nederlanden inhoudt, met verwijzing tot het traktaat der Mogendheden op het Kongres van Weenen gesloten, den 9den Junij 1813.

Wanneer ik dan de eerste vraag ontkennend beantwoord, dan verklare ik even daardoor dat ik art. 1 der grondwet wil behouden, en dus de zamenstelling van het Koninkrijk handhaven, zoo als hetzelfde bij de traktaten is omschreven.

Na dit vooraf aangemerkte zal ik elk der vragen in het bijzondere nog kortelijk beschouwen; en dan zeg ik op de eerste: dat de ondervinding mij wel heeft geleerd dat er verandering kan en tot genoegen der ingezetenen van onderscheidene provinciën behoort te worden gemaakt in de wijze van ons binnenlandsch Bestuur; waardoor de Hooge Regering het voordeel zoude verkrijgen van meer hoog-opperbestuur uit te oefenen en min-

der te administreren, maar dat de ondervinding mij niet heeft geleerd, dat, wanneer men door de *nationale instellingen*, in de vraag, *de grondwet* bedoelt, deze zoude behooren te worden verandert. Ik verklaar voor mij zelve niet op de hoogte te staan om dit met voldoende kennis te beoordeelen: de ondervinding bij mij zoude slechts of lokaal, of zeer onvolkomen kunnen zijn; bij de Regering daarentegen mag ik meer algemeen, meer sedert vijftien jaren opgezamelde ondervinding veronderstellen, en daarom geloof ik van die zijde ook de uitkomst der ondervinding te mogen verwachten, door stelliger voorstellen, indien daartoe noodzakelijkheid bestaat.

Doch is het thans daartoe de tijd, nu een gedeelte van het Rijk in opstand is, en derhalve vele thans niet die zedelijke vrijheid bezitten, in welke zij zich zouden moeten bevinden, om onpartijdig hun gevoelen te zeggen?

Op de *tweede* vraag kan ik, naar de regelen eener goede redeneerkunde, volgens hetgeen ik reeds voorloopig aanmerkte, niet anders dan ontkenkend antwoorden. Maar daarenboven, ik kan niet van mij verkrijgen het ontbinden in overweging te nemen van eene vereeniging, die niet ontstaan is uit den verklaarden wensch van de verbonden volkeren zelve, maar uit de traktaten der groote Mogendheden, welke deze vereeniging in het belang van de Europeische staatkunde besloten hebben. Het reeds door mij aangehaalde art. 1 der

grondwet stelt dit buiten allen twijfel; daarbij wordt de zamenstelling van het koninkrijk met duidelijke woorden gegrond op het traktaat van 9 Junij 1815 te Weenen gesloten en geteekend: zoo lang derhalve door de hooge kontrakterende partijen geene verandering in dat traktaat is toegebracht, meen ik in eene wijziging der grondwet, in dit opzigt, mij niet te mogen inlaten: aan den Koning alleen behoort het initiatief omtrent die gewichtige aangelegenheid, omdat het bestuur der buitenlandsche betrekkingen, volgens onze heden althans nog in kracht zijnde grondwet, aan Hoogst-denzelfen alleen is opgedragen, en de Staten-Generaal daarmede geene bemoeienis hebben dan, ingevolge art. 58, in het geval van afstand of verruiling van grondgebied, wanneer hunne toestemming moet worden gevraagd.

Maar, vragen wij ons opregtelijk af, van waar het denkbeeld van *scheiding* der gewesten (want de loop dezer discussie leert dat daarvan eigenlijk de rede is, schoon het woord in de vraag is vermeden), ontstaan is? Immers alleen daaruit, dat dit denkbeeld is uitgegaan uit een oproerig conclave te *Brussel*, te midden van den opstand gehouden, en uit *Frankrijk* overgekomen en aangevuurd, en vervolgens als een tooverwoord is voortgelopen. Moeten wij het daarom aangrijpen? Indien ik hier alleen had te spreken als vertegenwoordiger der Noordelijke provincien, of nog meer, alleen als gedeputeerde van *Holland*;

indien ik alleen mijn verlangen naar rust voor Noord-Nederland, en het vermeend handels-belang van Holland had te raadplegen (ik zeg met opzét *vermeend handels-belang*, omdat ik vrees dat velen, die uit dit oogpunt de scheiding als wenschelijk beschouwen, zich illusiën maken, en zich een denkbeldig goed voorstellen, waarvan de verwezenlijking niet zoo gemakkelijk zoude zijn), en indien ik daarbij aan eene regtmatige verontwaardiging wilde lucht geven, zoude ik met anderen den handschoen, ons door een verraderlijk conclave toegeworpen, oprapende, de oproerige streken des lands uit ons maatschappelijk verbond kunnen verstoten.

Maar ik sta hier als vertegenwoordiger des geheelen Nederlandschen volks, en in die betrekking moet ik mij verheffen boven plaatselijk en bijzonder belang; ik moet geenen onbestemden en onberaden wensch uiten of ondersteunen tot scheiding, tusschen hetgeen men gewoon is de twee groote afdeelingen des Rijks te noemen, alleen omdat een opstand in één gedeelte der eene groote afdeeling is uitgebarsten, terwijl in diezelfde afdeeling andere, niet minder belangrijke gedeelten, zich getrouw aan Koning en grondwet houden, of zal men *Antwerpen* en *Vlaanderen*, waar de ingezetenen, met opoffering van eigen rust en genoeg, voor het behouden van de openbaer orde waken, verstoten, en, tegen den wensch van hunne voornaamste ingezetenen, bij eene afdeeling

voegen, zonder hun belang en hun verlangen te raadplegen? En wat zal het lot van *Noord-Brabant* zijn? Die provincie, in vroegeren tijd een wingewest van de republiek der Vereenigde provinciën, was sedert 1795 een integrerend deel der Bataafsche republiek, en zoude dus wel bij de Noordelijke afdeeling behooren, maar welke grensscheiding van eenige kracht biedt zij aan?— Of zal men de zoogenaamde natuurlijke grenzen aannemen en de Zuidelijke afdeeling tot aan den *Moerdijk* laten strekken? Maar dan bedenke men, dat een aanzienlijk deel van het oude *Holland*, dat reeds in der Graven-tijden tot dat gewest behoorde, zich thans bij *Noord-Brabant* vindt gevoegd, ik bedoel het land van *Heusden*, de *Langstraat*, het land van *Altena*, *Geertruidenberg*, enz.

Uit dit alles besluit ik dat ik het allergevaarlijkst reken, mij op eene geheel onbestemde wijze te verklaren, omtrent een wensch tot scheiding der afdeelingen van ons Koningrijk. Alleen wanneer ik een bepaald voorstel daartoe zoude zien, zoude ik mij in staat kunnen gevoelen het al of niet aannemelijke te beoordeelen; de quaestie *quo modo?* beheerscht hier zoedanig de quaestie *an?* dat ik mij op de laatste niet kan uitlaten, zonder de eerste aanschouwelijk te zien voorgesteld.

En dit te minder, daar de grondwet mij verbiedt zonder een bepaald voorstel de hand te slaan aan veranderingen of bijvoegingen in de

grondwet. Ons geeerd medelid, de Heer SYRKENS, heeft dit reeds duidelijk betoogd uit art. 229, hetwelk voorschrijft dat niet slechts «de noodzakelijkheid der verandering bij eene wet »verklaard,» maar ook, »de verandering of bijvoeging zelve duidelijk aangewezen en uitgedrukt moet worden.» Ik beaam volkomen het gevoelen van dien geeerden spreker in dat opzigt, en zal het niet herhalen; maar ik meen daar te moeten bijvoegen, dat het nog meerder kracht verkrijgt, wanneer ik dat betoogde in verband beschouw met art. 105 der grondwet, hetwelk de uitoefening der *wetgevende magt* opdraagt gezamenlijk aan den Koning en de Staten-Generaal; terwijl volgens art. 73, de eigenlijk gezegde voorafgaande overweging van voorstellen aan de Staten-Generaal te doen, schijnt te huis te hooren bij den Raad van State. De Staten-Generaal zijn ingesteld om hunne toestemming te geven aan wetsontwerpen of andere voorstellen des Konings, of om, uit kracht van het hun toegekend initiatif, voorstellen aan den Koning te doen; maar uit den aard der zaak moet het voorstel altijd een bepaald voorstel zijn; men vergelijke slechts de formulieren van mededeeling, art. 109 en 115.

Op eene onbepaalde vraag een gevoelen of een blooten wensch te uiten, ligt buiten mijne roeping te dezer plaatse.

Derhalve kan ik mij op de voorgestelde vragen niet bepaaldelijk uiten, maar een antwoord met

ja of *neen* moetende geven, antwoord ik op de beide vragen: *Nee*n.

Advys van den Baron J. M. K. VAN UTENHOVE
VAN HEEMSTEDE.

EDER MOGENDE HEEREN!

Na het besluit, heden morgen door de Kamer genomen, waarbij ons slechts een onvoorwaardelijk antwoord op de beide vraagpunten, door *ja* of *neen* uit te brengen, is toegestaan, zal ik dan ook slechts met weinige woorden de beweegredenen behoeven op te geven, waarom ik die beide ontkenneend zal moeten beantwoorden. Ik had gemeend en gehoopt dat op eene nota, welke ik in de vierde afdeeling had overgelegd, eenige nadere ophelderingen en inlichtingen, gelijk dit gewoonlijk plaats heeft, van Gouvernementswege zouden zijn gegeven. — In die nota had ik te kennen gegeven, dat, ofschoon bij eene ontkenneende beantwoording der eerste vraag door de meerderheid der afdeeling, de tweede mogt komen te vervallen, ik nogtans van meening was, dat, bijaldien in *de tegenwoordige omstandigheden* eenig denkbeeld van scheiding *tusschen twee groote afdeelingen van het Koninkrijk* konde in aantmerking komen, er dan door deze *grote afdeelingen* niet wel andere konden worden verstaan dan die der *Waaalse* en der *Nederlandsche* gewesten, en dat dien ten gevolge, de beide Vlaanderen, Antwerpen en Lim-

burg, ten minste voor het grootste gedeelte, in geen geval van Noord-Nederland zouden behooren te worden gescheiden, te minder, daar in die *tegenwoordige omstandigheden* zulk eene scheiding door die gewesten in geenen deele scheen te worden verlangd.

Maar in de onregelmatige wijze van beraadslaging, thans door de Kamer gevolgd, waarbij de verslagen der afdeelingen niet eens gedrukt, en aan de leden zijn rondgedeeld, kan ik nu niet anders, dan de beide die vragen eenvoudig met *neen* beantwoorden: de eerste, dewijl ik de grondwet, welke ik nu vijftien jaren geleden heb helpen invoeren, en gedurende dien tijd handhaven, — en waarin noodzakelijke veranderingen, krachtens haar 229ste artikel, door eene *wet*, geenszins door eenen wensch, allermint door eenen oproerkreet moeten worden aangeduid, — thans, nu ik voor de laatste maal aan de beraadslagingen dezer Kamer deel neme, niet wil helpen vernietigen, even als of zulk een oproerkreet een proefondervindelijk bewijs voor hare onvolmaaktheid konde opleveren: de tweede dewijl men zich niet eens duidelijk verklaart, welke gewesten men al of niet in die afscheiding zoude willen begripen, en bovendien, dewijl eene ontkennende beantwoording der eerste, de tweede vraag, naar mijn inzien, van zelve doet vervallen.

Advij's van den Heer J. J. B. BOËYÉ.

(Vertaald medegedeeld.)

EDREL MOGENDE HEEREN!

Ik zal zeer kort zijn, ten einde deze beraadslaging zoo min mogelijk te verlengen; wanneer *dertig* redenaars gesproken hebben, kan men niet dan in herhalingen vallen van hetgeen door deze, zoo voor als tegen, tot verzadigers toe, is aangevoerd. Ik ga derhalve onmiddelijk tot het uiten van mijn gevoelens over. Wat het eerste der aan onze beraadslaging onderworpen vraagstukken betreft, verklaar ik, dat, mijns inziens, eenige wijzigingen in onze nationale instellingen, of ten minste in eenige wetten en verordeningen, die er de uitvloeisels van zijn, noodzakelijk en onvermijdelijk zijn geworden. Mogelijk kunnen dezelve door bijzondere wetten, op de gewone en gebruikelijke wijze worden in het werk gesteld; doch, de uiteenlopende gevoelens te dezen aanzien daar latende, aarzel ik niet te antwoorden, *ja de ondervinding heeft de noodzakelijkheid aangetoond eenige onzer nationale instellingen, in de wettelijke en constitutionele vormen, bij de grondwet voorgeschreven, te wijzigen.*

Doch niet even zoo onvoorwaardelijk en bepaald kan ik antwoorden op het tweede vraagstuk, rakende de afscheiding van de twee groote afdeelingen des Rijks, zonder de voorwaarden en bepa-

lingen dier scheiding te kennen. Ik betreur het, dat besluit, gisteren door de Kamer genomen, mij in dezen niet de minste ruimte overlaat, en dat, om eene gedeeltelijke afscheiding te erlangen, waardoor de welbegrepen belangen en behoeften van beide zijden zouden kunnen worden overeengebracht, ik mij genoodzaakt zie het volstreckte beginsel eener algemeene scheiding aan te nemen, welker uitgestrektheid, of grenzen, door niets wordt aangeduid. In deze tweeledige gesteldheid gebracht, gevoel ik mij gedrongen *ontkennend* ten aanzien van dezen gewigtigen maatregel te stemmen, terwijl daarentegen eene scheiding, onder zekere opzigten, mij wenschelijk voorkomt, gelijk ik zulks breeder heb ontwikkeld in eene nota, gevoegd bij het proces-verbaal der verhandelingen van de zevende afdeeling, tot welke ik de eer heb te behooren, en aan welke ik mij gedrage.

Hieruit volgt, derhalve, Edel Mogende Heeren! dat, indien ons later een welberaamd en juist omschreven ontwerp van afscheiding mogt worden geboden, ik mij voorbehoude, hetzelfde met de meest mogelijke aandacht te onderzoeken, en daaraan mijne goedkeuring te hechten, ingevalle ik hetzelfde doelmatig mogt oordeelen voor het gemeen belang van de twee afdeelingen des Rijks, zonder dat men mij alsdan zal kunnen beschuldigen van in tegenstelling te zijn met het gevoelens, hetwelk ik in dit oogenblik uit,

*Advij's van Jhr. Mr. G. G. CLIFFORD.***EDEL MOGENDE HEEREN !**

Lang heb ik mij zelven niet kunnen overreden, dat het voor mij gepast ware het woord te voeren over de zoo gewigtige en zoo teedere vraagpunten, door de Koninklijke boodschap van den 13den dezer maand ons voorgelegd; lang vermeende ik, dat het genoegzaam geweest ware, dat elk onzer in de verschillende afdeelingen dezer Kamer, voor zoo veel heur mogelijk was, zijn gevoelen over de beantwoording dier beide vragen met bedaardheid, maar ook onbewimpeld en openhartig had uitgedrukt; en dat de bij elkander voeging dier kennelijk geworden meeningen in een centraal rapport volkomen toereikende zoude geweest zijn, om, wat onze Kamer aanbelangd, en voor zoo veel in de tegenwoordige omstandigheden geschieden kon, aan de bedoeling van Zijne Majesteit bij het voorstellen dier vragen te voldoen.

Te meerder werd deze meening bij mij versterkt, daar ik voor mij ten minste hoe langer hoe meer bevestigd werd in de gedachte, dat wij ons buiten staat bevonden, om een bepaald of categorisch antwoord op elk dier beide vragen te geven; maar dat wij voor als nog slechts konden uitdrukken, welke onze wenschen waren, tot zoo lang, dat wij, door nadere inlichtingen en openleggingen van het Gouvernement, ons in staat za-

gen gesteld, om met betere kennis van zaken eenig oordeel over de punten in die vragen vervat te kunnen vellen, en dus op dezelve tot eenig berekeneerd eind-besluit te kunnen komen.

In de zesde sectie, tot welke ik de eer heb te beehren, heb ik dan ook in substantie gezegd, dat ik voor mij de beantwoording der eerste vraag: *»of de onderviuding de noodzakelijkheid heeft aangetoond, om de nationale instellingen te wijzigen.»* geheel ondergeschikt acht aan de beantwoording, welke ik zoude *kunnen* of zoude *moeten* geven op de tweede der ons voorgelegde vragen, namelijk: *»of de betrekkingen, door de traktaten en door »de grondwet tusschen de twee groote afdeelingen van het koninkrijk gevestigd, in vorm of aard, tot bevordering van het gemeenschappelijk belang zouden behooren te worden veranderd;* maar dat ik tot de beantwoording dezer tweede vraag, op welke naar mijn inzien alles aankomt, en waaruit de beantwoording der eerste vraag noodwendig volgt, mij niet in staat bevinde, voor en aleer ik van het Gouvernement inlichting bekomen had: 1°, Of de inzigten der staatkunde der groote Mogendheden van Europa, die de vereeniging van de beide groote afdeelingen van dit koninkrijk, zoo als hetzelfde thans bestaat, in der tijd hebben daargesteld, eenigermate in overeenkomst waren met eene eventuele verandering in den vorm of aard onzer bestaande betrekkingen.

2°. Zoo ja, welke alsdan de artikelen zijn, die

in de bestaande traktaten en in de grondwet zouden behooren te worden veranderd!

3°. Welke de schikkingen en de voorwaarden wederkeerig zouden kunnen zijn, waarop de thans bestaande betrekkingen tusschen de twee groote afdeelingen van ons Rijk zouden kunnen worden gescheiden? En

4°. Op welke wijze alsdan voortdurende het doel zoude kunnen bereikt worden, hetwelk men zich voorgesteld heeft door de zamenvoeging van ons Rijk, zoo als hetzelfde thans bestaat, en door de traktaten en de grondwet is gevestigd geworden?

Omtrent deze vier punten, heb ik, zoo als ook natuurlijk voor alsnog zijn moest, geenerlei inlichting of eenige verduidelijking kunnen bekomen; daardoor vind ik mij ook voor als nog in de onmogelijkheid gesteld, om mijn oordeel te vestigen, ten einde eenig beredeneerd en bepaald antwoord op de tweede der voorgestelde vragen te geven; en daardoor ben ik dus tevens buiten staat, om de eerste der beide vragen, welker beantwoording naar mijn inzien geheel afhangt van die, welke op de tweede vraag *kan* of *moet* gegeven worden, met *ja* of *neen* te beslissen.

In deze staat van onzekerheid of liever van onmogelijkheid, om eenig bepaald oordeel te vellen, doordien al wat de overweging, redenering en oordeelvelling leiden en grondvesten moet, mij toeschijnt ons te ontbreken, is mij het be-

discutieren van de stellige antwoorden, welke op de beide onderhavige vraagpunten zouden moeten gegeven worden, voorgekomen te zijn ontijdig, nutteloos en ongepast. Uit dien hoofde is zeer lang bij mij de gedachte de overwegende geweest, dat, in eene eventuele discussie, wegens de stellige beantwoording der ons voorgelegde vragen, het voor mij voëgzamer ware stil te zwijgen, dan deel te nemen in eene redekaveling, aan dewelke al datgene noodwendig ontbreken moet, wat tot eene juiste oordeelvelling en tot het definitief uiten van eene bepaalde stemgeving dienen moet.

Dewijl echter de meerderheid in deze kamer beslist heeft, dat de stelligen beantwoording der door Zijne Majesteit ons voorgelagde vragen, een onderwerp behoort uit te maken van onze beraadslaging, en ik bij nadere overweging gevoel, dat bij zulke bestaande buitengewone en overwigtige omstandigheden, als thans plaats hebben, het pligtmattg kan geacht worden, dat ten minste blijke, welke de geest zij, waarin men is, en welke denkwijze men koestert over het hoofdzakelijke in die vragen begrepen; zoo acht ik mij bevoegd, om eenige oogenblikken het woord op te nemen en U Ed. Mog. zoo kort mogelijk, want vele en lange redevoeringen schijnen mij vooral thans minder te pas te komen, open te leggen, op welke wijze ik voor mij wensch, dat ik de voorgestelde vragen zoude kunnen beantwoorden. Na rijpe overweging en daardoor te weeg ge-

bragte innige overtuiging, koester ik den vurigen hartewensch, dat ik in staat gesteld moge worden, om, tot bevordering van het ware gemeenschappelijk belang, de vraag: *of de betrekkingen door de traktaten en de grondwet tusschen de twee, groote afdeelingen van dit koningrijk gevestigd, in vorm of aard zouden behooren te worden veranderd?* met een volledig ja te kunnen beantwoorden; waaruit dan ook noodwendig volgt, maar ook anderzins niet, dat de eerste der ons voorgelegde vragen, mede geheel toestemmend door mij zoude kunnen opgelost worden, omdat alsdan de noodzakelijkheid van de nationale instellingen te wijzigen onwedersprekelijk daargesteld en van zelve aanwezig is: hetgeen, in het tegenovergesteld geval, naar mijn oordeel, hoegenaamd geene plaats vindt.

Ja, Edel Mogende Heeren! de zucht tot bevordering van het in mijne oogen eenig ware gemeenschappelijk belang, doet mij uit den grond mijns harten wenschen, dat de betrekkingen, door de traktaten en de grondwet tusschen de twee groote afdeelingen van dit Koningrijk gevestigd, zoo geheel en volledig als maar doenlijk is, in in vorm en aard worden veranderd.

Die betrekkingen, zoo als dezelve thans bestaan, zijn in mijne oogen voor het ware gemeenschappelijk belang hoogst schadelijk, ja zelfs vernielend. Het denkbeeld van het bestaan van twee groote afzonderlijke deelen, die dit Koningrijk

uitmaken, en hetwelk door het Gouvernement zelf in de tweede der voorgestelde vragen nu wordt aangenomen en uitgedrukt, is voor mij reeds eene beweegreden tot het koesteren van de zoo even door mij uitgesproken hartenwensch.

Steeds heb ik, zelfs tot in mijne innigste denkwijze getrouw willende zijn aan onze grondwet, alle verschil tusschen Noord en Zuid, tusschen twee hoofd-afdeelingen in ons Rijk uit mijne gedachten willen verbannen, en in hetzelfde slechts één enkel innig te zaam verbonden geheel willen beschouwen; ik geloof dat de taal, welke ik steeds in het midden van U Edel Mogenden gevoerd heb, en mijne gedragingen, dit overtuigend hebben bewezen; maar eindelijk is de kracht der waarheid te sterk, en de dwang, welke ik mijne individuele beschouwing welmeenend oplegde, verdwijnt voor de magt van onweerstaanbare daadzaken. Het Gouvernement zelf erkent ook nu het bestaan van twee verschillende groote afdeelingen van ons Rijk; en inderdaad dat verschil der verdeeling is dadelijk aanwezig. Twee geheel en al verschillende deelen zijn door eene willekeurige samenstelling, door eene gedwongene vereeniging, maar niet door eenigerlei natuurlijke banden, in een kunst-ligchaam zamengehecht. De onvereinigbaarheid van die twee zoo verschillende deelen is thans duidelijk en onwederlegbaar gebleken. Elk deel, door eene verschillende nationaliteit bezielde zijnde, zoo kan geene eigenaar-

digheid in dat te zamen gewrongen geheel bestaan of gehandhaafd worden. De ware kracht echter van een Rijk bestaat alleen in eigenaardigheid, in een en dezelfde nationaliteit van deszelfs geheel; daarvandaan, dat in onze tegenwoordige samenstelling voor elk der beide groote afdeelingen het eigenlijke vaderland is verloren gegaan, en er voor elk hunner als het ware geen vaderland meer bestaat; door de vernieling van dat mislukte kunstgewrocht kan alleen wederom voor ieder der afzonderlijke deelen het vaderland, en daardoor tevens ware veer- en levenskracht worden herborren, en de magtelooze verachterende staat, waarin dit Rijk, over het geheel genomen, juist door dien onnatuurlijken dwang en knistering is weggezonden, opgebeurd en weder bezield worden.

Door dit gebrek aan eenheid kan ons tegenwoordig Rijk nimmer tot die zelfstandigheid geraken, welke hetzelve hebben moet, zal het met de vereischte kracht daar staan, om het eenzelvig en gemeenschappelijk belang te beworderen en het doel te bereiken, waartoe hetzelve door de trakaten en de grondwet is vereenigd. Want, in eene samenstelling, zoo als die van ons tegenwoordig Rijk is, kan het hoofdvereischte in iederen Staat, namelijk kracht en eenheid van bestuur, niet aanwezig zijn. Al is het Hoofd van den Staat één, nimmer kan hij een ministerie hebben, waarin kracht en eenheid te huis is, en dus evenmin in alle de verdere afdalende onderwer-

pen van het algemeen bestuur; door het onvermijdelijk gemis van die kracht en eenheid is de Regering steeds magteloos, en moet zij steeds in tegenstrijdigheden vervallen.

In de gewestelijke en plaatselijke besturen wordt daardoor almede een groot verschil te weeg gebracht, en kan bij dezelve geene eenzelvigheid van beginselen en verordeningen bestaan; en toch een Rijk moet over zijn geheel naar een en dezelfde beginselen worden bestuurd; die hoogstnoodige eenheid van beginselen schijnt mij toe onmogelijk gemaakt te zijn bij de Regering van een Rijk; zamengesteld zoo als het onze tegenwoordig. Waarlijk dit heeft de ondervinding reeds genoegzaam geleerd: hoe vele bewijzen voor deze mijne stelling zoude ik U. Edel Mogenden niet kunnen aanvoeren; vele komen gewis u zelve voor den geest; laat ik slechts eene der jongst gemaakte verordeningen tot voorbeeld nemen, die namenlijk omtrent het openbaar onderwijs; hetgeen daarin passende, goed en wijs is voor de Zuidelijke gewesten, is indedaad nadeelig en gebrekkig voor het Noorderlijk gedeelte; en hetgeen voor dit laatste wederom doelmatig en noodig is uit hoofde van den verschillende trap, waartoe aldaar denkwijls, verlichting en kennis over het algemeen opgeklommen is, zoude geheel ongeschikt en nadeelig zijn voor het Zuidelijk gedeelte van onzen Staat; dit breeder te ontwikkelen, zoude mij te verre doen afdwalen van het eigenlijke hoofdpunt dezer mij-

ner rede, en is welligt ook bovendien onnoodig, doordien de juistheid van het aangehaalde voorbeeld misschien wel door U Edel Mogenden zelve erkend wordt.

En hoe groot zijn de nadeelen niet, welke het onvermijdelijk gemis van eenheid in het bestuur en van eenzelvigheid in de grondbeginselen en de verordeningen van hetzelfde noodwendig te weeg brengt. Worstelt men niet, sedert eenige jaren, vruchteloos tegen diezelfde voortstuwende kracht, waardoor de sloping van ons staatsgebouw van lieverlede is begonnen en steeds voortgezet wordt? Heeft ons Gouvenement nog immer kunnen komen tot het daarstellen van een eigenlijk gezegd ministerie? integendeel hetzelfde is hoe langer hoe meer daarvan verwijderd geraakt: het heeft zelfs niet eenmaal kunnen vestigen, hetgeen men in andere Rijken door Ministers verstaat. Dit groote gebrek in ons bestuur is onafscheidbaar van de bestaande betrekkingen, waarin de twee groote afdeelingen van het Rijk te zamen gedwongen zijn: door dit groote gebrek zijn aan den Koning zelf ondragelijke lasten opgelegd, en de zedelijke verantwoordelijkheid van alles rust verkeerdelijk op hem alleen. In de ongelijksoortige vereeniging van, ieder op zich zelf staande, doch tot in de geringste bijzonderheden afhankelijke Ministers, zoo als die bij ons aanwezig zijn, kan geene eenheid van beraadslaging, geene samenstemming van doel en handelwijze plaats hebben. Hierdoor is

alle kracht van het Gouvernement verlamd, en alle zedelijk overwigt voor hetzelfde onmogelijk gemaakt. De Regering moet daardoor geheel magteloos en lijdelijk worden; en is het oogenblik daar, dat zij zich tegen den stroom, die verkeerd geleidt of buiten de oevers opgedreven wordt, verzetten wil, zoo blijkt hare onmagt, en wordt zij ook onmisbaar in den afgrond medegesleept: en toch, zonder vastheid van het Gouvernement, zonder hetgeen aan „*Je Maintiendrai*” klem en magt moet geven, kunnen geene vrijheden van de natie bestaan; dit heb ik bij eene vorige gelegenheid, zoo ik meen, overtuigend betoogd: hoe wil men ook, dat de bundel pijlen in zijn geheel blijve, als de band, die haar te zamen moet houden, los en zwak is.

En moeten wij het niet erkennen, — want het is pligt hier de waarheid te zeggen, — waartoe heeft het gemis van eenheid van het Bestuur niet aanleiding gegeven? Hoeveel zoude men niet kunnen opsommen, waardoor binnen en buiten de muren van Ilium gezondigd is? Wij kunnen het ons niet ontveinzen, dat wij soms grond gehad hebben te vreezen, dat de teederste belangen van verschillende deelen des Rijks, door kuiperijen buiten deze Kamer, en door onderhandeling en overleg, zelfs van hooge ambtenaren met eenige leden, door afzonderlijke gewesten afgevaardigd, zouden behandeld en misschien wel beslist zijn geworden. Hierdoor kan natuurlijker wijze

een regtmatig misnoegen en wantrouwen te weeg gebragt zijn bij vele hartelijk welgezinde vertegenwoordigers uit andere gewesten, die voor dergelijke handelingen en ongeschikt en daartoe ook ongenegen zijn. Dit kan bij een eenzelvig en vast Bestuur nimmer plaats hebben, maar bij zulk eene Regering zal ongekrenkt vertrouwen tusschen Gouvernement en vertegenwoordiging veeleer veilig en onschendbaar bestaan, thans wordt de ware kracht der natie en van het Bestuur, voor zoo verre zij er is, door verdeeling over twee landstrekken, met tweederlei middelpunt, eigenlijk gezegd verspild: nijverheid kan zich niet geheel naar eisch ontwikkelen, en handel wordt gedwarsboond, ja gedeeltelijk gestremd. Niets is verderfelijker dan het daardoor veroorzaakte stelsel van beurtelingsche begunstiging van twee zoogenaamde partijen. Dit is voedsel voor de ziekte, waaraan onze Staat kwijnt. De Regering bevindt zich daardoor welhaast zonder een eenigen vriend; want het kwade wordt veel langer onthouden dan het goede, en weldaden zijn spoedig vergeten, want de wrok wordt beurtelings gevoed; en eindelijk staat de Regering geheel alleen, verlaten en krachteloos. Van daar, zoo als wij, helaas! te veel gezien hebben, dat de Regering eens genomen besluiten weder moet terug nemen, hetgeen altoos botsing veroorzaakt, en hetgeen ook hare zwakheid verraad: door de tegenstrijdigheid der belangen, vermeend of waar, van de twee groote

afdeelingen des Rijks, kan de Regering nimmer tot een vast stelsel geraken, en voor zich eenen weg afbakenen, welke het met grootmoedigheid en staatkundige eerlijkheid onveranderlijk volgt; daarvan dat ongenoegelijke, dat wrevelachtige, hetwelk men bijkans overal bespeurt: afscheiding der beide hoofd-afdeelingen van het Rijk, zoo volledig als doenlijk zal bevonden worden, is het eenige geneesmiddel voor dit verderfelijk kwaad.

De tegenwoordige hartverscheurende omstandigheden kunnen dienen tot herstel van de gedane misstappen, en tot genezing van den anders verteerden kanker; afscheiding, ik herhaal het, en zulks zoo volledig mogelijk, is in mijne oogen het eenige ware redmiddel. De terugkeer tot de grondbeginselen waarvan men van den beginne af aan had moeten uitgaan, kan alleen het duurzaam behoedmiddel opleveren: België, als een zelfstandige Staat; met een troon, die door adel en geestelijkheid, want middenstand is aldaar voor als nog minder aanwezig, ondersteund en niet zoo als thans ondermijnd wordt, zal een beter bolwerk tegen allen vreemden aanval en uitbreiding van vreemde magt uitmaken, dan het zulks thans oplevert met de oude zeven verbonden gewesten vereenigd: want hetzelfde zal alsdan oneindig meer zedelijke kracht hebben, welke toch wederzijds zoo lang wij zoo als thans vereenigd zijn, niet kan bestaan en verloren moet gaan; want ongelijksoortigheid van grond, van aard, van bewoners, van volkszedes, van be-

hoeften en belangen vermindert, door de daardoor te weeg gebragte oneenigheid, die zedelijke krachten vernietigt die eindelijk ten eenenmale, en doet ons dus wederkeerig, dat aanzien verliezen, hetwelk wij anders ieder op ons zelve hebben zouden, en de zeven steeds verbonden geweest zijnde gewesten, het oude Nederland, hetwelk thans hoe langer hoe magteloozer wordt, juist door de kluisters, die men hetzelfde heeft aangelegd, zal, heeft het dezelve afgeschud nu het nog tijd is, wederom zoo als voorheen de rotssteen kunnen zijn, waarop ten minste voor hen, die door de ontdekking wijs geworden zijn, de omwentelings-geest afstnit, welke, weder losgebroken, al wat hij bereiken kan in den verderfelijken draaikolk dreigt mede te slepen.

Physieke overmagt maakt niet uitsluitend de kracht uit; zelfs vereenigd zoo als thans, blijft ons Rijk nietsbeduideud, met betrekking tot de groote Mogendheden van Europa. Zonder vreemde hulp zijn wij tegen geen hunner bestand. Elk op ons zelve wordt wederzijds onze zedelijke kracht oneindig grooter, en maken wij dus, wanneer wij in den nood de handen in een slaan, een veel hechter bolwerk uit tegen hetgeen geyreesd mogt worden, en waarom de traktaten zijn aangegaan, dan wanneer, door verschil in denkwijze, zeden en belang zoo verre van elkander verwijderd, wij gedwongen een geheel moeten uitmaken, dat toch nimmer één kan worden, en dat door de weder-

zijdsche ontevredenheid , en door een uit zijn aard noodwendig zwak en weifelend Bestuur, magteloos en verlamd, niet anders dan voor het doel zelf, dat men bereiken wil, verderfelijk zijn moet. Onze vereeniging toch, wij kunnen het niet ontkennen, is thans geworden, wat de heldervooruitziende staatsman, die voormaals in ons midden zat, reeds in 1816 schreef dat hetzelfde worden moest: »een onding, een schijnbeeld;» ja, de afscheiding bestaat reeds in al haar zedelijk aanwezen; indien men die kunst-vereeniging, dat mislukte meesterstuk van kortzigtige staatkunde nog verder dwingen wil, zoo zal het toch niet langer duren, of de voorstanders daarvan zullen weldra uit hunne eigen ontwerpen gedrongen worden; maar met welke groote onheilen en rampen, welke nu nog in tijds kunnen voorgekomen worden, zal zulks alsdan wederom voor de beide afdeelingen van dit Rijk onmisbaar gepaard gaan?

Bij een vereenigd te zamenblijven is een wijziging van de bestaande nationale instellingen, naar mijne wijze van zien, geheel en al onuitvoerlijk, want ten opzichte der voornaamste en teederste punten; zal het eene deel des Rijks verlangens uiten, in dewelke het ander nimmer toegeven kan: de bronwel van het aanwezige kwaad zal ons blijven bestaan; of het eene gedeelte des Rijks zal door het andere als het ware onderdrukt worden; hetgeen de aangeboren fierheid nimmer lijdelijk zal doen dulden; en ondertusschen zal men toch

eene wijziging der nationale instellingen niet kunnen vermijden; te meer daar dezelve ook nog geacht worden noodig en nuttig te zijn: bij eene afscheiding der twee groote deelen des Rijks wordt zulks alleen mogelijk; dan kan elk deel van het Rijk van die instellingen voor zich zelf datgeen behouden of veranderen wat aan hetzelfde gepast en doelmatig toeschijnt: vereend zal het lasterlijk wederzijdsch verwijt, als of het eene deel het ander beschouwen en behandelen wil als wingewest, ja dat het eene deel het ander tot vasal wil vernederen, bij voortduring gehoord worden; afgescheiden, vervalt zulks van zelfs; alsdan kan ieder deel zijne eigene taal, zijne eigene zeden en gebruiken handhaven en doen eerbiedigen; ongelijkheid in de verdeeling van ambten en gunsten, kan niet meer worden voorgewend; voor aller belang kan dan ieder bij zich zelf zorg dragen, en geene vermeende of ware inbreuk kan dan weer worden gemaakt op bestaande regten, van wie het ook zij.

Mijn hartewensch is dus eene, ter bevordering van het algemeene welzijn, zoo volledig mogelijke afscheiding der beide groote afdeelingen des Rijks. Maar denkt niet, Edel Mogenden Heeren! dat ik die afscheiding wil tot stand gebragt zien, als die van twee vijandige partijen, die na het voeren van eenen krijg gedwongen worden vrede te sluiten, en de hardst mogelijke voorwaarden elkan- der trachten op te leggen of af te dwingen. Neen,

de scheiding geschiede als goede vrienden, die wederzijds elkanders welzijn willen bevorderen, en daarom wederkeerig al datgeen willen toeven, wat tot ieders goed en gelukkig bestaan onmisbaar is, en dus doende, in plaats van den vrienden-band te krenken of te verzwakken, dezelve nog hechter en vaster te willen maken.

Het niet te ontkennen voordeel, hetwelk de handel en de fabrieken in de verschillende hoofdafdeelingen van ons Rijk elkander wederkeerig verschaffen, moest in het belang van het algemeen niet vernietigd worden en behoeft zulks ook niet: billijke schikking, of indien ik mij zoo uitdrukken mag, een wederzijdsch regtvaardig commercie-traktaat, kan daar naar eisch in voorzien. Bestaande lasten, welke de eerlijkheid en goede trouw verbiedt van zich af te werpen, kunnen op eene billijke wijze wederzijds gedragen en verligt worden, en verliezen reeds veel van het drukkende, wanneer eensgezindheid niet meer gestoord wordt, doordien de steenen des aanstoots die bestonden zijn weggenomen, en dus de wederzijdsche krachten welwillend worden aangewend, om dezelfde lasten te dragen; weldaden, welke de kwistige natuur door ligging als anderszins, aan de eene of andere plaats geschonken heeft, kunnen, zoo als waarlijk van zelf spreekt, door een der beide vriendschappelijke naburen niet worden gehinderd of nutteloos gemaakt, en bij den terugkeer (in *statu ante Bellum*, zoude ik

haast gezegd hebben) liever tot den staat der zaken, zoo als die in 1814 was, kan daarvan ook de reden niet zijn, of de minste vrees deswege gekoesterd worden; want alstoen waren de oude belemmeringen, welke omtrent de voornaamste dier punten bestaan hadden, reeds niet meer aanwezig en weggeruimd.

Wanneer men die afscheiding eerlijk, welmeenend en zonder wederzijdschen naijver maar hartelijk en broederlijk wil, dan zie ik, hoe meer ik over dat gewichtig punt nadenke, hoe langer hoe minder bezwaren; en in de gewisheid, dat deze heilvolle denkbeelden, als men het vastelijk wil, kunnen verwezenlijkt worden, zie ik reeds de voorbode, die het schoone morgenrood aankondigt van den zegenrijken dag, welke door de gunst der milde Voorzienigheid, die uit hetgeen wij kortzigtige stervelingen kwaad noemen het goede doet geboren worden, een tijdvak opent van geluk en welzijn, van rust en vrede en van ware eendragt voor Vaderland en Vorst.

Uit hetgeen door mij gesproken is, blijkt dus, dat ik op de tweede der voorgestelde vzaen slechts eenen wensch kan uiten en dus geene wezenlijk beslissende of categorische stem op de beide vragen kan uitbrengen.

Advij's van den Baron H. COLLOT D'ESCURY
VAN HEINENOORD.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het is eene oude spreuk, dat men den staat der regering niet ligtvaardig moet veranderen: vele volken, en daar onder ook wij, hebben het miskennen van dit wijze voorschrift ten duurste gebaot. Het blijft in onze tegenwoordige constitutionele regeringsvormen, vooral in tijden van beroering en opgewekte volksdriften, niet minder krachtig aanbevolen. De grondwet, onder welke wij leven, is mij altijd toegeschenen voor onzen Staat wijselijk te zijn ontworpen. — Voor de vrijheid des volks, welke toch altijd de grondslag van elk maatschappelijk verdrag behoort te wezen, zijn in onze grondwettige instellingen genoegzame waarborgen voor handen; de troon is met den hem voegenden luister omgeven, en de Koning oefent een gezag, dat toereikende is, om het volk, aan zijne zorg toevertrouwd, voorspoedig en gelukkig te maken, en uit alle vormen van regering is datgeen tot wet en regel overgenomen, dat voor de behoeften van den tijd berekend is.

Met dien lof, Edel Mogende Heeren! aan onze grondwet toe te kennen, wil ik niet beschouwd worden, als zoude ik haar vrij keuren van die onvolkomenheden, aan welke alle menschelijke inrigtingen en ontwerpen onderhevig zijn: verre van daar! de leemten en gebreken van ons staats-

gebouw zijn mijne opmerking geenszins ontgaan; maar, om deze te verhelpen, behoort er eenstemmigheid van zin en bedoelingen tusschen degenen te bestaan, die dat werk zullen ondernemen; men behoort het eens te zijn over de maatschappelijke kwalen, die niet door den eenen in den hoeksteen van het gebouw, door den anderen daarentegen in kanteel of loofwerk moeten gezocht worden. — Zulke heelmeeesters genezen geene wonden, zulke bouwmeesters verbeteren geen gebouw: men moet zich dus wel wachten, van aan het uithalen en uit een schranken van steenen en gebindten te gaan, eer men zich verzekerd hebbe, dat dáár de kwaal huisvest, eer men wete, wat er voor in de plaats te voegen, of ter onderschraging te leggen.

Zoo heeft men, om het hier aan geen tot ernstige opmerkzaamheid wekkend voorbeeld te laten ontbreken, met zekeren ophef hooren gewagen van de noodzakelijkheid, om de vertegenwoordiging in deze Kamer op eene wijze te veranderen, dat daardoor het getal der Belgische afgevaardigden dat der Noordelijken aanmerkelijk zou te bovengaan, waardoor in eens de groote voorwaarde, waarop de twee volken vereenigd zijn, zoude verbroken worden. — Zoo dit immer gebeuren moest, zou Holland een wingewest van België worden: dit weten de drijvers zeer wel; maar zij verliezen daarbij moedwillig uit het oog, dat een volk, dat tachtig jaren voor zijne vrijheid gestre-

den heeft, zich nimmer zoo diep zal vernederen! Neen, ik durve het zonder gròtspraak verzeke- ren: van den eenen uithoek van het Noorden tot den anderen is er geen Noord-Nederlander, die niet goed en bloed veil zou hebben, om die schande van zijn land te weren: zij verliezen moedwillig uit het oog, die onzinnige drijvers, dat het voor den Koning eene zedelijke onmogelijkheid zoude wezen, immer daarin toe te stemmen, veelmin er het voorstel toe te doen; zij vergeten, dat het zedelijk onmogelijk is, dat de Koning ooit den val en de vernedering zou gedoogen van een volk, onder hetwelk Hij geboren en opgevoed is, en hetwelk aan Hem en Zijn Huis zulke dubbelzinnige en aandoenlijke bewijzen van verknochtheid gegeven heeft, toen in het Zuiden de standaard van den opstand tegen zijn grondwet- tig gezag geplant werd; onder het huichelen van verkleefdheid aan Zijne *dynastie*.

In zulk eenen stand van zaken valt er in ernst aan geene verandering of wijziging der grondwet met het doel, waartoe zij is ontworpen, te denken, en ik meen alzoo de twee vraagpunten met elkander in verband te moeten beschouwen, en onder één gezichtspunt te brengen.

Ja, voorzeker heeft de ondervinding geleerd, dat de betrekkingen, door traktaten en grondwet tusschen de twee groote afdeelingen des koning- rijks gevestigd, in vorm en aard behooren te worden veranderd!

Ten allen tijde is het waarheid bevonden hetgeen dat een oude wijze, onder de latere Grieken, wiens spreukmatig gezegde onze groote staatsman de *Witt* dikwijls gewoon was te bezigen, de staatslieden van zijnen tijd telken reize voorhield: »heb Frankrijk tot vriend, nimmer tot na-
buur;» het was daarom, sedert bijna twee eeuwen, een der eerste bezorgdheden van de Europe-
sche staatkunde om voormuren daar te stellen tegen de veroveringszucht van dit magtig Rijk, en de met zoo veel roem door ons gevoerde suc-
cessie-oorlog levert het bewijs op, hoe diep de onze doordrongen was van de noodzakelijkheid, om in deze zijne veiligheid en zijn behoud te stellen. De staatslieden van onzen tijd zijn in dit
spoor getreden, en men heeft te regt begrepen, dat dit beginsel niet moest uit het oog verloren worden, er kon een andere *Lodewijk XIV* of een andere *Buonaparte* te eeniger tijd opstaan, die de Belgische provinciën met zijne talrijke le-
gers kon overdekken, en zich van daar verder uitbreiden, eer de middelen voorhanden waren, om dien geduchten stroom te keeren. — Van
daar het stelsel der vestingen, van daar het denkbeeld van het oprigten van een Rijk van den
tweeden rang, op welks grondgebied deze zouden aangelegd, aan welks bewaring en hoede zij zou-
den worden aanvertrouwd, tot dat Europa zelve zich in slagorde zoude gespaard hebben, om het
geweld eener wereld-monarchie op nieuw te keer

te gaan. — Zoo kreeg het Rijk der Nederlanden zijn aangewezen; de Belgische provinciën, over welke het regt des oorlogs de Mogendheden vrijelijk deed beschikken, werden bij het, gelijk te voren, vrije Noorden gevoegd, en de ineensmelting had plaats.

Tot de staatkundige droomen van alle tijden heeft het, Edel Mogende Heeren! behoord, volken, in godsdienst, taal, zeden en belangen verschillende, op eene wijze, te willen verbinden, dat daaruit, als met eene tooverroede, ééne Natie zou te voorschijn treden; ook in onze dagen heeft deze staatkundige droom niet kunnen verwezenlijkt worden; en geen wonder. — In België heerscht een Catholicismus in aard en strekking met dat van het schier-eiland één. — In het Noorden is het verdraagzaamheidlievende Protestantisme de godsdienst van verre het grootste gedeelte der Natie. — In het Zuiden wil men Fransche wetten, Fransche taal, zeden en instellingen. — Hier voelt men de waarde van een vrij volk te zijn, vindt men in eigene taal en eigene zeden en verordeningen de plegtankers der nationale zelfstandigheid, en gruwet men vooral van het vreemde juk. — In het Noorden is handel en scheepvaart de groote bron van volksvoorspoed, en acht men landbouw en fabrieken belangen van groote waarde; in het Zuiden zijn deze de voorname takken van den algemeenen welvaart, terwijl men er den handel, waarvan men de voordeelen

miskent, wil onderdrukt, en aan deze onvoorwaardelijk opgeofferd hebben.

Dan, waar zou ik eindigen, indien ik al datgeen wilde opsommen, hetwelk de onmogelijkheid bewijst van die naauwe en innige verëeniging, welke men zich bij de traktaten heeft voorgesteld. Maar zal ik nu de Staatslieden, die dezelve in de jaren 1814 en 1815 ontworpen hebben, van kortzigtigheid beschuldigen, zal ik hen verdenken, van staatkundige droomen te hebben willen verwezenlijken? Dit zou in den striksten zin onregtvaardig kunnen schijnen. — Vol van het denkbeeld, dat, na zoo veel doorgestane rampen, na de schande der vreemde overheersching, waaronder het vaste land had gezocht, er bovenal gezorgd worden, van niet weder in hetzelfde leed te vervallen, dacht men er voornamelijk aan, om de maatregelen, daartoe strekkende, daar te stellen en te bestendigen; het overige werd natuurlijk aan den tijd overgelaten. Noord-Nederland dacht toen ook aan dat groot belang, en voelde er het gewigt van. — Niets voor zich begeerende, en, geene uitgebreidheid van grondgebied verlangende of behoevende, wilde het echter van zijne zijde, in de groote maatregelen van het vereenigd Europa treden, en bragt de offers van hetzelfde gevorderd. — En waarlijk, die offers waren niet gering. — Een gedeelte van zijne koloniën werd het, om de toevoeging van België, niet terug gegeven; het zag zich met een aanzienlijk gedeelte

der Russische schuld belasten ter schadeloosstelling van de kosten , door dat Rijk ter verovering der Zuidelijke gewesten besteed ; het moest eindelijk Zweden te gemoet komen voor de toestemming door hetzelfde verleend tot de teruggave van Guadeloupe aan Frankrijk, » *en consideration*, » opdat ik de woorden van het traktaat zelve bezige , » *de l'incorporation à la Hollande des provinces Beligiques*. »

Zoo, en in dien geest en met dat doel , zijn de twee groote afdeelingen des Rijks vereenigd ; en met welk gevolg? De ondervinding heeft geleerd, dat die vereeniging op den duur onbestaanbaar is ; men moge daaromtrent zich droombeelden scheppen zoo veel men wil, wie zijn vaderland lief heeft moet de waarheid niet sparen: het voorledene heeft bewezen, dat de beide volken niet in ziel en zin te vereenigen waren, en hetgeen wij nu zien gebeuren, levert de vergewissing op, dat, al had men zich van de lengte van den tijd iets durven belooven, het bedoelde einde nimmer, na de gruwelen van Brussel, kan bereikt worden.

Wij zagen, jaren aan den anderen, België in voorspoed en welvaren onbegrijpelijk toenemen ; deszelfs fabriek-wezen zich tot eenen te voren ongekenden bloei verheffen, en dezen trapsgewijze vermeerderen , door het ontsluiten voor hetzelfde onzer havens in andere werelddeelen: in plaats van wingewesten eener groote monarchie, maak-

ten Belgische provinciën een aanzienlijk deel uit van eenen vrijen staat: de landbouw werd op allerlei wijzen aangemoedigd; de steden namen bij den dag in welvaart toe, en het zoo ondankbaar Brussel verhief zich tot eenen trap van aanzien en luister, waarvan in onze tijden geen tweede voorbeeld is aan te wijzen.

Wie zoude zich niet hebben moeten verbeelden, dat zulke voordeelen niet zouden miskend geworden zijn: en ondertusschen het tegendeel heeft plaats gehad. Reeds van den beginne aan ontstond er een journalismus, hetwelk alleen ten doel had verdeeldheid tusschen de twee groote deelen des Rijks, wrevel en misnoegen tegen den Koning en zijne regering te doen geboren worden. Het niet slechts aanmoediging, maar verwierf zich zelfs eenen invloed, waarvan wij nu de bittere gevolgen ondervinden. Uit hetzelfde ontstond de factie, aan welke het gelukt is, den zedelijken band der vereeniging voor altijd te verbreken. Wij zagen zoogenaamde grieven zonder wezen smeden, en dezelve tot voorwendsels strekken van de onregtmattigste eischen: alle menschelijke driften zagen wij opwekken, en het regt van petitie op de schandelijkste wijze misbruiken, tegen het doel, waarmede het bij de grondwet is erkend; ja, in deze zelfde vergadering vond een nietswaardige FONTAN, die de Hollandsche natie, en onze geboortegrond zoo gruwelijk had gelasterd, zijne voorspraken en zijne lofredenaars.

De omwenteling van zaken heeft naauwelijks in het naburig Frankrijk plaats gegrepen, of in België is een opstand uitgebroken, waarvan het door den Koning en zijn Huis zoo beweldadigde Brussel de hoofdzetel werd; een opstand, die zoo snoed in bedoelingen is gevonden, als verfoeilijk door de misdrijven, welke hem hebben gekenmerkt; het groote doel heeft gefaald, en Frankrijks Regering heeft te regt begrepen, dat, mui- ters en weerspanningen ten geval, de fakkel des oorlogs in Europa niet moest ontstoken worden: ja, op den trouw van den Zuid-Nederlandschen krijgsman heeft de factie den aanval gewaagd; maar de krijgsman van het Zuiden heeft met dien van het Noorden gewedijverd, in trouw aan den Koning, in zucht ter beteugeling eener euvelmoedige muerij.

De eisch tot afscheiding is geschied, en zij heeft ten voorwendsel gestrekt van dien opstand, waartoe geen schijn zelfs van willekeurige of ongrondwettige gezagsoefening, aan de zijde der Regering, de minste aanleiding heeft gegeven. Op Holland was het gemunt, deszelfs juk moest verbroken worden, het had zich een overwigt over België aangematigd, en was daarin door de Regering ondersteund; zoo sprak de factie tot dat onnoozele en misleide volk; dat men om de verantwoordelijkheid der Ministers, om de Jury, had in beweging gebragt; zaken welke het ter naauwernood bij naam kende. En, wat is er

intusschen van dat Hollandsche juk, wat van dat Noordelijk overwigt, wat van de zucht der Regering, om het ten koste van België te vestigen? De nakomelingschap zal het weten en en vonnis vellen!

Noord-Nederland heeft geene voordeelen hoe genaamd van de vereeniging genoten; het opende zijne havens in andere werelddeelen voor de nijverheid van het Zuiden; het moest een belastingstelsel zich zien opdringen, geheel in belang van hetzelfde, en de wegwijning en verlegging van den handel was er het gevolg van, niet van dien wereld-handel, welke onze vaders gekend hebben, maar van het overblijfsel van denzelven, waarvan wij zonder de noodlottige vereeniging ook bij veranderde omstandigheden, de weldaden en vruchten hadden kunnen plukken. — Wij mogten een oogenblik verademing genieten, door het aannemen van betere beginselen en wij zagen eenigermate de groote onevenredigheid in het dragen van lasten verminderen; maar de wetten op deze gegrond, zagen wij ook voor onze oogen aan stukken scheuren, en de belasting, waartegen in België de kreet was aangeheven, werd, om hetzelfde te believen, over wet en verordening vervangen, geschikt om den laatsten doodsteek aan onze handels-nijverheid toe te brengen.

En bij alle die voorregten genoot, vijftien jaren lang, het Zuiden het voordeel, dat het oneindig mindere bijdragen tot de schatkist van den

Staat aangebragt heeft. Zoo ongelijk toch waren deze, dat, terwijl dezelve in het Noorden gedurende die jaren van f 14,51 tot f 18.19 per ziel beliepen, die in het Zuiden ever hetzelfde tijdvak, van f 7.88 à f 10.65 per ziel bedragen, en aldaar slechts één jaar f 11. 45 opgeleverd hebben.

En, Edel Mogende Heeren! het Noorden onderdrukt het Zuiden! — Waarlijk men weet het niet, waar men zich het meest over moet verontwaardigen, over de valschheid van het voorgewen, of over de onbeschaamdheid, waarmede het wordt op den voorgrond gesteld. — Dat de Mogendheden van Europa het hooren en beslissen! dat zij oordeelen, of het Europeesche staatsregt, of het regt der volken hun de magt toekent, om het vrije Noord-Nederland, sedert eeuwen onafhankelijk als zij, tot deze rampzalige vereeniging in deszelfs gewis bederf, alleen omdat zij de sterksten zijn, te dwingen.

Neen, het leeuwen-verbond moet verbroken worden, men heeft ons den scheidbrief toegeworpen, en met beide handen grijpe ik ze aan. Dit acht ik aan mij zelven, aan mijne betrekking in deze vergadering, dit bovenal aan mijn vaderland, dit aan de nakomelingschap verschuldigd te zijn, en ik zal het oogenblik zegenen waarop het staatkundige huwelijk, dat ons zoo vele jammeren en ellende berokkend heeft, voor eenwig zal ontbonden worden!

Advij's van den Heer Mr. W. B. DONKER CURTIUS.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Hoezeer er fouten en gebreken in onze grondwettige instellingen zijn, zoo zou ik nogtans nimmer gedacht hebben om hare verandering, uit vrees van tot erger te vervallen, daar de ondervinding mij maar al te zeer heeft geleerd, dat vooral in dit opzigt het betere dikwijls de vijand van het goede is, en dat eene overdrevene begeerte en poging naar en ter vermeende verbetering van al wat fundamenteel is, dikwijls het gansche gebouw met algeheele slooping dreigt.

Maar dat, wat mij toeschijnt van lieverlede in een deel des Rijks te zijn bestookt, en dat wat er in de laatste dagen is gebeurd, heeft mij, terwijl het alle mijne begrippen en mijne bevatting heeft geschokt en mijne ziel ontvoerd, thans ten klaarste doen zien; niet, dat ons grondwettig verdrag zoo gebrekkig in zich zelve is, dat men er zich niet mede zoude kunnen te vreden houden, indien men verstandig en gematigd was, maar dat er zijn, die door zulke kwaadwillige bedoelingen, door zulke overdrevene begrippen, door zulke breidelooze driften, door zoodanige kwalijk bestuurde eerzucht en door zoodanig egoïsme worden gedreven, dat het mij onmogelijk toeschijnt, om met hen rustig en vreedzaam, in volkomen vereeniging, te leven, onmogelijk, om hen te regeren, als een stil en gematigd volk.

Het schijnt mij toe dat een deel der bewoners van de Nederlanden sedert eeuwen bewezen heeft, dat het zich kan te vrede houden met eene verstandige gelijkmatige vrijheid, terwijl een ander deel, helaas! gedurende die zelfde eeuwen, en vooral onder de laatste vijftien jaren heeft getoond, en vooral thans bewijst, dat het, met rijp voor het genot van gematigde vrijheid, alnog noodzakelijk door deszelfs ontevredenheid en overdrijvingen, moet vallen en vervallen in regering-loosheid, en van daar onder het despotismus, hetgeen er het noodzakelijk gevolg van is.

Ik wenschte dat men mij bewijzen kon dat ik mij bedriege, want ik wensch haar ongeluk niet uit eene laakbare zucht tot wraak, maar wanneer ik opmerk hoe uit den boezem der bloeiendste en meest bevoordeeldste stad in het Rijk, ja, welligt van geheel Europa, de tuimelgeest is ontsproten, hoe eensklaps, schier overal, de oproerkreet is uitgebarsten, hoe men den opstand elders, alleen door de kracht der wapenen terug houdt, en hoe onbeduidend de beweegredenen, of liever de voorwendsels zijn, welke men beweert tot denzelven aanleiding te hebben gegeven, en hoe zij boven de bevatting der menigte zijn, op welke geene daad van materiëel despotismus heeft gedrukt, — dan besluit ik, dat aan de eene zijde zoodanige beginselen en bedoelingen tot omverwerping van alle gezag zijn ingeworteld en de drijvers besturen, en aan den ander

ren kant zoodanige ligtvaardigheid en partijgeest werkt, dat men veeleer den hand van vereeniging moet breken dan denzelven handhaven, ten koste en ten verderve van het gezonde en rustige deel der natie.

Zie daar de voornamte beweegreden, die in dit oogenblik mijne keuze bepaalt tot de scheiding der Regering van de twee deelen des Rijks, vermits dit vraagpunt is vooruitgezet niet van onzen wege, maar van de zijde van hen, van wie de ondergang des lands voorkomt, en die er het initiatief aan hebben gegeven.

Ik verlang dus niet, Edel Mogende Heeren! dat men die vereeniging met geweld handhave.

Neen! ik heb gemeend, dat, zoo lang zij bestond, de Regering moest beproeven, in hoeverre het mogelijk zou zijn muitelingen ten onder te brengen, en zoo doende de getrouw gebleven onderdanen tegen de gevolgen der muerij te behoeden.

Ik meende, en ik geloof nog, dat, na te vergeefs alle middelen van zachtheid en toegevendheid, die zedelijk in de hand der Regering mogelijk waren, te hebben beproefd, en na eene welligt te ver geroekte langmoedigheid, het hare pligt werd, kracht en geweld te gebruiken.

Maar, thans ziende dat die muerij schier algemeen wordt, en dat zij eene geheele omwenteling verwekt, geloof ik niet, dat aller belang vordert, om vast te houden aan eene gedwongene

vereeniging, die nooit voordeelig voor het Noorden is geweest, maar waarvan hetzelfde alleen wrange vruchten heeft geplukt, en dat men veel eer den band, die ons vereenigt, ook wat het regt betreft, moet verbreken, gelijk de weder-spannige provinciën hem met der daad verbroken hebben, dan het bloed van hen, die getrouw gebleven zijn, op te offeren ter handhaving eener verbindtenis, die alleen voordeelig is geweest voor hen, die er zich dagelijks over beklagden en ze met der daad verwerpen.

Wat de voorwaarden betreft, die ook afhankelijk zijn van de Europesche traktaten en van staatkundige onderhandelingen, zoo geloof ik niet ge-roepen te zijn, om die voor als nog te beoordeelen. Ik zal ze onderzoeken, wanneer zij worden voorgesteld, met voorbehouding om ze dan aan te of te verwerpen; maar intusschen kome ik er voor uit, dat ik verlang, dat zij zoodanig zullen zijn, dat daardoor de scheiding zoo algeheel mogelijk worde, en dat er niets gemeens blijve dan het hoofd van den Staat en de verdediging des lands.

En daar dit niet verkrijgbaar is, zonder dat de grondwet worde veranderd, zoo antwoordde ik in dezen zin bevestigend op de voorgestelde vragen; mij overigens geheel vereenigende met de vertoogen mijner geachte ambtgenooten, de Heeren LIZAC en G. G. CLIFFORD, welke mij ontslaan van verder betoog.

Te *Gerardsbergen*, *Maldighem* en *Deinze* (provincie *Oostvlaanderen*) hadden op het voetspoor van andere plaatsen en naburige provinciën opvoerende bewegingen plaats.

Voor degenen die door het vuur der troepen gesneuveld waren, werd eene lijkdienst gehouden. Dezelve zijn op de *St. Michielsplaats* begraven, en bij besluit der voorloopige regering werd tevens bepaald, dat hun een gedenkteeken zoude worden opgericht, en hunne achtergeblevene betrekkingen onderstand zoude bekomen.

Een der Brusselsche oproerlingen, *PLETINX* genaamd, werd te *Antwerpen* gevangelijk binnen gebragt.

Het departement van oorlog werd gemagtigd, om alle miliciens, die bij de korpsen in reserve waren, op te roepen en in dienst te kunnen stellen.

Wij zullen de belangrijke redevoeringen, uitgesproken bij de beraadslagingen over de Koninklijke boodschap van den 13den September 1830, in het Komité Generaal, vervolgen.

Advij van den Heer Mr. F. FRETS.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Ik kan niet zien, zoo als een geacht medelid, dat wij strijdig met de grondwet handelen; indien wij de voorgestelde vragen in overweging nemen. Ons antwoord daarop te geven, kan wel

is waar niet verbindende zijn, en voor zoo verre is artikel 229 van de grondwet toepasselijk; maar daarom sluit dit artikel het vermogen niet uit, dat de Koning ons wegens onze ondervinding raadplege, om daaruit de noodzakelijkheid van veranderingen of bijvoegingen in de grondwet des te beter te kunnen opmaken, en vervolgens aan ons hieromtrent een bepaald voorstel te doen. Ik zie integendeel in deze wijze van handelen een bewijs, dat de Koning allen schijn van willekeur wil vermijden, en in de omstandigheden, waarin wij verkeerden, kan niemand dit afkeuren. Het moge niet juist overeenkomen met de uiterlijke vormen, die anders het gemeen overleg tusschen den Koning en de Staten-Generaal vergezellen; het moge zelfs aan ons groote moeilijkheid verschaffen, en voor een oogenblik de wetgevende magt in eene raadgevende magt herscheppen: de moeilijkheid van het oogenblik wettigt dit vermogen, vooral omdat altoos onder het meerdere het mindere is begrepen. — Ik acht het dus van onzen plicht, dat wij openhartig antwoorden.

Het blijkt uit 's Konings woorden, bij de opening dezer zitting uitgesproken, dat dezelve onze *denkwijze* en *beschouwing* verlangt te kennen. Ik beklag mij daarom, Edel Mogende Heeren! dat het voorstel om buiten *ja* of *neen*, ook nog met eene voorbehouding te antwoorden; niet is aangenomen. Wij loopen nu gevaar, dat aan ons *ja* of *neen* geene andere beteekenis worde gegeven

dan wij bedoeld zullen hebben. Daarom zoude ik nog verlangen, dat het resultaat van onze raadpleging met een kort adres aan Zijne Majesteit werd aangeboden, nadat ook de Eerste Kamer geraadpleegd, het resultaat van hare raadpleging bij de onze gevoegd en zich met het adres zoude hebben vereenigd. Er blijft anders niets overig, dan het formulier van art. 109 der grondwet te bezigen, om die Kamer in de raadpleging te betrekken, indien ons antwoord eens *ja* zal inhouden; doch wanneer tevens een eventueel *neen* bij die Kamer onze raadpleging geheel nutteloos zoude kunnen maken, en daardoor het eigenlijk oogmerk des Konings worden verijdeld.

Ik ga nu over tot de vragen zelve.

Wat de eerste vraag betreft: »Of de ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangetoond om de nationale instellingen te wijzigen?» komt het mij bedenkelijk voor, of ik met mijn antwoord wel verder mag gaan dan mijne eigene ondervinding en mijn eigen begrip mij alhier het spoor wijzen. Gewetenshalve moet ik *neen* zeggen. Wat er ook gegrond zij van de klagten, die zich elders verheffen, ik geloof dat het herstel niet te vinden is, waar zoo velen het zoeken willen. Ik deel volkomen in het gevoelen van een geacht medelid, dat het minder op instellingen dan op uitvoering aankomt. Indien men altoos de grondwet, zoo als die is, en den goeden wil des Konings met meer getrouwheid was nagekomen, zoude er ge-

wis geen grond van klagten zijn. Mijne ondervinding heeft mij dus niet geleerd dat onze nationale instellingen wijziging behoeven. Ik wil echter niet gezegd worden doof te willen zijn voor bedenkingen van anderen: ik weet mijn eigen gevoelen, waar het kan of mag, op te offeren aan de eendragt. en ik kan het ligtelijk aan anderen vergeven, dat zij in theorien hun heil zoeken, waarin ik geen heil zie, indien zij slechts in de goede trouw verkeerden. — Indien ik derhalve op de eerste vraag *neen* zegge, hetwelk ik mij voorbehoude, dan wil ik daarmede het *ja* van anderen niet afkeuren, noch mij onttrekken aan het aannemen van een bepaald voorstel, dat in der tijd door de Regering tot verandering der grondwet zoude kunner gedaan worden.

Mindere bedenking heb ik op de tweede vraag: „Of, in het geval van noodige wijziging, de betrekkingen door de traktaten en door de grondwet, tusschen de twee groote afdeelingen van het Koningrijk gevestigd, tot bevordering van het gemeenschappelijk belang in vorm of aard zouden behooren te worden veranderd?” Ik zeg er bepaaldelijk *neen* op; maar de zaak is te gewichtig, om dit antwoord niet met eenige redenen te omkleeden.

Het is kennelijk en vele leden hebben het reeds aangemerkt, dat de wensch naar eene scheiding, op welke wijze ook, daar te stellen, en tot welke provinciën ook uit te strekken, ook bij de Rege-

ring slechts een wensch kan zijn, en dat de uitvoering niet in hare magt is. Maar omdat nu deze zaak een onderwerp van traktaten is, en het van de groote Mogendheden afhangt aan den wensch gevolg te geven, acht ik evenwel het uiten van dien wensch voor eene zaak van de hoogste bedenking. Het uiten namelijk van dien wensch kan een dadelijken invloed uitoefenen op de rust van Europa. Al was het alleen, dat daaruit de zamenkomst van een zoogenaamd congres kon geboren worden; wij weten wat dit zeggen zeggen wil. Het is derhalve geene zaak, waar wij ligtvaardiglijk over heen kunnen stappen. Ik spreek altoos, alsof wij nog in ons geheel zijn. Anderen mogen van eene scheiding met der daad spreken, en daarom onze raadpleging, hetzij nutteloos, hetzij ontijdig noemen, het gepleegd geweld en het ontstane oproer staan daar voor mijne oogen, als zoo vele gronden van verontwaardiging en leedwezen, maar zij kunnen mijne overtuiging niet omkeeren omtrent datgene, wat ik buiten die onheilen voor goed of kwaad, voor aannemelijk of verkeerd houde. Het oproer doet mij zelfs te eerder overhellen, om eene scheiding af te keuren, of ik loop gevaar door mijne toestemming te gelijk het bedrevene kwaad goed te keuren en het geweld regt te noemen.

Er zijn van mijne geachte medeleden, die het eerste denkbeeld van scheiding te Brussel opgeworpen achten. Men zegt ook dat het een toover-

woord geweest is, om de opgewondene menigte gerust te stellen. Ik geloof voor mij, dat een gemeente wensch naar scheiding reeds veel vroeger, maar in Holland, gevoed is. Er zijn geachte sprekers uit die provincie, en ik doe hulde zoo wel aan hunne welsprekendheid als aan hunne gevoelens, die den wensch naar scheiding bij ons voor allerregmatigst houden, en de gronden daarvoor vooral in het belang van dat gedeelte onzes vaderlands met de meeste kracht ontwikkeld hebben. Ik geloof waarlijk, dat het te Brussel een tooverwoord geweest is, en in het belang van dat gedeelte onzes vaderlands, wenschte ik wel dat het een tooverwoord bleef. Maar ik wil noch mag hier de belangen van dit of dat gedeelte in aanmerking nemen. Mijne stem moet geregeld worden door het besef van algemeen belang. Mijne ontkennende stem zal steunen op de overtuiging, dat eene geheele scheiding ons vaderland in gevaar brengt.

Ik wil daarom toch van de beide gedeelten spreken. Let wel, Edel Mogende Heeren! niet uit het oogpunt van koopmanschap of van financiën, maar uit dat van politiek aanzien, ik wil nu toch vragen; wat er van onze onafhankelijkheid zal worden.

De Koning heeft van ons openhartigheid verlangd. Ik schroom dus niet te vragen; of in de zeven provinciën het zaad van verdeeldheid wel zoo geheel is uitgeroeid, dat vroeger opgeschoten

ons in het verderf heeft gebragt; nimmer is ooit minder van partijfchap in de provinciën gehoord, dan na de vereeniging met tien anderen. Het verschil zelfs met deze laatsten, heeft bij ons eene samenstemming te weeg gebragt, waarvan men nooit te voren gehoord had. Maar zal bij eene scheiding de oude aard niet terug keeren? — Ik zoude er meer van zeggen, indien niet een geacht spreker, die ik bij de behandeling van de eerste vraag reeds genoemd heb, mij niet was voorafgegaan. Ik gedraag mij aan zijne gezegden.

En wat denkt gij, afgevaardigden uit de tien andere provinciën, of hoe men anders het zuidelijk gedeelte, dat naar de scheiding zoude verlangen, bepalen wil? uwe afhankelijkheid is daar gesteld, zoodra gij van ons gescheiden zijt. Nog eens, Edel Mogende Heeren! wij moeten openhartig zijn. Ik beschouw dan den bestaanden opstand als een gewrocht van Fransche zendelingen, die welligt met hunne eigene regering nog niet te vrede zijn. Ik zwijg om der eendragt wille van zoo vele middelen, vroeger door verschillende lieden en met verschillende oogmerken aangewend om het volk ontevreden te maken, maar ik ontveins daarom niet, dat die heillooze middelen den weg aan vreemden gebaad hebben. Een Fransch beheer staat aan de zuidelijke grenzen gereed of heeft zich misschien van al de zuidelijke provinciën meester gemaakt. Gij beklagt u welligt, die ter goeder trouw gedwaald hebt,

en den opstand hebt helpen aanvuren. Wij hebben ook onze jaren van 1787 en van 1795 gehad. Wij hebben ze gehad, die vaderlanders wilden heeten, en ter goeder trouw dien naam meenden te verdienen; maar wij hebben ook voor onze dwaling geboet. Ik sprak van de rust in Europa. In den stand der zaak en met een geuitte wensch naar scheiding kan welligt in korten tijd het gedeelte onzes vaderlands, dat nu reeds door eigen bestookt wordt, een twistappel tusschen groote Mogendheden worden. Ik zeg daarom niet, dat ook de zeven provinciën zouden bevrijd blijven, maar gij ligt het eerst aan de beurt, Edel Mogende Heeren, uit dat gedeelte, van waar het woord van scheiding nu in het eerst in het openbaar gehoord is. Ik spreek dus wel in uw belang, wanneer ik u de scheiding afrade, of gij moest verlangen uwe provinciën tot een gewest van eene groote Mogendheden te maken. In dat geval verdient gij niet dat ik mij met u bezig houde.

De onafhankelijkheid van ons vaderland is de voornaamste toetsteen, waaraan ik de dengdelijkheid van ons te geven antwoord wil onderkennen. Een en ander van mijne geachte medeleden is mij hierin voorgegaan. Maar, Edel Mogende Heeren! vergunt mij nog van iets anders te spreken, dat nog niet in aanmerking is genomen, ofschoon men, in goeden zin van de Nederlander sprekende, wat ik bedoele, niet kan vergeten hebben. Ik bedoel namelijk de onschendbaarheid der kroon. Ik wi

gevraagd hebben, of de Koning verdient, dat wij hem vergeten, en ik vraag het niet als een vleijer. De Hemel beware mij, dat ik mij daartoe in dit oogenblik verlagen zoude.

Niet allen weten wat wij den Koning zijn verplicht. Toen in 1813 onze herstelling aanbrak, kwam er als het ware een nieuw leven in Holland. Ik doe opregtelijk den roem regt wederbaren door vaderlandsche mannen in die dagen behaald. Maar het mag gezegd worden, zonder dien roem te willen verminderen, dat een geestdrift van ons volk hen staande hield, terwijl bijna alle middelen van verweêr ontbraken. — Uit *Engeland* was geen hulp te wachten, zoo lang er hier gevaar was, dat die hulp in Frankrijks magt zoude vallen. In zulke omstandigheden kwam onze Koning, toen als Souverein Vorst, tot ons op de eerste roepstem over. Alleen namelijk en zonder hulp. Hij was niet door geallieerden voorafgegaan, zoo als LODEWIJK XVIII. Maar ook daarom werd er vervolgens in het Engelsch Parlement erkend, dat de vrije keus der Hollanders hem geroepen had. — Ik ben geen voorstander van een zoogenaamd goddelijk regt, dat alle Vorsten zoude toekomen, maar zulk een Koning mag toch wel een Koning bij de gratie Gods heeten. — Nu kunt gij het immers begrijpen, Edel Mogende Heeren! dat zulk een Vorst in Holland en andere provinciën bemind is, want hij is de Vorst onzer vrije keuze geweest.

Ik vergeef het anderen, ik kan het verklaren in andere provinciën, dat zij niet zoo als wij aan den Koning gehecht zijn. Eerst later zijn die anderen aan ons toegevoegd. Hunne vereeniging met ons scheen meer het werk van de geallieerde Mogendheden te zijn. De oorspronkelijkheid die bij ons besteed, ontbrak elders. Maar is dit eene reden om WILLEM I. met KAREL X. gelijk te stellen; of moet niet in tegendeel belang en dankbaarheid tevens de Zuidelijke provinciën aan den Koning verbinden, die voor zijne weldaden aldaar, berispingen hier ondervindt; en waar of hoe kan eene kroon gescheiden worden zonder die in gevaar te brengen?

Ik wil nog meer van belang dan van dankbaarheid spreken. Eene scheiding geeft de Zuidelijke provinciën het eerst aan Frankrijk over, en tevens aan alle de beroerten, waaraan dat Rijk alsnog is blootgesteld. Laten wij, in Gods naam, Edel Mogende Heeren! laten wij allen van Noord en Zuid de hersenschimmen laten varen, en daaraan niet onze onafhankelijkheid, ons eigen nationaal bestaan opofferen. Laten wij mannen en geen kinderen zijn. De ontstane burger-oorlog zelfs, want dit is de naam die sommigen aan den opstand geven, is eene reden te meer, dat gij u voor driften en voor droombeelden wacht. Laat ons niet de een zich tegen den anderen laten opzetten. De scheiding is hier te gevaarlijker naar mate zij door sommigen heviger gewenscht wordt.

Advijf van Heer Mr. J. OP DEN ROOFF.

EDEL MOGENDE HEEREN !

Overtuigd van het groot belang dat wij allen er bij hebben, dat in den moeilijken tijd dien wij beleven, Z. M. spoedig met het gevoelen der Staten-Generaal worde bekend gemaakt, omtrent de vragen door Hoogstdenzelfen aan de Kamer gedaan, heb ik geenszins het voornemen, om door het houden eener uitgebreide redevoering het oogenblik te vertragen, dat zulks zal kunnen geschieden.

Het besluit echter op gisteren genomen, heeft mij in de verplichting gesteld om deze beide vraagpunten eenvoudig met *ja* of *neen* te beantwoorden, en ik acht mij dus gehonden, om eenige weinige woorden te zeggen, ten einde de gronden waarop mijn antwoord steunt, te doen kennen, maar vooral om den zin te verklaren, waarin ik wensch dat hetzelfde worde opgevat.

En al aanstonds dan overgaande tot de eerste vraag, zoo vermteen ik dezelve met *neen* te moeten beantwoorden.

Immers, Edel Mogende Heeren ! indien de beide deelen des Rijks te zamen moeten vereenigd blijven, en het is in die veronderstelling dat deze vraag mij toeschijnt te zijn gedaan, zoo kan ik mij niet overtuigen, dat er noodzakelijkheid bestaan zoude om onze grondwet te wijzigen; geenszins omdat ik zoude gelooven dat ons staatsverdrag

dien graad van volkomenheid bereikt heeft, dat daarin geene veranderingen te maken waren, die tevens verbeteringen zouden wezen; het tegendeel houde ik voor waar.

Gaarne wil ik erkennen, dat meerdere artikelen onzer grondwet tot uitleggingen hebben aanleiding gegeven, zoo geheel van elkander verschillend, dat het te wenschen ware, dat men dezelve in meer duidelijke bewoordingen had opgesteld. Gaarne wil ik erkennen, dat er bepalingen in onze grondwet worden gevonden, die ik liever daarin niet zoude aantreffen, en dat men omgekeerd bepalingen in dezelve mist, welke ik zoude wenschen, dat daarin waren opgenomen geworden. Gaarne wil ik eindelijk erkennen, dat er somtijds te weinig overeenkomst bestaat tusschen den Hollandschen tekst onzer grondwet en deszelfs Fransche vertaling.

Ik moet echter hier bijvoegen, dat nu ons staatsverdrag eenmaal is aangenomen, ik liever eenige gebreken daarin wil dulden: en welk menschelijk werk kan men daarvan geheel vrij kennen? dan door te stemmen voor eene wijziging van hetzelfde bij eene voortdurende vereeniging der beide groote deelen van ons Koninkrijk, zoude misschien tot grooter moeilijkheden gelegenheid geven. Wanneer men toch de grondvesten wil verleggen waarop een gebouw rust, dan loopt men zoo ligt gevaar om aan het gebouw zelve eene aanmerkelijke schade toe te brengen.

Ik ben, Edel Mogende Heeren! verder van oordeel, dat de vragen door Z. M. aan ons gedaan, niet als alleen staande, maar dat zij in verband moeten beschouwd worden met de koninklijke aanspraak, die dezelve is voorafgegaan.

Dat de Koning ons niet eenvoudig vraagt of er eenige wijzigingen in onze grondwet zouden te maken zijn, maar of wij het er voor houden, dat ten gevolge dier wijzigingen de rust en orde en het gezag der wetten in dat Rijk niet alleen tijdelijk hersteld, maar duurzaam zouden kunnen verzekerd worden. Het is toch om daartoe, binnen de grenzen van onze magt, mede te werken, dat Zijne Majesteit ons in deze buitengewone vergadering heeft bijeengeroepen.

En wanneer ik dan hieromtrent vrij en openhartig, overeenkomstig den wil des Konings, mijn gevoelen moet uitbrengen, dan acht ik mij verplicht te zeggen dat, zoo als de zaken thans staan, het kwaad, naar mijne meening, te diepe wortelen heeft geschoten, dan dat van eene eenvoudige wijziging van ons staatsverdrag, bij eene voortdurende vereeniging, deszelfs volkomen herstel zoude te wachten zijn.

Heb ik derhalve de eerste vraag ontkennend beantwoord, ik vermeen op de tweede een bevestigend antwoord te moeten geven, en te moeten verklaren, dat het *hoofddenkbeeld eener afscheiding der twee groote afdeelingen van het koninkrijk mij wenschelijk zoude voorkomen.*

Wanneer ik echter van eene afscheiding spreek, zoo heb ik geenszins eene zoodanige op het oog, als door eenige leden dezer vergadering is gewild, waardoor slechts eenige takken van bestuur afzonderlijk zouden worden beheerd, terwijl er in al het overige gemeenschap zou blijven bestaan. Eene dusdanige afscheiding toch komt mij voor niet wel uitvoerlijk, en mogt dezelve ook kunnen worden uitgevoerd, zeker niet wenschelijk te wezen, daar hierdoor de oorzaak van het kwaad niet zou zijn weggenomen.

Maar ik denk aan eene *geheele en volkomene* afscheiding, in den meest uitgestrekten zin, die aan dit woord kan worden gegeven, waardoor beide de deelen des Rijks zouden worden terug gebragt tot den staat, waarin zij zich vóór de vereeniging bevonden.

Het is er echter verre af, Edel Mogende Heeren! dat ik mij hier een droombeeld zoude willen scheppen, dat ik zoude gelooven, dat, indien deze afscheiding eenmaal mogt tot stand komen, er alsdan in het Noorden en in het Zuiden eene volkomene welvaart en eene voortdurende volmaakte eensgezindheid zoude heerschen.

Het is er verre af dat ik mij de nadeelen en bezwaren zoude willen verbergen, die *met eene afscheiding voor de beide deelen des Rijks* vergezeld gaan.

Maar behoort hij dan niet, aan wien slechts tusschen een kwaad en een nog grooter kwaad de

keuze blijft overgelaten, het minste te kiezen. En het is in dien ongelukkigen toestand, dat wij ons, naar mijn oordeel, op dit oogenblik bevinden. Immers de nadeelen en bezwaren, die uit eene voortdurende vereeniging zouden geboren worden, komen mij voor nog oneindig grooter te wezen. Ja, eene zoodanige vereeniging schijnt mij, na hetgeen wij in de laatste jaren, maar vooral in de laatste weken en dagen, hebben zien gebeuren, volstrekt onmogelijk te zijn geworden. Ik heb echter vermeend, hier niet meer dan eenen wensch tot scheiding te kunnen uiten.

Traktaten met vreemde Mogendheden hebben de twee afdeelingen van ons Rijk innig en volkomen met elkander vereenigd; deze traktaten zullen eerst met gemeen overleg dier Mogendheden moeten gewijzigd worden zal er eene afscheiding kunnen tot stand komen. Het komt mij bovendien geheel ondoenlijk voor, om bepaald over eene afscheiding te denken, zonder de wijze en de voorwaarden te kennen, waarop dezelve zoude kunnen worden daargesteld.

Ziet daar, Edel Mogende Heeren! kortelijk mijne meening. Reeds in de eerste dagen onzer bijeenkomst, had ik dezelve in eene nota, die gevoegd is bij het procesverbaal der zevende afdeeling, waartoe ik de eer heb te behooren, en met welke nota andere leden dier afdeeling zich hebben vereenigd, medegedeeld; hetgeen sedert gebeurd is, heeft mij daarin meer en meer bevestigd.

Advij's van den Heer Mr. L. G. LUZAC.

[Vertaald medegedeeld.]

EDEL MOGENDE HEEREN!

Uit de weinige woorden, die ik den 21sten dezer maand, bij de beraadslagingen over ons antwoord op 's Konings aanspraak tot u gesproken heb, weet gij reeds het algemeen besluit, waartoe ik uit innige overtuiging in de tegenwoordige moeilijke omstandigheden meen te moeten komen. Het zal u dus niet bevreemden dat ik mijne aandacht bijzonder vestig op de tweede vraag, die als ondergeschikt aan de eerste is voorgesteld, en die, mijns inziens, bij alle onze toekomstige beraadslagingen op den voorgrond zal staan. Ik ben er verre van af, om op de eerste vraag bevestigend te antwoorden, indien men op die vraag alleen een stellig en kategorisch antwoord van mij begeert. Niet juist, omdat de nationale instellingen des Rijks, *de grondwet*, mij zoo goed, zoo volmaakt voorkomt, dat daarin geene veranderingen of verbeteringen wenschelijk zouden zijn; maar omdat, in de veronderstelling dat het Rijk zal zamengesteld blijven zoo als het nu is, alle verbeteringen of veranderingen, die op de wijze bij art. 229 der grondwet voorgeschreven, wierden ingevoerd, naar mijn oordeel tot niet anders

zouden strekken, dan om onze grondwet tot een werktuig te maken, waarvan dat gedeelte des Rijks, hetwelk die veranderingen in zijnen geest en door de allerongrondwettigste middelen bewerkt heeft, gemakkelijk zal kunnen gebruik maken, om het andere gedeelte der Nederlanden te onderdrukken, hetwelk zoo ik hoop ten eeuwigen dage eenen afkeer zal hebben van dusdanige middelen, om de vervulling zijner wenschen te erlangen.

Indien het dus volstrekt noodig is, om op de eerste vraag, afgescheiden van de tweede, een stellig antwoord te geven, dan antwoord ik, »dat »de ondervinding de noodzakelijkheid heeft bewezen, om, *omstandigheden, waarin wij ons bevinden*, de nationale instellingen *niet* te wijzigen.”

Op de tweede vraag antwoord ik, »dat niet »alleen, de betrekkingen, bij de traktaten en de »grondwet tusschen de twee groote afdeelingen »des Rijks daargesteld, in het gemeenschappelijk »belang in vorm en aard behooren te worden »veranderd;” maar dat er voor beiden geen heil te verwachten is, dan van algeheele en stellige afscheiding tusschen de beide deelen des Rijks.

Indien men mij nu twee jaren geleden, en zelfs nog aan het einde onzer vorige zitting voorgesteld had, om tusschen die beide denkbeelden te kiezen, dan zoude ik nog gewiefeld hebben, in de hoop van nog eenmaal die gelukkige ineensmelting van het Belgische en Bataafsche volk te zullen kunnen bereiken, die ik langen tijd voor mogelijk heb

gehouden, waartoe ik met alle mijne zwakke krachten heb willen medewerken; waaraan ik thans niet alleen wanhoop, maar waarvan de jongste gebeurtenissen mij de volstrekte onmogelijkheid middagklaar hebben bewezen.

Ik verklaar dus openlijk, dat ik de afscheiding der beide deelen des Rijks vurig wensch, en dat ik, voor zoo ver ik daartoe wil medewerken; niet omdat ik mij de moeilijkheden en zelfs de gevaren dier scheiding ontveins, maar omdat de beide echtgenooten zoo geheel en al van humuer verschillen, dat zij onmogelijk in vrede in een en hetzelfde huishouden, onder dezelfde wetten, onder hetzelfde bestuur, met eene gelijke verdeeling van magt kunnen leven.

Verstandige mannen hebben dit bij het eerste berigt van onze vereeniging voorzien; zij hebben den loop der gebeurtenissen voorspeld; en het moet alleen aan de neiging van den menschelijken geest, om datgene wat men gaarne wenscht als genoeg zeker te beschouwen, toegeschreven worden, dat wij ons dienaangaande hebben kunnen misleiden, en dat de afgrond voor ons is verborgen gebleven, waar boven wij zweefden.

Vergun mij, Edel Mogende Heeren! dat ik, om de vraag grondig met u te onderzoeken, voor een oogenblik mijne blikken 15 jaren achterwaarts werp, en u herinner, dat, tijdens de grooten Europeschen krijgstogt tegen de dwingelandij van

Napoleon, alle volken door Keizer *Alexander*, bij zijne Proklamatie die den $\frac{10}{22}$ Februarij 1813 te Warschau werd afgekondigd, opgeroepen werden, om de wapenen tegen den gemeenen vijand op te vatten, en hunne nationale onafhankelijkheid te heroveren. Hij riep met name de *Hollanders* en de *Belgen* op. De eersten luisterden naar die stem, stonden op, vatteden met geestdrift de wapenen op, vereenigden zich met de bevrijders van Europa, deden degenen, welke in die dagen van rouw en smart het keizerlijk juk op hen hadden doen drukken, sidderen, riepen, als ware Souvereinen van hun bevrijd vaderland, vrijwillig den Prins van Oranje, die eens hun medeburger geweest was, uit het land der vreemdelingschap terug, en plaatsten den scepter in zijne hand.

De Belgen, die gedurende twintig jaren aan de zegekar van Frankrijk waren geboeid geweest, volgden dit voorbeeld niet. Ik verwijt het hun niet. Gedurende eeuwen waren zij dan eens Spaansche dan eens Oostenrijksche provinciën, en laastelijk Fransche departementen geweest; het ontbrak hun aan die eenstemmigheid van inzigten en handelingen, die alleen zulke roemrijke gebeurtenissen mogelijk maakt. Daarenboven hadden zij uit verscheidene kleine afzonderlijke Staten bestaan, en men kon dus moeilijk van hunnen kant die eenparige beweging en die algemeene geestdrift verwachten, die onze pogingen met een zoo gelukkigen uitslag bekroonde.

Zij werden dus door de legers der geallieerden veroverd, en toen België bij het traktaat van Londen van 20 Junij 1814 met de provinciën, die wij gewoon zijn de Noordelijke te noemen, en die reeds een onafhankelijken Staat uitmaakten, vereenigd of daar bijgevoegd werd, streden deszelfs dappere zonen in de gelederen der overwinnaars.

Deze vereeniging werd besloten zonder de toestemming noch van Holland, noch van België; zij werd tot stand gebragt in het belang van de gewaande rust van Europa. De nieuwe Staat moest tot bolwerk tegen Frankrijk strekken; ontelbare herschenschimmige voordeelen werden opgesomd, om dit fraaije besluit der te Londen vereenigde diplomaten te verdedigen.

Ik geloof dat de ondervinding der laatste jaren hun reeds de oogen geopend en hen overtuigd zal hebben dat dergelijke vereenigingen van gewesten welligt mogelijk zijn onder eene absolute regering, en wanneer men de magt heeft om de klagten der vereenigde volken op eene krachtdadige en willekeurige wijze te verstikken, zoo als de gedurige vergrootingen van Frankrijk onder deszelfs absolute Koningen zulks bewijzen: maar dat zulk eene geheele ineensmelting van twee volken, die op hunne regten najverig en ongelijk van krachten zijn, onder eene staatsregeling met vrije drukpers en eene gelijk verdeelde volksvertegenwoordiging, eene hersenschim is, van wier verwezenlijking men tot hiertoe in de jaarboeken

van Europa is vergeefs een voorbeeld zoude zoeken.

Volgens art. 1 van het traktaat van London moesten de beginselen der door ons aangenomene grondwet tot grondslagen strekken van de grondwet, welke de belangen van het nieuwe koninkrijk, en de wederkeerige pligten van het volk en den Souverein moest regelen.

Deze vereeniging mishaaide over het geheel aan de beide partijen. De Noordelijke provinciën zagen daarin het verval van hare ware nationaliteit, en andere gevaren. Zij herinnerden zich noch den beroemden stelregel van een hunner groote staatsmannen, die hen als een staatkundig geloofsartikel geleerd had, dat wij moesten trachten Frankrijk tot vriend, maar vermijden het tot nabuur te hebben. De Zuidelijke provinciën hadden andere redenen tot vreeze en tot ontevredenheid, die breedvoerig uiteengezet werden, in de befaamde memorie welke een deel der Belgische geestelijkheid den 8sten October 1814 aan het Weener kongres indiende, een stuk, dat ieder, die de zaken van dit land grondig wil kennen, overwegen en naauwkeurig bestuderen moet.

Niemand konde zich dus over deze vereeniging verheugen, dan de dynastie van Nassau, welke daardoor, op eene zoo vereerende wijze, den werkkring zal uitbreiden, waarin zij hare liberale beginselen en gevoelens kon doen gelden.

Om ons aan het denkbeeld dier ongelukkige vereeniging te gewennen, werden destijds verschei-

dene half-officiële brochures uitgegeven, en ik durf verzekeren, dat de bewoners der Noordelijke provinciën zich eindelijk daaraan onderwierpen, uit liefde en eerbied voor den Koning, dien zij zich gegeven hadden, uit een gevoel van voldoening en nationale trotschheid over den vermeerderden glans van eene dynastie, die hun zoo dierbaar was, en die de souvereiniteit over hun oude vaderland aan hen te danken had.

Naauwelijks waren wij door de stellige bepalingen van het Weener kongres vereenigd, of er werd door den Koning eene Commissie benoemd uit Belgen en Noord-Nederlanders bestaande, om de grondwet te herzien, die ons reeds regeerde, en om dezelve naar de behoeften van het nieuwe Koningrijk in te rigten.

Zij werd gewijzigd en in de maand Junij 1815 aan België ter aanneming voorgesteld. 1603 notabelen werden opgeroepen, om daarover hunne stem te geven.

Ik zal u niet lastig vallen, Edel Mogende Heeren! met de voorlezing van eenige zinsneden uit de wonderbaarlijke en met de bekrompenste inzigten geschrevene brochures, waarmede België toen overstroombd werd, en waarvan het doel was, om alle de ingezetenen van dat land te overreden, dat zij deze grondwet niet konden noch mogten aannemen, als zijnde dezelve strijdig met en verderfelijk voor hunne godsdienst.

Ik zal u alleen een blaadje voorlezen, dat door

den Vikaris-generaal rouwzwa onderteekend en aan de notabelen te Mechelen gerigt is, om u in staat te stellen, van over den geest van dat tijds-gewricht te oordeelen.

A Messieurs les notables du Diocèse de Malines, choisis pour voter le projet ou l'acceptation de la nouvelle constitution.

MESSEURS!

D'après l'Instruction pastorale Mgr. l'Évêque de Gand, et surtout d'après les autorités des souverains pontifes PIE VI et PIE VII qu'allègue ce respectable Prélat, il doit vous conster que le projet de la nouvelle constitution contient des articles tout à fait contraires à notre Sainte Religion, et que par conséquent il ne peut être accepté par aucun bon Catholique. Il est donc de notre devoir de vous obliger (et malheur à nous, si vous ne nous en acquitterions pas; comme aussi malheur à vous, si vous ne nous regarderiez pas pour les organes de la religion Catholique, qui vous presse d'émettre votre vœu pour sa conservation); il est donc, disons nous, de notre devoir de vous obliger, comme nous vous obligeons par les présentes, de rejeter ce projet *purement et simplement*. — C'est ce que la bonté de S. M. notre Roi vous permet de faire, en vous choisissant pour voter le rejet ou l'acceptation dudit projet, et en assurant à l'Église Catholique son état et ses libertés.

Nous avons l'honneur d'être avec une parfaite
considération ,

Malines, le 7 Août 1815.

FORGEUR, Vicaire-général,

Par mandement,

J. B VAN VRECKEN, Secrétaire.

Mgr. l'Évêque de *Tournai* a fait la même défense à MM. les notables de son Diocèse.

Zie bladz. 448.

Deze raadgevingen misten haar doel niet. Van de 1603 notabelen namen slechts 527 de grondwet aan (en onder dezen moet men nog rekenen al degenen die reeds posten hadden of die ze hoopen te verkrijgen), 280 stemden niet mede, en 796 keurden haar stellig af.

De Staten-Generaal der Noordelijke provinciën, in dubbele getale opgeroepen, hadden de nieuwe grondwet *eenstemmig* aangenomen, en, hunne stemmen met die der Zuidelijke vereenigende, welke de grondwet goedgekeurd hadden, achtten men zich gerechtigd, haar voor het geheele Koninkrijk van verbindende kracht te verklaren; bij 's Konings proklamatie van 28 Augustus 1815.

Ik zal hier niet onderzoeken of men het regt had, om dit besluit te nemen. Nadat die grondwet vijftien jaren lang bestaan heeft, nadat alle ambtenaren en magistraten dezelve bezworen hebben, nadat België in zijnen vloed van petitien

verklaard heeft, die grondwet en niets dan die grondwet te willen; en vooral, nadat de geestelijkheid zelve, haren eersten tegenstand vergetende, tegen hare eigene vroegere vermaningen aan handelende, de bevelen van hare opperhoofden overtredende, of misschien wel voor het oogenblik andere bevelen ontvangen hebbende, zich in 1829 en 1830 aan het hoofd dergenen gesteld heeft, die de volkomene uitvoering der grondwet eischten — na dat alles komt die vraag mij zeer overtoellig voor.

Naauwlijks was de nieuwe grondwet in werking gebragt, of wij gevoelden de verderfelijke uitwerkselen der vereeniging van twee partijen, die zulke verschillende en tegenstrijdige belangen, godsdienstige begrippen, zeden, gewoonten hadden, wier nationale trots, en herinneringen van vroegeren roem, zoo weinig met elkander overeenstemden.

Het Gouvernement van zijnen kant ondervond hoe groot de fysieke en morele krachten van zijne nieuwe onderdanen waren, hoe schoon hun erfdeel, hoe belangwekkend hunne nijverheid was, en trachtte hen op alle mogelijke wijzen te winnen en hun te behagen; offerde daarvoor zelfs tusschen beiden de dierbaarste belangen der Noordelijke provincien op: kwetste derzelve vooroordeelen, met omverwerping van de grondslagen hunner handelsbegrippen, en van de beginselen hunner vorige administratie.

Ik zal niet ondernemen, Edel Mogende Heeren! om met u de geheele geschiedenis der 15 laatste jaren te doorloopen, of alle de wetten en maatregelen op te sommen, die gedurende dat tijdvak daargesteld zijn in strijd met de wezenlijke belangen der Noordelijke provinciën, want men zoude mij van den anderen kant met eene even lange lijst van maatregelen willen antwoorden, waardoor men beweert, dat de belangen van het Zuiden benadeeld zijn. Dit onderzoek kan nooit, bij iemand onzer, eene volledige overtuiging te weeg brengen; maar om mijne stelling, *dat namelijk onze vereeniging onmogelijk is*, te bewijzen, is het genoeg dat de beide afdeelingen des Rijks zich beurtelings bitter beklaagd hebben, en dat bijna geen vraagpunt van eenig belang immer tot beiderzijdsch genoegen heeft kunnen opgelost worden.

Maar, zal men welligt tegenwerpen, deze verscheidenheid van gevoelen, dit gebrek aan overeenstemming is geenszins een noodzakelijk gevolg van de vereeniging, maar alleen van de weinig verstandige en billijke wijze, waarop de grondslagen derzelve gelegd zijn, van het gebrek aan opregtheid in het opvolgen der grondwet en in het uitleggen van derzelve geest en woorden — met één woord, het is de schuld der Regering. Indien deze een anderen weg had gevolgd, dan zou de crisis, waarin wij ons thans bevinden, geene plaats gehad hebben.

Ik erken, Edel Mogende Heeren! dat het Gou-

vernemen soms in grove dwalingen vervallen is, dat het niet altijd aan den wensch van wijze en voorzigtige mannen voldaan heeft, en dat het wenschelijk geweest ware, dat hetzelfde eenen anderen weg gevolgd had, dan dikwerf het geval geweest is; maar de wezenlijke oorzaak van het kwaad ligt mijns inziens niet in die feilen en dwalingen, de crisis, waarin wij ons nu bevinden, moest altijd plaats hebben, en zelfs al kon men de algemeene gisting doen bedaren, en al bleven wij vereenigd, zoude zij zich echter op nieuw herhalen, en dan welligt onder omstandigheden, die voor den Koning en voor ons Vaderland nog treuriger konden zijn.

Het kwaad ligt geheel en al — vergeeft mij, Edel Mogende Heeren! mijne welligt eene weinig harde rondborstige taal, en gelooft mij, dat zij de vrucht is van eene innige overtuiging, en dat zij mij door hoëgenaamd geene laakbare beweegredenen wordt ingegeven — het kwaad ligt geheel en al in de onmogelijkheid, om de Zuidelijke provincien, in derzelver tegenwoordigen staat, te regeren, met eene grondwet als de onze, die gegrond is op de hedendaagsche beginselen van openbaarheid der discussien, van vrijheid van geweten, van gelijke bescherming van godsdiensten, en van vrijheid der drukpers.

Die onmogelijkheid bestaat niet bij de hoogere klassen der maatschappij, noch ook bij de grootere kooplieden en fabrikanten; deze houde ik

volgaarne voor verlicht genoeg om de beginselen, waarop de moderne regeringen gegrondvest moeten zijn, goed te begrijpen, en om te beseffen, dat de suprematie van het burgerlijk gezag in de politieke aangelegenheden van den Staat geene ijdele hersenschim is; — maar die onmogelijkheid ontspruit uit den intellectuelen staat der massa's, uit den toestand, waarin misschien nog drie vierde der bevolking, of het eigenlijk gezegde volk, zich bevinden. Dit heeft geen denkbeeld, ten minste geen juist en gezond denkbeeld van die beginselen — en diegenen met welke deze meerderheid der bevolking, bij alle groote en plegtige voorvallen des levens in eene onmiddellijke en gedwongene aanraking staat, zijn geenszins opregt geneigd, om hen met die beginselen bekend te maken; wat zeg ik? zij beweren ongelukkig maar al te dikwijls, dat de pligten van hun ministerie van hen eischen, om de opvolging van lijnregt tegenovergestelde beginselen te prediken en aan te bieden.

Het is overtoollig over dit punt veel te zeggen; de daden die het bijgebragte bewijzen, zijn daar; de verklaringen bestaan; en, zoo het waar is, dat de autoriteit, waarvan dezelve afkomstig zijn, onfeilbaar is, zich nooit bedriegt en nooit van beginselen kan veranderen, dan moet het ook boven allen twijfel zijn, dat zij datgene, wat zij in 1814 en 1815 ten stelligste afkeurde en veroordeelde, in 1830 niet kan goedkeuren, en als goed en waar ter navolging kan aanbevelen.

Zoolang nu in België, of in welk ander land ook, de groote massa, verre weg de meerderheid des volks, onderworpen is aan en in gedurige gedwongene aanraking met diegenen, die ten allen tijde bestrijders van liberale begrippen en instellingen geweest zijn, en het nog zijn, die ze met hunne welsprekende anathemata vervolgen, als verderfelijk voor de maatschappij en strijdend tegen God en zijn gebod — zoolang zal het daar onmogelijk zijn om overeenkomstig die beginselen te regeren, en de maatschappij op die grondslagen te vestigen; te meer omdat juist die blinde onderwerping u belet om die beginselen langzamerhand ingang te verschaffen, en omdat zelfs het gebruik, dat men daarvan maakt, maar al te dikwerf strekt, om de meest liberale en welwillende uwer bedoelingen te verijdelen.

Om u dit te bewijzen, Edel Mogende Heeren! zal ik alleen de vrijheid der drukpers, de vrije circulatie van dagbladen en tijdschriften aanhalen! Gij zult mij toegeven, dat in elken vrijen Staat, die een vertegenwoordigenden regeringsvorm heeft, die vrijheid als eene noodzakelijke voorwaarde van deszelfs bestaan beschouwd wordt. Wel nu! welke goede uitwerking kan die vrijheid hebben in een land, waarin zij, die dagelijks, in onmiddellijke aanraking zijn met het volk, met de weinig verlichte massa, de middelen in handen hebben, om alle goede gevolgen van die vrijheid onmogelijk te maken door te verbieden om datgene te le-

zen wat hun mishaagt, en wat welligt tot verlichting en onderrigting van het volk zoude strekken.

Ik wil geenzints eenig godsdienstig geloof veroordeelen; ik eerbiedig alle belijdenissen, en verzoek u dns, mijne woorden niet te verstaan als of ik tegen eenige godsdienstige begrippen vijandig gezind ware: ik stel te veel prijs op de vrijheid van onderzoek, van geweten, om die aan een ander te betwisten; maar het oogenblik is daar, dat wij met eene volkomene rondborstigheid en openhartigheid moeten spreken, en terwijl ik mijnen eerbied voor alle godsdienstige begrippen betuig, meen ik echter te mogen vorderen, dat men in zijne begrippen consequent zij, en erkenne — dat daar, waar sommige menschen het regt meenen te hebben en zich zelfs verplicht achten, om het gevoelen van hunne medeburgers in alle zaken te leiden, dat daar, waar, zoo al niet de verlichte personen, toch zeker de massa zich aan die, in mijne oogen, buitensporige aanmatiging onderwerpt — dat daar ook de vrijheid der drukpers geene of althans zeer geringe goede vruchten kan voortbrengen, en dat zij daar integendeel maar al te dikwerf gebruikt wordt als middel, om alle kiemen van liberale en onafhankelijke beginselen, die mogten opkomen, te verstikken, omdat degenen, die deze strenge censuur uitoefenen, zich juist van die vrijheid bedienen, om aan hunne gevoelens, door dit gemakkelijke middel ook daar

ingang te verschaffen, waar zij met hunne mondelinge raadgevingen en onderrigtingen geen gehoor kunnen vinden. Ook dit is door de ontdekking bewezen, en het misbruik dat men van de drukpers gemaakt heeft, om zelfs *gratis*, in onze Noordelijke provincien, het gif van leerstellingen te verbreiden, welke aldaar sedert drie eeuwen vergeten waren, in zoo in het oog vallend, dat ik u niet door eene opeenstapeling van bewijzen wil vermoeijen. Indien men echter deze daadzaken nog wilde betwijfelen of ontkennen, dan zal ik gaarne eene reeks van bewijzen bijbrengen, die u zal verbazen. Ik geloof en beweer, dat de jongste gebeurtenissen te Brussel mede ten blijk van de gegrondheid dezer redenering strekken, en ten volle bewijzen, hoe weinig men daar nog voor het genot van die kostbare vrijheid rijp is, omdat de eerste daad der zoogenaamde verdedigers der vrijheid bestaan heeft in het vernielen der persen van een dagblad, dat de schrijvers der oppositie had aangetast.

Maar gij zult mij wel willen toegeven dat het denkbeeld, om dit te doen, niet bij een onwetend graauw is opgekomen, maar dat andere opstokers, die zich schuil hielden, het slagtoffer hebben aangewezen aan de zoodanigen, die diep genoeg bedorven waren, om hunne helsche besluiten uit te voeren. En dan vraag ik u, of eene bevolking, bij welke de tegenspraak zulke gruwelijke gevolgen na zich sleept, aanspraak heeft op het genot dier vrijheid.

Sedert de leidsman van zekere partij de ontdekking gedaan heeft, dat al degenen, die niet met eene ijlhoofdige verbittering alle de handelingen der Regering in hunne geschriften bazwadden, ministerielen zijn, die men op alle mogelijke wijzen verguizen, en uit de maatschappij verstoten moet; — sedert dit bij de menigte tot een geloofsartikel geworden is, zal in die ongelukkige gewesten nooit iemand eene waarlijk onafhankelijke stem kunnen doen hooren. Want, Edel Mogende Heeren! men kan met een standvastig gemoed de hevigste persoonlijke aanvallen en beledigingen der drukpers verduren; maar er is geene standvastige onafhankelijkheid denkbaar, dan waar men met de fakkel van brandstichters, met den dolk van moordenaars bedreigd wordt.

En hoe zullen wij, Edel Mogende Heeren! in het vervolg de inspraak van ons geweten kunnen volgen, en eene vrije stem uitbrengen in een land, waar degenen, die het minst van allen iets moesten te duchten hebben, en die steeds geheel onafhankelijk moesten kunnen blijven, geen oogenblik meer veilig zijn, zoodra zij bij het uiten van hun gevoelen, mishaaagd hebben, aan eenige partij, die laaghartig genoeg is, om eene horde plundersaars en roovers te bezoldigen? Wie zal vrijelijk voor zijn gevoelen kunnen uitkomen in provincien, waar de massa zich niet alleen het recht aanmatigt om de uitgesprokene opinien te controleeren, maar zich ook naar goetvinden op eene

verachtelijke wijze daarover wreekt. 'De plundering van het huis van een lid der vertegenwoordigende vergadering, die slechts ter naauwernood aan de beestachtige mishandelingen van het graauw heeft kunnen ontkomen, is een onuitwischbare vlek voor de stad, waar dit gebeurd is, en bewijst dat men daar geen het minste denkbeeld heeft van den eerbied, dien men in een vertegenwoordigenden regeringsvorm, aan in het openbaar uitgesprokene gevoelens verschuldigd is. Het is een bewijs, dat men daar niet weet, dat wij hier zonder mandaat, en naar de inspraak van ons geweten stemmen, zonder aan iemand, dan aan God alleen, rekenschap verschuldigd te zijn.

Waar zulk een geest heerscht, waar men zulke zeden vindt, daar is het volstrekt onmogelijk de grondwet te handhaven en op te volgen; en het geslacht, dat in die beklagenwaardige buitensporigheden gedeeld heeft, en dezelve niet naar alle de gestrengheid der wetten ziet straffen, zal moeten uitsterven en voor een ander plaats maken, eer de hedendaagsche constitutionnele beginselen wortelen kunnen schieten in den grond, waarop die treurige tooneelen zijn voorgevallen.

Ik vraag daarenboven, Edel Mogende Heeren! hoe zullen wij het grondwettig gezag, het rijk van orde en wet kunnen herstellen, dáár waar men alle wetten met voeten heeft getreden, waar oppositie, rebellie, opstand en zamenzwering woorden van eene beteekenis zijn geworden, waar het

aantal dergenen, die zich volgens de strafwet van alle beschaafde volkeren, aan de zwaarste misdaden hebben schuldig gemaakt, zoo ontzettend groot is, dat men het denkbeeld zal moeten laten varen, om het regt te handhaven en alle de schuldigen te straffen!

Ik beken, Edel Mogende Heeren! dat ik mij verlies in gissingen over den weg, dien het Gouvenement moet inslaan, en hoe het zich ooit zal kunnen handhaven, zonder tegen eene menigte, voor wie de opstand een heilige plicht geworden is, en voor welke alle burgerlijke en militaire autoriteiten hebben moeten zwichten, zulk eene krijgsmagt te ontwikkelen, dat daardoor aan de Natie een ondragelijke last zoude worden opgelegd.

Wij hebben, terstond na de vestiging van onzen tegenwoordigen regeringsvorm, in deze Kamer eene oppositie zien opstaan; welsprekende en rondborstige mannen uit beide de deelen des Rijks, hebben het bestuur dikwerf met groote hevigheid bestreden.

De natie heeft dit geenszins met bezorgdheid gezien; ik durf zelfs verzekeren, dat in de Noordelijke provinciën, waar de republikeinsche rondheid nog niet geheel vergeten noch verstikt is door die oratorische vormen, die onder eene vleijende taal en onder loftuitingen logen en wrevel verbergen, dat men daar die rondborstige berispingen luide heeft toegejuicht.

Toen die oppositie zich, om zoo te spreken, buiten deze Kamer verspreid, en tot een deel der bevolking uitgestrekt had, en zich gedurende de zitting van 1828 tot 1829 door talrijke petitiën openbaarde — ook toen nog kon men haar met de constitutionnele vormen overeen brengen, en ze zonder groote zorg aanzien. Maar toen, gedurende de laatste zitting, de herhaling van het petitionneren bewijzen opleverde, wat zekere volksleiders niet durven ondernemen, en hoe onbeschaamd zij het beginsel in uitoefening brengen dat het doel de middelen wettigt, — toen heeft men sterk moeten twijfelen aan de mogelijkheid om den vrede, de grondwet, en de banden, waardoor de provinciën verbonden zijn, te kunnen handhaven en behouden.

Maar thans, nu wij van trap tot trap, van ongeluk tot ongeluk, zoo ver gekomen zijn, dat wij duizende petitionnarissen gewapenderhand hunnen souvereinen wil zien voorschrijven, en den erfgenaam der kroon bij zijne zending van vrede en toegevendheid zien verguizen; nu wij moeten kiezen, tusschen eene schandelijke onderwerping aan hunne eischen of eenen burger-oorlog, nu moet ik het verbond als verbroken beschouwen, en met smart een groot gedeelte van dit schoone Rijk ongeschikt verklaren, om de Regering der wet te begrijpen, ongeschikt om onder die Regering te leven, ongeschikt om vereenigd te blijven met dat gedeelte des volks, dat — wij dragen er

roem op — verbasterd genoeg is om orde te verkiezen boven regeringloosheid, en openhartige en rondborstige vertogen boven woest geweld en omverwerping der wettige orde.

Ik weet dat velen onder U, Edel Mogende Heeren! (en hier spreek ik vooral tot mijne geachte ambtgenooten nit het Noorden), ofschoon zij de afscheiding wel zouden wenschen, echter aarzelen hunne stem daartoe te geven, uit hoofde van de zwaarigheden en onvermijdelijke gevaren, waarmede die maatregel huns inziens moet gepaard gaan. Ik verzoek u mij te gelooven, dat ik die zwaarigheden zeer wel besef, en ze mij geenszins wil ontveinzen; maar verzoek u tevens, om u slechts voor een oogenblik de gevolgen van een tegenovergesteld besluit voor den geest te brengen.

Indien voor het ongeluk van de doorluchtige dynastie, die ons regeert, voor onzer aller ongeluk, dit rampzalig gewrocht der diplomaten te Londen moet gehandhaafd worden, en de vereeniging nog langer moet duren, wat zal er dan gebeuren? Dan zal vrede, orde en rust hersteld moeten worden, of door kracht en geweld, of door bevredigende middelen en vriendschappelijke onderhandelingen! In het eerste geval zal er bloed moeten stroomen, hetgeen helaas reeds te veel gestroomd heeft; — zullen er ontelbare slagtoffers moeten vallen, zal men schavotten moeten oprigten, misschien wel militaire regtbanken moeten

instellen! Wel nu, Edel Mogende Heeren! ik vraag het u; zullen die schrikverwekkende middelen, welker gebruik ik als wettig wil erkennen, de gezindheid des volks, dat men daarmede onderdrukt, wel kunnen veranderen, en de harten voor het Gouvernement winnen, of zullen zij de wraakzucht en de woede niet nog meer doen toenemen?

Eenmaal door geweld bedwongen, zal men die gewesten met een ijzeren schepter moeten regeren, en de hydra des opstands moeten beletten het hoofd op te steken, door het ontwikkelen van eene onzettende militaire magt, en het aanwenden van eene gestrengheid en hardvochtigheid, die niet in den aard onzer Regenten ligt.

Deze staat van zaken zal onberekenbare uitgaven na zich slepen; voor de schatkist tot eenen ondragelijken last strekken, en ons deficits berokkenen, wier omvang niet te voorzien is; en op wien zullen alle die lasten drukken? grootendeels op degenen, die ze niet veroorzaakt hebben; — op de provinciën, die getrouw zijn gebleven.

Of indien gij dezelve geheel aan diegenen wilt opleggen, die er de onmiddellijke oorzaak van zijn, denkt dan aan de verzwaring der belastingen, die gij tot dat einde moet te baat nemen, en oordeelt, of dit niet een nieuwe kiem voor eene toekomstige omwenteling zoude zijn?

En hoe zullen wij de fondsen bijeenbrengen, die voor het onderhoud van ons occupatie-leger

noodig zijn? Door nieuwe belastingen, in deze Kamer vastgesteld door vijf en vijftig Belgen en vijf en vijftig Noordelijke leden? maar hoe wilt gij, dat wij ons ooit zullen verstaan over die belastingen en derzelve grondslagen, sedert de inschikkelijkheid der Noordelijken, om het gemaal, tegen hunne overtuiging aan, in 1828 tot bevreddiging van België, af te schaffen, is beloond geworden door het afdwingen van eene belasting op de koffij? Of zal men welligt om onze deficits te dekken, overeenkomstig de denkbeelden en wenschen, bij het onderzoek der laatste belasting-wet, door sommige leden in de afdeelingen geuit, den vreemden tabak, de thee en alle mogelijke koloniale waren belasten? of zal men andere maatregelen moeten uitdenken, die de middelen van bestaan van een handeldrijvend volk geheel zouden vernielen?

En hoe lang zal men die dwangmiddelen moeten bezigen! Ik bid u, zegt het mij! Wie uwer durft daarvoor eenen tijd bepalen? Zullen onze bajonetten op den duur welsprekender en overtuigender op de gemoederen werken dan de nationale onafhankelijkheid en voorspoed, die België gedurende vijftien jaren genoten heeft?

Indien men, in de tweede plaats, slaagt in het herstellen van kalmte en vrede door zachte middelen, door openlijke of geheime onderhandelingen, met wie zal men dezelve begonnen hebben; met wie en hoe zal men ze ten einde moeten brengen?

Ook hier moet ik twee gevallen vooronderstellen. Die middelen van bevrediging zullen of gevolgd worden, door welligt wenschelijke veranderingen in de grondwet; die ons regeert; of zij zullen door hoegenaamd geene concessien gevolgd worden, en men zal de nationale instellingen laten zoo als zij zijn.

In beide de gevallen men zich in betrekkingen gebracht hebben met lieden, die onwidersprekelijke bewijzen, gegeven hebben, dat zij eene omwenteling begeeren, die aan het hoofd van eenen openbaren opstand hebben gestaan, en die de wapenen niet zullen nederleggen, dan omdat hunne onderneming mislukt is, omdat de verwachte bijstand van buiten niet bij tijds is komen opdagen.

Zoo zij in het eerste geval sterk of slim genoeg zijn, om van het Gouvernement nog concessien en veranderingen in de grondwet af te persen, die met hunne wenschen en bedoelingen overeenstemmen; dan zullen zij daarin eene belooning vinden voor hunne misdadige handelingen en ongrondwettige manoeuvres. Zij zullen daardoor niet tot dankbaarheid voor de edelmoedigheid waarmede men hen behandeld heeft worden bewogen; maar aangemoedigd, om, zoodra zij zich sterk genoeg achten om hunne aanvallen te herhalen, eene poging tot het verkrijgen van nieuwe concessien te wagen.

Indien daarentegen in het tweede geval en in de gunstigste veronderstelling, de gewenschte be-

vrediging zonder eenige verdere concessie, alleen ten gevolge van vrees of moedeloosheid der leiders van den opstand plaats had, zoodat alle onze wetten en instellingen gehandhaafd wierden zoo als zij voor den 25sten Augustus waren, — geloofd gij dan niet, dat in dat geval de gevoelens van haat en wrakzucht, die hen moeten bezielen, de spijt over eene mislukte onderneming, hunne gevoelig gekwetste eigenliefde, de onvoorzigtige aanvallen van de schrijvers der zegevierende partij — dat dit alles den afkeer tusschen de beide volken, die men zoo goed heeft weten aan te kweeken, zat stand houden en nog heviger zal maken.

Zonder eene politie, die in waakzaamheid met de Fransche gelijk staat en in het knellende van derzelver juk daaraan nabijkomt, — zonder harde uitsluitende en dus met den geest onzer grondwet strijdige maatregelen zal men nimmer veilig en gerust kunnen zijn. En zal men het ook bij het gebruik van alle deze middelen kunnen wezen? Zelfs het militair despotismus van *Napoleon* heeft zijne regering niet van zamenzweringen kunnen bevrijden, en zal dan onder een zoo zacht en aauwgezet regeringstelsel, als dat van *Willem I* zulks immer het geval kunnen zijn? — Dat men zich niet meer met ijdele verwachtingen vleije en op geene bedriegelijke uitzigten zich verlate; de verwijdering, om slechts het zachtst mogelijke woord te gebruiken, is tusschen de leden van het groote

huisgezin algemeen, en niets is in staat, om dit gevoel bij allen in vertrouwen en eensgezindheid te doen veranderen.

Deze uitdrukking, Edel mogende Heeren! herinnert mij eene gebeurtenis, waaraan ik al wat in de beide laatste jaren is voorgevallen, grootendeels toeschrijf, en die dan ook thans den grooten maatregel, waarvan wij spreken, noodzakelijk maakt. Ik bedoel de oprigting in de Zuidelijke provinciën van die beruchte *Unie*, welke noodzakelijkheid en weldadige gevolgen men in de beide laatste jaren hoopt heeft geroemd, en waaromtrent men met zoo vele woorden gezegd heeft: »L'alliance entre les apostoliques et les libéraux est naturelle, elle prend sa source dans l'intérêt commun, il n'a fallu que se rapprocher. Les libéraux ont reconnu que ceux qu'on gratifiait du titre d'apostoliques étaient véritablement libéraux; ils ont réuni leurs forces, et elles ont été dirigées contre ces hommes, que proclament sans cesse la tolérance pour avoir le droit d'être intolérans, et la massue dont ils écrasaient une opinion s'est brisée entre leurs mains. Dès lors les Jésuites qu'en voyait on qu'on feignait de voir partout, ont disparu, et aujourd'hui la lanterne de *Diogène* à la main on parcourrait la Belgique entière sans en rencontrer un seul. C'est qu'en y regardant de plus près l'effet de la fantasmagorie a passé, comme l'a très bien dit M. de Stassart, ou

» on jetait le capuchon sur la tête de l'un , et la
 » manteau jésuitique sur l'épaule de l'autre , pour
 » vouer à la risée publique celui qui avait le tort
 » d'avoir raison." *Gazette des Pays-Bas* du
 28 Fevrier 1829.) Bladz. 449—50.

Ten gevolge van deze rampzalige vereeniging heeft België aan het verwonderde en door de apostelen der nieuwe leer bedrogene Europa een schouwspel opgeleverd , dat blijkbaar in strijd was met al , wat het in andere landen opmerkt. In bijna geheel Italië , in Spanje , in Portugal ziet men de vrijzinnige leerstellingen met het absolutismus en de duisternis eenen kamp op leven en dood aangaan; men ziet daar de vrijzinnige leerstellingen voor het oogenblik door geweld onderdrukt en bij voortduring door den ultramontaanschen invloed aan banden gelegd. Frankrijk heeft , na eenen onafgebroken strijd van vijftien jaren , de beslissende veldslag op den 26sten Julij plaats gehad , en ik zal U , Edel Mogende Heeren ! niet behoeven te herinneren , door welken invloed de strafbare raadslieden van KAREL X bij het werpen van den handschoen geleid zijn geworden , aan welke beginselen die ongelukkige Vorst zijnen val en de verbanning van zijn geslacht te danken heeft ; ik behoef u niet te herinneren , welke de vrijheid was , die deze , in den geest der partij *godvruchtige* , Koning het eerst aanrandde.

In België alleen hebben de beide partijen , die overal elders elkander bestrijden en trachten te ver-

nietigen, eene innige vereeniging gevormd, en zijn zij, onder het voorgeven van hunne eigenlijke en ware beginselen te verloochenen, en beiden mischien evenzeer hakende naar het voeren van gezag, tot het aankweeken van laat tegen de wet-tige Regering en tot ondermijning en vernietiging van de grondvesten onzer maatschappelijke instellingen zamengespannen. Zoo lang dit bondgenootschap bestaat, is alle verbetering in onzen maatschappelijken toestand onmogelijk; het zal voortgaan, om in het geheim te woelen, het vaderland in onrust te houden, en daartoe de uitgestrekte hulpmiddelen, waarover de beide partijen kunnen beschikken, te bezigen.

Wel staan die partijen in verre na niet in krachten gelijk, en voorwaar, zonder den invloed van zeer mogelijke gebeurtenissen in een naburig Rijk, moet diegene daarvan, welke over den grooten hoop der minder verlichte ingezetenen naar wilkeur beschikt, in België eenmaal over hare onvoorzigtige bondgenooten zegevieren. Dan zullen deze laatsten, maar te laat, hunne onbegrijpelijke verblindheid beseffen, en zich bitterlijk beklagen van hunne trouwelooze broeders in de bevordering van hun groot en eenig doel behulpzaam te zijn geweest; het doel namelijk, om door middel, niet van eene redelijke vrijheid van onderwijs, maar van eene volslagene losbandigheid, die slechtstot hun voordeel kan uitloopen, zich eenen onbeperkten invloed op de gemoeieren der

jeugd te verschaffen, daaraan hunne *absolute* denkbeelden in te prenten, en op die wijze de heerschappij der wereld te herwinnen.

Het gedrag van hen, die, wat vrijzinnige beginselen betreft, op de hoogte onzer eeuw meenen te staan, is mij altijd raadsetachtig toegeschenen, of wel ik heb daarin een bewijs gevonden, dat zij den aard der beginselen niet genoeg kennen. — Zij willen eene algeheele vrijheid; zij wenschen dat het volk verlicht genoeg zij, om zijne burgerlijke belangen, te begrijpen, en daar over te oordeelen; zij willen dat de Staat onafhankelijke burgers telle; — en toen nu de Regering, door het aanbieden van een met de behoeften onzer eeuw overeenkomstig onderwijs aan alle onderdanen, het geluk des volks heeft willen bevorderen, hebben zij, in plaats van haar te ondersteunen; in plaats van zich aan de zijde der welsprekende verdedigers der pogingen tot volksverlichting te scharen, de Regering verlaten, hare bedoelingen miskend, en tegenovergestelde maatregelen uitgelokt, die ten gevolge moeten hebben, dat het eigenlijke volk in dienzelfden staat van onwetendheid en verdrukking zal blijven, waarin het reeds veel te lang gebleven is.

Door deze verkeerde maatregelen, door deze rampzalige staatkunde hebben zij eene toenadering tusschen alle de welgezinden van het koninkrijk geheel onmogelijk, en de breuk, die tusschen de beide groote afdeelingen bestaat, onheilbaar ge-

maakt. Nimmer zullen zij zich dan ook kunnen of mogen beklagen, indien in het vervolg de gewesten, waarin zij geboren werden, ophouden eenen onafhankelijken staat uit te maken, van derzelfver eervollen rang afdalen, om de gemakkelijke prooi van een vreemd volk te worden, en indien dan geheel Europa, over het hier sedert 1815 voorgevallene beter ingelicht, hen van de lijst der volken doet verdwijnen.

Het is hier de plaats, Edel Mogende Heeren! om eene tegenwerping te wederleggen, die in de laatste dagen te meermalen gemaakt is. Men beweert namelijk dat de wensch om afscheiding in België niet algemeen is, dat enkel de onrustokers, de hoofden der zamenspanning daarop aandringen, dat nog geheele gewesten over dit vraagstuk het stilzwijgen hebben bewaard, en dat zelfs sommige steden zich stellig tegen de afscheiding hebben verklaard.

Ik erken gaarne, dat zich in verschillende plaatsen, zoo als te Gent en te Antwerpen, ja zelfs te Luik, stemmen voor de tegenwoordige orde van zaken, voor de vereeniging hebben doen hooren; maar van wie zijn deze stemmen, en door welke beweegredenen werden zij, die ze aanheffen, gedreven.

Te Antwerpen zijn het de stemmen van ambtenaren, van handelaars in het groot en van die menigte vreemde en inlandsche kooplieden, die zich door den handel verrijken, zich te Antwerpen

gevestigd hebben, om dat in geheel de wereld naauwelijs eene tweede stad met zulk eene gunstige ligging gevonden wordt, en die dus misschien zeer geneigd zouden zijn, om zich overal elders te vestigen. Te Gent zijn de eigenaars der schoone fabrieken, welke aldaar gevestigd zijn, voor eene scheiding beducht, die hen zeker niet nader zoude brengen aan die koloniën, eenmaal voor het bloed en de schatten der Noordelijke gewesten gekocht. Zij beginnen in te zien, dat zij zich bedrogen hebben, toen zij de belangen der fabrieken van die des handels wilden afscheiden, en erkennen, dat de laatste de pogingen der nijverheid moeten ondersteunen. Te Luik en elders begint insgelijks het verband, hetwelk tusschen deze twee groote bronnen van volkswelvaart bestaat, op zijnen regten prijs geschat te worden; en niets is ook natuurlijker, dan dan dat de zoodanigen, die in regtstreeksche en voordeelige betrekking met ons staan, zich tegen het denkbeeld van scheiding verklaren.

Maar, Edel Mogende Heeren! die ambtenaren, die kooplieden en fabrikanten maken, *wat hun aantal* betreft, een niet noemenswaardig gedeelte der bevolking van de bedoelde gewesten en steden uit, en het vraagstuk zoude voorzeker geheel verschillend opgelost worden, indien men den middelstand, en die talrijke klasse van ingezetenen, die geen eigenlijk kapitaal bezit en van derzelfer dagwerk leeft, daarover ondervroeg. Al deze lie-

den, de groote hoop in één woord, verfoeit uit den grond van het hart den Hollandschen naam, den eenigen, die hun bekend is. Zij verbeelden zich, dat wij België onderdrukken, en in eenen staat van slavernij houden, dat wij werkelijk hun land als een wingewest behandelen, en dat, na eenmaal van ons bevrijd te zijn, hun brood goedkooper en hun welvaart grooter zal zijn.

Het is een voldingend bewijs voor het door mij aangevoerde, dat men reeds in die gewesten, en met name te Antwerpen, verzoekschriften voor de scheiding onderteekend heeft, welke men als het herstel van alle de grieven beschouwt. In sommige plaatsen heeft de krijgsmagt tusschen beiden moeten treden, om, de door die verzoekschriften veroorzaakte beweging, tegen te gaan.

Maar, zal men welligt zeggen, het zijn altijd de volksleiders, waarvan gij spreekt, het is dezelfde partij, die, van de scheiding als van een redmiddel gesproken hebben, thans het door haar uitgedacht verlangen door middel van verzoekschriften wil ondersteunen. Het zij zoo, Edel Mogende Heeren! maar waarom moet dan zelfs daár, waar nog geene onlusten zijn uitgebroken, de bevolking in toom gehouden worden; waarom zijn in plaatsen, waar men zoo welgezind is, en waar, zoo men verzekert, duizende burgers gereed zijn, om tegen de opstandelingen op te trekken, zulk eene indrukwekkende krijgsmagt, en zulke talrijke patrouilles van gewapende burgers nood-

zakelijk? Is de bevolking te vreden, verlangt zij niets anders, dan met ons vereenigd te blijven, bestaat er geene overeenstemming tusschen haar en de onderteekenaars der verzoekschriften? waarom worden die steden dan in staat van beleg verklaard, en wordt er zulk eene indrukwekkende krijgsmagt op de been gehouden? Dit is in dat geval immers noodeloos! Doch houdt gij staande, dat die krijgsbenden zonder gevaar u niet kunnen verlaten, dan erkent gij ook, dat uwe bevolking te Gent, Antwerpen en elders door dezelfde besmettelijke ziekte is aangetast, die men eenen ingekankerden en ongeneeslijken haat tegen de Hollanders zoude kunnen noemen.

. Indien thans de wijze en meer verlichte ingezetenen dier gewesten door dezen staat van zaken wezenlijk lijden en voor het treurig vooruitzicht, dat zich voor hen opent, terugbeven, dan wil ik hen gaarne beklagen, met hun lot medelijden gevoelen, hunne smart deelen; maar dat zij dan ook de schuld van het gebeurde alleen aan hen zelve toeschrijven, en niemand anders aanklagen, dan hunne eigene verblinding, hunne onbegrijpelijke kortzigtigheid. Deze toch hebben, gedurende de vijftien jaren van onze vereeniging, hen maar al dikwijls vervoerd, om de hand toe te reiken aan de zoodanigen, die het zich tot taak schenen gesteld te hebben, om de openbare denkwijze te bederven, die aan de Zuidelijke bevolking voor den handel verderfelijke beginselen hebben inge-

prent, en die eenen juichtoon hebben aangeheven, zoo dikwijls als men knellende banden aan dien handel oplegde.

De eenige en echte beginselen der vrijheid hebben in die gewesten slechts zelden nationale, achtenswaardige en onafhankelijke verdedigers gevonden. Men heeft integendeel de allerhevigste aanvallen op die beginselen stilzwijgend aangezien; toegelaten dat men ze door de gevaarlijkste drogredenen met losbandigheid verwarde; en wanneer eindelijk de Regering hare daden wild verdedigen en hare beginselen in het licht wilde stellen, dan heeft men de bladen, waarin zulks geschiedde, in plaats van op het daarin aangevoerde te antwoorden, verscheurd en verbrand; ja, zoo ver ik mij herinner, zijn al die lage en ijverzuchtige uitvallen tegen het Hollandsche, nimmer openbaar wederlegd geworden door iemand van hen, die thans de ontbinding van het maatschappelijk lichaam zouden willen vermijden, hetwelk voor hunne oogen door een langzaam, maar zeker werkend vergif ondermijnd is geworden.

Ik smeek u nog eenmaal, Edel Mogende Heeren! te gelooven, dat de harde waarheden, die ik het waag u in dit plegtig uur toe te voegen, niet in het allerminst haren oorsprong nemen uit een gevoel van verbittering tegen uwe schoone gewesten, nog uit naijver tegen uwe belangwekkende nijverheid en uwen meer volmaakten landbouw, noch uit onverdraagzaamheid tegen uw al-

bud kerkgeloof, noch uit den geringsten zweem van haat tegen de massa uwer werkzame en regtschapene bevolking.

Ik heb verscheidene malen uwe schoone gewesten doorreisid; ik heb ze vergeleken met de vreemde gewesten, die ik vroeger bezocht had, met de moerassen, waarin wij leven, en die ons vooral ook dierbaar zijn, om al wat zij ons gekost hebben; en dan moesl ik erkennen, dat uwe landstreek, door de vruchtbaarheid van haren grond, door hare gelukkige ligging, en door het schilderachtig aanzien harer bosschen en bergen al datgene in zich vereenigt, wat de goddelijke goedheid in stoffelijke zegeningen aan hare kinderen kan schenken.

Ik heb met een groot aantal bewoners dier gewesten in betrekking gestaan, en heb velen daarvan leeren hoogachten, uwe volstandige werkzaamheid, uwe voorbeeldige nijverheid leeren bewonderen; ja langen tijd heb ik mij met het streelend uitzigt geveleid, dat het staatkundig huwelijk van 1815 eenmaal eene opregte en hartelijke vereeniging, eene innige en wederkeerige genegenheid ten gevolge zoude hebben.

Indien ik dus bij deze gelegenheid den aan U Edel Mogenden reeds bekenden wensch uit, dan moet gij u wel overtuigd houden, dat deze het gevolg is, niet van een oogenblik nadenkens, maar van een bedaard onderzoek van al het voor en tegen, en dus van mijne innigste overtuiging.

Zoo ik er bijvoeg, dat ik dien wensch gaarne zoo spoedig mogelijk vervuld zoude zien, dan geschiedt zulks alleen uit vrees, dat de gebeurtenissen, die met verbazende snelheid elkander opvolgen, als tegen onzen wil het door mij verlangde tot stand zullen brengen, en dat wel onder omstandigheden, die ons zouden beletten, als vrienden en broeders, die elkander wederkeerig hoogachten en eerbiedigen, van een te scheiden.

Ik erken, Edel Mogende Heeren! en ik gevoel er behoefte aan, om het te zeggen, dat de vurige wensch, om op eene edelmoedige wijze den gekwetsten volks-hoogmoed te wreken en aan Europa de oogen te openen, mijn gevoelen eenigermate heeft bepaald.

Van oudsher bezaten wij buitenslands den onbetwisten roem van goede trouw en rondborstigheid. Wij werden vroeger door de magtige volken van Europa bestendig geëerbiedigd, somtijds zelfs om onze vriendschap aangezocht of gevreesd. Onze driekleurige vlag wapperde langen tijd op alle de zeeën des aardbodems en de verlichtste mannen van den nieuweren tijd deden aan onze pogingen ten goede regt wedervaren, prezen den hoogen trap van volmaaktheid, waartoe ons openbaar onderwijs gestegen was, en bewonderden de menschlievendheid, die in onze inrigtingen van weldadigheid was ten toon gespreid.

De driejarige slavernij onder *Napoleon* verstikte onze verdeeldheden, onze kleine huisselijke twis-

ten, en deed den eigenlijken volksgeest herleven. Bij den dageraad onzer onafhankelijkheid, in November 1813, konden wij ons vleijen nog eenmaal die hooge plaats in de schatting van Europa te erlangen, en dien algemeenen eerbied op nieuw te verwerven, waarop ieder volk ijverzuchtig moet zijn.

En indien gij thans weten wilt, Edel Mogende Heeren! in welke mate wij dezen vleijenden naam terug hebben erlangd, doorreist dan Frankrijk, Zwitserland, geheel Duitschland en de naburige rijken, begeeft u in de bijeenkomsten der aanzienlijken in alle die gewesten, en vraagt dáár, voor wie men ons houdt! Dan zult gij bevinden, dat wij — dank zij daarvoor toegebracht aan het gevoel van billijkheid van achtbare openbare schrijvers, dank aan de leugenachtige en verraderlijke berekeningen, die men zonder ophouden, onder de zinspreuk: *audacter calumniare semper aliquid haeret*, openbaar heeft gemaakt; dank aan de drukpersen der oppositie en aan de wijze, waarop men dit woord bij ons begrepen heeft — in het oog van Europa, ja voor geheel de wereld gebrandmerkt zijn als de onderdrukkers van België, als verachtelijke zelfzuchtigen, laffe kooplieden, duisterlingen, voorstanders van middeleeuwsche denkbeelden, en waanzinnige geestdrijvers, die verdraagzaamheid prediken, om jegens anderen onverdraagzaam te kunnen zijn, en alles aan hunne bekrompene handelsdenkbeelden opofferen.

Ik dank er God voor, dat wij thans met de daad geregtvaardigd zullen worden, en dat Europa vernemen zal, hoe die onderdrukkers, hoe dat zelfzuchtige Holland, hetwelk de Zuidelijke gewesten in zijn eigen en uit-sluitend belang uitzoog, juich-toonen naar den troon des Eeuwigen zal doen opklimmen, bij het nieuwe eener volledige, geheele en bepaalde scheiding.

Advij's van den Jhr. M. W. DE JONGE.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Toen voor weinige maanden het Vaderland den eeuwig gedenkwaardigen dag vierde, waarop ook Batavier en Belg, met dezelfde geestdrift en dapperheid in de velden van Waterloo den pas gevormden Staat bevestigden, dachten weinige onzer, en ach! waarom mag ik niet met een vol vertrouwen zeggen, stelde zich niemand onzer voor, dat na korten tijd de twijfeling zou kunnen ontstaan, of eene vereeniging niet behoorde te worden verbroken, toen met zoo vele lauweren omkransd, en met zoo veel heldenbloed verzegeld. Ik ontveins het u niet, met een gebroken hart sta ik thans in 'slands vergadering op, om door mijne stem te helpen beslissen, of al dan niet ook op eene wettelijke wijs de bouwval van ons Koninkrijk zal worden daargesteld. Ik ontveins het u niet, dat ik terugdeins voor het denkbeeld, van eenen Staat te helpen ontbinden, welks voortdu-

ring de rust van Europa zoo dringend vordert, en die in zich zelve alle bronnen van voorspoed en volksgeluk zou vereenigen, wanneer slechts de bewoners van het Zuidelijk gedeelte van dien Staat, in het bezit van alle zedelijke vrijheid, de kunst van die rustig te genieten, hadden verstaan. Ik ontveins het niet, dat ik niet behoort tot diegenen, welke, als in vervoering de kreet eener scheiding hebben opgevangen, die uit het midden van het oproer tot ons is gekomen; de geworpen handschoen vat ik niet onbedacht en in drift, ja, gelijk sommigen zich uitdrukten, met beide handen aan. Dat tooverwoord van scheiding, zoo onbepaald uitgesproken, dat elk lid dezer vergadering daaraan zijne bijzondere verklaring geeft, heeft op mijne, zoo ik geloof, meer bedaarde beschouwing geringen invloed, omdat zich voor mij ten minste daar nevens tallooze bedenkingen wegens de uitvoerlijkheid verheffen, omdat ik het oog daarbij vestig op den toestand van ons vaderland, in het midden van het thans zoo geschokte Europa, en daarmede uit elke splitsing zijne geheele vernietiging ducht; omdat ik, eindelijk, hier niet beslissen mag als de afgezant van het eene of het andere gewest; niet mij mag laten verleiden door de hoop, of de vooruitzigten van de eene of andere groote stad; mijne stem niet geven mag tot maatregelen, welker kennelijke strekking de vernietiging zou zijn van het een of ander deel des vaderlands, al behoorde dat

ook tot het Zuiden, waaraan wij anders zeker geringe verplichting hebben, maar dat ik, volgens eed en plicht, hier denken en spreken moet als vertegenwoordiger des geheelen Nederlandschen volks. Deze bedenking behoort ons alle op hooger standpunt te plaatsen, en mij ten minste verbiedt zij al dadelijk, om bij het vraagstuk, of 'slands hooge vergadering zich voor eene wettelijke scheiding der Nederlandsche gewesten zal verklaren, zich te laten beperken door de grenzen van welke stad of gewest ook; mij ten minste dwingt zij, om als Nederlander daarbij de oogen ruimer om mij heen te slaan en alles te toetsen aan de belangen van het geheele Nederland.

Ik oordeel dat mijn plicht mij voorschrijft, om thans met vaderlandsche opregtheid en zonder de minste achterhoudendheid voor mijn gevoelens uit te komen, betreffende de beide belangrijke vragen, door het geëerbiedigd Hoofd van den Staat aan de Volksvertegenwoordiging voorgesteld. Twijfelingen of het Wetgevend Ligchaam wel grondwettig geschikt zij, om door den Koning geraadpleegd te worden, houden mij daarvan niet terug. In den moeilijksten toestand en in buitengewone omstandigheden begeert de Koning licht uit de beide Kamers, en wil het gevoelens der natie op deze wijze kennen. Dat Hem te weigeren, of zich daaraan door te groote naauwgezetheid, te onttrekken, zou ik onvoegzaam en onbehoorlijk keuren.

De twee ons voorgestelde vragen zijn eenigzins vreemd van inrigting, zoodat het twijfelachtig zou kunnen zijn, of de eerste ook behoort beantwoord te worden, geheel afgescheiden van het denkbeeld eener splitsing des Rijks, voor het geval dat het Rijk, op den voet van deszelfs vestiging mogt kunnen blijven bestaan. Ten overvloede zal ik de eerste vraag ook in dien zin behandelen, terwijl het wel van zelve spreekt, dat door hem, die de tweede vraag toestemmend beantwoordt, ook op de eerste een gelijk antwoord moet gegeven worden, vermits elke splitsing des Rijks eene verandering in de grondwet ten gevolge zal moeten hebben, en geene splitsing, die dezen naam verdient, ooit daargesteld kan worden, dan tevens gepaard met eene verandering, dier traktaten, welke de volstreckte eenheid van ons Rijk tot grondslag van deszelfs vestiging hebben gelegd.

Wegens de eerste vraag dan, op zich zelve beschouwd en verwijderd van alle denkbeelden eener splitsing, aarzel ik niet in het minste, om mijne stem *ontkennend* uit te brengen. Er zal wel niemand onzer zijn, die niet gereedelijk zal toegeven, dat onze nationale instellingen (waarvoor ik hier, *naar aanleiding van 's. Konings aanspraak*, uitsluitend de grondwet versta), voor vele verbeteringen vatbaar zijn, en zonder bedenking durf ik, wat mij aangaat, er bijvoegen, dat, wanneer deze grondwet nu eerst aangenomen moest

worden , ik meer dan eene verandering daarin zou begeeren; veranderingen echter, meest alle zeker niet in den geest der oproerige factie en van hare voorspraken. Maar om de hand te durven slaan aan de grondvesten van eenen Staat , wordt, naar mijn inzien, meer vereischt bij den man van kalm beraad, dan gebreken te zien en verbeteringen te begeeren. De voorzigtigheid en onze grondwet zelve, vorderen daartoe het bestaan *eener noodzakelijkheid*, en de ons voorgestelde vraag beperkt zich en ons ook tot deze. Wanneer ik nu *voor* het uitgebarsten oproer te Brussel, mij dienaangaande had moeten verklaren , zou ik, zonder de gebreken onzer grondwet te verbloemen, en niettegenstaande de slechte gezindheid ons toen reeds sedert jaren uit het Zuiden gebleken, buiten twijfel geantwoord hebben dat de ondervinding mij nog de noodzakelijkheid niet had aangetoond om de nationale instellingen te veranderen of te wijzigen. Ik zou, integendeel, daarin te veel goeds hebben opgemerkt , om dat onberaden, ten einde , naar iets beters te trachten, in de waagschaal te stellen. Te veel overtuigd zou ik geweest zijn, dat de bestaande grondwet aan het Nederlandsche volk al de vrijheid verzekerde, waarop eene gematigde en zedelijke Natie aanspraak kan maken, om naar meerdere te haken. Elk eerlijk woord , elke eerlijke daad toch , is in Nederland geoorloofd, en iedere poging tot iets ongeoorloofds met onze grondwet , is voorzeker eene

poging tot iets dat de zedelijkheid zelve verwerpt. Elke uitbreiding bepaaldelijk van het democratisch beginsel in onze grondwet, waarheen de volksmenners in het Zuiden ons altijd hebben willen leiden, zou ik oordeelen de ware vrijheid te ondermijnen, en den Staat aan deszelfs verderf nader te brengen. Maar zal nu het oproer, en de kreet, „daarin opgeheven, ons tot veranderingen voeren, die wij anders niet toegelaten zouden hebben? Op zich zelve vind ik daarin reeds eene wettiging der misdaad, die mij ten minste tegen de bonst stuit; en wat in kalme tijden altijd bedenkelijk zou zijn geweest, oordeel ik in die omstandigheden stellig onraadzaam en hoogst gevaarlijk. Niet dat ik na de herstelde rust, en wanneer de gemoederen weder bedaard zullen zijn, mij onvoorwaardelijk en altijd zal onttrekken, om, met den Koning medewerkende, alle bezwaren, die met bescheidenheid alsdan mogten aangevoerd te onderzoeken, en de wettige en billijke daarvan te helpen herstellen, maar te midden van den storm der hartstogten, en op de vordering van landverraad en oproer, de hand aan een werk te slaan, dat kalmte en de hoogste voorzigtigheid vordert, en aan het gebouw van den Staat deszelfs hechsten grondslag te ontrukken, juist als de woelendste orkaan daarop blaast, dan meen ik dat elk, die zijn vaderland lief heeft, weigeren moet. Ik vraag het toeh, welke veranderingen in den grondwet zullen het zijn, waarmede zich

het oproerig België, en vooral zij, die het thans in vuur en vlam zetten, zullen laten vergenoegen; en hoe zal zich met zoodanige veranderingen wel dra dat gedeelte van Nederland bevinden, hetwelk, getrouw aan eed en piigt, regt en orde wil, en dat met die trouw, ten behoeve der misdaad, toch niet lijden moet? Ik vraag het toch, hoe zal, in de tegenwoordige omstandigheden, die dubbele vergadering worden te zamengesteld, volgens de Grondwet tot elke verandering of wijziging van hare bepalingen gevorderd? Zullen de oproerige provinciën daartoe ook toegelaten worden, en van welken aard zal alsdan de keuze der afgevaardigden aldaar, en laat ik het zonder omwegen zeggen, in bijna al de Zuidelijke provincien zijn? Als volksvertegenwoordigers zullen tot ons dan gezonden worden wezens die eigenlijk het leven en de vrijheid onwaardig zijn, en wier optreding als zoodanig deze vergadering onteeren zal. En indien in de tegenwoordige omstandigheden, een gedeelte des Vaderlands niet, immers niet als op die of op eene onwettige wijze, vertegenwoordigd mogt kunnen worden bij de herziening der nationale instellingen, dan is daarin wel het onwedersprekelijkste bewijs te vinden, dat in die omstandigheden, daarna niet gedacht kan of mag worden. Ik vraag het eindelijk, en dit doe ik met hoogen ernst en nadruk, of, wanneer zulk eene talrijke vergadering, in deze omstandigheden, eenmaal, bijeen gekomen mogt zijn, het Gou-

vernemen zich met zekerheid kan voorstellen de genoegzame kracht te zullen bezitten, om dezelve binnen de wettelijke grenzen te houden, en te zijner tijd weder te doen uiteen gaan? De geschiedenis van een naburig Rijk, bij den aanvang van deszelfs bloedige omwenteling, heeft ons te dien opzichte eene gewigtige les gegeven, en dezelfde beginselen werden bij ons, met hetzelfde doel welligt, gepredikt en reeds aangewend. Ja, Ed. Mog. Heeren! ik hoop dat ik mij bedriege, en dat ik te veel hecht aan de eerste ons voorgestelde vraag; maar ik zie bij derzelver toestemming, de toekomst met angst te gemoet. Wanneer eenmaal het beginsel der noodzakelijkheid eener verandering in het grondwettig bestaan van Nederland zal zijn erkend, vleije men zich niet, van de toepassing te zullen kunnen beletten of wijzigen; dat zelfde geweld, dat dan het beginsel zal hebben veroverd, zal zich die toepassing ook wel weten te bezorgen, en wanneer eenmaal te midden van den misdadigsten opstand, en op diens vordering, de dubbele vergadering der Staten-Generaal zal worden te zamen geroepen, en wanneer dan daarin het oproer zelf vertegenwoordigd zal worden, dan, God geve dat ik mij schrikbeelden schep! dan waggelt voor mijne oogen ons staatsgebouw, en ook de troon, dien wij als hoeksteen daarvan hebben gezworen te handhaven. Wanneer ik, gehoor gevende aan een bestaand oproer, medewerkte, in de tegenwoordige omstandigheden, aan

de losmaking van de grondwet van den Staat, zou ik meenen daardoor bij ons den weg tot eene omwenteling te banen, en den troon van mijnen wettigen Vorst te helpen ondergraven; en daartoe leen ik mijne stem niet.

Tot mijne taak behoort mede de beide voorgestelde vragen *vereenigd* te beschouwen, en dan hangt derzelyer beantwoording, naar mijne wijze van zien, daarvan af: Of het voor de volksvertegenwoordiging geraden is, om, in de tegenwoordige omstandigheden, zich stellig reeds te verklaren voor eene scheiding van provinciën, welke de grondwet en de traktaatē vereenigd hebben; want dat dit de zin en de bedoeling der tweede vraag is, kan niet twijfelachtig zijn, wanneer men slechts des Konings aanspraak daarbij raadpleegt, in welke dit stellig staat uitgedrukt, en zich herinnert de gebeurtenissen en vorderingen uit het Zuiden, in de laatste dagen.

Twee voorloopige bedenkingen moet ik hier in het midden brengen. De *eerste*, dat de grondwet, in haar elfde hoofddeel, wel verordend heeft op welke wijze, in geval van noodzakelijkheid, *veranderingen* en *wijzigingen* zullen worden daargesteld, en dit aan eene dubbele vergadering der Staten-Generaal alsdan opdraagt, maar dat het mij zeer twijfelachtig voorkomt, of eene zoodanige geheele scheiding der provinciën, gelijk wij die door sommigen, vooral uit het Noorden, hebben hooren begeeren, ten gevolge van welke der-

zelve bewoners van landgenooten in naburen zonden herschappen, wel onder deze verordeningen zou kunnen worden begrepen, vermits zoodanige geheele en volstrekte scheiding niet eene verandering, veelmin eene wijziging, maar eene geheele ontbinding der grondwet en de sloping van het Staatsgebouw zou zijn. De tweede opmerking, die ik echter geheel aan ieders oordeel onderwerp, is deze, of, daar de grondwet stellig wil, dat over elk voorstel van verandering in de grondwet niet dan met eene meerderheid van drie vierde der stemmen beslist worde, ook dit zelfde niet zou behooren te worden toegepast bij onze tegenwoordige beraadslaging, door welke men *als beginsel* scheiding en verandering, dien ten gevolge, in de grondwet wil daargesteld zien?

Wat nu de scheiding zelve aangaat, zoo meen ik te moeten onderscheiden tusschen mijnen wensch, als Noordelijk Nederlander, en mijn gedragingen, als vertegenwoordiger nog van het geheele Nederlandsche volk. Waarom zou ik het verbergen, Edel Mogende Heeren! waar de Koning ons vrij en openhartig gevoelen verlangt te kennen; ik deel als Noord-Nederlander in de denkbeelden van hen, die de vereeniging van België voor vijftien jaren met dat gedeelte van Nederland, hetwelk toen reeds een Staat onder het Vorstelijk Huis van Nassau vormde, eene wezenslijke ramp noemen, en ik schroom niet, er onbewimpeld bij te voegen, dat dit in de Noordelijke provincien een al-

gemeen aangenomen volksdenkbeeld is geworden. Ons oud vaderland, met fierheid na de onderdrukking opgerezen, ging toen, met verjongde kracht, eene gelukkige toekomst te gemoet, en durfde zich het herstel van deszelfs ouden handel, de voornaamste bron van zijnen welvaart voorspellen. Van die vooruitzichten is oneindig veel door de vereeniging met België verloren gegaan, en terwijl sedert een voorspoed zonder voorbeeld allerwege zich in België heeft vertoond, terwijl het ondankbare Brussel zich tot eene der eerste steden van Europa heeft pogen te verheffen, terwijl Antwerpen, door zijnen rijken handel, tot eenen bloei is terug gekeerd, sedert eeuwen vergeten, ging het oude Neêrland geene enkele schrede voorwaarts, en boden deszelfs handel-steden aan een ieder het blijk aan, dat er een vermogend beletsel ontstaan en aanwezig moest zijn tegen deszelfs welvaart. Met volle opregtheid moet ik dus verklaren, zonder daarmede eenig achtenswaardig Afgevaardigde uit het Zuiden te willen beledigen, dat vooral na de laatste gebeurtenissen, het oude Nederland ook door mij als Noordelijk Nederlander in dit opzigt zou geluk gewenscht worden, indien de dag eens mogt kunnen aanbreken, die de mogelijkheid toonen zou, van, zonder te grooten schok, volstrekt en geheel gescheiden van België, weder tot deszelfs vorigen staat terug te keeren. Ook zoodanige wensch is sedert lang, en vooral nu, een algemeen volks-denkbeeld van den Noord-

Nederlander geworden, die alleen met de vervulling daarvan, zich het behoud van zijn Vaderland durft voorstellen, en de overbrenging op zijne kinderen van die vrijheid en verlichting, welke aan zijnen grond eigen is geworden. De waarheid van dat denkbeeld kan ik niet volstrekt weerspreken, ofschoon ik er echter bij moet voegen, dat ik geenszins deel in het gevoelen van hen, die van eene afscheiding van België, zich dadelijk gouden bergen voor hun eigenlijk Vaderland beloven, en zich de herleving van zoo vele vervallen takken van onze volkswelvaart meenen te kunnen voorspellen. Neen, als een droom der verbeelding beschouw ik dit zelfbedrog, omdat men daarbij geheel vergeet, dat de kwijning van onzen handel en voorspoed voorzeker niet eeniglijk aan de vereeniging met België geweten kan worden, terwijl men zich tevens den benarden toestand van het dan gescheiden Vaderland in- en uitwendig ontveinst. Wanneer ook ik eene geheele scheiding der beide groote deelen des Rijks als begeerlijk mij kan voorstellen, dan is het alleen, omdat ik mij de vrees niet kan verbergen, dat het rustelooze België, voortdurend aan ons verbonden, het zij nu reeds, het zij wat later, het oude Nederland in dien afgrond zal medeslepen, waarin het zeker, als het slagtoffer van eigene dwalingen, vergaan zal.

Zonder de gebeurtenissen der laatste dagen, zouden echter, niettegenstaande den wensch van

het geheele Noordelijke Nederland, en den wensch van mijn hart om mijn Vaderland aan zulk een dreigend gevaar te onttrekken, de zwaarigheden en regstreeksche gevolgen eener scheiding bij mij nog te veel gewogen hebben, om daaraan te durven denken. In eene geheele en volstreckte scheiding vind ik, de zaak van eene andere zijde beschouwd, de verzwakking niet slechts, maar de geheele ontbinding, ja weldra de vernietiging van den Nederlandschen Staat, die naar de gevestigde staatkunde en het oordeel van allen, onmisbaar is tot het behoud der vrijheid van ons werelddeel. Het dan op zich zelve staande België (indien de Mogendheden zulk eenen staat van afzondering ooit mogten kunnen duldten), inwendig verdeeld en zonder nationaal karakter, zal dan weldra een prooi worden van dat Frankrijk, dat de begeerige oogen sedert jaren daarop reeds heeft geslagen; en ons eigen Vaderland, mij dunkt alles wetigt die vrees, zal onmogelijk op zich zelve zijne onafhankelijkheid tegen dat Frankrijk, nu na buur geworden, kunnen handhaven, ja dit zelfs niet; indien het al gelukkig genoeg mocht zijn, van niet door lasten en rampen gedrukt, tot de oude verdeeldheden weder te vervallen. Voor zulk eene noodlottige toekomst zou ik mijn vaderland niet hebben durven voorbereiden. En wat van eene scheiding de gevolgen zouden zijn, waar tusschen de beide groote afdeelingen des Rijks niets gemeens aan zijn, behalve het Vorstelijk stamhuis,

heeft eigenaardig ons een hooggeacht medelid uit het Zuiden, door dit ééne gezegde geteekend; *„dan zou de Koning welligt de eenige Hollander in België, en de eenige Belg in Holland zijn.”*

Daarvoor beware God onzen braven Vorst! Van een zijner doorluchtige voorzaten heeft hij kunnen leeren, hoe bezwaarlijk het is in twee Rijken het hoog gezag te voeren, en wel onbestaanbaar vooral zal het zijn het hoofd te zijn van den ouden Staat, waarin men wet en orde wil, en een schijn van bewind te bezitten in het oproerige Zuiden.

Wanneer dus vóór den uitgebroken opstand de beide vragen mij waren voorgesteld geweest, zou gemeend hebben die ontkennend te moeten beantwoorden. Tegen den ook mij bijna overmeetsden wensch eener spoedige en geheele scheiding van België zouden de bezwaren der daarstelling van die scheiding, en het toekomstig zeker treurig lot der beide deelen overwegend gebleven zijn, en buiten twijfel zou ik niet toestemmend op deze vragen hebben kunnen antwoorden, vooral niet zoo duister en onbepaald, als die ons nu zijn voorgesteld.

Maar ieder moet het erkennen, dat de laatste schrikkelijke gebeurtenis in het Zuiden den grootsten invloed hebben op onze tegenwoordige beraadslaging. Nu te vragen, zal België al dan niet met het oude Nederland vereenigd blijven, is eene daadzaak in overweging nemen die reeds door

het snoodste misdrijf is daargesteld, en die geenszins door eene uitspraak der Nederlandsche Regering, maar alieen door het zwaard en vermoedelijk door de Mogendheden van Europa beslist zal worden. Wanneer het tegenwoordig onderzoek alleen uit dit oogpunt moest worden beschouwd, zouden wij allen ons daaraan kunnen en zelfs behooren te onttrekken. Maar ik stel mij dat onderzoek in deze omstandigheid in eene andere gedaante voor, en het is die voorstelling, welke dan ook mijn gevoelen gevestigd heeft. Tot het feitelijke kan de tweede vraag thans geene betrekking meer hebben; voor het tegenwoordige kan eene beslissing daarvan niets uitwerken. Maar ik vermeen te mogen aannemen, dat het geëerbiedigd Hoofd van den Staat aan ons, ook nog na de verandering der omstandigheden, deze vraag ter overweging heeft gelaten, dewijl men van de Staten-Generaal de verklaring aangaande de scheiding *als beginsel* begeerde, om, naar aanleiding van zoodanige verklaring, de gedragingen van het Gouvernement te rigten, zoo naar buiten ten opzichte der groote Mogendheden die ons Rijk hebben gewaarborgd, en dat voor de zekerheid van Europa hebben gevestigd en versterkt, als ten opzichte van België zelve, wanneer in de toekomst de gelegenheid om daar weder te handelen op nieuw ontstaan zal zijn. Uit dat oogpunt de zaak beschouwd, keure ik onze tegenwoordige beraadslaging niet, zoo als velen, ijdel en nutteloos, maar

naar alle waarschijnlijkheid hoogst belangrijk in de gevolgen. Door op deze vragen eene scheiding als beginsel te erkennen, zullen wij eene algemeene bepaling daarstellen, die den Koning in zijne toekomstige handelingen in zedelijken zin leiden en binden zal.

Dat nu, Edel mogende Heeren, oordeel ik te gevaarlijk in deze omstandigheden, en aan de medewerking, daartoe vermeen ik mij te moeten onttrekken. In deze oogenblikken kan ik geen beginsel helpen vestigen, dat het oproer, het landverraad en de meineed van zoo velen zal wettigen; want eene scheiding van de Nederlanden is de vordering immers van hen geworden, die, welligt toen zij hunnen geboortegrond aan Frankrijk niet leveren konden, met dat voorwendsel de bevolking tegen hunnen wettigen Vorst in de wapenen hebben gesteld; geen beginsel, dat eenmaal aangenomen zelfs den afval zou kunnen veroorzaken of kleuren van zoo velen, die tot nu toe met heldeneer aan hunnen eed zijn getrouw gebleven. Ik kan in deze oogenblikken voor geen beginsel stemmen, dat in de beide vragen zoodanig duister en onbepaald is uitgedrukt, dat geen twee leden dezer vergadering het eenstemmig begrijpen, en er gehoord zijn, welke het nu geheel anders uitleggen dan zij dit eens in onwettige verklaringen te Brussel reeds deden; zoodanig duister en onbepaald, dat ik de grenzen en strekking mijner eigene toestemming niet zou begrijpen, terwijl ik

mij niet kan voorstellen, dat door zulk een onbestemd woord, de rust in het Zuiden zou kunnen worden hersteld, maar veeleer zou vreezen, dat juist uit die onbestemdheid weder nieuw geweld over de toepassing en uitbreiding zal ontstaan. Ik kan eindelijk in de bestaande omstandigheden geenszins het beginsel beamen, dat voor het tegenwoordige overtoellig is, dat feitelijk het is daargesteld, en dat alleen in en voor de toekomst zal kunnen werken, en waarvan het al dan niet raadzame en nuttige mitsdien alleen in de toekomst zal kunnen gekend en beoordeeld worden, als die toekomst eens daar zal zijn, en wanneer daarin rustiger toestand en geheel andere omstandigheden mij veroorloven zullen, mede te helpen onderzoeken en beslissen, wat het lot van elk deel van Nederland zal behooren te zijn, dan, maar ook dan eerst, zal ik mij durven verklaren. Voor die nog onbekende toekomst wil ik noch mij zelven, noch de Regering, noch den Koning thans reeds door de wettelijke vestiging en erkenning van een beginsel binden. Die toekomst zal dan welligt ons leeren, of de scheiding, nu door geweld daargesteld, wettelijk, onvermijdelijk of begeerlijk zal blijven, dan wel, of er maatregelen te beramen zullen zijn om, zonder tot zoodanige uitersten te vervallen, aller belangen te vereenigen. Alsdan, maar ook alsdan eerst, zal ik gaarne tot het onderzoek daarvan medewerken, en dan ook alleen zal het eene vrije raadpleging zijn, en niet, gelijk

heden, eene beslissing, afgedwongen door de wapenen, of door de noodzakelijkheid geboren uit eene reeds daargestelde daadzaak. Ik kan dan, om al deze redenen, geen toestemmend antwoord op de beide voorgedragene vragen uithbrengen.

Advijz van den Jhr. Mr. D. F. VAN ALPHEN.

[Vertaald medegedeeld.]

EDEL MOGENDE HERREN!

Het hoofd van den Staat onderwerpt aan onze beraadslaging de twee navolgende vraagpunten:

10. Of de ondervinding de noodzakelijkheid heeft, aangetoond, om de nationale instellingen te wijzigen?

20. Of, in dat geval, de betrekkingen, door de traktaten en door de grondwet, tusschen de twee groote afdeelingen van het koninkrijk gevestigd, tot bevordering van het gemeenschappelijk belang, in vorm of aard zouden behooren te worden veranderd?

Ik zal trachten deze vraagpunten met rondboortigheid, met kalmte en met opregtheid te beantwoorden, gebruik makende van de kennis, welke mij eene ondervinding van vijftien jaren heeft verschaft, gedurende welken tijd ik aan de werkzaamheden dezer kamer heb deel genomen, waarin ieder mijne gevoelens kent en over mijn gedrag heeft kunnen oordeelen.

De Koning vraagt ons de slotsom van deze ondervinding, ik ben bereid daaraan te voldoen.

Ik zal trachten te bewijzen, dat *al de rampen, waardoor wij geteisterd worden, en die wij betreuren, derzelver oorsprong ontleenen uit de thans bestaande betrekkingen, zoo als die sedert 1815 bij verbonden en grondwet tusschen de twee groote afdeelingen des Rijks, zijn vastgesteld en ingevoerd.* Wanneer ik deze mijne stelling bewijze, zal de twee vraagpunten te gelijker tijd hebben opgelost, en dan zal het onnoodig zijn, de eerste afzonderlijk te behandelen.

Onze naauwe en plotselijke ineensmelting, welke bij de traktaten werd bepaald en door de grondwet gewild, heeft zich nooit verwezenlijkt, omdat zij zich niet kon verwezenlijken onder den vertegenwoordigenden regeringsvorm.

De rede hiervan is eenvoudig en klaarblijkelijk.

Wat is eene regering bij vertegenwoordiging, stellig uitgedrukt bij art. 177 der grondwet?

Het is eene regering die berust op de meerderheid der gevoelens, op het overwigt der belangen, die zich vrijelijk uiten en laten gelden op de schaal van het algemeen belang, en dus niet anders dan de *regering der meerderheid*. Dat overwigt, die meerderheid van gevoelens en belangen heeft zich in het koninkrijk der Nederlanden niet kunnen vormen — alles werkte dit tegen — en daardoor ontbrak er aan de regering eene waarlijk *nationale partij*, waarop zij steu-

nen konde, waardoor zij eenen vasten gang konde houden — en het staatkundig 'gebouw, dat in 1815 opgerigt is, mistte een hechten grondslag, de instellingen wortelden zich niet in het hart en in het verstand der ingezetenen, en het groote doel der vertegenwoordiging werd meer en meer onbereikbaar.

Om dit duidelijk te maken, zal eenige ontwikkeling noodig zijn.

Letten wij vooreerst op den waren staat van zaken, zoo, als die bestond bij de vereeniging in 1815, der twee groote afdeelingen van het Rijk; gaan wij den loop daarvan na, en wij zullen tot besluit vinden, dat de plotselijke vereeniging, wel verre van het daarbij voorgestelde doel te bereiken, eene daarmede geheel strijdige uitkomst heeft opgeleverd.

Iedereen weet, dat deze vereeniging geenszins het gevolg was van het verlangen, den wensch, de behoeften dezer beide volken, om zich te vereenigen; maar dat dezelve hun werd opgelegd; aan België als het gevolg van het regt van overwinning, aan Holland als eene uitbreiding van grondgebied, met oogmerk om daarvan een krachtigen, Europeschen voormuur tegen Frankrijk te maken.

Iedereen weet, dat er in beide landen vooroordeelen tegen deze op eene, gelijke wetgeving gegrondveste vereeniging bestonden, vooroordeelen, welke mogelijke middelen zochten om zich te

versterken, en zich meer en meer te doen billijken.

Iedereen weet, dat de gevoelens, de geschiedenis, de zeden, de godsdienst, de maatschappelijke instellingen, de middelen van bestaan, de bronnen van voorspoed van het Noorden en van het Zuiden werkelijk verschilden.

Dit verschil, deze vooroordeelen zouden onder eene despotieke regering verzacht, verminderd en door langzame toenadering mogelijk eens geheel vernietigd zijn geworden — gemeenschap van ongeluk en onderdrukking vereenigt en verbindt, maar gemeenschap van voorspoed en vrijheid doet dikwijls verdeeldheden ontstaan, of, zoo zij reeds bestaan, doet ze sterker en krachtiger uitkomen en werken.

Derhalve moest dat verschil, die zedelijke afscheiding, bij het bestaan der vrijheid, zich ook bij ons meer en meer vertoonen en uiten. Op dit verschil, op die verdeeldheid heeft zich al aanstonds na de vereeniging een strijd gevestigd, die steeds aanhield, die aan de belangen geen tijd liet om zich te rangschikken, te verbinden en eene gemeene zaak te maken zonder onderscheid van Zuid en Noord.

Die strijd over te brengen in eene eenige wetgevende vergadering; aan de publiciteit der beradslagingen onderworpen, — dat verschil van denkbeelden, gevoelens, belangen uit te lokken, om zich al sterker en sterker te uiten, konde wel

geen ander uitwerksel hebben dan die afscheiding grooter , en de toenadering moeilijker te maken, doordien een nationaal gevoel van *eer* daarbij opgewekt werd , en een publieke geest , in elk der deelen van het Rijk gevormd werd , die niet alleen van denkeelden verschilden , maar elkan- der meer en meer vijandig werden , ten gevolge der overdrijvingen , die onafscheidelijk zijn van parlementaire debatten.

De nationale eer is krachtiger dan alle redene- ring , dan de haarblijkelijkheid zelve , want het ontstaat uit *gevoel* , en verandert ras in eenen hartstogt. Dat kamp , waarbij de nationale eer gemoeid was , en welke in de Tweede Kamer als in een strijdperk gevestigd was , verkreeg door de discussien over godsdienstige vraagstukken , een karakter van hevigheid en onverzoenlijkheid , die alle vereeniging en toenadering moeilijker maak- ten , en al dieper indruk nalieten ,

Vier millioenen Katholijken waren met twee millioenen Protestanten vereenigd , en die veree- niging kon in niets anders eenen grondslag vinden , dan in de *suprematie* van het burgerlijk , van het tijdelijk over het geestelijk gezag.

Zonder de erkenning dier suprematie , zonder hare in werking brenging ten einde de beide gods- diensten in de haar bij de wetten aangewezen grenzen te houden , is onze vereeniging , onze grond- wet niet anders dan eene samenstelling van leugen en bedrog , van onzin en onderdrukking , van haat

en verdeeldheid, en niettemin werd dat opperbestuur van het tijdelijk over het geestelijk gezag in deze kamer een *ijdele hersenschim* genaamd.

Het *eerste beroep* dat gedaan werd op de numerieke meerderheid van deze of gene godsdienstige gezindheid, was dan ook de *eerste stap* tot vernietiging van het fundament van ons maatschappelijk verdrag, en hierdoor werd de strijd, die reeds bestond over commerciële en financiële denkbeelden, op een vulcanisch terrein geplaatst; het was de eerste stap tot zedelijken opstand, en de weg gebaad voor de numerieke meerderheid, om, door welke middelen ook, de overwinning te verkrijgen voor hare stelsels en denkbeelden in derzelver toepassing op wetten die éénvormig moesten zijn, voor beide deelen des Rijks. De minderheid (Holland) ontweek alle discussie over dergelijke questien, — als niet tot hare competentie behorende, riep altijd de suprematie van de burgerlijke magt in, — het was haar eenige stut en steun tegen de overheersching van het geestelijk gezag, van welke belijdenis dan ook.

Deze numerieke minderheid had altijd, van het *begin* of van haar volksbestaan, de vrijheid van het geweten en onderzoek, waarvoor zij gestreden had, gegrondvest op het *publieke onderwijs* — waarover het aktive toezigt aan de Regering, als een stellige plicht was opgedragen, blijkens art. 226 van de grondwet, in verband beschouwd met

de regelen voor elke der verschillende gezindheden, in het zesde hoofdstuk voorgeschreven.

Is zoodanig een beginsel van vrijheid van geweten in strijd en onvereenigbaar met sommige beklidenissen en geloof, dan mogen de grondwettige bepalingen omtrent godsdienst en onderwijs voor deze en onoverkomelijke hinderpaal zijn. — Voor ons was het *openbaar onderwijs de hoeksteen van ons maatschappelijk gebouw* en de basis van het opperbestuur van het tijdelijk gezag; het was de eenige waarborg voor de vrijheid van geweten, door middel en met oogmerk om het onderwijs der *leerstellingen* te keer te gaan; een oogmerk hetwelk, wel is waar, zeer moeilijk is te bereiken, doch waarheen alle pogingen der Regering moesten en werkelijk ook gerigt zijn.

Het openbaar onderwijs, in den waren geest der grondwet, werd dan hoe langer hoe meer het vereenigingspunt van aanval en verdediging, het groote struikelblok, hetwelk reeds de oorzaak was geweest van het verwerpen dierzelfde grondwet door de notabelen van België.

De godsdienstige begrippen verbonden zich dan ook aan de nationale eer, om de twee groote afdeelingen van het Rijk, zedelijk, hoe langer hoe meer te verdeelen en af te scheiden, zoo wel als derzelver respectieve vertegenwoordigers in de Tweede Kamer; en een gevolg daarvan was dat de verkiezingen tot leden van de Wetgevende ver-

gadering al meer en meer in een vijandelijken geest plaats vonden.

Maar bovendien: in de vertegenwoordigende kamer was het getal der afgevaardigden van het Noorden en het Zuiden gelijk.

Die gelijkheid in getal werd in het Zuiden als eene onregtvaardigheid aangemerkt. Dit gevoel van eene onregtvaardigheid, waarover men zich vermeende te moeten beklagen, verbitterde den strijd, en deed de beschuldiging rijzen van eene voorbedachtelijke onderdrukking van de meerderheid der bevolking van het Koninkrijk der Nederlanden door de minderheid.

Het geloof aan deze onbillijkheid had eenigen schijn van gegrond te zijn, dewijl zij op eene afgetrokken en rekenkundige waarheid berustte, volgens de statistieke beginselen van den vertegenwoordigenden regeringsvorm.

Volgens de dorre, oppervlakkige en materialistische theorie van cijferletters, moet een gegeven aantal inwoners ook zoo of zoo veel vertegenwoordigers hebben; wanneer deze materiële berekening niet strikt gevolgd is, over de geheele bevolking, wordt het vertegenwoordigend stelsel geacht in deszelfs grondslag te feilen; en de voorstanders dezer theorie, over onregtvaardigheid en ongelijkheid schreeuwende, doen, mogelijk zonder het zelfs te willen, een beroep aan de numerieke meerderheid, en wanneer de menigte, op welke eene zoo eenvoudige berekening altijd den

grootsten indruk zal voortbrengen, is ingeroepen, stelt zij zich in beweging om haar gewigt in de schaal te werpen, en haar regt om vertegenwoordigd te worden, te doen gelden; alsdan is het tijdstip gekomen, dat de regering der pligten ophoudt, en dat de regering der *lazaronis* een aanvang neemt.

Doch zoodanig was de wargeest onzer vereeniging niet.

Het geloof aan deze onregtvaardigheid, dat het denkbeeld van de onderdrukking der meerderheid door de minderheid deed geboren worden, was eene *dwaling met der daad en naar regt*, met betrekking tot het verdrag, hetwelk twee volken, als *zedelijke lichamen*, vereenigde, met eene gelijke nationale vertegenwoordiging, dewijl de koloniën werden beschouwd als een integreerend gedeelte van Holland; en waarlijk, deze volkplantingen, aan de Belgische nijverheid de onschatbaarste voordeelen verschaffende, verdienen wel hun gewigt te mogen laten gelden door het gelijk getal der vertegenwoordigers; edoch, men sloeg daarop niet het minste acht.

Onze vijftienjarige, zoogenaamde innige vereeniging is dus niet anders geweest, heeft dus niet anders kunnen zijn, dan eene voortdurende worstelstrijd van de *numerike meerderheid* tegen de minderheid, ten einde de suprematie en het overwigt, hetwelk de grondwet haar ontzegde, te verkrijgen: van daar al onze rampen, en hoe ster-

ker zieh die strijd deed gevoelen , hoe meer men zich van het doel verwijderde , hoe grooter de onmogelijkheid werd , eene waarlijk algemeenen *nationalen zin* en *geest* en *partij* daar te stellen.

Zoodanig een algemeene echt nationale geest werd dan ook nergens anders gevonden dan in de *Gazette des Pays-Bas* , die deze ledige ruimte trachtte op te vullen , met verwelkte bloemen van eigen lof , en zoo de afgrond bedekte , waaruit langzamerhand opgerezen zijn , haat en verdeeldheid , en eindelijk morele opstand , die weldra door materiëlen opstand is gevolgd geworden , in navolging van hetgeen te Parijs gebeurd is.

Bij eenen dusdanigen staat van zaken bestond er geen vertegenwoordigende regeringsvorm , geen gouvernement. De Koning vond geen anderen steun dan in zijn opregt en edelmoedig hart , dan in zijne zuivere en welmeenende bedoelingen , en in zijne onvermoeide werkzaamheid en zelfsoffering.

Noch het ministerie , of liever de Ministers , noch de Staatsraad , noch 's lands vertegenwoordiging verzekerden hem eenen hechten steun van ware nationaliteit , want de strijd bestond overal , de nationaliteit nergens.

Hierdoor stond de Koning op zich zelve afgezonderd , en zijne regering was niet anders dan eene *personële administratie*.

Te vergeefs riep de Koning zijne beide zonen tot zich ; zij deelden in zijnen toestand , zonder

het kwaad te kunnen uit den weg ruimen, hetwelk den grondslag zelven der innige vereeniging van twee, in gevoelens verschillende, volken gelegen was.

De monarch, vreemd aan alle partijen, had er zelfs geene, en nogtans schatte elk hem persoonlijk hoog, bezat hij de genegenheid van allen; doch wat kon dit baten, de verdeeldheid bestond, en de strijd ging voort. — Om onpartijdig te zijn, moest hij zich hoe langer hoe meer afzonderen; het onvermijdelijk gevolg hiervan was, dat hij in beide de afdeelingen ontevredenheid moest verwekken.

De numerike meerderheid (Belgie), riep de verantwoordelijkheid der Ministers in, als het onfeilbaar middel om de denkbeelden, en de gevoelens van het grootste aantal te doen zegevieren, en een overwegenden invloed te bezorgen.

De minderheid hield daar niet op aan, uit instinktmatig bezef van zelfbehoud. Zij schraagde het gezag, zij moest hetzelfde schragen, dit was haar plegtanker.

De periodieke drukpers kan niet aeniglijk door wetten worden in toom gehouden; zij moet zich zelve verbeteren, kastijden, zuiveren, de blinde partijgeest, onder de banier der nationale eer, maakte dit hulpmiddel nutteloos en onuitvoerlijk, want degeen die onder deze banier niet medestreed, werd in den ban gedaan.

Eene steeds toenemende overdrijving en verhit-

tering, en eindelijk eene ware diktature over de denkbeelden en publieke opinie, zonder eenig tegenwigt, waren hiervan het gevolg. Vreemde schrijvers mengden zich in den stijd, en kozen de partij, om het gezag te verdedigen. Men luisterde niet naar dezelve, men onderzocht en gispde met bitterheid hun bijzonder leven in plaats van hunne redeneringen te wederleggen, en het laatste argument eenen brandstichtende logica, was, bij volkomen gebrek aan andere argumenten, oproer, plundering en wezenlijke brandstichting. Zoo ging de morele opstand tot materiëlen opstand over; — *En*, Edel Mogende Heeren! (en dit zij de eenige verwijting, welke ik mij zal veroorloven) niet ééne eenige onafhankelijke stem liet zich in het Zuiden hooren om den laster, als of Holland België onderdrukte, te logenstraffen; niet één eenige onpartijdige pen wederlegde die beschuldiging, die hatelijke logentaal! En het stilzwijgen der welgezinden versterkte de stoutheid der kwaadwilligen, en de kreet van: *Weg met Holland!* weergalmde in geheel Europa, dat verbaasd stond dat deze kreet opging uit het midden eener altijd toenemende welvaart, eene *welvaart die men grootendeels te danken had aan de offeringen, welke aan het Noorden ten voordeele van het Zuiden waren opgelegd* geworden.

Dit ongelukkig verschijnsel is aan dezelfde oorzaak toe te schrijven, en het gevolg er van is ons allen bekend, ofschoon het vast staat, dat de

jongste gebeurtenissen in Frankrijk, aller hoofden bedwelmende, het oogenblik der uitbarsting verhaast hebben.

Welk is het eenige en ware redmiddel tegen de noodlottigste aller rampen, burgerhaat en burgerkrijg? Herschimmen en illucien op te geven, en tot de wezenlijkheid terug te komen. De scheiding tusschen het Noorden en Zuiden bestaat zedelijk; werkelijk en met der daad bestaat zij in eenige gedeelten van het Zuiden; de Commissie, door den Prins *van Oranje* bijeengeroepen, heeft de scheiding eenpariglijk aangekondigd, — Holland neemt die aan; het verdrag is de *facto* en *jure* verbroken.

Holland keert tot den stand van zaken terug, waariu het zich voor het jaar 1815 bevond.

De kolonien maken een integrerend gedeelte van deszelfs grondgebied uit. Zij deelen in het lot van derzelve ware moederland.

De vrije vaart en handel is het grond- het levensbeginsel van Holland, het is deszelfs onbetwistbaar regt en eigendom. Het herneemt hetzelfde; geen gezag, geene magt kan het dit ontrooven; weder in zijn regt getreden zijnde, kan het inwilligingen verleenen, nimmer kan men die als eene verpligting van Hollaud eischen.

De schuld wordt verdeeld; Holland belaaft zich met deszelfs vroegere schuld, — België met alle de zijne, het overige wordt gelijkelyk omgeslagen.

De innige vereeniging van België en Holland

was het gevolg van een traktaat. De Koning sluit en bekrachtigt verbonden; aan hem behoort alzoo de magt, om die te wijzigen of die te vernietigen.

De Staten-Generaal; buitengewoon bijeengeroepen, hebben slechts het *beginsel* der afscheiding te proclameren, en zich dan tot den Koning te wenden, om de uitvoering daarvan aan zijne wijsheid en aan zijne onpartijdigheid over te laten. Wanneer wij als vrienden scheiden, stellen wij een middel daar van bevrediging voor het tegenwoordige, een middel tot voorkoming der rampspoeden eener geweldige ontbinding voor het vervolg; het is een middel van eene toekomstige toenadering door, mogelijk minder innige, maar zeer zeker beter en meer wezenlijke banden, die vrijwillig zullen gelegd en aangeknoopt worden. Dit geval is niet bij de grondwet voorzien; het is eene zaak van dringenden spoed; de Staten-Generaal in dubbele getale, hebben geene meerdere bevoegdheid, om over dit beginsel te beslissen, dan de tegenwoordige of gewone vergadering van de Staten-Generaal.

Derzelver bijeenroeping in dubbele getale, zou slechts een kwaad te meer zijn, een noodeloos kwaad, door het tijdverlies en de altijd gedwongene toepassing van artikel 230 der grondwet, hetwelk geene scheiding van het Noorden en het Zuiden kan hebben op het oog gehad. Wanneer het hoofdkwaad, de innige vereeniging onder eene

wetgeving, mogt behouden blijven, verklare ik mij stellig tegen alle bijeenroeping van Staten-Generaal in dubbelen getale, om de grondwet, waaronder wij leven, te wijzigen. De tegenwoordige grondwet faalt in haren grondslag, eenheid van belangen en denkbeelden, en als vertegenwoordigend stelsel wederspreekt het zich zelve; het hulpmiddel, om het getal vertegenwoordigers in evenredigheid met het aantal der vertegenwoordigden te brengen, zou nog erger zijn dan het kwaad zelve; zou eene dadelijke inlijving zijn van Holland in België, en eene openlijke schennis van al wat in de wereld regt en heilig is; want Holland, hetwelk zich in 1813 zelve heeft geconstituëerd, en als onafhankelijke Staat door alle Mogendheden van Europa is erkend, heeft nooit, en kan nooit willens en wetens hare toestemming geven tot eene vereeniging, welke slechts eene zelfmoord van deszelfs eigen onafhankelijk bestaan zoude wezen.

De Koning, als de hooge scheidsman en het hoofd der twee groote afdeelingen, zal eene commissie van tien leden, in gelijken getale uit het Noorden en Zuiden genomen, benoemen, teneinde de voorwaarden der scheiding te regelen; ingevalle van verschil, zal hij de bemiddeling en beslissing in het hoogste ressort hebben en uitoefenen.

De Koning zal in elke groote afdeeling van zijn Rijk Staten-Generaal in dubbelen getale bijeen-

roepen, ten einde aan ieder dier vergaderingen eene staatsregeling aan te bieden, welke, door de meerderheid aangenomen zijnde, de grondwet voor elk gedeelte des koninkrijks zal uitmaken.

Voor het overige, en zonder in bijzonderheden te treden, zal ik alleen zeggen, dat de scheiding niet met kleingeestigheid moet behandeld worden; edelmoedigheid en waarlijk verlichte denkbeelden moeten daarbij geraadpleegd en in het oog gehouden worden. Holland en de koloniën zullen open blijven, zonder hooge regten voor den invoer der voortbrengselen van België; de vriendschapsbanden, die ik wil daarstellen, moeten in het belang van den voorspoed der beide gedeelten, zoo wel van die van Holland als van België zijn. De ware handelsvrijheid verlangt, begunstigt en beschermt zelfs het welzijn, den voorspoed en de rust harer naburen.

Edel Mogende Heeren! het kwaad is groot, het geneesmiddel moet aan het kwaad geëvenredigd zijn; alle verzachtende middelen, alle halve maatregelen, die de kwaal niet in het hart aantasten, zullen tot niets anders strekken, dan vroeg of laat nog veel verschrikkelijker uitbarstingen te veroorzaken. Dat men den staat van het algemeen gevoelen in Europa, bij onze naburen, in overweging neme; en dat men volgens geweten en met kennis van zaken uitspraak doe — een cordaat en stellig besluit neme. Aan het Hoofd van den Staat aan wiens overal erkende billijk-

heid magtige buitenlandsche natiën de beslissing van hunne verschillen, ten aanzien van grondgebied hebben toevertrouwd, aan dit Hoofd kan het Nederlandsche volk met volkomen veiligheid een tusschen-bewind, of eene tijdelijke opschorting der grondwet, met opzigt tot de Staten-Generaal, toevertrouwen, eene opschorting welke reeds met der daad en werkelijk in een der gedeelten van het Koninkrijk bestaat, en daardoor in het andere gedeelte onvermijdbaar zal worden.

Holland kwijnde en leed; het achtte zich in zijn levensbeginzel gekrenkt, het gevoelde zich zijne eer gekwetst, belasterd, overgeleverd aan de verachting van de beschaafde wereld, en dit Holland getroostte zich, sedert dertien jaren, het algemeene lot van alle numerike minderheid te ondergaan, uit liefde voor den Vorst en uit getrouwheid aan den eed, en, geregte Hemel! het werd beschuldigd van België te hebben willen onderdrukken.

Belgie nam in voortdurende, wezenlijke en algemeene welvaart toe, en het noemde zich verdrukt, uitgezogen en in ketens gekneld!!

Belgie kan van deszelfs verkeerde oordeelvelling niet dan *door daadzaken*, en inzonderheid door de daadzaak der zoo volledig mogelijke afscheiding terug komen. Die beoordeeling, die beschuldiging was het gevolg van de valsche positie, waarin het zich met betrekking tot Holland bevond, van onbekendheid en vooroordeel, van

blinde eigenliefde en gekwetsten hoogmoed. Gescheiden op billijke voorwaarden, kan eenmaal eene wederzijdsche vrijwillige toenadering plaats vinden, wanneer de rede hare stem zal doen hooren, de hartstogten bedaard zullen zijn, en de Belgische belangen goed gerangschikt, zich vrijelijk kunnen uiten. De innige vereeniging is eene onmogelijkheid *de facto*, de afscheiding is het niet.

Ik ben de overbrenger van woorden van rust en bevrediging; ik heb niemand beschuldigd, ik beschuldig alleen de droombeelden eener, wel is waar, goedgemeende hersenschim, waarvan de verwezenlijking voor het tegenwoordig althans onmogelijk is; booze driften hebben daarvan maar al te zeer misbruik gemaakt; ik heb afschuw van opzettelijke misdaad, maar voor verbijstering ben ik toegevend, ja de liefde voor den geboortegrond zal, zelfs in hare uitpattingen, altijd eene verschooning in mijn hart vinden. De gebeurtenissen zijn maar al te dikwerf de ware dictatoren der wet; zij hebben de scheiding tusschen Holland en België uitgesproken; ongelukkig, dat dezelfde door het bloed van vele edele slagtoffers van plicht en getrouwheid is bevoedeld en bezegeld geworden. *Vooroordeelen*, verwijt, verblindheid, deldriftigheid, moord en verwoesting, ziedaar, Edel Mogende Heeren! het opklimmende en verschrikkelijke gevolg van staatkundige vereenigingen, die, met goede inzichten, uit een verkeerd

daglicht zijn beschouwd, dewijl die vereenigingen het eerste beginsel van alle *innige zamenvoeging* miskenden, teweten overeenkomst, gelijksoortigheid van zeden, aard, behoeften, verlangens en uitzigten op de toekomst: — Verlaten dit pad, want het leidt ten verderva.

Ed. Mog. Heeren! ik had voorgesteld, in het antwoord op 's Konings aanspraak, het toeverwoord *afscheiding* uit te drukken als een stelligen wensch in het belang der beide deelen des Rijks; ik herhaal dit nog, — altijd echter onder de billijke voorwaarden, nader te regelen.

Indien de opstand, de overdrijving, de verbijstering waarlijk *Belgisch* zijn, zal dit woord zijne uitwerking doen; zoo zij dit niet zijn; zal hetzelfde althans nog die uitwerking hebben, dat het vraagstuk alsdan van een Europeesch belang en gewigt wordt. In allen gevalle, zeg ik *ja* op het tweede vraagpunt, en, ter zake van de door mij geopperde bedenkingen, zeg ik voorwaardelijk *neen* op het eerste.

Advij's van Heer Mr. w. h. HOFSTEDE.

ED. MOGENDE HEEREN!

Afgevaardigd uit eene provincie, alwaar de ingezetenen zich gelukkig achten, wanneer zij, onder instellingen, die orde en veiligheid waarborgen, door nijverheid hun bestaan kunnen vinden, strekt het mij tot het grootste genoegen mij te

mogen overtuigen, dat de algemeene denkwijze aldaar, zoo geheel overeenstemt met de gewaarwordingen en gevoelens, welke alle weldenkende Nederlanders, in de overige gewesten bezielen.

Bij de eerste mare van beroering in eenige steden der Zuidelijke afdeeling ontstaan, kan men het, oog in ons gewest, voor naauwelijks mogelijk houden, dat een gedeelte des Nederlandschen volks, een orde van zaken zoude willen omkeeren, onder welke reeds zoo veel voorspoed was genoten, en die zoo vele schoone uitzigten opleverde in de toekomst. — Maar ook aldaar klom de verontwaardiging ten top, op het vernemen van welke middelen men zich bediende, om dat oogmerk te bereiken, en men stelde zich niets anders voor, of de Koning, sterk door de liefde en het vertrouwen zijner volken, zou dadelijk bevelen hebben gegeven, om het oproer met de wapenen te bedwingen, en alzoo in de geboorte te verstikken. Niet weinig werd die verwachting gevoed, door de krachtvolle houding bij het Gouvernement in den beginne aangenomen, — getuige het doen aanrukken van troepen naar het tooneel van den opstand, en de afreize derwaarts van de beide koninklijke prinscn, terwijl men ter beschikking scheen te hebben alle de noodige middelen, om aan dien opstand niet zoo veel tijd te moeten laten, ten einde eene volslagene revolte voor te bereiden en werkelijk daar te stellen.

Dan, aan deze verwachting werd verder niet beantwoord, wel was de bijl aan de wortel gelegd, doch hierbij bleef het vooreerst.

De langmoedigheid des Konings in het openlaten van de gelegenheid, om terug te komen, en vooral ook met de zending van den Prins van Oranje, om door bevredigende middelen het gezag der wet herstellen, is hierdoor zeker aan den dag gelegd, zoo ook, door het ontslag aan te nemen, van dien edelen en getrouwen Staatsdienaar, welke als het struikelblok en voorwerp van algemeenen haat werd opgeheven, doch tegen wien men zich blijkbaar alleen daarom had vereenigd, vermits hij, met kracht en klem van reddenen, de inbreuken op het gezag der wetten tot hiertoe had weten te beteugelen, en zich in het geheel niet konde vereenigen met de afgetrokkenne leerbegrippen, die wel op het dwaalspoor kunnen voeren, doch, voor het wezenlijk geluk van een volk, al vrij onverschillig zijn.

Danken wij dan wel den Koning voor deszelfs geduld, ofschoon de uitkomst niet aan het oogmerk heeft beantwoord.

Maar danken wij ook den held, die verheven en groot, daar hij alleen stond te midden van een miltziek graauw, getracht heeft; den minnelijken weg verder te beproeven, doch met gelijke vruchteloze uitkomst.

De zaken aldus voorbereid en door Zijne Majesteit tot zekere hoogte gebracht, worden wij nu

geroepen, om met Hoogstdezelve in gemeenschappelijk overleg te treden, over de volgende twee punten :

» Of de ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangetoond, om onze nationale instellingen te wijzigen?»

» Of in dat geval de betrekkingen, door de trakaten en de grondwet tusschen de twee groote afdeelingen van het Koningrijk gevestigd, tot bevordering van het onderling belang in vorm of aard zouden behooren te worden veranderd?»

Na zoo veel als reeds door onderscheidene mijner geachte ambtgenooten te dezen is in het midden gebragt, zal het gewaagd kunnen schijnen, wanneer ik, nog zoo onlangs onder U Edel Mogenden opgetreden, de aandacht bezig houde, met de ontwikkeling van mijne gevoelens, omtrent aangelegenheden van zulk een groot en teeder belang; pligtgevoel echter, als het enigst lid uit onze provincie afgevaardigd, spoort mij aan, ook mijne stem met redenen bekleed, dienaangaande te laten hooren.

Betrekkelijk het eerste punt, ben ik, onder verbetering, van gevoelen, dat de ondervinding de noodzakelijkheid, om onze nationale instellingen te wijzigen, nog *niet* heeft aangetoond, *zelfs niet heeft kunnen aantonen*.

Vijftien jaren zullen weldra reeds zijn verloop, om de ondervinding hier te raadplegen,

maar hoe groot dit tijdsverloop ook moge zijn, voldoende is het niet, om de doelmatigheid eener staatsinrigting, met genoegzamen grond te kunnen beoordeelen, daar eene onafgebrokene vrede geene schokken van buiten, en eenerlei toestand van rust en kalmte, de gelegenheid niet heeft opgeleverd, om de noodzakelijkheid van zoodanige wijziging, buiten allen twijfel te stellen.

De treurtooneelen, die wij thans aanschouwen, kunnen mij ook geenszins overtuigen, dat de oorzaak daarvan, in onze nationale instellingen gezocht moet worden.

Immers is het er verre af, dat wij gezegd kunnen worden, in staat te zijn, de volle ondervinding nu reeds te kunnen raadplegen, daar men tot hiertoe onledig is geweest, met het in werking brengen van die instellingen, en de organisatie van de regterlijke magt zelfs nog niet eens tot stand heeft kunnen worden gebragt.

Bovendien, nog dagelijks en gedurig, vindt 's Konings wijsheid de gelegenheid, om het ingevoerde te verbeteren. De middelen, daartoe gebezigd, behooren al wederom beproefd, en aan de mogelijkheid eener vereenvoudiging getoetst te worden.

Zullen wij nu, Edel Mogende Heeren! den gang van dezen arbeid, die tot nu toe geregeld heeft plaats gehad, plotseling stuiten, om wijzigingen daar te stellen, die wederom als zoo vele nieuwe proefnemingen zouden moeten werken? Daardoor

blijft de onzekerheid van onzen toestand des te langer voortduren, en worden wij inderdaad, op den weg van volmaking, slechts teruggezet.

Maar stellen wij deze overweging eens ter zijde, en raadplegen wij de ondervinding *in zoo ver* wij geacht kunnen worden, die nu reeds verkregen te hebben, dan, Edel Mogende Heeren! kunnen wij niet anders dan met een dankbaar gevoel erkennen, dat onder die instellingen, zoo als zij thans bestaan, Nederland althans *voorspoedig en gelukkig kan zijn*, en wat zou men, redelijkerwijze, meer verlangen?

Die instellingen mogen al niet volmaakt geacht, doch zij hebben zulks dan gemeen met alles wat menschelijk is. Het najagen eener denkbeeldige volmaaktheid, voerde in onze leeftijd, zoo dikwerf van het spoor, en ook schijnt dit thans wederom het geval; zou ik wijders voor U Edel Mogenden behoeven te betoogen, dat de morele gezindheid, de goede wil, veelal toereikend is, om datgene, wat in staatkundige instellingen misschien gebrekkig kan worden geacht, weg te nemen of onschadelijk te maken? en dat het volksgeluk minder van *vormen* dan van burgerdeugd afhankelijk is? zoo veel is zeker, onze regten, zoo wel als onze pligten, zijn bij de grondwet, zoo als wij die nu hebben, vastgesteld en bezworen, genoegzaam afgebakend, en geloof ik niet, dat in de meer vormelijke bepalingen van dezelve, verandering noodig of nuttig zou zijn, althans, ik

zal alijld mijne stem verheffen tegen elke verandering hier bedoeld, die niet boven alle bedenkingen noodzakelijk wordt bevonden, hoezeer die dan ook door factie geest mogt worden ingeroepen, of hoe het oproer die ook moge trachten af te dwingen.

Het tweede vraagstuk zou ik misschien onbeantwoord kunnen laten en mij tot het reeds aangevoerde gedragen; doch het denkbeeld van *afscheiding* vordert op zich zelve, onze bijzondere aandacht.

Als ik ingezetenen van het voormalig België was, en deze vraag mij voorgesteld werd, dan zou mijn antwoord gereed zijn, dat, door de vereeniging met de Noordelijke gewesten onder het stamhuis van Oranje-Nassau, de Belgen eenmaal hadden opgehouden *vazallen* te zijn van eenen vreemden landsheer, en rang onder vrije staatsburgers hadden verkregen; hoe dat na en blijkbaar ten gevolge dier vereeniging, landbouw, fabrieken, handel en allerlei vertier, aldaar meer hadden toegenomen; dat daardoor een talrijke gelukkige middelstand, die ware grondslag eener welgeordende maatschappij, die voorheen niet bestond, niet alleen nu aanwezig was, maar, met voorspoed en welvaart bekroond, hoe langer hoe meer zich ophief; om van geene andere voordeelen te gewagen, en dat ik dus volkomen verbijs terd zou moeten zijn, om de voorgestelde afscheiding te verlangen.

Maar, die gedane vraag uit het oogpunt beschouwende van een bewoner der Noordelijke provincien, vermeen ik te moeten antwoorden, dat, wel is waar, de ondervinding van twee eeuwen geleerd had, dat Noordelijk Nederland zeer wel rijk, voorspoedig, magtig en zelfstandig kan zijn, zonder met België te behoeven, doch dat dit België nu eenmaal en krachtens de trakaten, en krachtens de grondwet, met de Noordelijke provincien vereenigd zijnde, met dezelve vereenige behoorde te blijven, omdat een groot gedeelte van dat België, zijne ware belangen inziende, op de voortdurende vereeniging prijs stelt; maar ook omdat, hoe ligt het ook vallen moge, die afscheiding enkel maar te proclameren, de zwarigheden eerst dan in geene geringe mate zich zullen opdoen, wanneer de voorwaarden daarvan moeten geregeld worden, waarvan de tegenwoordige discussien reeds de proeven opleveren. — Oneindige botsingen en geschillen zullen daaruit voortvloeiën, en wie zal hier als scheidsman optreden, aan wiens uitspraak men zich zal willen onderwerpen.

Bovendien, hoe volstrekt de afscheiding ook moge plaats kunnen hebben, één punt van vereeniging moet toch altoos blijven bestaan, vermits dezelfde dynastie over de beide deelen den scepter voert. — Hoe afgescheiden de inwendige huishouding ook wezen moge, de Koning zal toch altijd, in buitenlandsche betrekkingen, naar bui-

ten moeten werken, *als hoofd van het geheel*. Nu kunnen uit die buitenlandsche betrekkingen voortvloeijen, zoodanige gevallen, waarin Hoogst-dezelve het gemeenschappelijk overleg van de vertegenwoordigers der natie behoeft.

Is nu de vertegenwoordiging gesplitst, zoo als de afscheiding dit zal moeten medebrengen, dan vraag ik, in welke moeilijke positie de Souverein zal geraken, als de vertegenwoordigers van het Zuiden eens een geheel tegenovergestelden weg uit willen als die van het Noorden, en omgekeerd? Zou het betoog behoeven, dat hieruit botsingen ontstaan kunnen, verderfelijk voor de nationale belangen?

Wel is waar, er zijn meer voorbeelden in Europa, dat een en dezelfde Souverein den scepter zwaait over volken, niet door dezelfde wetten geregeerd; doch hierop valt aan te merken, dat er alsdan *of* verschil van natiën bestaat, *of* dat een land als *wingewest* beschouwd wordt, of onder bescherming gesteld is, maar in geen geval heeft zulks plaats, of er bestaat één principaal Rijk, dat de kern uitmaakt van de Monarchie, dat een overwegenden invloed uitoefent, of in staat zou zijn uit te oefenen, terwijl dan de Staat, welke eene bijzondere wetgeving bezit, meer te beschouwen is, als een aanhangsel of bijvoegsel, althans, in geen geval als zelfstandig in de rij der Mogendheden optreedt; geene nadeelen zijn dan ook van zulk een staat van zaken te verwachten.

Maar, Edel Mogende Heeren! hoe eenig en geheel zonder voorbeeld zou hier het geval zijn, ten aanzien van België en Noord-Nederland, daar bijna twee gelijke deelen van een Rijk, tegenover elkander zouden gesteld worden! ik kan mij niet verbeelden; dat dit anders zou mogelijk zijn, dan in eene vijandelijke houding.

Ik zal over dit alles niet verder uitweiden, maar eindig met den wensch, dat wij orde en wetten weldra hersteld mogen zien, dat in de straf, welke de misdaad op de hielen volgt, de onschuldige en welgezinde burger bewaard moge blijven; dat zij, welke tot de ergerlijkste tooneelen van oproer, plundering, brandstichting en wetteloosheid hebben medegewerkt, onverschillig van welken rang of betrekking ook, niet uit het oog worden verloren, en dat wij in alle omstandigheden, waarin het vaderland bedreigd mogt worden, op onzen post steeds kloekmoedig en getrouw te roer blijven staan, gedachtig aan de spreuk van ons Koninklijk Stamhuis: *Gerust in het midden der golven.*

Dan, Edel Mogende Heeren! het spreekt van zelve, dat deze mijne wijze van beschouwing geheel en al afhankelijk is van zoodanige hooge politieke beweegredenen, welke geheel buiten onzen gezigtskring liggen, en welken de Koning als het overzigt hebbende over het geheel alleen in staat zal zijn, te beoordeelen, terwijl wij het aan de prudentie van Z. M. behooren over te laten, om

te dezer zake, aan ons zoodanige voorstellen te doen, als Hoogstdezelve in Zijne wijsheid zal vermeenen te behooren.

Advijf van den Heer Mr. P. J. BODDAERT.

EDEL MOGENDE HEEREN!

In mijne afdeeling heb ik verklaard niet op het standpunt te zijn geplaatst, om op de vragen, de onderwerpen onzer tegenwoordige beraadslagingen, met zelfvoldoening te kunnen antwoorden; daarom ook den wensch geuit, dat eene discussie mogt worden vermeden en het gouvernement zich met de prosessen-verbaal der zeven afdeelingen vergenoegen zoude. Maar dit heeft niet mogen zijn, en thans ben ik zelfs verplicht om niet anders dan met *ja* en *neen* te stemmen. Zoodanig geplaatst, Edel Mogende Heeren! zal mijne stem vooral op de tweede vraag moeten beschouwd, meer als de uitdrukking van eenen wensch, dan als de verklaring van eene innige en gegronde overtuiging.

Wat dan de verandering onzer nationale instellingen betreft, geloof ik dat ieder voorstel tot wijziging van de grondwet een twistappel tusschen Noord en Zuid zal zijn, en dat men schielijk berouw zal hebben de handen daaraan te hebben geslagen.

Ik zal mij dus daar tegen verzetten.

Op de tweede vraag te antwoorden valt mij moeilijker, maar omdat eene droevige ondervin-

ding geleerd heeft dat de eensgezindheid onmogelijk is, omdat het mij toeschijnt dat de tegenstrijdige belangen der twee groote afdeelingen des Rijks eene scheiding inroepen, omdat ik daarom naar dezelve verlang, zeg ik op de tweede vraag ja.

Redevoering van den Heer VAN BOELEN, uitgesproken bij de beraadslaging der Tweede Kamer over het antwoord op 's Konings aanspraak.

EDEL MOGENDE HEEREN !

Hulde doende aan de wijsheid en het doorzicht van de commissie in dezen, heb ik mij niet onttrokken in mijne sectie het concept-antwoord aan den Koning te onderzoeken, zoo als het ons is voorgedragen, en hetzelfde met de leden van die sectie paragraaf voor paragraaf na te gaan; en indien het, zoo als het nu ligt, door de kamer wordt aangenomen, houd ik mij aan de gemaakte aanmerkingen en veranderingen. Intusschen kan het concept door verbeteringen van enkele zinsneden, bezwaarlijk zoodanig geredigeerd worden, dat het mijne volkomene goedkeuring zal kunnen wegdragen, waarom ik eene geheel nieuwe redactie noodig oordeel.

Ik wil, door het bezigen van harde bewoordingen, die misschien den schijn van beleediging of verbittering kunnen hebben, niet toegeven aan eene anders billijke verontwaardiging, welke ieder regt geaard Nederlander anders zoo zeer bezielt, doch ook niets meer dan die verontwaar-

diging zoude te kennen geven; maar ik wensch eene korte, onbewimpelde, rondborstige mannen-taal; eene taal, niet ingehuld in een zwier van hoogklinkende zinsneden en kunstnatigen stijl, maar in woorden, die duidelijk kunnen gevoeld worden, zonder verfraaijing, waar, en welgemeend, en zuiver regtstreeks uit het hart te zijn voortgevloeid: ik wil mij niet buiten de attributiën van de Kamer begeven, evenmin die van den Koning aantasten, maar bij deze buitengewone zamenroeping der Staten-Generaal, door buitengewone omstandigheden veroorzaakt, komt het mij niet ongepast voor, ook een buitengewoon antwoord op des Konings aanspraak te geven: dit antwoord behoort thans niet alleen zoo als meestal een weinig beteekenende weérklank op 's Konings woorden te zijn, maar moet stellig in zich bevatten het gevoelen, de onbewimpelde meening der Staten-Generaal bij de plaatshebbende omstandigheden, en dit schijnt (behalve de, door de grondwet vereischte kennisgeven van het bijeenblijven der militie), het eenige doel van Z. M. zijn geweest ter zamenroeping van deze vergadering. Zonder onze attributie te buiten te gaan, of te treden in die van den Koning, kunnen wij toch met gepaste bewoordingen aan Hoogstdezelfden, in een vast vertrouwen op Zijne wijsheid en zorg, onze gevoeiens te kennen geven; wij kunnen onze meening openleggen, dat Zijne Majesteit al die materiële magt dient te gebruiken;

en zoo spoedig mogelijk te gebruiken, die de grondwet aan hem gegeven heeft; onze hoop uiten, dat daardoor, en daardoor alléén, zonder met opstandelingen in eenige onderhandeling te treden, de rust spoedig zal hersteld worden, tevens met onzen ernstigen wensch in den geest van het voorstel van den Heer VAN SYTZAMA, dat het Zijne Majesteit behage een onverwijld en naauwkeurig onderzoek te gelasten, omtrent de aanstokers en werkmeesters der bestaande oproeren, opdat de schuldigen, van welken rang ook, naar de gestrengheid der wetten gestraft worden: wij kunnen den Koning, ten opzichte der boodschap, door Hoogstdenzelfen ons toegezonden, onze gedachten te kennen geven, dat de kamer, zonder de herstelling der rust niet kan noch zal medewerken tot herziening van de grondwet, of omverooting van dezelve, door eene afscheiding van de twee groote onderdeelen des Rijks. Zoodanige duidelijk uitgedrukte wenschen de Staten-Generaal, kunnen niet anders dan den Koning versterken en bemoedigen in de ongelukkige omstandigheden, waarin zijn Rijk verkeert; en zulks zal uit het gevoel van zijn vaderlijk hart, dat geen traan uit het oog van eenen zijner onderdanen zonder aandoening kan zien vloeijen, voor een korten tijd doen zwichten voor den drang der omstandigheden, welke, ter herstel van rust en orde, en bewaring van de goede ingezetenen middelen vordert, die welligt bloed zullen doen storten.

Hiermede bekort ik mijn discours, en wil den tijd, die dringend is, niet onnoodig verspillen.

Aangaande de beraadslagingen van meergenoemde Koninklijke boodschap van 13 September 1830, had de Voorzitter voorgesteld die beraadslagingen met open deuren te houden, doch een groot aantal leden, hadden van het gegeven regt bij de grondwet artikel 108 (*) gebruik gemaakt en bevestigd dat dezelve in besloten vergadering zoude plaats hebben.

Vervolgens ontstond de vraag of men op de beide vraagpunten in de menigmaal gemelde Koninklijke boodschap stellig zoude antwoorden dan of men met een voorwaardelijk antwoord zoude kunnen volstaan, waarop door de meerderheid besloten werd dat het antwoord *stellig* bevestigend of ontkennend zoude zijn.

Eindelijk werd op de vraag, *of de ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangeleond om de nationale instellingen te wijzigen*, door 50 leden een *bevestigend* en door 44 een *ontkennend* antwoord gegeven; 6 leden verklaarde geen bepaald antwoord te kunnen geven, terwijl op de tweede vraag, *of in dat geval de betrekkingen door de tractaten en de grondwet, tusschen de twee groo-*

(*) Hetwelk aldus luid:

De zittingen der Tweede Kamer van de Staten-Generaal worden in het openbaar gehouden. De Kamer raadpleegt met geslotene deuren, wanneer een tiende gedeelte der tegenwoordige leden het vordert, of de President het noodig oordeelt.

te afdeelingen van het Koninkrijk gevestigd, tot bevordering van het gemeenschappelijk belang, in vorm of aard, zouden behooren te worden verandert, door 55 leden een bevestigend en 43 een ontkennend antwoord werd gegeven, hierbij verklaarde 2 leden geen bepaald antwoord te kunnen geven; 10 leden waren afwezig.

De beraadslagingen over de twee opgenoemde vragen werden dus ten einde gebracht.

Omtrent de Ministers werd het volgende bekend gemaakt; in het vervolg der beraadslagingen wordt dit aangemerkt; daarom zal ik het onderstaande letterlijk invoegen.

Van de zes Ministers, die thans 's Koning's kabinetraad uitmaken, zijn er *twee* uit de zuidelijke gewesten afkomstig. Deze beide staatslieden worden thans, op grond van door dagbladen bekend gemaakte stukken, aan welker zamenstelling zij uit den aard der zaak geheel vreemd zijn, of ook op grond van omstandigheden, met welker eigenlijken aard, men nog niet ten volle bekend is, beschuldigd van te groote toegenegenheid voor de gewesten, waarin zij geboren zijn; men heeft hen zelfs uit dien hoofde in het oog der Noord-Nederlanders verdacht willen maken, en is zoo verre gegaan, van het hun zeer euvel te duiden, dat zij zich van de op hen geworpene blaam niet openlijk zuiverden.

Intusschen is het stilzwijgen der bedoelde hooge Staatsambtenaren zeer goed daaruit te verklaren,

dat zij de meerderheid der Noord-Nederlanders voor verstandige en bedaarde lieden houden, die van zelve zullen begrijpen, dat bij de moeilijke omstandigheden, waarin 's lands Regering thans verkeert, niet alles voor openlijke uitlegging vatbaar is; dat de Koning, in wien alle opregte Nederlanders met zoo veel regt het volste vertrouwen stellen, geene verraders in zijnen Raad zoude behouden; en dat, indien men de twee groote afdeelingen des Rijks als van elkander gescheiden wil beschouwen, het toch niets ongerijmds heeft, dat elke dier afdeelingen in 's Konings Raad vertegenwoordigd wordt.

Te *Haarlem* werd door de Generaal-Majoor en Plaatselijke Kommandant eene bekendmaking uitgevaardigd, houdende aanbieding van twintig guldens handgeld voor ieder, die de vereischten voor Militair bezat, en zich voor zes of acht jaren verbinden wilde.

Dit zelfde had ook te *Amsterdam* plaats.

Den 1sten October had een veertigtal leden van de eerste en tweede Kamer een rekest aan den Koning aangeboden, houdende verzoek dat Z. K. H. de Prins van *Oranje* zich naar eene der zuidelijke steden mogt begeven, ten einde aldaar met eenige Notabelen te confereren, betrekkelijk de middelen ter herstelling van rust.

Het tot nog toe rustig geblevene *Gend* werd den 29sten ook de plaats van oproer; maar geen wonder: de geest, waaraan arm te zijn deugdzaam

is, werkte aldaar zeer sterk, terwijl men het gemeen door het uitdeelen van geld, verspreiden van valsche geruchten, en andere schandelijkemiddelen, opruide en genoegzaam dwong om misdrijven te plegen.

In den avond van dien dag hadden er talrijke zamenscholingen plaats, niettegenstaande de stedelijke Regering alle vereenigingen van meer dan 5 personen had verboden. Ook had het gemeen, door middel van karren, drie bruggen versperd. De bezetting was evenzeer als de burgerwacht, geheel onder de wapenen, en er waren vier stukken geschut met brandende lonten op het St. Michels plein geplaatst. Toen de zamenscholingen al te dreigend werden, heeft zoo wel de bezetting als de Burgerwacht op het gemeen geschoten of hetzelfde met geweld uiteengedreven. De Burgerwacht heeft onder andere: zich van twee der bovengemelde bruggen meester gemaakt, en daarbij één munitie doodgegeschoten en twee gekwetst. Des avonds ten tien ure waren alle de zamenscholingen uiteengedreven.

Te Gend werd in eene bijeenkomst van den Luitenant-Generaal CHIGNY, den Generaal-Majoor VAN OLDENEEL, provinciaal Kommandant, den Baron DESTOMBES, plaatselijke Kommandant, den Baron VAN DOORN, Gouverneur der Provincie en Burgemeester CROMBRUGGHE besloten, om de krijgsbezetting uit de stad en naar het kasteel te doen trekken. De Gouverneur begaf zich naar 's Gra-

venhage, waarneming werd aan den heer CANEGHEM lid der gedeputeerde Staten, opgedragen.

Het garnizoen te *Ostende* en later dat van *Nieuwpoort* weigerde de dienst.

Doornik werd ook oproerig; eene menigte was op de kasernen aangevallen. Aanvankelijk hadden de troepen zich verdedigd en op de muitelingen gevuurd, zoodat er op eene plaats drie gedood en een twaalfstal gewond werden, terwijl op eene andere vier dooden en tien gekwetsten gevallen zijn. Van het garnizoen werd slechts een man gewond; doch het toeval willende, dat een man uit het volk door zijnen schoonzoon werd doodgeschoten, maakte zulks dadelijk zoodanigen indruk op de troepen, dat het vuur ophield en dat vervolgens langzamerhand meer dan 600 soldaten hun vaandel verlieten.

Generaal CORT HEILIGERS was den 30sten September met de divisie onder zijne bevelen staande, welke 6000 man sterk was en laastelijk in den omstreken van *Maastricht* gekantonneerd had, te *Cortenbergh* aangekomen, om zich met de troepen, onder onmiddellijk bevel van Z. K. H. Prins FREDERIK staande, te vereenigen.

In den morgen van dien zelfden dag had zich een troep muiters bij *Marly*, op den weg van *Brussel* naar *Vilvoorden*, vertoond, zich naar laatstgenoemde plaats willende begeven. Eene colonne der aldaar geposteerde Nederlandsche troepen trok hun tegen, en heeft hen, na eenige te

hebben gedood en gewond, terug gedreven tot over de *Lakensche brug*.

De curassiers, die te *Haecht* stonden, sloegen verscheidene aanvallen der Leuvenaren met dapperheid en goed gevolg af.

Het hoofdkwartier van Z. K. H. Prins FREDERIK werd den 2den October te *Antwerpen* gevestigd; de correspondentie op *Frankrijk* werd geheel verhindert.

De beruchte baron DE STASSART werd door het provisioneel gouvernement tot Gouverneur der provincie *Namen* benoemd.

Te *Yperen* werd de Brabandsche vaandel uitgestoken.

Te *Doornik* kwam het tot een gevecht tusschen de troepen en de muiters.

Te *Ath* onderwierp zich de militaire magt aan de vorderingen der oproerigen.

Te *Mons*, waar de militaire magt zich gedurende loffelijk gedragen had, gelukte het de muiters, een groot deel derzelve tot afval te bewegen, hetwelk de gevolgen had dat generaal HOWEN, benevens de hoofd-officieren LASARRAZ, KNOLL EN LAATSMAN, met den Luitenant THEESING gevangelijk naar *Brussel* gevoerd werden.

Het vooral bevoordeelde en welvarende *Gend*, hetwelk langer den storm had afgeweerd, keerde nu geheel en al om. Commissarissen vertrokken naar *Brussel*, om zich met het Provisioneel Bevel te verstaan.

Te *Luik* had een scherp gevecht plaats. De generaal DAINÉ met een convooi leeftogt voor de citadel verschenen zijnde, kwam met de Commandant van de Luiksche Burgerwacht in onderhandeling, waarbij bepaald werd, dat een gedeelte van dat convooi op de citadel zoude worden gebragt; waarop het verder naar de voorstad trok. De Luikenaren, de bevelen van hunnen Commandant miskennende, overvielen hetzelfde. De begeleidende troepen sloegen daarop het mui-tend graauw naar binnen. 3 stukken geschut, uit welke de artillerie der Luikenaren bestond, benevens het vaandel van *Verviers*, waarvan er ook eenige waren onder geweest, vielen in de handen der troepen, die van de zijde een uitval deden. Het konvooi kwam evenwel niet binnen.

Te *Namen* had Generaal VAN GEEN een aantal van zijne manschappen ontslagen en was met de overige naar het kasteel teruggetrokken. Op den 2den October had de laatste vergadering voor de buitengewone zitting van de tweede kamer der Staten-Generaal plaats, waarbij 70 leden tegenwoordig waren.

De heer TOULON was voorzitter.

De aanteekeningen van het verhandelde in de openbare zitting van den 23sten, alsmede in de zittingen met geslotene deuren van den 27sten, van den 28sten, voormiddags en 'savonds, alsmede van den 29sten, voormiddags en 'savonds, werden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter deelde mede eene boodschap van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, houdende, dat zij de beide vragen, vervat in de koninklijke boodschap van den 13den September ll., met *ja* heeft beantwoord. Dit stuk werd voor kennisgeving aangenomen.

De Heer DONKER-CURTIUS had het woord over het door hem, in de zitting van den 15den September ontwikkelde, voorstel (zie bladz. 151), en zegt:

Toen ik den 14den der afgeloopene maand, daags na de opening dezer buitengewone zitting, een voorstel op het bureau nederlegde, waarvan ik U Edel Mogenden den 15den de ontwikkeling gaf, had ik daarbij onderscheidene bedoelingen:

Vooreerst: die, om de aandacht der Regering daarop te vestigen, dat *alstoen* vooral het tegenwoordig oogenblik meer belang moest inboezemen dan voorzieningen in de toekomst, en om tevens U Edel Mogenden daarvan te overtuigen.

Ten tweede: die, om de gevoelens te leeren kennen van onze ambtgenooten, vooral uit het Zuiden, nopens de middelen van concificatie, welke zij mogten op het oog hebben, ter spoedigste bereiking van het doel tot herstel der geschondene orde.

Ten derde: die, om u te bewegen, om mede te werken tot, en zelfs om aan de Regering, des noods, voor te stellen, het gebruik van kracht en geweld, indien er u de noodzakelijkheid van zou zijn gebleken.

Ik zag minder kans om deze bedoelingen te bereiken door middel der deliberatien in *zeven* afdelingen uwer vergadering, elk uit *vijftien* leden bestaande, dan door middel van eene enkele Commissie, welke U Edel Mogenden kon voorlichten, en ik zou daarom nog mijn voorstel *quod ad formam* trachten te regtvaardigen, indien niet intusschen de grond der zaak door de opgevolgde gebeurtenissen zoodanig was veranderd, dat het thans zonder doel is geworden.

Immers het is de vraag niet meer, of men eene of twee provinciën, die de oproervaan hebben opgestoken, door toegevendheid of door geweld moet terug brengen tot de orde, maar veeleer, of men het goed en bloed van de getrouw geblevene Nederlanders, verder moet wagen en offeren tot temming van den euvelmoed van de bevolkingen van geheele provinciën, die als zinneloozen te wapen loopen, en zich tegen de wet-tige orde verzetten, zonder dat zij het onderling eens zijn wat zij willen, en zonder dat dus toegevendheden, of middelen van overreding ingang vinden of iets baten kunnen; want, Edel Mogende Heeren! het is thans volkomen blijkbaar, dat, gelijk te voren de zoogenaamde grieven, nopens eene verlangde *ministeriële verantwoordelijkheid*, *jury*, *vrij onderwijs*, en wat niet al, alleen waren voorwendzels *en leuzen* in den mond der drijvers, om tot het uiterste te komen, zoo ook en zelfs de eisch *tot afscheiding* der Regering van

Noord en *Zuid*, in het Zuiden het eerst gehoord, een punt van uitgang is, waaromtrent men zich daar evenmin schijnt te verstaan; doch hetgeen echter, mijns oordeels, nu wel tot stand zal moeten worden gebragt, omdat de zaak *facto* reeds bestaat, en het gebeurde volkomen bewijst, dat het Zuiden niet op gelijken voet als het Noorden te regeren is, terwijl dit laatste alleen in het uitzigt op die scheiding een rustpunt van hoop in de toekomst kan vinden.

Dit laat niet na, Edel Mogende Heeren! dat, naar mijn inzien, de Regering bevoegd en volstrekt verpligt was, om de kracht van deszelfs uitvoerend gezag en van den sterken arm te beproeven tot demping van den opstand, opdat men haar niet naderhand verwijten zou, dat zij de stil gebleven ingezetenen in het Zuiden zelve, bescherming geweigerd en aan derzelver lot had overgelaten.

Maar die proef heeft getoond, hoe de opstand is geworteld, seders langvoorbreed, en met welke kannibalen-woede hij wordt volgehouden, zonder dat het hollend paard, immers thans, te teugelen is.

Te regt, zoo schijnt het mij toe, heeft dus de Regering die proef niet verder volgehouden, maar de krijgsbenden van den Staat terug doen trekken, om vaste militaire posten te bezetten; en terwijl wij aan die krijgsbenden den hoogsten lof van trouw en dapperheid toezwaaijen, en den plegtigen dank der natie toebrengen, zal tijd en rijp

beraad, zoo veel bespoedigd als de omstandigheden toelaten, alleen moeten leeren, hoe de woede op de beste wijze zal worden betoomd en een opstand gedempt, die, zonder beweegreden begonnen, thans geen ander doel schijnt te hebben dan de wegwerping van alle wettig gezag; en indien zij niet van zelve, of door buitengewone kracht gestuit wordt, geene andere uitkomsten aan de ongelukkige bevolkingen der weerspannige streken belooft, dan die onafscheidelijk zijn van de rampzaligste regeringloosheid.

De staatkunde van Europa, welke dit Rijk heeft gevestigd, en waardoor de Zuidelijke gewesten, onder den scepter van Oranje, aan de bestaande en door eigen kracht gevestigde Vereenigde Nederlanden zijn gevoegd, kan dusdanigen ongehoorden moedwil, die nergens schijn noch grond van regtvaardiging vindt, niet onverschillig aanzien; de Koning der Nederlanden, die vijftien jaren lang ijverig zwoegde, juist om vooral het geluk dier bevolkingen te bevorderen, en onder wiens regering zij tot eenen te voren ongekenen bloei wierden opgevoerd, zal in die staatkunde steun vinden tot herstel. Ik wil de middelen, die daartoe kunnen leiden, noch vooruit loopen, noch aanduiden, maar (des mogen wij ons verzekerd houden), deze zullen zoodanig zijn, dat, bij schifting der belangen van het volk, dat rustigen getrouw bleef, van dat, hetwelk moedwillig en brooddronken zijn geluk vertrapte, die belangen

nimmer zullen worden opgeofferd aan de overdreven en woedende eischen van opstandelingen, die getoond hebben, niet rijp te zijn voor het genot eener verstandige en matige vrijheid, en te wier aanzien de Europesche staatkunde zich schijnt bedrogen te hebben, doch nu nader, en zoo men hopen mag, wijzer zal kunnen beschikken.

Dat dan ingezetenen der rustige des lands hierop vertrouwen, in dat vertrouwen rust en orde bewaren en handhaven, en moedig blijven hopen op de toekomst, die, hoe duister ook, echter nog lichtstralen opent.

Mijn voorstel van den 14^{den} September thans zonder verder doel zijnde, meen ik hetzelfde te moeten intrekken.

Vervolgens werd gelezen het volgende verslag der centrale afdeeling, betreffende het voorstel, door den Heer VAN SYTZAMA in de zitting van den 18^{den} September ontwikkeld. (Zie bladz. 167.)

De antwoorden, door den Voorsteller gegeven, werden bij vier afdeelingen aangenomen. Eene afdeeling (de 6de) verklaarde te volharden bij haar reeds geuit gevoelen; eene (de 3de) hield na de beslissing der twee vraagpunten, het doel van het tegenwoordig voorstel grootendeels voor vervallen. Eene afdeeling eindelijk (de 7de) eveneens volhardende bij hare eerste meening, gaf den voorsteller in bedenking, of het niet best ware, zijn

voorstel in te trekken, en verdere discussiën voor te komen.

De Voorzitter stelde voor, om de beraadslagingen over dit onderwerp dadelijk te openen, hetwelk werd goedgekeurd.

De Heer VAN DAM VAN ISSELT: Over al het geen ik heden in den vroegen morgen reeds gehoord heb, durf ik het niet wagen naar mijne gewoonte tot U te spreken. Ik heb gemeend mij te moeten binden door mijn advies te schrijven, uit vrees van aan mijne gemoedsbewegingen te vrijen teugel te vieren.

Toen de Heer VAN SYTZAMA op den 18den der vorige maand zijn voorstel deed, meende ik hetzelfde te moeten ondersteunen, omdat het mij allezins gewigtig en doelmatig voorkwam.

Mijne overtuiging hieromtrent is niet verminderd, maar vermeerderd gedurende den tijd die sedert verlopen is.

Toen de buitengewone oproeping geschiedde, hebben wij ons verheugd; wij hebben ons volvaardig om den troon geschaard, om met onzen geëerbiedigden Koning, die onze wijsheid, bedaardheid en standvastigheid inriep, te bepalen, wat in deze treurige omstandigheden voor het welzijn van Nederland kon gedaan worden.

En in welke toestand hebben wij ons bevonden? Edel Mogende Heeren!

Indien de zaken niet zoo ernstig waren, wij zouden dezelve belagchelijk heeten. — De leden van de hoogste vergadering des lands, waren even

weinig bekend met den waren toedragt der gebeurtenissen, als de geringste arbeidsman dezer residentie. Onze ooren openden zich gretig voor ieder berigt van het jammerlijk tooneel des burgerkrijgs.

En bij dezen stand van zaken heeft men gewild dat wij zouden raadplegen. Zoo raadplegen de blinden over de kleuren.

Onze laatste beraadslagingen hebben dan ook geleerd, van hoeveel belang het zoude geweest zijn, dat men het voorstel van den Heer van SYTSAMA te voren in overweging had genomen.

De geringe meerderheid der Kamer had beslist, dat men bepaald *ja* of *neen* zoude antwoorden op de voorgestelde vragen. Waar toe nu die menigvuldige advijzen, in grooteren getale dan immer te voren hier uitgebragt, dan alleen om ons te zeggen, dat men zich niet genoeg vond ingelicht; dat men *ja* of *neen* zeide, zonder zich door dat *votum* te laten binden; en dat men ophelderingen dienaangaande zoude afwachten van Gouvernementswege. Zoo dat onze beraadslagingen, waarvan men buiten af zoo veel gewigt hechtte, en waaraan het Gouvernement heden zulke ernstige gevolgen heeft gegeven, volstrekt *geen definitief resultaat* hebben opgeleverd.

Men werpt ons tegen dat het voorstel thans zonder doel is. Maar, Edel Mogende Heeren! zal niet binnen weinige dagen onze gewone na-jaarsvergadering eenen aanvang nemen?

Is het niet meer dan tijd dat wij het weten , of men de oproerige gewesten door toegeeflijkheid door schikkingen, door verdeeling van grondgebied en gezag tot rust en orde hoopt terug te brengen, dan wel of de kracht der wapenen zal beslissen?

Is het niet voor het volk, en dus voor ons, die het hier vertegenwoordigen, van belang om te weten, of die gewesten, die zich hebben gekenmerkt door trouw aan het wettig gezag, door trouw aan hunnen Koning, ongewapend zullen blijven staan tegen over gewapende gewesten, en of de voorwaarden der scheiding, zoo die wordt bewerkstelligd, door het eene gedeelte des Rijks aan het andere zullen worden toegeschreven, met de wapens in de vuist.

Ik wil den oorlog niet. Ik wensch vurig, dat men middelen zal vinden om zonder bloedvergieten de rust te herstellen; maar ik ben er trotsch op tot een volk te behooren, dat vrede steeds heeft lief gehad, maar den oorlog nooit gevreesd, en dat gedurende bijna drie eeuwen voor vrijheid en Oranje goed en bloed heeft veil gehad.

Die bedaardheid en die kalmte, waarmede men zoo gaarne spot, is nog het kenmerk der Noord-Nederlanders, en hartelijken dank hebbe, dat volk, dat het die onder de moeilijke omstandigheden, waarin wij verkeeren, nergens heeft vergeten.

Maar men wete het, dat die kalmte en be-

daardheid overgaan in vasten moed en volharding als de nood het eischt.

Wij leven in een oogenblik waarin men van geene zijde de waarheid mag bewimpelen. Vertrouwen wekt vertrouwen. Die spanning der gemoederen heerscht niet alleen bij ons, zij heerscht bij alle volken van Europa, en de gebeurtenissen volgen elkander schrikverwekkend op.

Vraagt gij mij nu, Edel Mogende Heeren! of ik geloof, dat ook dan, wanneer de meerderheid zulks mogt verlangen, de Ministers die rondborstige opgave zouden doen, welke gevraagd wordt, met vermelding van personen en zaken? dan zeg ik neen!

De Staatsmannen, die, openlijk opgeroepen zijnde, om zich te zuiveren van den blaam en het wantrouwen, die op hen rusten, vergenoegen zich met eenige nietsbeduidende zinsneden te doen plaatsen in een Gouvernementsblad, geven mij die verwachting niet.

Maar ik zeg het hier met vertrouwen, dat veel raadselachtigs begint te ontraadselen, en dat een gedeelte van den sluijer is opgeligt.

De Ministers die ik bedoel, zeggen ons, dat niet alles in deze moeilijke omstandigheden voor openlijke uitlegging vatbaar is. Dit stem ik gaarne toe. Maar hier, in geheim-comité, zich te openbaren voor de vertegenwoordigers des Nederland-schen volks, met openheid en rondborstigheid, is het kenmerk van een rein geweten, is nietspreken

voor het publiek; en dit hadden wij mogen verwachten.

De Ministers, die zich in hagchelijke oogenblikken als deze, het vertrouwen zien onttrekken van het rustige en welgezinde deel der natie, en nog lust behouden hun ambt te blijven vervullen, toonen, dat het vergulde kleed dat hen dekt, en de bezolding hunner bediening hun nader aan het harte ligt, dan het welzijn van den Staat, ten zij men gelooven mag wat zij ons zeggen, dat zij de zuidelijke deelen des Rijks, en dus ook de oproerige provinciën, in 's Konings Raad vertegenwoordigen.

Iedere meening ter goeder trouw eerbiedig ik. Maar ik voor mij blijf den hartelijken wensch koesteren, dat aan den inhoud van het voorstel, en daarmede aan het verlangen van zoo vele duizenden, worde voldaan.

Maar hoe de uitslag zij ook van deze beraadslagingen, welk het lot wezen moge dat aan het dierbaar Vaderland beschoren zij, ik zal berusten in het bewustzijn, dat ik gewaarschuwd heb met Hollandsche trouw en rondheid; ik zal mijnen troost zoeken in het getuigenis van mijn eigen hart, dat ik het wel heb gemeend met den Koning en met het Vaderland.

De Heer VAN ALBERDA VAN BLOEMERSMA: De mededeelingen, die bij het onderhavige voorstel worden gevraagd, zouden veel licht hebben kunnen verspreiden over de beide belangrijke vraagpunten,

die wij te beantwoorden gehad hebben. Thans zijn de omstandigheden te dezen aanzien veranderd; maar desniettemin is het doel van het voorstel nog geenszins gemist, en ik blijf nog gelooven, dat de daarbij gevraagde officiële berigten nopens personen en aken, ons voor het vervolg van wezenlijk nut zullen kunnen zijn. Ik zal dus mijne stem aan het voorstel geven, doch ben van oordeel, dat in de bewoordingen daarvan eenige veranderingen behooren gemaakt te worden. — De spreker telt deze veranderingen op, waaronder behoort, om bij de vraag over de middelen, die ter voorkoming van het oproer zijn te werk gesteld, de woorden: *door personen, die in openbare betrekkingen geplaatst zijn*, in te lasschen.

De Heer FRETs: Ik kan niet besluiten om tegen het voorstel van ons geacht medelid VAN SYTZAMA te stemmen, zonder hulde toe te brengen aan den ijver en de vaderlandsliefde, die den voorsteller versieren. De redenen, die mijne weigering bepalen, zijn tweeërlei. Vooreerst zoude ik zelfs in de omstandigheden, zoo als die waren toen het voorstel gedaan werd, hetzelfde voor een te groot bezwaar gevonden hebben in den gang der Regering. Ik wil nu geen tafereel ophangen van bestaande en vermeederende rampen, maar zoo veel weet ieder bijna, dat het voorstel alsnu vooral doel zoude missen, en in de tweede plaats derhalve, na dat zoo veel gebeurd is, en de zaak niet meer in haar geheel is, kan in het voorstel

niet aannemen. Maar vergunt mij, Edel Mogende Heeren! dat ik bij het voorgaande eene aanmerking make. Ik wil namelijk klagen over de gebrekkige berigten in de *Staats-Courant*, wegens hetgeen er in de Zuidelijke provinciën voorvalt, vooral met opzigt tot de strijdelingen. Ik had gewenscht, dat de Minister van Binnenlandsche zaken tegenwoordig ware geweest, toen wij in comité-generaal over 's Konings vragen hebben geraadplaagd. Ik zoude het anders, toen ik het woord had, aan Zijne Excellentie zelve hebben gevraagd: waarom worden wij niet naauwkeuriger van de gebeurtenissen onderrigt? Het publiek ziet uit naar de *Staats-Courant*, en nergens de berigten korter en slaauwer, dan in dat blad. Ik behoor nu wel niet onder die genen, die in de tegenwoordige en gevaarlijke omstandigheden ongerustheid of argwaan willen verwekken. Ik geloof zelfs, dat men met korte en bekrompene tijdingen een goed oogmerk heeft; namelijk om het volk niet al te ongerust te maken en de noodige kalmte te bevorderen daar, waar dezelve bestaat. Ik zie gaarne, dat Holland gerust zij, maar ook weder zoo ongerust, als het gevaar van den opstand waarlijk vordert. Doch het oogmerk wordt niet bereikt. Mogt mijne stem tot den Minister, of wel tot den Koning zelve komen! Door de geringe tijdingen wordt het volk veel ongeruster dan misschien noodig is, maar zekerlijk wordt daardoor de meeste voet ge-

geven aan valsche berigten, die met allerlei oogmerken worden verspreid. Ik zie dus meer kwaad dan goed in de politiek, om weinig officieëls te zeggen van de gebeurtenissen, die wij zoo zeer betreuren. Ik houde de zaak van groot belang, grooter misschien dan wel geloofd wordt, en hoop dus dat de geachte voorsteller mij eene aanmerking zal ten goede houden, die niet onmiddellijk tot zijn voorstel behoort, maar waartoe hetzelfde evenwel de natuurlijke aanleiding gegeven heeft.

De Heer DE JONGE: Ik kan mijne stem aan het voorstel van den Heer VAN SYTZAMA niet geven, en zulks om redenen, die zoo wel uit den aard daarvan, als uit de veranderde omstandigheden sedert de indiening van het voorstel ontleend zijn.

Het is toch mijnes inziens onbetwistbaar, dat door zulk een uitgestrekt onderzoek omtrent personen en gebeurtenissen, als de geëerde voorsteller verlangt, vele zaken uit derzelve geheel zonden worden gebragt; en deze zwaarigheid wordt van dubbel gewigt, omdat men de uitgewerkte verslagen nopens een en ander, na onder de oogen des Konings geweest te zijn, aan de Staten-Generaal wil hebben medegedeeld. Zoude deze kamer, ik vraag het met vertrouwen, juist door deze mededeeling niet in zeer moeilijke omstandigheden kunnen worden gebragt? Zoude zij daardoor niet in eene soort van regtbank over personen en verrigtingen ontaarden, en daardoor hare bevoegdheid te buiten gaan? Neen! Edel Mogen-

de Heeren! de Kamer moet blijven, wat zij volgens de grondwet is; zij kan de betrekking van eene kamer van beschuldiging of onderzoek niet vervullen, en zulks vooral niet, wanneer de feiten, waarop zij beschuldigingen zoude kunnen vestigen, op niets anders, dan op geruchten of enkele woorden in de openbare papieren berusten. Was er immer een tijdstip, dat wij ons stiptelijk aan de grondwet moeten houden, dan is het voorwaar onder de tegenwoordige treurige omstandigheden. Wachten wij ons thans meer dan ooit, om een gevaarlijk voorbeeld te geven, waarop men zich in het vervolg zoude kunnen beroepen!

Mijne tweede bedenking ligt in de veranderde omstandigheden sedert het indienen van het voorstel. Destijds moesten wij de twee bekende vraagpunten nog onderzoeken; en het was wel niet twijfelachtig, dat de geëerde voorsteller onder anderen ook ten doel had, ons inlichtingen te verschaffen, die ons de beantwoording dier vraagpunten gemakkelijker zouden maken. Thans hebben wij daaromtrent beslist, en de voormelde bedoeling is dus vervallen.

Niet, Edel Mogende Heeren! dat ook ik, vóór het behandelen der vraagpunten, omtrent den wezenlijken stand van zaken en het gebeurde in sommige gewesten geene meerdere inlichtingen zoude hebben verlangd; ik heb integendeel, juist wegens het gemis dier inlichtingen, gescand, de

beide vragen ontkennend te moeten beantwoorden; maar thans houde ik het voorstel van ons geëerd medelid voor ontijdig en ongepast. Intuschen doe ik gaarne hulde aan zijne edele bedoelingen; zoo als er dan ook onder het welgezinde volk welk niemand zal zijn, die zich niet overtuigd houdt, dat hij daarbij alleen door opregte vaderlandsliefde geleid is geworden. Ik heb gezegd.

De heer D'OMALIUS: De zaak, welke thans door U Edel Mogenden behandeld wordt, is mij geheel vreemd, en ook niet aan de orde van den dag. Het is toch een vast gebruik, dat in het oproepingsbriefje voor elke zitting de onderwerpen worden opgenoemd, die daarin zullen behandeld worden; en echter zijn wij in het tegenwoordig geval op geenerlei wijze gewaarschuwd, dat men over het voorstel van den Heer VAN SYTZAMA zoude beraadslagen. Deze geheele beraadslaging is dus strijdig met het reglement der Kamer, volgens hetwelk de leden vier en twintig uren te voren van de zaak, die men behandelen wil, onderrigt moeten zijn.

Maar bovendien moet ik vragen, waarom de antwoorden van den voorsteller op de in de afdeelingen gemaakte bedenkingen, niet als naar gewoonte aan de Zuidelijke leden in de Fransche taal zijn rondgedeld? Wat heeft dit te beteekenen? Men heeft, ja, ons die antwoorden in het Hollandsch toegezonden; maar gelijk dit niet veel

naar bitteren spot, en schijnt men daarmee niet te hebben willen zeggen, dat wij, die met het Hollandsch niet bekend zijn, ons met de beraadslagingen over het voorstel niet hebben in te laten? Ik acht mij dan ook niet gerechtigd, mijne stem daarover uit te brengen.

De *Voorzitter*: Er bestaan menigvuldige voorbeelden, de beraadslagingen over eenig voorstel of ontwerp van wet terstond na de voorlezing van het verslag der centrale afdeeling geopend zijn; in het tegenwoordig geval heeft de Kamer daartoe zonder eenigen tegenstand besloten. Voorts zijn de antwoorden van den voorsteller in de afdeelingen onderzocht, en de heer d'OMALIUS had dus daarvan kennis kunnen nemen.

De heer d'OMALIUS: Maar waarom zijn die antwoorden ons alleen in het Hollandsch toegezonden?

De *Voorzitter*: Dit is mij onbekend.

De heer BYLEVELD: Wanneer ik U Edel Mogende herinner aan hetgeen ik zakelijk heb gezegd, bij gelegenheid van de behandeling van de twee vraagpunten, bij boodschap van Zijne Majesteit den Koning, den 13den der afgelopene maand aan deze kamer ingezonden, dat namelijk U Edel Mogenden onkundig gelaten van alles wat dient geweten te worden, niet konden geacht worden op de hoogte te zijn om over dezelve te kunnen oordeelen zullen U Edel Mogende zich wel overtuigd willen houden, dat ik altijd gedeeld heb in het gevoelen van het geëerd medelid, den Baron

VAN SYTSAMA, en ik dienvolgens, als behoorende tot dezulken die ongaarne zich in den blinde laen rondleiden, om, zonder volkomen kennis van zaken, over hetgeen voorgedragen wordt te oordeelen, ik ook altijd heb ingestemd met het voorstel, door dat geëerd medelid gedaan, zoo als hetzelfde thans in beraadslaging is gebragt.

Ofschoon de omstandigheden, waarin wij thans verkeerden, niet meer dezelfde zijn, die zij waren, voor dat wij over de vraagpunten hebben beraadslaagd, zoo heeft het voorstel daardoor niet van zijne waarde verloren.

Na het gevallen besluit op de twee vraagpunten, zoo als dat wordt beschouwd, zullen nu deliberatiën moeten volgen, waarbij het niet minder noodzakelijk zal zijn met den waren staat van zaken bekend te zijn, ten einde zich op het standpunt te plaatsen, van waar de gesteldheid van het Rijk moet kunnen worden overzien om het beslootene in toepassing te brengen.

Ik blijf dus nog volharden bij mijn vroeger aanden dag gelegd gevoelen, en verklaar mitsdien voor het voorstel te zullen stemmen.

De vertegenwoordigers der natie mogen de bedoelde mededeeling wel verlangen en vragen.

De Heer VAN REENEN: Bij de behandeling der vraagpunten in het comité-generaal, heb ik mijn gevoelen geuit, dat wij een bepaald adres aan Zijne Majesteit moesten inleveren, waarin wij onder anderen den wensch te kennen te ge-

ven, om met datgene, wat gebeurd is en dagelijks gebeurt, bekend te worden. Op die wijze zoude in het wezen der zaak aan den wensch van den Heer VAN SYTZAMA gevolg zijn gegeven. En dit hield ik voor zeer noodzakelijk, daar er ten aanzien der verschillende takken van bestuur omstandigheden bestaan, die een naauwkeurig onderzoek noodzakelijk maken. Ten bewijze daarvan behoef ik u slechts te herinneren aan de houding van het ministerie van Binnenlandsche zaken bij onze laatste beraadslagingen. Van het ministerie van Oorlog zal ik niet spreken; maar ik vraag of men aan het bestuur van justitie en politie niet zoude kunnen vragen, waarom men thans zoo vele verdachte vreemdelingen zonder pas in het land laat rondzwerven, en op die wijze de openbare rust, die met zoo veel kracht moest gehandhaafd worden, in de waagschaal stelt? Vooral zoude ik het noodig achten, dat de bestaande bezwaren omtrent het beheer der geldmiddelen in een adres aan den Koning wierden bekend gemaakt. Ik heb vroeger de nadeelige gevolgen van sommige financiële maatregelen voorspeld; die voorspelling is thans door de uitkomst bevestigd, want het is eene daadzaak....

De Voorzitter herinnerde den spreker de orde van de discussie.

De Heer VAN REENEN zegt, dat hij, zijnes inziens, bij het behandelde vraagstuk was gebleven, doch, gewoon aan alle wenken van hooger hand gehoor

te geven, niet verder uit zal weiden.... »Ik wil alleen nog te kennen geven, dat ik tegen het voorstel van den Heer VAN SYTZAMA zal stemmen; doch op het indienen van een adres aan den Koning blijf aandringen. Misschien is dit echter, na de benoeming der Staats-Commissie, die dezen ochtend ter onzer kennis is gekomen, minder noodzakelijk. In allen gevalle verheugt het mij, dat daarin een lid geroepen is, wiens volledige bekendheid met den geldelijken toestand van ons land door niemand in twijfel wordt getrokken, en die dus daaromtrent de beste maatregelen zal weten voor te dragen. Ook bezit ik het volkomenst vertrouwen op de wijsheid des Konings, die in de tegenwoordige moeilijke omstandigheden de beste redmiddelen zal weten te vinden.

De Heer WARIN: Vermits wij hier in het openbaar spreken en men aantekening houdt van hetgeen door ons gezegd wordt, meen ik te moeten terug komen op de uitdrukking, zoo even door Voorzitter gebezigd. Ik ben overtuigd, dat hij den Heer VAN REENEN niet *tot de orde* heeft willen roepen; hetgeen dan alleen te pas zoude komen, wanneer dit lid iets onbehoorlijks of onwettelijks gezegd had. Maar hij heeft den Heer VAN REENEN willen aanmanen, om *bij het vraagstuk* te blijven, en daarvoor was eenige meerdere grond, daar het geacht medelid mogelijk eenigermate van het onderwerp onzer tegenwoordige beraadslagingen was afgedwaald.

De Heer VAN ALPHEN zeide hoofdzakelijk: Ik kan mijne goedkeuring aan het voorstel van den Heer VAN SITZAMA niet geven, en vereenig mij met hetgeen de Heeren DE JONGE en FRETS daaroemtrent gezegd hebben. De inlichtingen die daarbij verlangd worden, zouden hebben moeten dienen, om ons met meerdere kennis van zaken te doen besluiten op de twee vraagpunten, die ons voorgesteld waren, en nu reeds beslist zijn.

Daarbij komt dit nog in aanmerking: welke soort van inlichting en openlegging, zoo wel van personen als zaken, begeert men?

Is het de opsporing van de oorzaken van den opstand? die liggen diep verborgen en zijn van verschillenden aard en grooten omvang, en Zijne Majesteit, in zijne aanspraak, heeft zelfs ons te kennen gegeven, dat het in de treurige omstandigheden, waarin wij ons bevinden, minder noodig was tot den oorsprong van het gebeurde door te dringen, dan wel de middelen te onderzoeken om rust en orde te herstellen; en wat de personen belangt, dat is een zeer teeder punt.

Niemand heeft meer dan ik gewenscht, dat er beter verband tusschen de Ministers en deze Kamer bestaan mogt, — maar het is U Edel Mogende bekend, dat het besluit van Zijne Majesteit van 1820 wel eenigzins gewijzigd is, maar nog bestaat, — de Ministers hebben dus geene andere dan zeer bepaalde communicatie met de Kamer;

en kunnen en mogen zich niet verdedigen, zonder stelligen last van den Koning, ik vind er is iets onedelmoedigs in om afwezenden, die zonder toestemming niet spreken mogen, tot verantwoording te roepen; — daarbij als men met personen begint, hoe ver en tot hoeverlen zal men die beoordeeling uitbreiden? Een der vorige sprekers heeft over finantiële maatregelen, die nu pas genomen zijn geworden, beginnen te spreken en de president heeft denzelfden tot de orde en de quæstie terug geroepen en daardoor zijne rede gestuit; en ik herhaal, waarmede zullen wij beginnen en waar eindigen en tot welk resultaat zal het ons brengen?

Niemand kan meer voor stellige maatregelen zijn dan ik, voor woorden van waarheid en rondborstigheid — maar men moet eene zaak niet zijdelings maar in het hart aantasten. —

De behoefte van de natie is een ministerie dat algemeen vertrouwen bezit en verdient, en een goed verband van de Regering met de Staten-Generaal; laat mij dit rondborstig verklaren, en laat ons niet voorbarig of partijdig zijn omtrent personen, die zich niet verdedigen kunnen; laat ons geene haat of driften opwekken.

Ik heb mij van den beginne af aan tegen klanken en weerklanken verzet, maar ik heb geene inlichtingen noodig gehad om er mijn stellig gevoelen voor de afscheiding op te gronden; mijne ondervinding sedert 15 jaren heeft mij genoeg in-

lichting afgeven, en ik voeg hier nog alleen bij, dat ik het voor het belang van mijn Vaderland van groot gewigt achte, dat die afscheiding zal kunnen geschieden, niet als tusschen vijandige partijen, maar zoo vriendschappelijk als het naar eenigzins mogelijk zal zijn; en dit doel wil ik zoo veel in mijn gering vermogen is bevorden.

Ik stem tegen het voorstel van den heer VAN SYTSAMA.

De heer VAN DAM VAN ISSELT vroeg het woord, en zeide, dat sommige uitdrukkingen van den heer VAN ALPHEN regtstreeks tegen hem schijnen gerigt te zijn geweest; en dat hij daarom alleen zijn gevoelen over sommige staatslieden in de kamer vrijelijk heeft geuit, omdat hij het er voor houdt, dat rondborstigheid in de tegenwoordige moeilijke omstandigheden een vereischte is. Van gebrek aan rondborstigheid en van eene daaruit voortvloeiende begeerte, om afwezigen op eene onedelmoedige wijze aan te vallen, zonder wel niemand den spreker beschuldigen, die voorts het vermoeden te kennen geeft, dat de heer VAN ALPHEN zich door het vuur zijner rede tot uitdrukkingen heeft laten vervoeren, waaraan zijn hart geen deel heeft.

De Heer VAN ALPHEN zeide: dat de gevoelens van zijn hart hier niet te pas kwamen.

De Heer VAN SYTZAMA: Ik heb het voorstel, door mij op den 18den September ter tafel gelegd, gemotiveerd bij mijne ontwikkeling; ik heb het-

zelve verdedigd tegen de opmerkingen, welke men daarover in de sectiën had gemaakt, en kan dan nu kort zijn in deze mijne laatste aanprijzing van hetzelfde.

Ja, Edel Mogende Heeren! ik prijs hetzelfde niet den aan, nu eene driedaagsche discussie in comité-generaal bij u allen moet gevestigd hebben de overtuiging, dat wij niet rijp waren voor de beantwoording dier vragen, en dat wij dus ook niet rijp zijn voor de behandeling der voordragten, welke als gevolgen van U Edel Mogends antwoord van Woensdag avond, ons van regeringswege in deze of in eene volgende zitting konden gedaan worden.

En uit dit oogpunt beschouwd, brengt de uitslag van uwlieders beraadslagingen over verandering in de grondwet, en scheiding van gewesten, geene verandering in de strekking van mijn voorstel, daar de eigenlijke beantwoording dier vragen niet in het overhaast, onbekookt, onder bedwang van muiters uitgebragt antwoord, maar daar die eigenlijke beantwoording zal liggen in de zoo ik hoop nog verwijderde, meer beradene, meer bezadigde overwegingen over de middelen, welke aangewend zullen moeten worden, om dat antwoord in toepassing te brengen.

Want komen ons de aanwendbare middelen aannemelijk voor, dan is het even als of ons antwoord niet gegeven ware; daargelaten nog de vraag, in hoe verre de Mogendheden, welke het Koninkrijk der Nederlanden hebben geconstitueerd op het principe van eenheid, genoeg zullen

kunnen nemen met ons antwoord, vooral wanneer zij zullen vernemen, dat de stem van eenigen, helaas! niet vrij heeft kunnen, mogelijk zelfs wel door geweld of bedreiging was afgeperst.

Het doel van mijn voorstel bestaat dus nog. Uw lieder overtuiging, dat wij niet rijp zijn, om de zaak in haren geheelen omvang te beoordeelen, komt mij voor bevestigd te wezen door onze laatste overwegingen.

Mij blijft dus alleen over, om diegenen aan te spreken, welke het voorstel aangevallen hebben van den kant der ontijdigheid, ongepastheid en onuitvoerlijkheid.

Ik huldig de beginselen van voorzigtigheid en natuurgezetheid, waaruit deze aanval voortspruit; maar, Edel Mogende Heeren! is het nu een tijd om door stilzwijgen en geheim, te bedekken eenen staat van zaken, die ons verdraaid, en met besparing der waarheid, in allerlei journalen en geschriften, ter kwader trouw wordt opgedischt?

Neen, Edel Mogende Heeren! zoo er iets goeds is in de publiciteit der raadplegingen, van de handelingen, der journalen, dan is het als middel om door contradictoire openbaringen de waarheid te kunnen kennen.

Maar wanneer dit middel aan de eene zijde gebruikt wordt, om ons *physiquement* en *moralement* te vernielen, en van de andere zijde *niet* gebruikt wordt, dan zijn wij geleverd ter slagbank van kwaadwilligheid en trouweloosheid.

Twée Ministers, wie hen dan ook mogen verdedigen, hebben ons in de *Staats-Courant* de reden doen kennen, waarom zij dit tegenhielden: » zij konden in zeker geval gerekend worden de » Belgische aangelegenheden als hunne eigene en » aangeborane te representeren.” — Ja zeker! als zoodanig bedekken zij met eenen mantel der liefde de gewelddadige muiterij van hunne broeders en landslieden, en zijn waardige representanten van de Belgische aangelegenheden.

Maar zij waren op dat oogenblik Ministers des Nederlandschen Konings, en of zij als zoodanig het algemeen belang des Rijks en van alle deszelfs deelen hebben in het oog gehouden, kan alleen uit hunne verantwoording aan hun geweten, den Koning en God blijken.

En hiermede, Edel Mogende Heeren! kom ik tot het punt van de verantwoordelijkheid der Ministers, waarmede men heeft gemeend dat mijn voorstel in verband staat. — En evenwel, dit is zoo niet, want het gezond verstand leert ons, dat het geheel iets anders is, het gebeurde te verantwoorden.

Het eerste verlang ik, niet het laatste, en dus ook zonder te prejudicieren, hoe, en aan wien verantwoording deswege zou moeten geschieden. — Maar de strekking en eene der goede zijden van mijn voorsiel, dat, bij voorbeeld, de Minister van Binnelandsche zaken, die, zoo men meent, ook met een gedeelte der algemeene politie, door het middel der Gouverneurs, belast zijnde, *door en*

door moet gekend hebben, de oorsprong, aard, ontwikkeling, voortzetting en uitbarsting van den opstand, deszelfs rapport aan Zijne Majesteit zoodanig zoude genoodzaakt wezen in te rigten, dat hetzelfde den toets der publiciteit en van tegenspraak de beoordeeling kan doorstaan; en zoo zouden wij daardoor beletten, dat onzen eerbiedwaardigen Koning de zaken immer worden voorgedragen, onder kleuren, welke niet de ware zijn, en eenen invloed, welke niet in het algemeen belang des Rijks is.

Zoo, Edel Mogende Heeren! zoude het aannemen van mijn voorstel strekken in het belang des Konings en des Vaderlands, welks Vertegenwoordigers wij zijn. Werkt daartoe mede, bid ik U, door het aannemen van hetzelfde, hetwelk ik met vertrouwen en onderwerping aan den uitslag uwer stemming overgeve.

De heer FABRI-LONGRÉE, die door de zwakheid zijner stemmoeijelijk te verstaan was, gaf naauwelijks hoorbaar te kennen, dat het beter ware geweest, indien de heer VAN SYTSAMA zijn voorstel weder had ingetrokken, en dat hij geen deel konde nemen aan eene beraadslaging, die geheel en al gehouden wordt in eene taal, welke hij niet verstaat.

De heer VAN ALPHEN zeide, dat men geene verkeerde uitlegging aan zijne rede geven moest. Hij had niet gesproken als verdediger van personen, maar had alleen onpartijdigheid aangeraden, en voorbarigheid en beoordeelingen, die in deze oo-

genblikken tot geen nuttig resultaat leiden konden, afgeraden; en dit begreep hij te moeten doen in het welbegrepen belang van het Vaderland.

De beraadslagingen werden gesloten, en men ging ter stemming over. De uitslag dezer hoofdelijke stemming, waaraan sommige Zuidelijke leden geen deel namen, was, dat 47 leden zich tegen, en 10 voor het voorstel van den heer VAN SYTSAMA verklaarden, zoodat hetzelfde niet werd aangenomen. Voor hadden gestemd de heeren VAN DAM VAN ISSELT, BYLEVELT, VAN SYTSAMA, VAN WICKERT, VOORT CROMMELIN, VAN FOREEST, VAN UTENHOVE, VAN ALBERDA, CATS, YSSEL DE SCHEPPER en VAN BOELENS.

Er wordt gelezen een Koninklijk besluit van den 1sten October, waanbij de Minister van Binnelandsche zaken gemagtigd werd, om zich op dien zelfden dag, des namiddage ten 3 ure, naar de gewone vergaderzaal der Tweede Kamer te begeven, ten einde aldaar, namens Zijne Majesteit, de buitengewone vergadering der Staten-Generaal te sniten.

De Voorzitter verzocht de leden der Kamer, om bijeen te blijven, en benoemde tot leden der Commissie, die den Minister van Binnelandsche zaken in- en uitgeleide moesten doen, de heeren VAN REENEN, HUESMAN D'ANNECLOIX, VAN WELDEREN, RENGERS en VAN DEN BROUCKE VAN TERBEQUE,

De zitting werd ten half drie ure opgeheven.

Vereenigde zitting der beide Kamers.

De vergadering werd ten 3 ure door de Prins

de zitting, in zijne betrekking van Voorzitter der Eerste kamer geopend.

Het koninklijk besluit betrekkelijk de sluiting wordt voorgelezen.

Omstreeks half vier ure werd de Minister van Binnelandsche zaken, door eene Commissie van acht leden, vier uit de Eerste en vier uit de Tweede Kamer, binnengeleid. Zijne Excellentie plaatste zich aan eene tafel voor den troon, en deed eerst in de Nederlandsche, en daarna in de Fransche taal de volgende aanspraak:

EDEL MOGENDE HEEREN!

De Koning heeft mij gelast de tegenwoordige zitting van U Edel Mogenden te sluiten.

De buitengewone bijeenhouding van de geheele Nationale Militie had, die zitting noodzakelijk gemaakt. Zij is overigens voornamelijk toegewijd geworden aan het onderzoek van twee vraagstukken van eene groote uitgestrektheid en hooge aangelegenheid.

De Koning, onderrigt van den wensch, door U Edel Mogenden, bij deze gelegenheid geuit, en de meest geschikte maatregelen willende nemen, om denzelven op eene spoedige en regelmatige wijze te verwezenlijken, heeft eene Staats-Commissie belast met het ontwerpen der wettelijke bepalingen, welke zullen noodig zijn, om in de grondwet en in de bestaande betrekkingen tussohen de twee groote afdeelingen van het Koninkrijk, de veranderingen daar te stellen, welke

het algemeen belang, en dat van elk der afdeelingen vorderen.

De tijd, welke tusschen de tegenwoordige en de aanstaande gewone zitting van U Edel Mogenden zal verlopen, zal voor het werk dier Commissie worden ten nutte gemaakt. Dezelve zal insgelijks worden besteed aan de overweging der middelen, om de financiën van het Koningrijk te verbeteren en het openbaar crediet op te beuren.

Gesterkt door Hoogstdezelfs opregte bedoelingen en de regtvaardigheid Zijner zaak, zal de Koning niets onbeproefd laten, om een einde te maken aan de rampspoeden, die een gedeelte van het Koningrijk teisteren, en vooral om die provinciën, welke daarvan nog zijn bevrijd gebleven, krachtdadiglijk te verdedigen en te beschermen.

Brengt, Edel Mogende Heeren! deze verzekeringen in uwe haardsteden over, gelijk ook de bevestiging der hooge tevredenheid, welke de in den boezem dezer vergadering gegeven blijken van vaderlandsliefde en trouw, zoo wel als de kalmte, welke bij uwe overwegingen heeft geheerscht, den Koning, onder zoo veel leeds hebben doen ondervinden.

In naam des Konings verklaar ik deze buitengewone zitting der Staten-Generaal gesloten en geëindigd.

De Minister verliet de zaal en de vergadering ging uit een.

Men zie voor de vertalingen de volgende bladzijden

VERTALING van de *Aanmaning van*
den Vicaris-Generaal FOURGEUR, aan de
Notabelen van het *Bisdom Mechelen*
gerigt, in het jaar 1815.

(Op bladzijde 334 voorkomende).

Aan Mijne Heeren de NOTABELEN van het Bisdom
Mechelen, gekozen om over het verwerpen of
aannemen der nieuwe magtgeving te stemmen.

MIJNE HEEREN !

Na het herderlijk voorschrift van den Bisschop van *Gend* en vooral na het gezag der oppermagtige Pausselijke PIUS VI en PIUS VII volgens aanhaling van deze eerbiedwaardige Kerkvoogd, moet gijl. het voor vast houden, dat het ontwerp van de nieuwe magtgeving artikelen inhoud, geheel en al strijdig met onze heilige godsdienst, en dat het derhalve door geen één goed Roomschegezinde kan aangenomen worden. Het is dus onze plicht, om ul. te verplichten (en ongelukkig wij als gij er ons niet van zoudet kwijten, zoo als ook ongelukkig gijl. indien gijl. ons niet zoudt aanzien voor de werktuigen (*organes*) der Roomsche Godsdienst, dewelke u noodzaakt voor haar behoud uwe wenschen te uiten); het is dan, zeggen wij, onzen plicht u te verplichten, zoo als wij ul. verplichten door deze voorstelling, om dit ontwerp zuiver en eenvoudig te verwerpen.

Dit is hetgeen de goedheid des Konings u toestaat te doen, ul. kiezende om over het verwerpen of aannemen van het gezegde ontwerp te stemmen; verzekerende aan de Roomsche Kerk hare staat en vrijheid.

Wij hebben de eer met eene volmaakte hoogachting te zijn.

Mechelen, den 7den Augustus 1815.

FOURGEUR, Vicaris-Generaal,
per mandement,

J. B. VAN VRECKEN, Secretaris.

VERTALING van de *Aanmerking in de*
Gazette de Pays-Bas, *Februarij* 1829.

(Op bladz. 352 voorkomende).

» De vereeniging tusschen de Apostolischen en Liberalen is natuurlijk; zij neemt haren oorsprong in het algemeen belang; niets meer dan toenadering is noodig geweest. De Liberalen hebben herkend, dat degenen, die men met de Apostolische eernaam begunstigde, waarachtige Liberalen waren; zij hebben hunne krachten hereenigd, en door die lieden beheerscht geworden, die zonder ophouden de verdraagzaamheid aankondigden om het regt te hebben van onverdraagzaam te zijn en — de knods waarmede zij eene meening ver-

brijzelden (*accrassaieni*), is tusschen hunne handen gebroken. Van dien tijd af zijn de Jesuiten, ziende dat men veinsde hen overal te zien, verdwenen, en heden met de lantaarn van DIÓGENES in de hand, loopt men geheel het België door, zonder er een te ontmoeten. Het is dat men meer het uitwerksel van de hersenschimmen heeft waargenomen, zoo als de Heer DE STASSARD te regt heeft gezegd: »waar men de monnikskap de een op het hoofd en »de Jesuitsche mantel op de schouder van den andere wierp, om aan de bespotting van het algemeen hem op te dragen, die het ongelijk had van »gelijk te hebben.»

OVERZIGT

EN

BESLUIT.

Met deelneming zag gewis elk regtgeaard Hollander, waarin de laatste vonk van vaderlandsliefde nog niet was uitgedoofd, de bedaardheid en beradenheid van eenen Vorst onder de woede des oproers, die door Hollanders, na de onderdrukking van de Fransche barbarij, onder de dwingeland **NAPOLEON**, tot Souverein gekozen werd; van eenen Vorst, die snood miskend, door het Zuidelijke volk die Nederlanden belaagd, bespot gehoord werd, zelfs door voorwerpen zijner weldadigheid. Maar met afgrijzen zagen Hollanders ook hunne daden, en wedijverden met hunnen Vorst eenstemmig voor de goede zaak.

Wij vorschten onpartijdig de oorzaak der Belgischen opstand na, zagen derzelver begin, Brussels oproer, de Prins van Oranje aldaar; wij zagen den Minister **VAN MAANEN** vrijwillige afstand doen van zijnen post, om zoo veel mogelijk te bevredigen; niets mogt baten. — De inwoners van *Luik, Leuven, Gend* en van zooveele andere steden werden oproerig; wij zagen den Koning met een oog op de Heer der wereld gevestigd, stand-

vastig en bedaard de middelen beramen ter demping der oproervlam, en het onderzoek openen omtrent de belangen van het rijk — wij zagen de warme vaderlandsliefde van onze vertegenwoordigers — en het bloed vlieten van de Hollandsche helden die verradelijk bij het innemen van de stad der schande (*Brussel*) werden vermoord — Provinciën bij Provinciën vielen af, en bereiden daardoor zich zelve de ellende die het vervolg dezer geschiedenis zal leeren. —

Dat dit eerste boek slechts eene soort van inleiding is tot de geheele geregelde voorstelling der geschiedenis geloof ik alleen met een enkel woord behoeven te zeggen, dewijl oorzaak en begin, die hier alleen met de daartoe behorende geregelde bijeenverzameling van de beraadslagingen der vertegenwoordigers in konden voorkomen, slechts de draad kunnen aangeven die de geschiedenis bij derzelver voorgang volgt. — Van daar ook dat ik bij het begin niet de gewone wijze, van aantekeningen en bijlagen te houden, heb gebruikt, die ik in het vervolg, of tweede deel, voorkomen om de geregelde leidraad van de geschiedenis te bewaren. —

INHOUD

VAN DE

BIJDRAGEN

TOT DE

Geschiedenis der Nederlanden.

	Bladz.
Corzaak van den Belgischen opstand	7
Begin des opstands te Brussel.	13
Handelingen der Overheid te Brussel	19
Verhaal der gebeurtenissen.	38
De Prins van Oranje trekt binnen Brussel	52
Berigt van het intrekken der Prins van Oranje binnen Brussel	54
Opsehudding te Luik en Leuven	57
Nervolg	64
Overzigt — de Prins van Oranje komt uit Brussel in 's Gravenhage terug.	80
De Minister VAN MAANEN bekomt, op herhaald aanzoek, ontslag	82
Wapenschouwing te Brussel	93
Te Brussel wordt eene Commissie van Zekerheid benoemd	101
Gedachten van bijzondere personen in België over de gevraagde scheiding.	106

Overzicht van de geschiedenis der Belgen van de midden eeuwen af, tot op onzen tijd en der- zelver gedrag tijdens de vereeniging met het oude Holland.	112
Buitengewone vergadering der Staten-Generaal; opening derzelve 13 September.	119
Zitting der tweede Kamer der Staten-Generaal; verhandelingen in dezelve.	123
Gevoelens van Hollanders bij de toestand des Vaderland.	130
Blijken van gehechtheid van Hollanders aan het Koninklijk Huis.	148
Wapenschouwing te Luik — voortgang der ge- schiedenis.	160
Zitting van de tweede Kamer der Staten-Ge- ne- raal op den 18 ^{den} September	165
Vervolg der geschiedenis.	176
Oproer te Bergen (Provincie <i>Henegouwen</i>).	189
Prins FREDERIK te Antwerpen	191
Vervolg der geschiedenis.	194
Zitting van de tweede Kamer der Staten-Generaal op den 23 ^{sten} September.	199
Vervolg der geschiedenis	231
Prins FREDERIK der Nederlanden trekt stormender- hand binnen Brussel	233
Lijst van gesneuvelden en gekwetsten	235
Vervolg der geschiedenis	239
Zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 27, 28—29 September	243
Redevoeringen over de Koninklijke Boodschap van 13 September	243
Stemmen over de beide vraagpunten	413

Verzoek, dat Z. K. H. den Prins van Oranje zich naar eene der Zuidelijke steden zoude begeven.	415
Oproer te Gend en andere plaatsen	416
De Heer DONKER CURTIUS trekt zijn voorstel in van 15 Sept.	420
Beraadslagingen over het voorstel van den Heer VAN SYTZAMA	424
Sluiting der buitengewone Zitting van de Staten-Ge- neraal door den Minister van Binnenlandsche zaken.	447
De vertaling van de Fransche Aanmaning van den Vicaris-Generaal van het Bisdom Mechelen . . .	449
De vertaling uit de Gazette des Pays-Bas . . .	450
Overzicht en Besluit	451

ALPHABETISCHE LIJST

VAN

**ADVIEZEN, ADRESSEN, BESLUITEN, BEKEND-
MARINGEN, BOODSCHAPPEN (KONINKLIJKE),
DAGORDERS, PETITIEN EN RAPPORTEN.**

Bladz.

Aanspraak van den Koning in de buitengewone Vergadering der Staten-Generaal	119
Adviezen van de Edel Mogende Heeren, Leden der Tweede Kamer, over de Koninklijke Boodschap van 13 September, als :	
Advies van ALPHEN (Jonkhr. Mr. D. F. van) . . .	381
» BEELAERTS VAN BLOKLAND (Jonkhr. G.) . . .	224
» Denzelfden	269
» BIJLEVELD (Mr. C. G.)	212
» BOËYE (J. J. B.)	278
» BODDAERT (Mr. P. J.)	400
» BARON J.M.K. VAN UTENHOVE VAN HEEMSTEDÉ .	276
» BARON H. COLLOT D'ESCURY VAN HEINENOORD .	297
» CORVER HOOFT (Mr. J.)	251
» CATS EPZ. (Mr. J.)	264
» CLIFFORT (Jonkhr. Mr. G. G. van)	280
» DONKER CURTIUS	151
» Denzelfden	219
» "	308
» DAM (van) VAN ISSELT	172

	Bladz.
Advies van FRETs (Mr. F.)	312
» HOOFF (J. OP DEN)	322
» HOUTSCHEDE (Mr. W. H.)	399
» JONGE (Jonkhr. M. W. DE)	364
» LEZAC (Mr. L. C.)	327
» SANDELIN (Mr. A.)	205
» SITZAMA (Mr. P. D.)	167
» Denzelfden	262

Adressen, als:

Adres van Brussels Deputatie	40
» de Ingezetenen van Amsterdam	58
» den Raad van Brussel aan den Koning, 15 September	88
» Brusselsch volk aan de Zuidelijke Afge- vaardigden	162
» de Eerste Kamer aan den Koning	200

Aanmerkingen en Beraadslagingen van eenige Le-
den der Tweede Kamer over het voofstel van
den Heer VAN SITZAMA, bij het sluiten der bui-
gewone Vergadering. Als van de Edel Mogende
Heeren :

AIBERDA VAN BLOEMENSTRA	425
ALCHEN (VAN)	445
BROUVELD	435
DAN (VAN) VAN ISSELT	425
D'OMALIUS	434
FRETs	430
JONGE (DE)	432
REENEN (VAN)	437
SITZAMA (VAN)	441
WARIN	438

	Bladz.
Besluiten , (Koninklijke) , als :	
van 29 Augustus	61
» 3 September	127
» 17 September	204
Boodschap , (Koninklijke) , van 13 September.	124
Bekendmakingen , (Proclamatien) , als :	
van Burgemeester en Schepenen der stad	
Brussel , 26 Augustus 1830	19
» dezelfde 27 » »	23
» de Regering der stad Brussel 27 Augustus.	24
» Burgemeester en Schepenen	26
» den Gouverneur der Provincie Luik , aan	
de inwoners van Luik , 27 Augustus	27
» de Commissie van publike veiligheid van	
Luik , 27 Augustus	28
» den Baron VAN DER LINDEN D'HOOGVORST	
28 Augustus	30
van WOLLEN , graaf van Bijland 28 Augustus	31
» de Commissie tot de algemeene veiligheid	
van Luik , 27 Augustus	32
aan dezelfde	33
van dezelfde	36
» Baron VAN DER LINDEN D'HOOGVORST , 30 Aug.	45
Van het Ministerie van den waterstaat ,	
Nationale nijverheid en Koloniën , aan	
de werklieden te Brussel , 30 Augustus	40
» den Baron VAN DER LINDEN D'HOOGVORST ,	
bevattende een geteekend stuk van	
Z. K. H. den Prins van Oranje en	
van Z. K. H. den Prins der Neder-	
landen , 31 Augustus	48

Rekendmakingen , als :

van de Commissie afgezonden naar Z. K. H. den Prins van Oranje , 1 September . . .	51
» Z. K. H. den Prins van Oranje , aan de inwoners van Brussel , 1 September . . .	53
» Z. K. H. den Prins van Oranje , en Z. K. H. Prins FREDERIK der Nederlanden	62
» De Burgemeester en Wethouders der stad Amsterdam , 4 September	66
Rotterdam 6 September	69
» de afgezondene Commissie naar s' Graven- hage aan de inwoners van Brussel , 5 Sept. . .	75
» de raad der stad Luik , aan de Ingezeten van Luik , 3 September	78
» den Koning aan de Nederlanders , 5 Sept . .	84
» » Gouverneur van Noord Holland , aan de ingezetenen van dat gewest , 5 Sept. . .	89
» » Gouverneur van Luik , aan de inwo- ners van die Provincie en alle die eenig gezag uitoefenen , 6 September . . .	91
» de leden der tweede Kamer te Brussel tegen- woordig , aan hunne zuidelijke medeleden . .	97
» 's Konings denkwijze over het oproer in de Zuidelijke Provinciën des Rijks	99
» de Commissie voor de veiligheid , te Brussel tegenwoordig , 16 September	178
» den Gouverneur van Luik , aan de inwo- ners van die Provincie	180
» den Generaal VAN GEEN , aan de ingezetenen van Namen , 17 September	181
» Prins FREDERIK der Nederlanden , aan de inwoners van Antwerpen , 21 September . .	191

	Bladz.
van het Centraal Comité te Brussel DE POTTER ,	
C. H. ROGIER EN S. VAN DE VELDER	243
Beraadslagingen over het antwoord op 's Konings	
aanspraak, als :	
van den Heer VAN ALPHEN	175
» VAN BOELEN (*).	410
» DONKER CURTIUS	129
» D'OMALIUS THIERRY	129
» DAM (VAN) VAN ISSELT	172
» GEELHART DE LA FAILLE	174
» VAN SYTZAMA	167
Brief van den Bisschop van Luik, 10 Septemb.	178
» den Luitenant-Generaal CORT HEILIGERS,	
23 September.	198
Dagorders, als :	
van den Baron VAN DER LINDEN D'HOOGVORST, 28 Aug.	30
» denzelfden, 30 Augustus	46
» » 7 September	94
» den Majoör VAN DER MEERE, 1 September	51
Petitiën, als :	
uit België afkomstig van het jaar 1829	9
herhaling van dezelve	33
van Antwerpenaars aan den Koning, 6 Septemb.	96
Rapporten, als :	
van de Commissie belast met het aanbieden van	
het antwoord der Leden van beide Kamers,	
in antwoord op 's Konings aanspraak.	203
der afgezondene Commissie van Brussel naar	
's Gravenhage aan de inwoners van Brussel,	
2 September	70
van de Commissie van Luik aan de inwoners	
van dat gewest, 2 September	76
(*) Deze redevoering is door het lang achtergebleven van de-	
zelfde op deze bladzijde, na de verhandelingen over de vraag-	
punten, bijgevoegd.	

